

från innevarande till nästa budgetår, till 50,000 kronor. Någon reservation å anslaget för innevarande budgetår är dock, enligt vad som upplyses, icke att påräkna. Avlöningskostnaderna för det på budgetåret 1942/43 belöpande tabellarbetet i samband med upprättandet av centralbyråns berättelser över folkräkningen — 75 biträdesmånader — beräknas till 24,375 kronor. Biträdesarbetet med dödlighets- och livslängdstabeller samt befolkningsöversikt beräknas likaså till 24,375 kronor, medan 22,000 kronor funnits erforderliga för avlöning under nästa budgetår åt en aktuarie och två amanuenser.

Departements-
chefen.

Statistiska centralbyråns ursprungliga, i 1940 års statsverksproposition in- tagna uppskattning av kostnaderna för 1940 års folkräkning uppgjordes med reservation för ändringar, när förhållandena kunde bättre överblickas. I nämnda statsverksproposition underströks jämväl, att det ännu vore för tidigt att uppgöra någon definitiv beräkning av kostnaderna för folkräkningen. Av 1941 års statsverksproposition framgår, att sedan centralbyråns ursprungliga kostnadskalkyl verkstälts, en lönehöjning till följd av dyrtiden funnits böra vidtagas. Hänsyn härtill togs vid anvisningen av medel till folkräkningen för budgetåret 1941/42. Till följd av de ytterligare ökade lev- nadskostnaderna har, såsom centralbyrån i sin framställning om anslag till folkräkningen för nästa budgetår framhållit, avlöningskostnadernas stegring fortskridit. Av inhämtade upplysningar framgår vidare att ändrade personal- dispositioner till följd av rubbningar i tiden för maskinleveranser medfört en ökning av folkräkningens avlöningskostnader.

Vid prövning av anslagsberäkningen har jag väl funnit det böra ifrågasät- tas, om ej en begränsning av det erforderliga ytterligare anslaget skulle vara möjlig. Enligt vad jag inhämtat skulle emellertid en sådan begränsning leda till en försening av folkräkningsarbetet. Men hänsyn till angelägen- heten av att undvika en dylik försening har jag funnit mig böra tillstyrka, att anslaget beräknas till det av statistiska centralbyrån begärda beloppet, eller avrundat 120,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statistiska centralbyrån: Avlöningar till personal vid 1940 års allmänna folkräkning* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 120,000.

[12.] 10. **Statistiska centralbyrån: Avlöningar till personal vid 1942 års valstatistik, reservationsanslag.** Av 1938 års riksdag anvisades i enlighet med förslag i 1938 års statsverksproposition för budgetåret 1938/39 ett reserva- tionsanslag till avlöningar till personal vid 1938 års valstatistik. Anslaget, som var avsett för utarbetande av statistik över de kommunala valen år 1938, be- stämde i överensstämmelse med av statistiska centralbyrån framlagda beräk- ningar till 14,600 kronor.

Beträffande användningen av nyssnämnda anslag förklarade Kungl. Maj:t genom beslut den 6 maj 1938 att med anlitan av anslaget finge avlönas dels, under en tid av högst 8 månader, en aktuarie å extra stat i lönegraden B 21,

dels ock den icke-ordinarie personal i övrigt, som erfordrades för det med anslaget avsedda ändamålet.

I sin förenämnda skrivelse den 30 augusti 1941 har *statistiska centralbyrån* beräknat kostnaderna för statistik över 1942 års kommunala val till 17,500 kronor vid en statistik av ungefär samma omfattning som vid tidigare kommunala val samt till 21,000 kronor för den händelse genom förändrade lagbestämmelser röstning i främmande valdistrikt och avlämnande av röstsedel före valdagen möjliggjordes och statistisk bearbetning skedde på samma sätt som vid 1940 års andrakammarval. Enligt det förra alternativet beräknades biträdesarbetet med ifrågavarande statistik till omkring 42 biträdesmånader och enligt det senare till omkring 56 biträdesmånader. Därutöver krävdes i båda fallen anställande av en aktuarie under 8 månader, vilket av centralbyrån beräknades medföra en lönekostnad av 5,600 kronor.

I likhet med statistiska centralbyrån finner jag påkallat, att medel an- *Departements-*
chefen.
visas för nästa budgetår till täckande av kostnaderna för statistiken över de kommunala valen år 1942. Förslag angående underlättande av deltagandet i kommunala val, avseende bl. a. bestämmelser om röstning i främmande valdistrikt och avlämnande av röstsedel före valdagen, är avsett att genom proposition föreläggas årets riksdag på föredragning av chefen för socialdepartementet. Med hänsyn härtill torde medelsbehovet för här ifrågavarande statistik böra beräknas enligt det av centralbyrån förordade, mera omfattande alternativet. Som centralbyråns beräkningar synas mig kunna godtagas, torde förevarande anslag böra bestämmas till 21,000 kronor. Skulle den ifrågavarande lagändringen icke komma till stånd, torde av anslaget behöva disponeras blott cirka 17,500 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statistiska centralbyrån*: *Avlöningar till personal vid*
1942 års valstatistik anvisa ett *reservationsan-*
slag av kronor 21,000.

[13.] **11. Statistiska centralbyrån: Omkostnader, förslagsanslag.** Statistiska centralbyråns omkostnadsanslag är i riksstaten för budgetåret 1941/42 uppfört med 241,000 kronor.

Den 23 maj 1941 har Kungl. Maj:t fastställt följande omkostnadsstat för statistiska centralbyrån, att tillämpas tills vidare under nämnda budgetår:

Omkostnadsstat.

Utgifter:

1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	kronor	7,300
2. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	»	200
3. Expenser, <i>förslagsvis</i>	»	160,500
4. Publikationstryck, <i>förslagsvis</i>	»	81,000

Summa kronor 249,000

Särskilda uppbördsmedel:

Försäljningsmedel för publikationer	kronor	8,000
Nettoutgift		kronor 241,000.

Av posten till expenser må enligt förenämnda beslut tagas i anspråk förslagsvis 9,300 kronor till bränsle, lyse och vatten samt högst 151,200 kronor till övriga expenser. Sistnämnda belopp har fördelats sålunda, att för verksamheten i allmänhet må användas högst 29,000 kronor, för 1940 års allmänna folkräkning högst 121,700 kronor samt för 1940 års valstatistik högst 500 kronor.

Statistiska centralbyrån har i sin skrivelse den 30 augusti 1941 angående medelsbehovet för nästa budgetår föreslagit, att posterna till sjukvård m. m. och reseersättningar upptagas till oförändrade belopp.

Under posten till expenser har centralbyrån beräknat medelsbehovet för verksamheten i allmänhet, för 1940 års folkräkning och för 1942 års valstatistik beträffande bränsle, lyse och vatten till 13,500 kronor och beträffande övriga expenser till 66,300 kronor, eller tillhopa till 79,800 kronor. Det till övriga expenser upptagna beloppet fördelar sig med 33,000 kronor å verksamheten i allmänhet, 31,500 kronor å 1940 års allmänna folkräkning samt 1,800 kronor å 1942 års valstatistik. Den föreslagna höjningen med 4,000 kronor av posten till övriga expenser för verksamheten i allmänhet har centralbyrån motiverat dels vad angår ett belopp av 1,000 kronor med överflyttningen av kostnaderna för statistiken över vägtrafikolyckor, dels vad angår återstående 3,000 kronor med kostnadsstegring för städning och blankettryck m. m. Å det för innevarande budgetår beräknade beloppet till övriga expenser för 1940 års allmänna folkräkning beräknar ämbetsverket enligt inhämtade upplysningar en besparing av 30,000 kronor, beroende på försening i maskinleveranserna för folkräkningen.

Posten till publikationstryck har centralbyrån föreslagit höjd med 6,000 kronor till 87,000 kronor, varav 60,000 kronor beräknas för centralbyråns årliga publikationer, 18,000 kronor för tryckning av två delar av folkräkningsberättelsen samt 9,000 kronor för tryckning av valstatistisk berättelse för 1942.

Slutligen har ämbetsverket uppskattat försäljningsmedlen för publikationer under nästa budgetår till 7,500 kronor eller 500 kronor lägre än för innevarande budgetår.

Omkostnadsanslagets slutsumma skulle sålunda enligt statistiska centralbyråns förslag för nästa budgetår bestämmas till $(7,300 + 200 + 79,800 + 87,000 - 7,500 =) 166,800$ kronor.

*Departements-
chefen.*

Mot statistiska centralbyråns beräkningar beträffande anslagsposterna till sjukvård m. m., reseersättningar och publikationstryck samt beträffande de i expensposten ingående beloppen till bränsle, lyse och vatten har jag intet att erinra liksom ej heller i fråga om det för särskilda uppbördsmedel upptagna beloppet.

Till övriga expenser för verksamheten i allmänhet torde böra beräknas ett belopp av 31,000 kronor. I förhållande till innevarande budgetår innebär detta en höjning med 2,000 kronor, varav hälften motiveras av centralbyråns övertagande av statistiken över vägtrafikolyckor. Till övriga expenser för 1940 års allmänna folkräkning synes ett belopp av 30,000 kronor tillfyllest för nästa budgetår. Mot centralbyråns beräkningar av medelsbehovet för övriga expenser beträffande 1942 års valstatistik har jag intet att erinra. Det sammanlagda beloppet till övriga expenser bör följaktligen beräknas till $(31,000 + 30,000 + 1,800 =) 62,800$ kronor.

Omkostnadsanslaget bör vid sådant förhållande bestämmas till $(7,300 + 200 + 13,500 + 62,800 + 87,000 - 7,500 =) 163,300$ kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statistiska centralbyrån: Omkostnader* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 163,300.

[14.] **12. Statistiska centralbyrån: Bibliotekets underhållande, reservationsanslag.** I sin förut omförmälda skrivelse den 30 augusti 1941 har statistiska centralbyrån gjort framställning om att ifrågavarande anslag måtte i riksstaten för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp, 3,000 kronor.

Med biträdande härav hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statistiska centralbyrån: Bibliotekets underhållande* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 3,000.

[15.] **13. Riksräkenskapsverket: Avlöningar, förslagsanslag.** Riksräkenskapsverkets avlöningsanslag är i riksstaten för budgetåret 1941/42 uppfört med 695,000 kronor.

Kungl. Maj:t har den 24 maj 1940 fastställt personalförteckning för riksräkenskapsverket (statsliggaren sid. 345). Vidare har Kungl. Maj:t den 23 maj 1941 fastställt följande avlöningsstat för riksräkenskapsverket, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1941/42:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 480,000
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal	» 123,000
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 92,000

Summa kronor 695,000.

På grund av den ökning av riksräkenskapsverkets arbetsbörda, som föranletts av utvecklingen under krisåren av statens inkomster och utgifter, har det under innevarande budgetår befunnits nödvändigt att vidtaga åtgärder till förstärkning av ämbetsverkets organisation. Förslag härom förelades 1941 års riksdag genom proposition den 7 november 1941, nr 337. Propositionen var

grundad på förslag, som riksräkenskapsverket i skrivelse den 13 oktober 1941 framlagt i samband med hemställan om anslag för budgetåret 1942/43.

Enligt propositionen skulle revisionspersonalen inom riksräkenskapsverket förstärkas i främsta rummet genom nyanställning av icke-ordinarie amanuens- och biträdespersonal. För sådant ändamål beräknades en medelsanvisning av, för budgetår räknat, 71,500 kronor, motsvarande lönekostnaderna, utom rörligt tillägg, för 8 tjänstemän i amanuensgraden och 14 i biträdesgraden. Dessutom beräknades något över 1,000 kronor för vikariatsersättningar vid vissa förordnanden. Vad angår ämbetsverkets budgetbyrå skulle enligt propositionen medel anvisas till bestridande av kostnaderna för partiell tjänstledighet för tillförordnade byråchefen å byrån jämte vikariatslöneförordnande i anslutning därtill samt för anställande å byrån av en icke-ordinarie befattningshavare i amanuensgraden och 2 i biträdesgraden. Ifrågavarande kostnader hade beräknats till omkring 22,000 kronor för budgetår.

De extra avlöningskostnaderna skulle alltså enligt propositionen uppgå till sammanlagt i runt tal 95,000 kronor för budgetår, vartill skulle komma rörligt tillägg med 10,000 kronor. Därjämte skulle organisationsförstärkningen föranleda vissa extra utgifter av omkostnads natur.

Förstärkningen beräknades i propositionen vara i huvudsak genomförd under loppet av innevarande budgetår. Till bestridande av kostnaderna under detta budgetår äskades å tilläggsstat under sjunde huvudtiteln ett obetecknat anslag av 73,000 kronor under rubriken: Riksräkenskapsverket: Förstärkning av riksräkenskapsverkets administration m. m. Med avseende å formen för medelsanvisningen framhölls i propositionen, att det föreliggande medelsbehovet borde, såsom föranlett av krisförhållandena, tillgodoses genom anvisande av särskilt anslag. Det var avsett, att frågan om anvisande av medel för de av förstärkningen betingade extra kostnaderna för budgetåret 1942/43 skulle behandlas i samband med ämbetsverkets övriga anslagsäskanden för nämnda budgetår.

Enligt skrivelse den 16 december 1941, nr 504, har riksdagen bifallit propositionen.

I enlighet med vad i propositionen förutsatts bör för bekostande av de beslutade förstärkningsåtgärderna jämväl för nästa budgetår anvisas ett krisanslag, att utgå vid sidan av de ordinarie avlönings- och omkostnadsanslagen. Under en följande punkt gör jag hemställan om äskande av sådant anslag. Under den nu förevarande punkten torde frågan om det ordinarie avlöningsanslaget för nästa budgetår få behandlas.

I sin förenämnda skrivelse den 13 oktober 1941 har riksräkenskapsverket hemställt, att en kanslibiträdesbefattning i lönegraden A 7 och 3 kameralbiträdesbefattningar i lönegraden A 8 måtte uppflyttas till kansliskrivarbefattningar i lönegraden A 11. Detta förslag, som tillkommit oberoende av krisförhållandena, har icke behandlats i propositionen till 1941 års riksdag. Vidare har ämbetsverket anfört, att antalet revisorer å övergångsstat i personalförteckningen borde med hänsyn till avgång minskas till 19. De ifrågavarande ändringarna i personalförteckningen hava emellertid enligt skrivelsen ansetts icke böra föranleda ändring i avlöningsstaten.

Under hänvisning till vad jag vid anmälan av för flera huvudtitlar gemen- *Departements-*
 samma frågor anför beträffande tjänsteförteckningsrevisionen förordar jag, *chefen.*
 att en kanslibiträdesbefattning i lönegraden A 7 och 3 kameralbiträdesbefatt-
 ningar i lönegraden A 8 hos riksräkenskapsverket uppflyttas till kontoristbe-
 fattningar i lönegraden A 9. Vidare bör personalförteckningen i enlighet med
 riksräkenskapsverkets förslag ändras beträffande antalet revisorer å över-
 gångsstat, vilket bör minskas till 19. Därjämte bör en jämkning vidtagas i an-
 märkningen vid personalförteckningen. Någon ändring i nu gällande avlö-
 ningsstat synes emellertid icke erforderlig.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande personalförteckning för riksräken-
 skapsverket:

Personalförteckning.

Befattning	Lönegrad
Tjänstemän å ordinarie stat:	
1 generaldirektör	B 3
3 byråchefer	A 30
1 byrådirektör	A 28
4 revisionskommisariater	A 26
4 förste revisorer	A 24
26 revisorer	A 21
8 revisionsassistenter	A 18
2 kansliskrivare	A 11
4 kontorister	A 9
1 förste expeditionsvakt	A 7
16 kanslibiträden	A 7
4 expeditionsvakter	A 5
7 kontorsbiträden	A 4
2 skrivbiträden	A 2

Tjänstemän å övergångsstat:

19 revisorer	A 22
--------------------	------

Anm. 19 revisorstjänster å ordinarie stat må tillsättas endast i den mån
 revisorer å övergångsstat avgå från sina befattningar;

dels ock till Riksräkenskapsverket: *Avlöningar* för budget-
 året 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 695,000.

[16.] **14. Riksräkenskapsverket: Omkostnader, förslagsanslag.** Riksrä-
 enskapsverkets anslag till omkostnader är i riksstaten för budgetåret 1941/
 42 upptaget med ett belopp av 94,000 kronor.

Kungl. Maj:t har den 23 maj 1941 fastställt följande omkostnadsstat för
 riksräkenskapsverket, att tillämpas tills vidare under nämnda budgetår:

Omkostnadsstat.

Utgifter:

1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	kronor	5,000
2. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	»	2,000
3. Expenser, <i>förslagsvis</i>	»	84,000
4. Publikationstryck, <i>förslagsvis</i>	»	8,000
Summa kronor		99,000

Särskilda uppbördsmedel:

Försålda blanketter m. m.	kronor	5,000
Nettoutgift kronor		94,000.

Av posten till expenser må tagas i anspråk till bränsle, lyse och vatten förslagsvis 6,000 kronor samt till övriga expenser högst 28,000 kronor för eget behov och förslagsvis 50,000 kronor för annat än eget behov.

Såsom under nästföregående punkt nämnts, har till förstärkning av riksräkenskapsverkets administration m. m. å tilläggsstat för innevarande budgetår anvisats ett särskilt krisanslag, omfattande såväl avlöningar som omkostnader, varvid det förutsatts, att dylikt anslag skulle anvisas jämväl för nästa budgetår, att utgå vid sidan av de ordinarie avlönings- och omkostnadsanslagen.

I sin förenämnda skrivelse den 13 oktober 1941 har riksräkenskapsverket framlagt förslag till beräkning av anslagsmedlen till omkostnader för nästa budgetår såväl under omkostnadsanslaget som under det särskilda krisanslaget.

Därvid har för sjukvård m. m. beräknats 8,000 kronor under omkostnadsanslaget och 1,000 kronor under krisanslaget.

Till reseersättningar har ämbetsverket beräknat 2,000 kronor under omkostnadsanslaget och 1,500 kronor under krisanslaget. För innevarande budgetår äro samma belopp anvisade under de båda anslagen.

Vad angår anslagsposten till expenser har riksräkenskapsverket beräknat kostnaderna för bränsle, lyse och vatten till 7,500 kronor, att anvisas under omkostnadsanslaget.

Till övriga expenser för eget behov beräknades under krisanslaget för innevarande budgetår ett belopp av 20,000 kronor, avsett för nyanskaffning av kontorsmaskiner och inventarier m. m. Jämväl i det under omkostnadsstaten för samma budgetår beräknade beloppet, 28,000 kronor, ingår ett belopp för maskinell utrustning, nämligen 2,000 kronor. För budgetåret 1942/43 beräknar riksräkenskapsverket medelsbehovet till 30,500 kronor, därav 28,000 kronor under omkostnadsanslaget och 2,500 kronor under krisanslaget. Därvid åberopar ämbetsverket, att inträffade prisstegringar å icke blott maskiner utan även skrivmaterialier och papper samt ökade kostnader för städning, transport av räkenskaper m. m. nödvändiggjorde en höjning av medelsanvisningen utöver det belopp, som anvisats å omkostnadsstaten för innevarande budgetår.

Till övriga expenser för annat än eget behov har ämbetsverket med hänsyn till belastningen under budgetåret 1940/41 beräknat ett belopp av 60,000 kronor för nästa budgetår, att ingå under omkostnadsanslaget.

Till expenser skulle således beräknas 95,500 kronor under omkostnadsanslaget och 2,500 kronor under krisanslaget.

För publikationstryck har ämbetsverket under omkostnadsanslaget beräknat 10,000 kronor, motsvarande summan av de belopp om 8,000 och 2,000 kronor, som för innevarande budgetår äro anvisade under omkostnadsanslaget och krisanslaget.

De särskilda uppbördsmedlen ha upptagits till 5,500 kronor.

Enligt ämbetsverkets framställning skulle således för nästa budgetår dels anvisas ett omkostnadsanslag av $(8,000 + 2,000 + 95,500 + 10,000 - 5,500 =)$ 110,000 kronor och dels under krisanslaget inberäknas ett omkostnadsbelopp av $(1,000 + 1,500 + 2,500 =)$ 5,000 kronor.

Den inträdda väsentliga ökningen av riksräkenskapsverkets arbetsuppgifter har medfört behov av ökad medelsanvisning till omkostnader. Till övriga expenser för annat än eget behov synes för nästa budgetår böra beräknas ett belopp av 63,000 kronor under omkostnadsanslaget. I övrigt tillstyrker jag att utgifterna under omkostnadsanslaget och förevarande del av krisanslaget beräknas till de belopp ämbetsverket föreslagit. Under förevarande punkt hemställer jag alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

*Departements-
chefen.*

att till Riksräkenskapsverket: Omkostnader för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av kronor 113,000.

[17.] 15. Riksräkenskapsverket: Förstärkning av riksräkenskapsverkets administration m. m. I enlighet med vad som anförts under nästföregående två punkter bör till förstärkning av riksräkenskapsverkets administration m. m. för budgetåret 1942/43 anvisas ett obetecknat anslag, upptagande 105,000 kronor för avlöningar och 5,000 kronor för omkostnader. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Riksräkenskapsverket: Förstärkning av riksräkenskapsverkets administration m. m. för budgetåret 1942/43 anvisa ett anslag av kronor 110,000.

[18.] 16. Statens lönenämnder: Avlöningar, förslagsanslag. Ifrågava-
rande anslag är å gällande riksstat uppfört med 81,000 kronor.

Från och med innevarande budgetår sker medelsanvisningen till allmänna lönenämnden och försvarsväsendets lönenämnd från gemensamma anslag under sjunde huvudtiteln. Ordföranden i allmänna lönenämnden är ordförande jämväl i försvarsväsendets lönenämnd. Jämlikt beslut av Kungl. Maj:t den 28 juni 1941 skola sekreterargöromålen hos försvarsväsendets lönenämnd tills vidare, utan särskild ersättning, bestridas av sekretariatet hos allmänna

lönenämnden, där ej för beredningen av visst ärende finnes erforderligt att anlita särskilt biträde.

Den 22 juni 1939 har Kungl. Maj:t fastställt personalförteckning för allmänna lönenämnden (statsliggaren sid. 346). Därjämte har Kungl. Maj:t den 28 juni 1941 fastställt följande avlöningsstat för statens lönenämnder, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1941/42:

Avlöningsstat.

1. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	kronor 40,000
2. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	» 35,600
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 5,400
Summa kronor 81,000.	

Anslagsposten arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t torde för nästa budgetår böra höjas med 5,200 kronor, enär ersättningen för mistade avlöningsförmåner åt lönenämndernas ordförande hädanefter bör bestridas från ifrågavarande anslag till större del än vad tidigare varit fallet. Däremot torde anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal med hänsyn till beräknade ledigheter kunna begränsas till 31,300 kronor. Posten till rörligt tillägg torde kunna sänkas till 4,500 kronor. Under sådana förhållanden torde förevarande anslag kunna upptagas till oförändrat belopp.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande avlöningsstat för statens lönenämnder, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43:

Avlöningsstat.

1. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	kronor 45,200
2. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	» 31,300
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 4,500
Summa kronor 81,000;	

dels ock till Statens lönenämnder: Avlöningar för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag*

av kronor 81,000.

[19.] 17. Statens lönenämnder: Omkostnader, *förslagsanslag*. Förevarande anslag är i riksstaten för innevarande budgetår upptaget med 7,000 kronor. Kungl. Maj:t har den 28 juni 1941 fastställt omkostnadsstat för statens lönenämnder (statsliggaren sid. 347).

Anslaget torde för nästa budgetår kunna upplagas med oförändrat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens lönenämnder: Omkostnader* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 7,000.

Statens bostadsnämnd. Till statens bostadsnämnd är för innevarande budgetår anvisat ett anslag av 7,000 kronor. Från och med nästa budgetår torde kostnaderna för bostadsnämnden bära bestridas från sjunde huvudtitelns reservationsanslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga. Särskilt anslag till bostadsnämnden torde således icke vidare bära anvisas.

[20.] **18. Statens krisrevision: Avlöningar, förslagsanslag.** Under rubriken Statens krisrevision äro för det löpande budgetåret uppförda två förslagsanslag, ett å 190,000 kronor till avlöningar och ett å 45,000 kronor till omkostnader.

Beträffande de för krisrevisionen gällande föreskrifterna angående ersättning till ordförande, ledamöter, sakkunniga och befattningshavare hänvisas till statsliggaren sid. 348—349.

För att möjliggöra en i nuvarande läge nödvändig utvidgning och effektivisering av krisrevisionens verksamhet har revisionen under hösten 1941 omorganiserats. Enligt den gällande organisationsplanen bedrives arbetet under fortlöpande ledning av ordföranden och en jourhavande ledamot. Vidare ingå i revisionen sju andra ledamöter och en rådgivande sakkunnig. Inom kansliet, som står under ledning av huvudsekreteraren, ha upprättats fyra särskilda avdelningar jämte en expedition. De olika avdelningarnas arbetsuppgifter äro i huvudsak följande:

första avdelningen: krisorganens räkenskaper samt kamerala ärenden;

andra avdelningen: allmänna utredningar, organisationsfrågor och inspektioner i fråga om försvarsväsendet;

tredje avdelningen: upphandlingsärenden samt pris- och varukontroll i fråga om försvarsväsendet; samt

fjärde avdelningen: specialutredningar.

I skrivelse den 30 september 1941 har *statens krisrevision*, under förutsättning att revisionens verksamhet kommer att bibehållas i sin nuvarande omfattning, uppskattat medelsbehovet för avlöningar under budgetåret 1942/43 till 280,000 kronor, därav 60,000 kronor till arvoden åt ordföranden och ledamöterna, 195,000 kronor till avlöningar åt revisionens tjänstemän samt 25,000 kronor till ersättning åt experter och sakkunniga. Omkostnadsanslaget har krisrevisionen föreslagit sänkt med 5,000 kronor till 40,000 kronor.

Mot krisrevisionens beräkningar har jag icke något att erinra. Under denna punkt hemställer jag alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen *Departements-
chefen.*

att till *Statens krisrevision: Avlöningar* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 280,000.

[21.] **19. Statens krisrevision: Omkostnader, förslagsanslag.** Med hänvisning till vad jag anfört under närmast föregående punkt hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens krisrevision: Omkostnader* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 40,000.

[22.] **20. Valutakontoret: Avlöningar, förslagsanslag.** Under rubriken Valutakontoret äro i riksstaten för innevarande budgetår uppförda två särskilda förslagsanslag, nämligen ett till avlöningar å 275,000 kronor och ett till omkostnader å 75,000 kronor.

Med stöd av kungörelse den 25 februari 1940 (nr 126) uttagas avgifter vid försäljning i vissa fall av utländska betalningsmedel och utländska fordringar. Dessa avgifter äro så avvägda, att de beräknas täcka valutakontorets utgifter. De redovisas å riksstatens inkomstsida under rubriken Vissa licensavgifter m. m.

I skrivelse den 12 november 1941 har *valutakontorets styrelse* uppskattat anslagsbehovet under nästa budgetår till 360,000 kronor, därav till avlöningar 310,000 kronor och till omkostnader 50,000 kronor. Enligt vad styrelsen meddelat ingår i det sålunda beräknade medelsbehovet endast en obetydlig del av kostnaderna för valutakontorets avdelning i Amerikas Förenta Stater, vilken inrättats med anledning av att nämnda land från och med den 14 juni 1941 spärrat svenska tillgodohavanden därstädes. Kostnaderna i övrigt för sagda avdelning hava hittills förskotterats av riksbanken.

Departements-
chefen.

Kostnaderna för avdelningen i Amerikas Förenta Stater synas, i den mån desamma icke böra slutligt stanna å riksbanken, lämpligen böra täckas från anslagen till valutakontoret. Storleken av ifrågavarande kostnader under nästa budgetår blir emellertid beroende av förhållanden, som för närvarande icke kunna överblickas. Detsamma gäller även beträffande omfattningen av valutakontorets egen verksamhet. Med hänsyn härtill synas anslagen till valutakontoret i riksstatsförslaget nu böra upptagas med endast beräknade belopp. Tillräcklig anledning att härvid ifrågasätta ändring av de för innevarande budgetår anvisade anslagsbeloppen torde icke föreligga.

Under förevarande punkt hemställer jag alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Valutakontoret: Avlöningar* för budgetåret 1942/43 beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 275,000.

[23.] **21. Valutakontoret: Omkostnader, förslagsanslag.** Under hänvisning till vad jag under nästföregående punkt anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Valutakontoret: Omkostnader* för budgetåret 1942/43 beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 75,000.

C. Skatte- och kontrollväsen.

[24.] **1. Tullverket: Avlöningar till befattningshavare hos generaltullstyrelsen, förslagsanslag.** Under rubriken Tullverket äro i riksstaten för innevarande budgetår uppförda tre förslagsanslag, nämligen ett å 960,000 kronor till avlöningar till befattningshavare hos generaltullstyrelsen, ett å 17,305,000 kronor till avlöningar till befattningshavare å tullstaten samt ett å 2,196,000 kronor till omkostnader.

I skrivelse den 27 oktober 1941 angående tullverkets medelsbehov för budgetåret 1942/43 har generaltullstyrelsen föreslagit, att för sagda budgetår skulle anvisas under generaltullstyrelsens avlöningsanslag oförändrat 960,000 kronor, under tullstatens avlöningsanslag 16,960,000 kronor och under omkostnadsanslaget 1,930,000 kronor.

Inom tullverket pågå undersökningar, delvis under samverkan med besparingsberedningen, angående olika organisatoriska spörsmål. Då dessa spörsmål böra bli föremål för fortsatt utredning och det därjämte är önskvärt att för bedömande av anslagsbehovet för nästa budgetår ännu någon tid följa utvecklingen inom verkets arbetsområde, torde anslagen till tullverket i riksstatsförslaget böra upptagas med endast beräknade belopp. Med hänsyn till den ännu rådande ovissheten i beräkningarna ifrågasätter jag härvid icke någon ändring i de av styrelsen föreslagna siffrorna.

Under förevarande punkt hemställer jag alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Tullverket: Avlöningar till befattningshavare hos generaltullstyrelsen* för budgetåret 1942/43 beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 960,000.

[25.] **2. Tullverket: Avlöningar till befattningshavare å tullstaten, förslagsanslag.** Under hänvisning till vad jag under nästföregående punkt anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Tullverket: Avlöningar till befattningshavare å tullstaten* för budgetåret 1942/43 beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 16,960,000.

[26.] **3. Tullverket: Omkostnader, förslagsanslag.** Med åberopande av vad jag anfört under punkten 24 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Tullverket*: *Omkostnader* för budgetåret 1942/43 beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 1,930,000.

[27.] **4. Kontrollstyrelsen: Avlöningar, förslagsanslag.** Under rubriken Kontrollstyrelsen äro i riksstaten för innevarande budgetår uppförda fyra särskilda förslagsanslag, nämligen ett till avlöningar å 461,000 kronor, ett till omkostnader å 85,800 kronor, ett till kontroll å tillverkningsavgifter å 325,000 kronor samt ett till granskning av systembolagens ekonomiska förvaltning å 78,000 kronor.

I skrivelser den 30 augusti och den 11 november 1941 har kontrollstyrelsen framlagt förslag angående styrelsens medelsbehov för budgetåret 1942/43. Styrelsen erinrar, hurusom omfattande arbetsuppgifter på senare tid anförtrotts ämbetsverket i samband med införande av vissa konsumtionsskatter, varigenom styrelsens andra byrå med dithörande lokalförvaltning så avsevärt utvidgats, att det enbart på grund härav synts motiverat att taga under omprövning frågan om en förändrad organisation av ämbetsverket. Detta förhållande har, enligt vad styrelsen vidare anför, medfört ett undanskjutande av vissa frågor om ändrad lönegradsplacering för befattningshavare. Ytterligare framhåller styrelsen, att ett på besparingsberedningens föranstaltande utarbetat förslag till besparings- och rationaliseringsåtgärder inom rusdrycksförsäljningens område skulle, därest det genomfördes, påkalla en omorganisation av kontrollstyrelsen. Under förhandenvarande förhållanden har styrelsen funnit sig böra framlägga sina anslagsäskanden för nästa budgetår med utgångspunkt från nuvarande organisation av verket och från oförändrad lönegradsplacering av dess befattningshavare. Därvid har föreslagits, att avlöningsanslaget skulle upptagas till 438,000 kronor, omkostnadsanslaget till 79,800 kronor, anslaget till kontroll å tillverkningsavgifter till 338,500 kronor samt anslaget till granskning av systembolagens ekonomiska förvaltning till 78,000 kronor.

Den 19 september 1941 har Kungl. Maj:t bemyndigat chefen för finansdepartementet att tillkalla högst tre sakkunniga med uppdrag att verkställa utredning och avgiva förslag rörande ändrad organisation av kontrollstyrelsen.

Med hänsyn till de ifrågavarande utredningarna böra anslagen till kontrollstyrelsen i riksstatsförslaget upptagas med endast beräknade belopp. På grund av den ännu rådande ovissheten i beräkningarna ifrågasätter jag härvid icke någon ändring i de av styrelsen föreslagna beloppen.

Under förevarande punkt hemställer jag alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Kontrollstyrelsen*: *Avlöningar* för budgetåret 1942/43 beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 438,000.

[28.] **5. Kontrollstyrelsen: Omkostnader, förslagsanslag.** Under hänvisning till vad jag under närmast föregående punkt anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Kontrollstyrelsen: Omkostnader* för budgetåret 1942/43 beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 79,800.

[29.] **6. Kontrollstyrelsen: Kontroll å tillverkningsavgifter, förslagsanslag.** Åberopande vad jag anfört under punkten 27 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Kontrollstyrelsen: Kontroll å tillverkningsavgifter* för budgetåret 1942/43 beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 338,500.

[30.] **7. Kontrollstyrelsen: Granskning av systembolagens ekonomiska förvaltning, förslagsanslag.** Under hänvisning till vad jag anfört under punkten 27 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Kontrollstyrelsen: Granskning av systembolagens ekonomiska förvaltning* för budgetåret 1942/43 beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 78,000.

[31.] **8. Mynt- och justeringsverket: Avlöningar, förslagsanslag.** Förevarande anslag är för budgetåret 1941/42 uppfört med 485,000 kronor.

Kungl. Maj:t har den 23 maj 1941 fastställt personalförteckning för mynt- och justeringsverket (statsliggaren sid. 360).

Vidare har Kungl. Maj:t den 23 maj 1941 fastställt följande avlöningsstat för verket, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1941/42:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 100,000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	» 40,600
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	» 68,100
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 26,300
5. Avlöningar till verkmästare, förmän och arbetare, <i>förslagsvis</i>	» 250,000
Summa kronor 485,000.	

Vid avlöningsstatens fastställande har Kungl. Maj:t föreskrivit, att anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, skall tills vidare från och med budgetåret 1941/42 disponeras för bland annat arvode av 4,800 kronor åt en biträdande justerare och arvode av 3,600 kronor åt vardera av två biträdande justerare.

I skrivelse den 30 augusti 1941 har *mynt- och justeringsverket* framställt förslag rörande beräkning av medelsbehovet under budgetåret 1942/43.

I skrivelsen har beräkningen av avlöningsanslaget skett under förutsättning av bifall till tjänsteförteckningssakkunnigas förslag om uppflyttning av en förste ingenjörsbefattning i lönegraden A 26 till byrådirektörsbefattning i lönegraden A 28.

Vidare har mynt- och justeringsverket hemställt, att arvoden till de vid verket anställda biträdande justerarna måtte höjas med 20 procent. Därvid har hänvisats till en av verket den 27 mars 1941 gjord framställning, i vilken verket, i samband med förslag om ändring av taxan och instruktionen för justerare, ifrågasatt dylik arvodeshöjning.

I yttrande över sistnämnda framställning har *statskontoret* avstyrkt arvodeshöjningen.

Vad beträffar anslagsbehovet har mynt- och justeringsverket i fråga om posten *avlöningar till ordinarie tjänstemän* föreslagit en höjning till 105,000 kronor med hänsyn till dels tjänsteförteckningssakkunnigas förenämnda förslag, dels löneklassuppflyttningar.

Posten till *arvoden och särskilda ersättningar* skulle vid bifall till förslaget om arvodeshöjning för de biträdande justerarna upptagas till 43,000 kronor mot 40,600 kronor för innevarande budgetår.

Beträffande *avlöningar till övrig icke-ordinarie personal* har verket med hänsyn till löneklassuppflyttningar räknat med en höjning från 68,100 kronor till 70,300 kronor.

Utgifterna för *rörligt tillägg* beräknas till 27,100 kronor.

Posten till *avlöningar till verkmästare, förmän och arbetare* beräknas till oförändrat belopp, 250,000 kronor.

Såsom *särskilda uppbördsmedel* bör enligt verket upptagas en inkomstpost av 300 kronor för ombudsarvode på justeringsavdelningen, uppbyret såsom ersättning för upp- och inpackning av justeringsgods.

Enligt verkets beräkningar skulle alltså avlöningsanslaget upptagas till $(105,000 + 43,000 + 70,300 + 27,100 + 250,000 - 300 =) 495,100$ kronor.

*Departements-
chefen.*

Beträffande personalförteckningen för mynt- och justeringsverket finner jag icke skäl förorda någon förändring. Jag har alltså ansett mig icke nu böra tillstyrka tjänsteförteckningssakkunnigas förslag om uppflyttning av en förste ingenjörsbefattning till byrådirektörstjänst.

Anslagsposten till *avlöningar till ordinarie tjänstemän* bör upptagas till 102,000 kronor.

I enlighet med de vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor förordade principerna för vissa arvodeshöjningar vill jag tillstyrka att arvoden till de vid verket anställda biträdande justerarna höjas från 4,800 respektive 3,600 kronor till 5,100 respektive 3,800 kronor. Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, bör därför höjas till 41,300 kronor.

Med hänsyn till påräkneliga besparingar på grund av tjänstledighet synes anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal kunna begränsas till 63,000 kronor.

Anslagsposterna till rörligt tillägg och avlöningar till verkmästare, förmän och arbetare synas böra upptagas med 26,300 respektive 250,000 kronor.

Mot förslaget om upptagande av en post för särskilda uppbördsmedel har jag icke något att erinra.

Avlöningsanslaget bör följaktligen bestämmas till $(102,000 + 41,300 + 63,000 + 26,300 + 250,000 - 300 =) 482,300$ kronor.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande avlöningsstat för mynt- och justeringsverket, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 102,000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> ..	» 41,300
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	» 63,000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 26,300
5. Avlöningar till verkmästare, förmän och arbetare, <i>förslagsvis</i>	» 250,000

Summa kronor 482,600;

Särskilda uppbördsmedel:

Ombudsarvoden kronor 300

Nettoutgift kronor 482,300;

dels ock till Mynt- och justeringsverket: Avlöningar för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag*
av kronor 482,300.

[32.] **9. Mynt- och justeringsverket: Omkostnader, förslagsanslag.** Förrevarande anslag är för budgetåret 1941/42 bestämt till 68,200 kronor.

Kungl. Maj:t har den 23 maj 1941 fastställt omkostnadsstat för mynt- och justeringsverket, att tillämpas tills vidare under budgetåret 1941/42 (statsliggaren sid. 361). Omkostnadsstaten upptager bland utgifterna en post till sjukvård m. m. å 1,500 kronor samt en post till expenser å 40,000 kronor, varav 30,300 kronor beräknats till bränsle, elektrisk kraft och belysning. Bland särskilda uppbördsmedel upptages en inkomstpost för hyror å 4,000 kronor och en för bränsle och lyse å 800 kronor.

I sin förenämnda skrivelse den 30 augusti 1941 har *mynt- och justeringsverket* föreslagit, att posten till expenser höjes med 5,000 kronor med hänsyn till de förhöjda priserna å bränsle samt att den under särskilda uppbördsmedel upptagna posten bränsle och lyse ökas från 800 till 1,000 kronor på grund av tillägg för värme. Anslaget skulle således upptagas till 73,000 kronor.

*Departements-
chefen.*

För sjukvård m. m. torde en anslagspost om 1,000 kronor kunna förslå för nästa budgetår. I övrigt har verkets förslag icke givit mig anledning till erinran. Omkostnadsanslaget bör således upptagas till 72,500 kronor. I enlighet härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Mynt- och justeringsverket: Omkostnader* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av .. kronor 72,500.

[33.] **10. Avsättning till bankinspektionens fond, förslagsanslag.** De å inkomsttiteln »Bidrag till bank- och fondinspektionen» inflytande intäkterna böra över tre särskilda, å sjunde huvudtiteln uppförda avsättningsanslag omföras till bankinspektionens fond, fondinspektionens fond och jordbrukskassetillsynens fond. Avsättningsanslagen böra för nästa budgetår anvisas med 75,000 kronor till bankinspektionens fond, 15,000 kronor till fondinspektionens fond och 35,000 kronor till jordbrukskassetillsynens fond.

Beträffande anslagen till avsättning till fondinspektionens fond och till jordbrukskassetillsynens fond gör jag hemställan under närmast följande punkter. Här hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Avsättning till bankinspektionens fond* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 75,000.

[34.] **11. Avsättning till fondinspektionens fond, förslagsanslag.** Med åberopande av vad jag under nästföregående punkt anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Avsättning till fondinspektionens fond* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av .. kronor 15,000.

[35.] **12. Jordbrukskassetillsynen: Avsättning till jordbrukskassetillsynens fond.** Med hänvisning till vad under punkten 33 anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Jordbrukskassetillsynen: Avsättning till jordbrukskassetillsynens fond* för budgetåret 1942/43 anvisa ett anslag av kronor 35,000.

[36.] **13. Jordbrukskassetillsynen: Förstärkning av jordbrukskassetillsynens fond.** De på tillsynen över jordbrukskasserörelsen belöpande kostnaderna för bank- och fondinspektionens organisation och verksamhet ha för budgetåret 1941/42 beräknats till i runt tal 60,000 kronor, varav jordbrukskasserörelsen bidrager med 30,000 kronor och återstående 30,000 kronor gäldas från ifrågavarande anslag.

Jämväl för budgetåret 1942/43 uppskattar jag ifrågavarande kostnader till 60,000 kronor. Då, enligt vad som förordas under punkten 33, jordbrukskasserörelsens bidrag för nästa budgetår bör utgöra 35,000 kronor, kan medelsanvisningen under förevarande anslag begränsas till 25,000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Jordbrukskassetillsynen: Förstärkning av jordbrukskassetillsynens fond* för budgetåret 1942/43 anvisa ett anslag av kronor 25,000.

[37.] **14. Avsättning till sparbanksinspektionens fond, förslagsanslag.** Förevarande anslag, avsett för omföring av det å inkomsttiteln »Bidrag till sparbanksinspektionen» inflytande beloppet till sparbanksinspektionens fond, är i riksstaten för budgetåret 1941/42 uppfört med ett belopp av 100,000 kronor.

Då omförmälda inkomsttitel för nästkommande budgetår beräknats till likaledes 100,000 kronor, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Avsättning till sparbanksinspektionens fond* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 100,000.

[38.] **15. Tillsyn över sparbankernas förvaltning, förslagsanslag.** Från förevarande anslag, vilket för innevarande budgetår är uppfört med 200,000 kronor, avförs utgifterna för den verksamhet, som utövas av de allmänna ombuden för sparbankerna. Jämlikt stadgande i 63 § lagen om sparbanker den 29 juni 1923 erlagga sparbankerna årligen särskilda bidrag till bestridande av ifrågavarande kostnad. Nämda bidrag, vilka redovisas under den

å riksstatens inkomstsida upptagna titeln »Bidrag för tillsyn över sparbankerna», äro så avvägda, att de täcka hela kostnaden för de allmänna ombuden.

Anslaget torde för nästa budgetår böra bibehållas vid oförändrat belopp. Under erinran att nämnda inkomsttitel beräknats till 200,000 kronor får jag alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tillsyn över sparbankernas förvaltning* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av .. kronor 200,000.

[39.] **16. Stämpelomkostnader, förslagsanslag.** Till ifrågavarande ändamål har för budgetåret 1941/42 anvisats ett förslagsanslag av 270,000 kronor.

Vad angår medelsbehovet under nästa budgetår har generalpoststyrelsen uppskattat postverkets direkta kostnader under budgetåret till 102,000 kronor och den postverket tillkommande ersättningen för stämpelväsendets handhavande till 168,000 kronor. Det belopp, som utbetalas av andra myndigheter än generalpoststyrelsen, har beräknats till 15,000 kronor. Sammanlagda utgiftsbeloppet å förevarande anslag skulle sålunda under nästa budgetår komma att uppgå till 285,000 kronor.

Med hänsyn härtill hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Stämpelomkostnader* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 285,000.

[40.] **17. Kostnader för årlig taxering, förslagsanslag.** Anslaget är för innevarande budgetår i riksstaten upptaget med ett belopp av 4,500,000 kronor. Frågan om anslagets belopp för nästa budgetår har samband med dels under punkten 7 omförmälda, under utredning varande spörsmål angående beskattningsmyndigheternas organisation m. m., dels ock frågan om anslag för nästa budgetår till länsstyrelserna, vilken är avsedd att längre fram genom proposition föreläggas riksdagen. Med hänsyn härtill torde anslaget till kostnader för årlig taxering böra i riksstatsförslaget upptagas med allenast beräknat belopp. Anslaget synes preliminärt böra upptagas till 5,000,000 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Kostnader för årlig taxering* för budgetåret 1942/43 beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 5,000,000.

[41.] **18. Särskilda taxeringsundersökningar, reservationsanslag.** Genom proposition den 28 november 1941, nr 351, underställdes riksdagen förslag till vissa åtgärder för provisorisk förstärkning av taxeringsorganisationen. Bland de föreslagna åtgärderna ingick en temporär utvidgning av bokföringsgranskningen i samband med taxeringarna, innebärande att under åren 1942 och 1943 skulle, utöver redan anställda taxeringsrevisorer, anlitas ett femtiotal bokföringsgranskare för kontroll av deklarationer avgivna av rörelseidkare och utövare av fria yrken.

Kostnaderna för den sålunda förordade utvidgningen av bokföringsgranskningen beräknades i propositionen till minst 600,000 kronor för år. Då det rörde sig om temporära anordningar av stor omfattning, ansågos kostnaderna icke böra bestridas från förslagsanslaget till kostnader för årlig taxering utan från ett särskilt krisanslag av reservationsanslags natur. För budgetåret 1941/42 äskades dylikt anslag, benämnt Särskilda taxeringsundersökningar, å tilläggsstat under sjunde huvudtiteln med ett belopp av 300,000 kronor.

Enligt skrivelse den 20 december 1941, nr 517, har riksdagen bifallit nämnda proposition.

Såsom i propositionen förutsatts, böra även för nästa budgetår medel anvisas till särskilda taxeringsundersökningar. Frågan om denna medelsanvisning har emellertid samband med de under nästföregående punkt berörda anslagsfrågorna och bör därför i likhet med dessa först längre fram underställas riksdagen genom definitivt anslagsäskande. Preliminärt böra medel för de särskilda taxeringsundersökningarna i riksstatsförslaget beräknas under sjunde huvudtiteln till belopp av 600,000 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Särskilda taxeringsundersökningar* för budgetåret 1942/43 beräkna ett *reservationsanslag* av kronor 600,000.

[42.] **19. Särskild ersättning för debitering av värnskatt, förslagsanslag.** Till ifrågavarande ändamål är å riksstaten för budgetåret 1941/42 uppfört ett förslagsanslag av 150,000 kronor. Från anslaget skall bestridas ersättning, varom förmåles i 6 § kungörelsen den 20 juni 1941 (nr 436) med tillämpningsföreskrifter till förordningen samma dag (nr 435) om värnskatt för budgetåret 1941/42.

Med hänsyn till vad jag vid anmälan av Inkomster å driftbudgeten anför angående behovet av värnskatt för budgetåret 1942/43 torde medel böra beräknas jämväl till förevarande ändamål. I avvaktan på närmare övervägande av ersättningsgrunderna torde ifrågavarande anslag lämpligen böra upptagas i riksstatsförslaget med beräknat belopp lika med det för innevarande budgetår anvisade. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Särskild ersättning för debitering av värnskatt* för budgetåret 1942/43 beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 150,000.

[43.] **20. Särskild ersättning till indrivningsförrättare, förslagsanslag.** Till ifrågavarande ändamål har å riksstaten för ettvarvt av budgetåren 1940/41 och 1941/42 uppförts ett förslagsanslag av 150,000 kronor. Från anslaget skall bestridas ersättning jämlikt kungörelsen den 30 december 1941 (nr 990) för indrivning av utskylder i vissa fall, då indrivningsavgift ej skall utgå. Belastningen å anslaget utgjorde under budgetåret 1940/41 191,645 kronor. Med hänsyn emellertid till upphörandet av landsfiskalernas rätt till här ifrågavarande ersättning synes, i avvaktan på närmare erfarenhet angående därav föranledd nedgång i belastningen, anslaget böra upptagas till oförändrat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Särskild ersättning till indrivningsförrättare* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag*
av kronor 150,000.

[44.] **21. Kostnader i anledning av avtal med främmande stat om handräckning i beskattningsärenden, förslagsanslag.** Ifrågavarande anslag, vilket i riksstaten för budgetåret 1941/42 är uppfört med 1,000 kronor, torde för nästkommande budgetår böra äskas med oförändrat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kostnader i anledning av avtal med främmande stat om handräckning i beskattningsärenden* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 1,000.

[45.] **22. Observations- och uppbördsprocenter m. m., förslagsanslag.** Av anslaget till observations- och uppbördsprocenter m. m., vilket för innevarande budgetår är bestämt till 12,000 kronor, utgå anmärkningsarvoden till advokatfiskalerna vid hovrätterna, aktoratsarvode åt förste advokatfiskalen i kammarkollegiet samt upptäckare av falsk myntning tillkommande belöning.

Anslaget torde böra upptagas med oförändrat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Observations- och uppbördsprocenter m. m.* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag*
av kronor 12,000.

D. Ersättningar för särskilda förmåner och rättigheter m. m.

[46.] 1. **Ersättning till städerna för mistad tolag, förslagsanslag.** Förslagsanslaget till ersättning till städerna för mistad tolag är i riksstaten för innevarande budgetår uppfört med 6,000,000 kronor.

Storleken av det för budgetåret 1942/43 erforderliga anslaget beror väsentligen av tulluppbörden under innevarande budgetår. Enligt inom finansdepartementet verkställd överslagsberäkning torde anslaget böra upptagas med oförändrat belopp.

Jag hemställer fördenskull, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till städerna för mistad tolag* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av .. kronor 6,000,000.

[47.] 2. **Städers friheter, förslagsanslag.** Förslagsanslaget till städers friheter torde i riksstaten för nästa budgetår böra upptagas med oförändrat belopp, 40,000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Städers friheter* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 40,000.

[48.] 3. **Ersättning till landsting och städer, som ej deltaga i landsting, för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel.** Till ifrågavarande ändamål bör liksom för innevarande budgetår anvisas ett anslag av 3,100,000 kronor. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till landsting och städer, som ej deltaga i landsting, för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel* för budgetåret 1942/43 anvisa ett anslag av kronor 3,100,000.

[49.] 4. **Vederlag för nedlagda utskäkningsrättigheter, förslagsanslag.** Förevarande anslag är för innevarande budgetår bestämt till 16,000 kronor. Belastningen å anslaget under budgetåret 1940/41 uppgick till 14,062 kronor. Med hänsyn härtill torde anslaget för nästa budgetår böra bestämmas till 14,000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vederlag för nedlagda utskänningsrättigheter* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag*
av kronor 14,000.

[50.] **5. Ersättning för skattefrälseräntor, förslagsanslag.** Anslaget synes för nästkommande budgetår böra upptagas med oförändrat belopp, 18,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning för skattefrälseräntor* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 18,000.

[51.] **Fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag.** I riksstaten för budgetåret 1938/39 äro för inlösen respektive avlösning av vissa räntor m. m. upptagna fyra reservationsanslag, varav ett å 100,000 kronor till inlösen av skattefrälseräntor, ett å 500,000 kronor till avlösning av frälse-skatteäntor, ett å 120,000 kronor till inlösen av landgille samt ett å 260,000 kronor till avlösning av avgälder från de till skatte försålda s. k. halländska kyrkohemmanen.

Jämlikt 1928 års riksdags beslut angående dispositionsrätten till äldre reservationsanslag må sådant anslag i intet fall stå till förfogande längre än till och med tredje budgetåret efter det, å vars riksstat anslaget blivt sist uppfört.

I skrivelse den 16 oktober 1941 har *kammarkollegiet* gjort framställning i syfte att berörda reservationsanslag måtte få disponeras jämväl efter utgången av budgetåret 1941/42.

Departements-
chefen.

Förenämnda anslag äro avsedda att täcka de totala kostnaderna för de ändamål, vartill de anvisats. Av föreliggande upplysningar framgår, att kostnaderna ej i sin helhet kunna bestridas före utgången av innevarande budgetår. Det synes under förhandenvarande omständigheter lämpligare att utverka riksdagens medgivande till att anslagen få disponeras efter utgången av budgetåret 1941/42 än att för utgifternas fortsatta bestridande äska nya anslag å riksstaten. Under åberopande härav får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förefintliga medel å de i riksstaten för budgetåret 1938/39 upptagna reservationsanslagen till *Inlösen av skattefrälseräntor*, till *Avlösning av frälse-skatteäntor*, till *Inlösen av landgille* samt till *Avlösning av avgälder från de till skatte försålda s. k. halländska kyrkohemmanen* må jämväl efter utgången av budgetåret 1941/42 disponeras för de med anslagen avsedda ändamålen.

[52.] **6. Bidrag till skattetyngda kommuner, förslagsanslag.** Under en följd av år hava till utjämning av det kommunala skattetrycket understöd lämnats åt synnerligt skattetyngda kommuner. Utdelningen av understöden regleras genom en förordning av den 16 december 1927 (nr 462).

Från och med budgetåret 1940/41 skola utgifterna för skatteutjämningen bestridas av anslag å driftbudgeten (se 1940 års statsverksproposition, sjunde huvudtiteln, punkten 47). För sagda budgetår anvisades för ändamålet 15 miljoner kronor och för budgetåret 1941/42 16.5 miljoner kronor.

Från anslaget bestridas jämväl de kostnader för räkenskapsgranskning och undersökning av kommunernas ekonomiska förvaltning samt för förstärkning av organisationen för beredning av ärenden angående skatteutjämningsunderstöd, som tidigare bestritts från skatteutjämningsmedlens fond.

Beträffande medelsbehovet för 1942 års utdelning av bidrag till skattetyngda kommuner har inom finansdepartementet verkställt särskild utredning med ledning av uppgifter, som införskaffats från länsstyrelserna. Enligt den approximativa beräkning, som härvid framkommit, skulle vid en understödstilldelning under år 1942 efter i huvudsak de grunder, som under senare år tillämpats, medelsbehovet kunna beräknas komma att uppgå till mellan 20 och 20.5 miljoner kronor. Vid beräkningen har hänsyn tagits till att staten jämväl under år 1942 bör lämna de hårdast skattetyngda kommunerna särskilda utjämningsbidrag efter i stort sett samma grunder som föregående år. Av nämnda belopp torde något över 100,000 kronor täckas av medel, som inflyta jämlikt 71 § kommunalskattelagen, varför behovet av anslagsmedel torde kunna uppskattas till 20 miljoner kronor.

Liksom för år 1941 torde för innevarande år bemyndigande böra inhämtas av innebörd, att Kungl. Maj:t må, där så finnes av trängande behov påkallat, intill ett belopp av 500,000 kronor bevilja understöd med avvikelse från de i förordningen den 16 december 1927 (nr 462) stadgade grunderna.

Under återopande av vad i det föregående anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till Bidrag till skattetyngda kommuner för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av kronor 20,000,000;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att under år 1942 av anslaget använda ett belopp av högst 500,000 kronor för beredande av understöd åt synnerligt skattetyngda kommuner med avvikelse från de i förordningen den 16 december 1927 (nr 462) stadgade grunderna beträffande dylikt understöd.

[53.] **7. Ersättning till kommunerna för mistad kommunal progressivskatt.** I samband med den av 1938 års riksdag vidtagna omläggningen av den direkta statsbeskattningen m. m. förutsatte riksdagen, att staten under fyra år från särskilt anslag å riksstaten skulle till kommunerna utbetala ersättning för mistad progressivskatt efter vissa i propositionen angivna huvudgrunder. Ersättningen skulle utbetalas första gången under budgetåret 1939/

40 och för detta budgetår beräknas till medeltalet av den i varje kommun för åren 1928—1937 utdebiterade progressivskatten. Under budgetåren 1940/41, 1941/42 och 1942/43 skulle därefter ersättning utgå med respektive 75, 50 och 25 procent av nämnda medeltal.

Under budgetåret 1939/40 hava nettoutgifterna å anslaget uppgått till 15,645,936 kronor.

Enligt de av riksdagen godkända grunderna för successiv avskrivning av ifrågavarande ersättning till kommunerna bör ersättningen för nästa budgetår utgå med 25 procent av nämnda belopp eller alltså med i runt tal 3,912,000 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till kommunerna för mistad kommunal progressivskatt* för budgetåret 1942/43 anvisa ett anslag av kronor 3,912,000.

E. Diverse.

[54.] 1. **Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond, förslagsanslag.** Under hänvisning till vad jag vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anför angående ersättning till statens allmänna fastighetsfond hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond* för budgetåret 1942/43 beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 525,000.

[55.] 2. **Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Generaltullstyrelsens delfond, förslagsanslag.** Med återopande av vad jag vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anför angående ersättning till generaltullstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Generaltullstyrelsens delfond* för budgetåret 1942/43 beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 80,000.

[56.] **3. Statens intressekontor.** Jämlikt av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter må statens intressekontor, som är anknutet till postgirokontoret, med medel, vilka inflyta till intressekontoret genom regelbundna avdrag å löner eller pensioner eller genom inbetalningar, ombesörja betalning av skatt samt, jämte skatt, andra mera regelbundet förekommande personliga utgifter såväl åt befattningshavare och pensionerade f. d. befattningshavare i statens tjänst som åt andra personer.

De inkomster, med vilka kostnaderna för intressekontorets verksamhet bestridas, utgöras huvudsakligen av dels ränta å de i rörelsen innestående medlen, dels bidrag av statsmedel och dels avgifter från kontoinnehavare. I enlighet med det förslag beträffande intressekontorets verksamhet, som framlades i 1936 års statsverksproposition (sjunde huvudtiteln sid. 65) och av riksdagen lämnades utan erinran, bestrider staten nettokostnaden för intressekontorsrörelsen, såvitt angår skatteförmedlingen. Intressekontorets utgifter för andra uppdrag täckas genom avgifter, för närvarande utgående med 40 öre för varje utbetalning. Av befattningshavare och f. d. befattningshavare i statens tjänst samt med dem likställda kontoinnehavare har dock sådan avgift uttagits först från och med den 1 februari 1940.

I skrivelse den 31 oktober 1941 har *generalpoststyrelsen* avgivit redogörelse för intressekontorets verksamhet under år 1940. Enligt redogörelsen företer verksamheten en viss ökning i förhållande till verksamheten under 1939. Sålunda har antalet intressekonton ökats med 14 procent till i runt tal 59,300, antalet inbetalningar med 8 procent till omkring 1 miljon, antalet utbetalningar med 8 procent till cirka 742,000 och beloppet av utbetalningarna med 23 procent till i runt tal 46.3 miljoner kronor. Av redogörelsen framgår vidare, att nettoutgifterna för år 1940 till den del de icke täckts av influtna räntor, kontoinnehavares avgifter och andra inkomster uppgått till 394,106 kronor. Av detta belopp anses emellertid 65,000 kronor hänföra sig till kontorets medverkan vid uppbörd av skatterestantier för i Stockholm mantalsskrivna personer. Denna medverkan är organiserad i enlighet med en år 1937 mellan generalpoststyrelsen och överståthållarämbetet träffad överenskommelse och avser att bereda restskatteförda större möjlighet att avveckla sina skatterestantier.

Generalpoststyrelsen erinrar om att styrelsen i skrivelse den 8 oktober 1940 angående intressekontorets verksamhet under år 1939 beräknat nettokostnaderna för restskatteförmedlingen till överståthållarämbetet under åren 1937, 1938 och 1939 till sammanlagt 141,000 kronor. Styrelsen anser, att nämnda belopp bör ersättas postverket och att samtidigt åtgärder böra vidtagas för att täcka jämväl intressekontorets motsvarande kostnader för år 1940. Under hänvisning härtill hemställer styrelsen, att ersättningen måtte utgå med $(394,000 + 141,000 =) 535,000$ kronor.

Såvitt för närvarande kan bedömas är det icke uteslutet, att resultatet av pågående utredningar om skatteuppbördsförfarandet kan påverka behovet av medelsanvisning för nästa budgetår till intressekontorsrörelsen. Fråga har

*Departements-
chefen.*

därjämte uppkommit, huruvida den nuvarande avgiftsfriheten för uppdrag att ombesörja skattebetalning bör bibehållas. Beträffande denna fråga är jag för närvarande icke beredd att framlägga förslag, liksom ej heller beträffande frågan om gottgörelse åt postverket för restskatteförmedlingen inom Stockholms stad.

Under sådana förhållanden synes anslaget till statens intressekontor böra upptagas i riksstatsförslaget med endast beräknat belopp. Preliminärt torde anslaget böra beräknas till vad som svarar mot intressekontorets nettoutgifter för år 1940, utom utgifterna för restskatteförmedlingen i Stockholm, d. v. s. till ett avrundat belopp av 329,000 kronor.

Under återopande av det ovan anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Statens intressekontor* för budgetåret 1942/43 beräkna ett anslag av kronor 329,000.

[57.] **4. Staten åliggande kommunala och andra utskylder, förslagsanslag.** Till bestridande av staten åliggande kommunala och andra utskylder har riksdagen från och med år 1921 anvisat förslagsanslag å växlande belopp. För innevarande budgetår har för ändamålet anvisats ett belopp av 5,000 kronor.

Enligt kungörelsen den 27 juni 1929 (nr 189) må anslaget tagas i anspråk, därest staten påförd allmän kommunalskatt eller övriga på grundval av taxeringen till sådan skatt utgående utskylder icke kunna bestridas av inkomsterna från den fasta egendom eller rörelse, utskylderna avse, eller av medel, som eljest stå till vederbörande myndighets förfogande och må för dylikt ändamål användas, eller om i varje fall nu nämnda medel icke förslå till utskyldernas bestridande utan åsidosättande av andra ändamål, för vilka samma medel äro beräknade.

Belastningen å anslaget har under intet av de båda sistförflutna budgetåren överstigit 1,000 kronor.

Med hänsyn härtill synes anslaget för nästa budgetår kunna nedsättas till nyssnämnda belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Staten åliggande kommunala och andra utskylder* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 1,000.

[58.] **5. Bidrag till vissa internationella byråer, förslagsanslag.** Förevarande anslag är avsett för bestridande av Sveriges bidrag *dels* till internationella statistiska institutets permanenta byrå i Haag, *dels* till upprätthållande av internationella byrån i Paris för mått och vikt, *dels* ock till den internationella tulltariffbyrån i Bryssel.

Å riksstaten för budgetåret 1942/43 torde böra uppföras samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, 8,000 kronor. Huruvida och i vilken omfattning anvisade medel böra tagas i anspråk torde få bli beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till vissa internationella byråer* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 8,000.

[59.] **6. Kommittéer och utredningar genom sakkunniga, reservationsanslag.** Sjunde huvudtitelns kommittéanslag är i gällande riksstat upptaget med 200,000 kronor. Jag förordar, att förevarande anslag för nästa budgetår upptages med oförändrat belopp, och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommittéer och utredningar genom sakkunniga* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 200,000.

Undersökning av de lokala olikheterna i levnadskostnaderna. Till undersökning av de lokala olikheterna i levnadskostnaderna år 1941 är i gällande riksstat uppfört ett reservationsanslag av 25,000 kronor. Beträffande undersökningens organisation och syfte torde få hänvisas till propositionen nr 218 till 1941 års riksdag. Genom undersökningen vinnes erforderligt material för bedömning av möjligheten och lämpligheten av att nu verkställa en ny dyrortsgruppering. Huruvida för nästa budgetår ytterligare medel kunna erfordras för här ifrågavarande uppgifter, kan ännu icke bedömas. Om så visar sig vara fallet vid den förnyade prövning av anslagsbehovet vartill vunna erfarenheter framdeles kunna ge anledning torde jag då få anmäla förslag om erforderlig framställning till riksdagen.

[60.] **7. Fortlöpande konsumtionsundersökningar, förslagsanslag.** Till fortlöpande konsumtionsundersökningar är å riksstaten för innevarande budgetår upptaget ett förslagsanslag av 22,000 kronor. Anslaget beräknades i 1941 års statsverksproposition med utgångspunkt från att material för de fortlöpande konsumtionsundersökningarna skulle i stadssamhällen insamlas en gång i kvartalet samt att därjämte under budgetåret 1941/42 skulle verkställas en kompletterande undersökning avseende förhållandena å landsbygden. Utvecklingen har emellertid gjort det påkallat att göra undersökningar beträffande lantushållen både under vinter- och sommarhalvåret. På grund härav torde kostnaderna för de fortlöpande konsumtionsundersökningarna under innevarande budgetår kunna antagas uppgå till 27,000 à 28,000 kronor. Av anslaget ha därvid, i anslutning till vad jag vid anmälan av propositionen

nr 264 till 1940 års lagtima riksdag, vari anslag till ändamålet första gången äskades, anförde, beräknats utgå kostnaderna för ersättningar till särskild biträdespersonal hos socialstyrelsen och till ombud, som från hushållen införskaffa räkenskaper, förda enligt av socialstyrelsen meddelade anvisningar, och kostnaderna för blankettryck, hålkort o. dyl. samt därjämte utgifter för smärre premier åt hushåll, som medverkat vid ett flertal undersökningar.

För nästa budgetår torde anslaget böra beräknas med utgångspunkt från att undersökningarna bli av ungefärligen samma omfattning och kostnad som under innevarande budgetår. Anslaget torde sålunda böra upptagas till förslagsvis 27,000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fortlöpande konsumtionsundersökningar* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 27,000.

[61.] 8. **Extra utgifter, reservationsanslag.** Ifrågavarande anslag är i gällande riksstat upptaget med ett belopp av 30,000 kronor. För nästa budgetår torde anslaget böra fastställas till samma belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 30,000.

[62.] 9. **Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, förslagsanslag.** Under hänvisning till vad jag vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anför beträffande behovet av anslag å riksstaten för budgetåret 1942/43 till täckande av kostnader för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 11,000.

[63.] 10. **Barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst, förslagsanslag.** Ifrågavarande anslag är i riksstaten för innevarande budgetår uppfört med ett belopp av 260,000 kronor. Utgifterna från anslaget uppgingo under budgetåret 1940/41 till 252,585 kronor. Medelsbehovet för innevarande budgetår har beräknats med utgångspunkt från att utgifterna skola bli lägre än normalt till följd av militära inkallelser, vilken faktor jämväl påverkat nyssnämnda belastningssiffra. Då anslagsbehovet kan väntas nedgå med omkring 20,000 kronor per år och ifrågavarande faktor får antagas påverka

belastningen även för nästa budgetår, synes anslaget kunna bestämmas till 240,000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 240,000.

[64.] 11. **Kristillägg, förslagsanslag.** Under hänvisning till vad jag vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anför beträffande behovet av anslag å riksstaten för nästa budgetår till täckande av kostnader för kristillägg hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Kristillägg* för budgetåret 1942/43 beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 2,390,000.

Sammanfattning.

Sjunde huvudtitelns slutsumma, för budgetåret 1941/42		
utgörande	kronor	68,236,700
kommer vid bifall till de av mig framställda förslagen		
att för budgetåret 1942/43 uppgå till	»	69,689,000
innebärande en ökning med	»	1,452,300.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

William Dickson.

R e g i s t e r

till

Sjunde huvudtiteln för budgetåret 1942/43.

A. Finansdepartementet.

Sid.		Kronor
	Finansdepartementet:	
1	Avlöningar	460,000
2	Omkostnader	52,000
	Säger för finansdepartementet	512,000

B. Allmänna centrala ämbetsverk m. m.

	Kammarkollegiet:	
3	Avlöningar	394,000
5	Omkostnader	36,000
	Statskontoret:	
6	Avlöningar	591,000
10	Omkostnader	99,500
	Kammarrätten:	
11	Avlöningar	*704,600
11	Omkostnader	*27,000
12	Kammarrättens årsbok	5,000
	Statistiska centralbyrån:	
12	Avlöningar till personal för verksamheten i allmänhet	424,500
15	Avlöningar till personal vid 1940 års allmänna folkräkning ..	120,000
16	Avlöningar till personal vid 1942 års valstatistik	21,000
17	Omkostnader	163,300
19	Bibliotekets underhållande	3,000
	Riksräkenskapsverket:	
19	Avlöningar	695,000
21	Omkostnader	113,000
23	Förstärkning av riksräkenskapsverkets administration m. m.	110,000
	Statens lönenämnder:	
23	Avlöningar	81,000
24	Omkostnader	7,000
25	Statens bostadsnämnd	—
	Statens krisrevision:	
25	Avlöningar	280,000
26	Omkostnader	40,000
	Valutakontoret:	
26	Avlöningar	*275,000
26	Omkostnader	*75,000

Säger för allmänna centrala ämbetsverk m. m. 4,264,900

* Beräknat belopp.

C. Skatte- och kontrollväsen.

Sid.	Kronor
Tullverket:	
27 Avlöningar till befattningshavare hos generaltullstyrelsen...	*960,000
27 Avlöningar till befattningshavare å tullstaten.....	*16,960,000
27 Omkostnader.....	*1,930,000
Kontrollstyrelsen:	
28 Avlöningar	*438,000
29 Omkostnader.....	*79,800
29 Kontroll å tillverkningsavgifter.....	*338,500
29 Granskning av systembolagens ekonomiska förvaltning	*78,000
Mynt- och justeringsverket:	
29 Avlöningar.....	482,300
32 Omkostnader.....	72,500
32 Avsättning till bankinspektionens fond.....	75,000
32 Avsättning till fondinspektionens fond.....	15,000
Jordbrukskassetillsynen:	
33 Avsättning till jordbrukskassetillsynens fond	35,000
33 Förstärkning av jordbrukskassetillsynens fond	25,000
33 Avsättning till sparbanksinspektionens fond.....	100,000
33 Tillsyn över sparbankernas förvaltning.....	200,000
34 Stämpelomkostnader.....	285,000
34 Kostnader för årlig taxering.....	*5,000,000
35 Särskilda taxeringsundersökningar	*600,000
35 Särskild ersättning för debitering av värnskatt.....	*150,000
36 Särskild ersättning till indrivningsförrättare.....	150,000
36 Kostnader i anledning av avtal med främmande stat om hand- räckning i beskattningsärenden.....	1,000
36 Observations- och uppbördsprocenter m. m.....	12,000
Säger för skatte- och kontrollväsen	27,987,100

D. Ersättningar för särskilda förmåner och rättigheter m. m.

37 Ersättning till städerna för mistad tolag.....	6,000,000
37 Städens friheter.....	40,000
37 Ersättning till landsting och städer, som ej deltaga i lands- ting, för till statsverket indragna brännvinsförsäljnings- medel.....	3,100,000
37 Vederlag för nedlagda utskänkningsrättigheter	14,000
38 Ersättning för skattefrälseräntor.....	18,000
38 Fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag	—
39 Bidrag till skattetyngda kommuner	20,000,000
39 Ersättning till kommunerna för mistad kommunal progressivskatt	3,912,000
Säger för ersättningar för särskilda förmåner och rättigheter m. m.	33,084,000

* Beräknat belopp.

E. Diverse.

Sid.		Kronor
	Ersättning till statens allmänna fastighetsfond:	
40	Byggnadsstyrelsens delfond	*525,000
40	Generaltullstyrelsens delfond	*80,000
41	Statens intressekontor	*329,000
42	Staten åliggande kommunala och andra utskylder	1,000
42	Bidrag till vissa internationella byråer	8,000
43	Kommittéer och utredningar genom sakkunniga	200,000
43	Undersökning av de lokala olikheterna i levnadskostnaderna ..	—
43	Fortlöpande konsumtionsundersökningar	27,000
44	Extra utgifter	30,000
44	Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	11,000
44	Barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst	240,000
45	Kristillägg	*2,390,000
	Säger för diverse	3,841,000
	Summa	69,689,000.

* Beräknat belopp.

BIHANG
TILL
RIKSDAGENS PROTOKOLL
VID
LAGTIMA RIKSDAGEN I STOCKHOLM
ÅR 1942

FÖRSTA SAMLINGEN

TREDJE BANDET

*Bilagor till Kungl. Maj:ts proposition nr 1 angående
statsverkets tillstånd och behov: åttonde och
nionde huvudtitlarna*

Bilaga till 1942 års statsverksproposition.

Åttonde huvudtiteln.

*Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3
januari 1942.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden
PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON,
BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Bagge redogör för de
frågor, som tillhöra regleringen för budgetåret 1942/43 av utgifterna under
riksstatens åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdeparte-
mentet, och anför därvid:

A. Ecklesiastikdepartementet.

[1.] 1. **Ecklesiastikdepartementet: Avlöningar, förslagsanslag.** Detta
anslag, nu uppfört med 400,000 kronor, disponeras jämligt personalförteck-
ning och avlöningsstat, vilka införts på sid. 375 i statsliggaren för inne-
varande budgetår.

Anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän, för närvarande
uppförd med 210,000 kronor, torde för nästa budgetår kunna minskas med
10,000 kronor till följd av att vissa tjänstemän sannolikt komma att åtnjuta
ledighet för kommittéuppdrag och dylikt. Å andra sidan synes en viss höj-
ning av icke-ordinarieposten oundviklig. Sedan flera år tillbaka har vid

avgång av personal nyrekrytering icke ägt rum. Då emellertid samtidigt en fortsatt stegring av arbetsbördan försiggått, särskilt kännbar på departementets folkskolebyrå, har det visat sig nödvändigt att vidtaga en viss förstärkning av amanuenspersonalen. Jag beräknar för detta ändamål en höjning av icke-ordinarieposten med ett belopp, motsvarande avlöning åt en amanuens med heltids- och en med halvtidstjänstgöring, båda i lönegraden Eo 16. Det bör framhållas, att trots den här avsedda personalökningen departementets personal likväl kommer att uppvisa en minskning i jämförelse med förhållandena under budgetåret 1938/39. Med hänsynstagande till nämnda personalförstärkning samt till motsedda löneklassuppflyttningar och dylikt beräknar jag icke-ordinarieposten för nästa budgetår till 131,500 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 14,500 kronor. Härvid har jag utgått ifrån, att en befattning såsom förste kanslisekreterare i lönegraden Eo 26, vars innehavare för närvarande uppehåller högre tjänst inom annat departement, kommer att återbesättas vid inträffande ledighet.

I övrigt ifrågasätter jag icke någon förändring beträffande förevarande anslag, som alltså för nästa budgetår torde böra höjas med (14,500 — 10,000 =) 4,500 kronor till 404,500 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande avlöningsstat för ecklesiastikdepartementet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43:

Avlöningsstat.

1. Avlöning till departementschefen	kronor	24,000
2. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	»	200,000
3. Arvode och särskild ersättning, bestämd av Kungl. Maj:t	»	1,000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	»	131,500
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	48,000

Summa kronor 404,500;

dels ock till *Ecklesiastikdepartementet*: *Avlöningar* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 404,500.

[2.] 2. **Ecklesiastikdepartementet: Omkostnader, förslagsanslag.** Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 54,700 kronor, varav för bränsle och lyse förslagsvis 8,200 kronor och för övriga expenser 33,500 kronor. Belastningen på bränsleposten utgjorde för budgetåret 1940/41 omkring 7,600 kronor, varför någon höjning för nästa budgetår av denna anslagspost icke synes erforderlig. Beträffande utgifterna för övriga expenser

kommer abonnemangsavgiften för kanslihusets telefonväxel under nästa budgetår att bestridas från anslag under sjätte huvudtiteln, vilket kan väntas för ecklesiastikdepartementets del medföra en utgiftsminskning med i runt tal 5,000 kronor. I övrigt ifrågasätter jag icke någon förändring beträffande förvarande anslag, som alltså för nästa budgetår bör uppföras med (54,700 — 5,000 =) 49,700 kronor. Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ecklesiastikdepartementet*: *Omkostnader* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av . . kronor 49,700.

B. Arkiv, bibliotek och museer.

[3.] 1. **Riksarkivet: Avlöningar, förslagsanslag.** Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 287,500 kronor. Beträffande personalförteckning och avlöningsstat hänvisas till sid. 376 i statsliggaren.

Enligt gällande instruktion har riksarkivet till uppgift att vara *dels* centralmyndighet för det offentliga arkivväsendet och anstalt för främjande av historisk forskning, *dels ock* arkivdepå för handlingar från Kungl. Maj:ts kansli samt för andra arkiv och arkivaliesamlingar, som äro eller varda överlämnade till riksarkivet.

Riksarkivet utgöres av: såsom chef riksarkivarien samt såsom ledamöter två arkivråd. Inom arkivet finnas två *byråer*. Arkivråden förestå var sin byrå.

De i riksarkivet förvarade arkiven och arkivaliesamlingarna skola vara fördelade på lika många *sektioner* som antalet förste arkivarier (för närvarande 5). Där ej annat är stadgat, handhaves vården av varje sektion av en förste arkivarie.

Inom *första byrån* handläggas ärenden rörande riksarkivet såsom anstalt för främjande av historisk forskning och arkivdepå.

Byrån arbetar på fem *sektioner*. Härtill kommer medeltidsavdelningen med sigillvårdsavdelningen, kart- och planschavdelningen, biblioteket samt registrators- och forskarexpeditionerna.

Riksarkivets uppgift att vara centralmyndighet för det offentliga arkivväsendet handhaves av dess *andra byrå*.

Riksarkivet har i sina anslagsäskanden för nästa budgetår hemställt om oförändrat anslag till avlöningar.

Besparingsberedningen har undersökt möjligheterna till besparingar vid arkivväsendet. Beredningen har beträffande riksarkivets personalorganisation ifrågasatt följande ändringar, nämligen *dels* indragning eller vakansättning av en förste arkivariebefattning, varvid föreståndarskapet för en av första byråns sektioner skulle förenas med arkivrådsbefattningen å *samma* byrå, eller alternativt indragning av en andre arkivariebefattning och en mot skillnaden mellan avlöning åt förste och andre arkivarie svarande nedläggning av anslaget till icke-ordinarie tjänstemän, *dels* — under förutsätt-

ning att en under förra delen av budgetåret 1942/43 ledigblivande andre arkivariebefattning tillsattes med någon av amanuenserna vid riksarkivet — att tills vidare icke någon ny amanuens anställes i stället för den, som befordras till andre arkivarie, *dels ock* indragning av en till sigillavdelningen knuten befattning såsom extra ordinarie arkivarie i samband med nuvarande tjänstinnehavarens inträde i pensionsåldern under år 1944.

De av besparingsberedningen sålunda ifrågasatta personalbegränsningarna ha — sedan de fullt genomförts — beräknats medföra en ungefärlig årlig kostnadsbesparing av omkring 29,500 kronor (inberäknat 19 procent kom-pensation för ökade levnadskostnader).

I fråga om de allmänna förutsättningarna för en minskning av persona-len vid riksarkivet har besparingsberedningen anfört bland annat:

Riksarkivet hade tre särskilda huvuduppgifter, vilka dock givetvis delvis sammanföllt såväl till ändamål som art. Arkivet vore sålunda centralmyndighet för det offentliga arkivväsendet, anstalt för främjande av historisk forskning samt arkivdepå.

Uppgiften att vara *centralmyndighet* för det offentliga arkivväsendet fullgjordes — förutom av ämbetsverkets chef — främst inom andra byrån. Den personal, som hittills stått och med nuvarande organisation syntes komma att stå till byråns förfogande — ett arkivråd och enligt från arkivet lämnad uppgift som regel ytterligare en, stundom två befattningshavare — syntes icke böra eller lämpligen kunna undergå någon minskning. En effektiv kontroll och tillsyn över det lokala arkivväsendet syntes i stället böra främjas även ur de synpunkter, besparingsberedningen närmast hade att företräda. Besparingsberedningen utginge sålunda ifrån, att arkivrådet å andra byrån skulle ha stadigvarande biträde av minst en å två befattningshavare.

Uppgiften att vara *arkivdepå* innefattade, att arkivet i första hand måste vara i stånd att mottaga, registrera och inordna nytillkommande arkivalier samt att för myndigheter och andra ställa arkivalier till förfogande. Emellertid funnes inom arkivet stora samlingar äldre arkivalier, som vore i behov av bearbetning i olika avseenden. Till en del vore de osorterade och oregistrerade, till en del hade den tidigare behandlingen ur modern systematisk synpunkt icke varit tillfredsställande. Det vore självfallet, att för arkivets befattningshavare icke minst de senast nämnda arbetsuppgifterna måste te sig betydelsefulla och intressanta. Genom ett fullständigt och ändamålsenligt oppordnande av arkivaliebeståndet ökades möjligheterna för arkivet att fylla sitt ändamål och skapades nya förutsättningar att föra den historiska forskningen vidare. Redan därigenom fyllde arkivet uppgiften att vara en *anstalt för främjande av historisk forskning*.

Sistberörda uppgift fullgjordes inom arkivet, förutom på nyss antytt sätt, genom att tjänstemännen själva idkade vetenskaplig forskning i den mån de övriga arkivgöromålen så medgäve, samt genom att arkivalierna ställdes till förfogande för enskilda forskare.

Inom riksarkivet sysslades för närvarande i rätt stor utsträckning med oppordnande av äldre arkivalier. I samband därmed och eljest bedreve tjänstemännen även i någon mån historisk forskning.

Betydelsen av den inom riksarkivet i sistnämnda avseenden utövade verk-

samheten till förmån för den andliga odlingen syntes böra starkt understrykas. För ifrågavarande ändamål skulle det utan tvivel vara förmånligt och ej heller omotiverat med en förstärkning av arkivets personalorganisation. Det syntes emellertid samtidigt få anses uppenbart, att under en ekonomisk kristid fullgörandet av de nu närmast ifrågavarande arbetsuppgifterna — uppordnande av äldre arkivalier och historisk forskning — skulle kunna till och med avsevärt begränsas utan att därigenom en för arkivväsendet obotlig skada skulle uppkomma. Väl skulle en dylik begränsning medföra, att en del, måhända betydelsefullt arkivmaterial längre än eljest skulle undanhållas den historiska forskningen. Men det syntes kunna förutsättas, att även med en förhållandevis stor minskning av personalkader arkivpersonalen skulle i någon mån medhinna — förutom de arbetsuppgifter, som bestode i mottagande, vårdande och utlånande av arkivalier — jämväl uppordnande av äldre dylika samt historisk forskning.

De rådande allmänna förhållandena syntes tillräckligt motivera en begränsning av antytt slag i riksarkivets verksamhet i syfte att åstadkomma besparingar i statens utgifter för arkivväsendet.

I fråga om den skäliga omfattningen av en dylik begränsning, syntes det emellertid främst böra beaktas, att riksarkivet hittills icke haft en personalkader, som under normala förhållanden kunnat betecknas såsom fullt tillfredsställande. Det syntes vidare böra uppmärksammas, att en mera omfattande beskärning bland arkivets tjänster skulle få ogynnsamma återverkningar som en följd av försämrade befodrings- och rekryteringsförhållanden.

Under beaktande av vad sålunda i olika avseenden anförts hade besparingsberedningen kommit till den uppfattningen, att i rådande läge några av ämbetsverkets tjänster likväl kunde indragas eller vakanssättas. Även om så skedde, syntes dock, såsom ovan berörts, arkivet i fortsättningen kunna i viss utsträckning fullgöra jämväl sådana arbetsuppgifter, som i det föregående ansetts möjligt att för en begränsad tidsperiod nedlägga. Måhända krävdes för att så skulle kunna ske, att inom arkivets första byrå personalen å vissa sektioner växelvis förstärktes på de övrigas bekostnad i syfte att särskilt angelägna arbetsuppgifter skulle kunna fullföljas. En dylik anpassning och ett ändamålsenligt utnyttjande av personalen läge givetvis i arkivledningens intresse att genomföra och måste vid anslagsberäkningarna kunna förutsättas.

Besparingsberedningen har härefter behandlat frågan om vilka tjänster som närmast borde kunna undvaras vid riksarkivet.

I nyssnämnda fråga har besparingsberedningen anfört bland annat:

Personalen på första byråns fem sektioner m. m. 1940 års statsrevisorer hade i sin berättelse (§ 38) ifrågasatt, om icke vid arkivrådets å första byrån då förestående avgång med ålderspension denna befattning kunde vakanssättas och till befattningen hörande åligganden överföras å riksarkivarien. Statsrevisorernas uttalande hade sedermera icke föranlett någon riksdagens åtgärd.

Ifrågavarande arkivrådsbefattning hade blivit ledig med utgången av maj 1941 och hade (vid tidpunkten för besparingsberedningens yttrande den 26 september 1941) ännu icke återbesatts¹.

¹ Ifrågavarande arkivrådstjänst har numera tillsatts genom utnämning av en av riksarkivets förste arkivarier.

Besparingsberedningen ville för sin del erinra om, att riksarkivariens huvuduppgift vore att utöva uppsikt och ledning av arkivväsendet i alla dess delar. En i viss mån liknande arbetsuppgift fullgjordes inom arkivets andra byrå. Därest de till någon av de nuvarande arkivrådsbefattningarna hörande åliggandena ansåges böra överföras på riksarkivarien, syntes det därför med större skäl kunna göras gällande, att så borde ske med andra byråns arbetsuppgifter än med den förstas. En indragning av den ena av arkivrådsbefattningarna skulle emellertid innebära, att riksarkivarien skulle komma att belastas med en mängd löpande detaljärenden, som sannolikt skulle avsevärt minska hans möjligheter att fullgöra sin huvuduppgift. Med hänsyn härtill samt till ämbetsverkets storlek och omfattande arbetsområde syntes övervägande skäl tala för att de nuvarande båda arkivrådsbefattningarna fortfarande bibehölles.

Från och med budgetåret 1938/39 hade de år 1922 i besparingssyfte sammanslagna dåvarande andra och tredje sektionerna ånyo uppdelats i två sektioner. I samband därmed hade en förste arkivarietjänst återinrättats samt anslaget till icke-ordinarie personal höjts för beredande av biträde åt chefen för den nya sektionen. En förnyad begränsning av antalet sektioner till fyra skulle givetvis kunna ifrågasättas. Emot en dylik åtgärd syntes emellertid flera skäl tala, däribland främst storleken av de nuvarande fem sektionerna.

Vid sin granskning av riksarkivets förhållanden hade besparingsberedningen uppmärksammat, att arkivrådet å första byrån i egenskap av bland annat personalchef vore belastad med en mängd tidskrävande uppgifter, vilka med fördel syntes kunna överlämnas till mindre kvalificerad personal. Därmed skulle detta arkivråd i vida större utsträckning än hittills kunna ägna sig åt egentligt arkivarbete. Därmed syntes förutsättning föreligga för att förena chefskapet för en av första byråns sektioner med arkivrådsbefattningen. Härigenom skulle en förste arkivarietjänst kunna indragas eller vakanssättas. Därest den lediga arkivrådsbefattningen tillsattes med någon av de nuvarande förste arkivarierna vid arkivet, kunde nämnda indragning eller vakanssättning omedelbart ske. Den härmed vunna årliga besparingen för statsverket skulle uppgå till ett belopp, motsvarande avlöningen till en tjänsteman i 26 lönegraden, eller till 11,266 kronor.

En motsvarande kostnadsbesparing syntes emellertid, därest så inom riksarkivet prövades lämpligare, kunna vinnas genom indragning av en andre arkivarietjänst samt en mot skillnaden mellan avlöningen åt en förste och en andre arkivarie svarande nedsättning av anslaget till icke-ordinarie tjänstemän.

En andre arkivariebefattning bleve ledig under förra delen av budgetåret 1942/43, då tjänstinnehavaren inträdde i pensionsåldern. Mot ett återbesättande av nämnda tjänst funne besparingsberedningen för närvarande icke anledning till erinran men föreslog — under förutsättning att tjänsten tillsattes med någon av arkivets amanuenser — att tills vidare icke någon ny amanuens anställdes i stället för den, som befordrades till andre arkivarie. En dylik begränsning av nyrekryteringen syntes ur flera synpunkter vara den för arkivet och dess tjänstemän minst kännbara besparingsåtgärden. Den årliga kostnadsbesparing, som härigenom skulle vinnas, kunde uppskattas till omkring 8,300 kronor.

Personalen på sigillvårdsavdelningen. Någon särskild avdelning för sigillvården funnes icke omtalad i riksarkivets instruktion. Dess till-

komst syntes närmast ha betingats av personliga förhållanden. Avdelningens nuvarande föreståndare, extra ordinarie arkivarien friherre Harald Fleetwood, hade varit i riksarkivets tjänst sedan 1912 och komme att inträda i pensionsåldern under 1944. År 1936 hade för hans räkning inrättats en extra ordinarie andre arkivarietjänst i 21 lönegraden (för närvarande 23 löneklassen). Enligt Kungl. Maj:ts beslut finge befattningen efter nuvarande innehavarens avgång icke utan medgivande av Kungl. Maj:t återbesättas.

Friherre Fleetwood hade ursprungligen sysslat med konservering och avgjutningar av i riksarkivet befintliga sigill men hade under de senare åren huvudsakligen ägnat sin tid åt beskrivandet av de medeltida kungasigillen. Detta arbete torde i sin helhet inom kort föreligga i tryck. Vid sidan härav hade han lett och övervakat konserveringsarbetet inom avdelningen.

Under ett flertal år hade friherre Gustaf Fleetwood arbetat inom riksarkivet med konservering, lagning och avgjutning av medeltida sigill. Arbetet hade från början haft en mera privat karaktär, i det att det utförts av honom såsom biträde åt friherre Harald Fleetwood och understötts genom av en särskild mecenat till förfogande ställda medel. Först i samband med de år 1931 genomförda åtgärderna för tillgodoseende av riksarkivets sigillvård hade ett mindre efter hand till 500 kronor reducerat belopp anvisats till biträden åt föreståndaren för sigillvården. År 1938 hade anslaget till icke-ordinarie tjänstemän höjts i syfte bland annat, att den till friherre Gustaf Fleetwood utgående ersättningen skulle undergå skälighöjning. Avsikten hade varit att »ytterligare påskynda de på grund av materialets beskaffenhet mycket angelägna arbetena för konservering av riksarkivets omfattande medeltida sigillsamlingar och sätta friherre Fleetwood, som i särskild grad syntes hava förtjänsten av att förbättrade konserveringsmetoder kommit till användning vid riksarkivet, i tillfälle att under mera ordnade förhållanden ägna sig åt uppgiften.» I samband härmed hade friherre Fleetwood förordnats till extra ordinarie tjänsteman i 13 lönegraden och vore för närvarande placerad i 13 löneklassen.

År 1931 hade antalet av de i riksarkivet befintliga medeltida sigillen uppskattats till mellan 30,000 och 40,000. Av detta bestånd hade mer än hälften ansetts tarva konserveringsåtgärder i större eller mindre utsträckning. Det hade framhållits, att skadegörelsen oavslutligen fortsatte, i den mån sådana åtgärder utebleve. Någon mera exakt beräkning av antalet under de förflutna åren konserverade sigill funnes icke tillgänglig.

Man syntes för framtiden böra räkna med att, så vitt möjligt, fortsatta anslag i viss utsträckning borde ställas till förfogande för riksarkivets sigillvård. Det måste emellertid förutsättas, att under de gångna åren de mest trängande konserveringsarbetena utförts, varför det fortsatta arbetet utan större olägenheter syntes kunna bedrivas i en långsammare takt än hittills. Senast i samband med friherre Gustaf Fleetwoods avgång inom några år från hans nuvarande tjänst borde därför tagas under övervägande, huru de fortsatta konserveringsarbetena borde bedrivas. Huruvida därefter en särskild konservators- eller liknande tjänst borde finnas inom riksarkivet eller kostnaderna för ifrågavarande arbeten kunde bestridas från omkostnadsanslaget syntes vara ett spörsmål, till vilket i förevarande sammanhang ställning icke behövde tagas.

Den verksamhet med förtecknande och beskrivande av medeltida sigill, åt vilken friherre Harald Fleetwood ägnade sin huvudsakliga tid, syntes, ehuru i och för sig betydelsefull, icke vara av den art, att den nödvändigt

behövde fullföljas i ett sammanhang. Den tjänst, som friherre Harald Fleetwood innehade, syntes också ha inrättats i första hand för honom personligen, vilket framginge av föreskriften, att tjänsten icke finge utan medgivande av Kungl. Maj:t återbesättas efter nuvarande innehavarens avgång. Med hänsyn till rådande allmänna förhållanden syntes övervägande skäl tala för att tjänsten, sedan den blivit ledig, indroges. Den härav följande årliga kostnadsbesparingen för staten syntes för närvarande kunna uppskattas till i runt tal 10,000 kronor.

Riksarkivets personal i övrigt. Riksarkivets personalbehov påverkades icke oväsentligt av arkivets ogynnsamma lokalförhållanden. Arkivet vore fördelat på fyra särskilda lokaler i Stockholm: huvuddepån i riksarkivets byggnad å Riddarholmen, kammararkivet i kammarrättens byggnad å Riddarholmen med filial i f. d. Norra Bancohuset å Järntorget samt depå i f. d. kvinnofängelsets byggnad å Östermalm. I samtliga dessa lokaler måste expedition och bevakning hållas. Med hänsyn bland annat till dessa förhållanden syntes den kvinnliga biträdes- samt vaktpersonalen icke kunna anses talrik. För vaktpersonalens del tillkomme under rådande allmänna förhållanden de tyngande extra bestyr, som följde av att vissa arkivalier förlagts till särskilda skyddsrum. Någon begränsning av riksarkivets från avlöningsanslaget avlönade personal utöver vad ovan föreslagits syntes därför icke böra för närvarande förordas.

Riksarkivet har, efter inhämtande av yttrande från *arkivstatens tjänstemannaförening*, avstyrkt den av besparingsberedningen föreslagna begränsningen av personalen vid arkivet. Riksarkivet har icke ansett den av besparingsberedningen ifrågasatta begränsningen av arkivets arbetsuppgifter tillräddig ens under en statsfinansiellt brydsam tid.

Riksarkivet vitsordade, att inom riksarkivet för närvarande i rätt stor utsträckning sysslades med uppordnande av äldre arkivalier. Dessa vore främst i behov av ordnings- och systematiseringsarbeten och de vore ojämförligt mest efterfrågade av forskare. Restriktioner i fråga om uppordnandet av dessa arkivalier skulle därför ofelbart ha till resultat ej oväsentligt minskade möjligheter för den historiska forskningen överhuvudtaget. Beträffande den historiska forskning, som enligt beredningens uppgift bedreves av tjänstemännen själva, i den mån övriga arkivgöromål det medgäve, åberopade riksarkivet vad arkivstatens tjänstemannaförening därutinnan anfört. — Denna har framhållit, att den historiska forskning, som i riksarkivet på tjänstetid bedreves, icke vore fristående utan hade direkt samband med föreliggande arbetsuppgifter.

Riksarkivet har ej heller ansett, att arkivet kunde fullfölja sina hittillsvarande uppgifter med en fåtaligare personal än den nuvarande.

De skäl, som beredningen anfört mot att riksarkivarien övertog de arbetsuppgifter, som åvilade ett av arkivråden, syntes kunna åberopas mot beredningens förslag att förena föreståndarskapet för en av första byråns sektioner med arkivrådsbefattningen å samma byrå. Riksarkivet åberopade vad tjänstemannaföreningen anfört beträffande frågan om de med arkivrådsbefattningen å första byrån förenade åliggandena och om möjligheten till minskning av det nuvarande antalet andre arkivarier och amanuenser.

Arkivstatens tjänstemannaförening har härutinnan anfört bland annat:

Föreningen finge på de grunder, som besparingsberedningen själv anfört, bestämt avstyrka förslag om sammanslagning av två riksarkivsektioner. Denna beredningens argumentering, d. v. s. omöjligheten av att på något så när tillfredsställande sätt handha skötseln av mer än en sektion, kunde med lika stort fog riktas mot den del av dess första indragnings- eller vakanssättningsalternativ, som avsåge sammankopplingen av chefskapet för riksarkivets första byrå med en förste arkivarietjänst. Det måste nämligen förutsättas, att arbetet inom första byrån icke vore mindre än det inom en sektion. Mot förslaget i denna del måste emellertid tjänstemannaföreningen även från en annan synpunkt ställa sig alldeles avvissande. Chefen för första byrån vore nämligen den naturlige ledaren av allt vad som skedde inom riksarkivet i dess egenskap av arkivdepå och av anstalt för historisk forskning. Han bure med andra ord ansvaret för behandlingen av alla remisser och skrivelser, som inginge till hans byrå, liksom för hela den inre tjänsten där, framför allt sektionsverksamheten. Det vore utan vidare klart, att hans ledning avsevärt skulle försvagas, om han därtill finge sig ålagd skötseln av en sektion, vilken, såsom ovan visats, helt krävde sin man. Hans arbete därvid skulle i knappast nämnvärd grad minskas genom några ändringar vid behandlingen av personalärendena. Då han i varje fall borde vara den föredragande även vid riksarkivbeslut i sådana ärenden, måste nämligen den av beredningen till hans hjälp föreslagne tjänstemannen begränsa sin uppgift till ett preliminärt uppgörande av tjänstgöringslistor o. dyl. Av det nu sagda framginge, att beredningens första besparingsalternativ i vad det avsåge en sammankoppling av chefsbefattningen vid riksarkivets första byrå med en förste arkivarietjänst skulle sönderbryta verkets nuvarande efter dess ändamål i stort sett väl avpassade organisation och därför icke vore försvarligt.

Efter den reduktion, som föresloges i besparingsberedningens andra indragningsalternativ, skulle riksarkivet disponera fyra andre arkivariar med heltidstjänst samt en amanuenskår motsvarande ungefär $4\frac{1}{2}$ heltidsenheter. Den arbetskraft, som riksarkivet nu disponerade inom amanuensgraden och som bestode av åtta amanuenser, varav fyra med heltids- och fyra med halvtidstjänstgöring, sålunda sex heltidsenheter, skulle nämligen enligt detta alternativ minskas med en heltidsenhet genom indragningen av motsvarande lönebelopp från extra-ordinarieanslaget efter eventuell befordran av en amanuens till en nästa år ledigblivande andre arkivariesyssla samt med i det närmaste en halvtidsenhet på grund av indragningen från icke-ordinarieanslaget med skillnaden mellan förste och andre arkivarielönen. Med dessa $8\frac{1}{2}$ heltidsenheter måste i första hand följande arbetsuppgifter bestridas: registratorstjänsten, tjänsten i forskarexpeditionen, en heltids- och en halvtidstjänst vid kammarsarkivet samt en heltidstjänst vid Östermalmsavdelningen. Vidare skulle ur dessa kategorier även föreståndarskapen för biblioteket och medeltidsavdelningen samt biträden vid riksarkivets andra byrå presteras. Den arbetskraft, som åtginge till de båda här omtalade föreståndarskapen, syntes kunna uppskattas till en halvtidsenhet vardera. Enligt beredningens mening, som delades av tjänstemannaföreningen, borde helst två tjänstemän biträda chefen för andra byrån, varför den arbetskraft, som åtginge härför, med hänsyn också till de växande uppgifterna för denna byrå, syntes böra uppskattas till två heltidsenheter. En sammanräkning av

dessas arbetsuppgifter gäve vid handen, att de motsvarade 7 $\frac{1}{2}$ heltidsenheter. Av kategorierna andre arkivarier och amanuenser skulle då såsom biträden vid de tre sektionerna i riksarkivets huvudavdelning finnas tillgänglig en enda heltidsenhet. Besparingsberedningen hade i sitt betänkande framhållit, att 3 eller 4 personer vanligen tjänstgjorde inom var och en av de sektioner, som inrymdes inom riksarkivets huvudlokal. Det borde då understrykas, att dessa i regel tjänstgjorde på flera sektioner samtidigt och att av de där nämnda personerna, om sektionsföreståndarna undantoges, inom första sektionen en, inom den andra likaledes en och inom den tredje två ägde särskilt arkivalisk utbildning. De övriga utgjordes av icke särskilt arkivaliskt skolad kvinnlig personal, vars arbete givetvis kunde vara av stort värde, men som helt naturligt måste vara underkastat mera ingående kontroll från sektionsföreståndarnas sida än de här omtalade tjänstemännens. Redan denna utredning visade, att en indragning av denna omfattning skulle få fullkomligt ödeläggande verkningar, men dessutom borde beaktas, att i denna kalkyl ingen hänsyn tagits till riksarkivariens berättigade anspråk på biträde. Ej heller hade här beaktats de särskilda arbetsuppgifter, som bestode i riksarkivets fastighetsförvaltning, och i handläggningen av evakueringsfrågor, och av frågor sammanhängande med de vid riksarkivet anordnade reservarbetena för arbetslösa kontorister, som närmast åvilade en av sektionsföreståndarna och som syntes nödvändiggöra extra biträde åt honom. Slutligen kunde här framhållas den fullständiga brist på elasticitet, som skulle vidlåda riksarkivets organisation efter den föreslagna reduktionen. Den brist på arbetskraft, som här uppvisats, skulle givetvis bli ännu mera accentuerad vid eventuella tjänstledigheter på grund av sjukdom, inkallelse till militärtjänst eller för vetenskapligt arbete, som hörde till de normala företeelserna inom ett ämbetsverk av riksarkivets karaktär. Härvid syntes böra påpekas, att inkallelser till militärtjänst tämligen regelbundet drabbade flera av riksarkivets tjänstemän inom här berörda kategorier. Även behovet av tjänstledighet för vetenskapligt arbete syntes också just för tjänstemännen inom de båda lägsta graderna av riksarkivets vetenskapliga medarbetarstab vara särskilt kännbart, då de för att öka sina befordringsutsikter ofta strävade efter att vinna den akademiska doktorsgraden. Även för riksarkivet utgjorde det ett intresse, att dess yngre tjänstemän finge tillfälle att på detta sätt utvidga och fördjupa sin vetenskapliga utbildning. Arkivstatens tjänstemannaförening måste sålunda av sakliga skäl avvisa även detta indragnings- eller vakanssättningsalternativ.

Under erinran att besparingsberedningen beträffande ett av sina förutnämnda besparingsförslag ifrågasatt *antingen* indragning (eventuell vakanssättning) av en förste arkivarietjänst *eller* indragning av en andre arkivariebefattning jämte viss minskning av icke-ordinarieposten, har riksarkivet i särskilt yttrande vidhållit sitt avstyrkande av båda dessa alternativ men framhållit, att *om* mot dess avstyrkande ett av besparingsberedningens alternativ skulle genomföras, det första av dessa — vakanssättning av den lediga förste-arkivariebefattningen — visserligen vore högst ovälkommet, men dock ur vissa synpunkter drägligare än det andra. För övrigt räknade riksarkivet med att — om det drabbades av denna hårda besparingsåtgärd — Kungl. Maj:t, så snart den statsfinansiella situationen blivit gynnsam-

mare, beredde det möjlighet att återgå till den organisation å fem sektioner, som statsmakterna sent omsider funnit sig böra genomföra.

Riksarkivet har vidare anført, att, då besparingsberedningen icke ifrågasatt några förändringar beträffande sigillvårdsavdelningen före år 1944, riksarkivet ämnade först vid senare tidpunkt upptaga frågan om verksamheten å denna avdelning i dess helhet till närmare skärskådande. Riksarkivet måste dock redan nu kraftigt understryka, att denna verksamhet vore av sådan betydelse, att den näppeligen kunde bedrivas i långsammare takt än hittills. Detta gällde ej endast konserveringsverksamheten. Parallellt med densamma måste även arbetet med att förteckna och beskriva sigilln fortgå. Vissa delar av riksarkivets hithörande verksamhet hade på ett sätt, som väl måste anses som förpliktande, tillvunnit sig beaktande och erkännande även utom landet. Riksarkivet ställde sig därför från början avvisande mot alla planer att inskränka verksamheten på sigillavdelningen.

Departement-
schefen.

Efter verkställd undersökning beträffande besparingsmöjligheterna vid riksarkivet har besparingsberedningen föreslagit viss minskning av arkivets personal. Denna minskning berör arkivets första byrå inklusive sigillavdelningen.

Vad först beträffar personalen å sigillavdelningen innebär förslaget, att en extra ordinarie andre arkivariebefattning, som innehaves av föreståndaren för avdelningen, friherre Harald Fleetwood, skall indragas i samband med dennes avgång från tjänsten under år 1944. Denna tjänst torde, som besparingsberedningen framhållit, ha i första hand inrättats för friherre Fleetwood personligen. Riksarkivet ämnar vid senare tidpunkt upptaga frågan om verksamheten å sigillavdelningen i dess helhet till närmare skärskådande men ställer sig från början avvisande mot alla planer på att inskränka verksamheten å denna avdelning. Då beredningens förslag i denna del ej inverkar på frågan om anslagsberäkningen för nästa budgetår och riksarkivet har för avsikt att verkställa utredning angående verksamheten å sigillavdelningen, finner jag ej nu anledning att taga ställning till beredningens förslag härutinnan. Jag förväntar dock, att det förslag, som av riksarkivet i sinom tid kommer att framläggas, skall taga tillbörlig hänsyn till nödvändigheten av att statens utgifter för denna gren av arkivets verksamhet så mycket som möjligt begränsas.

Beträffande första byråns personal i övrigt innebär besparingsberedningens förslag en viss minskning av såväl den ordinarie som den icke-ordinarie personalen. I fråga om den ordinarie personalen har besparingsberedningen sålunda föreslagit indragning eller vakanssättning av en förste arkivariebefattning. Förslaget härutinnan torde förutsätta antingen en minskning av antalet sektioner från fem till fyra eller att vederbörande byråchef övertager det omedelbara föreståndarskapet för en av sektionerna. Främst med hänsyn till de nuvarande sektionernas storlek har beredningen avvisat

tanken på en sammanslagning av två av sektionerna och i stället föreslagit, att föreståndarskapet för en av sektionerna skall förenas med byråchefsbefattningen å första byrån. Alternativt har beredningen ifrågasatt, att, om så inom riksarkivet prövades lämpligare, en andre arkivariebefattning skulle indragas samt anslaget till avlöningar till icke-ordinarie personal minskas med belopp, motsvarande skillnaden mellan avlöning åt en förste och en andre arkivarie. Riksarkivet har — med avstyrkande av båda alternativen — förklarat sig föredraga indragning av en förste arkivarietjänst framför det andra alternativet.

I fråga om den *icke-ordinarie* personalen har besparingsberedningen — under förutsättning att en andre arkivarietjänst, som torde bli ledig vid utgången av augusti 1942, tillsättes med någon av riksarkivets amanuenser — föreslagit, att någon ny amanuens tills vidare icke anställs i stället för den, som befordras till andre arkivarie. Riksarkivet har jämväl härutinnan motsatt sig beredningens förslag.

Jag har för egen del funnit mig kunna tillstyrka besparingsberedningens förslag om vakanssättning tills vidare av den förste arkivarietjänst, som blivit ledig genom innehavarens utnämning till arkivråd. Genom beslut den 21 november 1941 har Kungl. Maj:t i anslutning till besparingsberedningens förslag på min föredragning föreskrivit, att med åtgärder för återbesättande av den lediga förste arkivariebefattningen vid riksarkivet skulle anstå tills vidare, intill dess Kungl. Maj:t annorlunda förordnade. I enlighet med den ståndpunkt till besparingsberedningens ifrågavarande förslag, jag sålunda intager, förutsätter jag, att nämnda befattning icke kommer att återbesättas eller uppehållas med vikarie under nästa budgetår, varför jag i det följande icke beräknar medel för densamma. Genom vidtagande av organisatoriska anpassningsåtgärder torde viss ytterligare tillfällig minskning av arkivets personal vara möjlig att genomföra, utan att riksarkivets verksamhet eftersättes i mera väsentliga avseenden. Jag anser mig därför ur besparingssynpunkt böra föreslå, att en amanuensbefattning vid riksarkivet under av besparingsberedningen angiven förutsättning tills vidare icke återbesättes. Då det nu icke kan förutses, huruvida den ledigblivande andre arkivariebefattningen kommer att tillsättas med någon av arkivets amanuenser, torde vid beräkandet av anslagsposten till avlöningar åt den icke-ordinarie personalen hänsyn icke böra tagas till den minskade belastning, som under nämnda förutsättning kan komma att uppstå å denna anslagspost. Jag förutsätter givetvis, att de medel, som eljest skulle utgå från nämnda anslagspost för avlöande av en amanuens, under angivna förutsättning icke tagas i anspråk. Vad sålunda föreslagits bör gälla även för det fall, att en amanuensbefattning vid riksarkivet blir ledig av annan icke nu förutsedd anledning, så att antalet amanuensbefattningar vid riksarkivet minskas med en heltidstjänst så snart detta låter sig göra utan avskedande av någon av de nuvarande amanuenserna.

Vad jag sålunda förordat föranleder icke någon ändring i personalförteckningen för riksarkivet. Den av chefen för finansdepartementet förut denna dag under rubriken »För flera huvudtitlar gemensamma frågor» tillstyrkta tjänsteförteckningsrevisionen berör emellertid bland annat riksarkivet och föranleder *dels* uppflyttning av eldaren från lönegraden A 5 till värmeledningsskötare, tillika reparatör, av 2:a klass i lönegraden A 7, *dels ock* uppflyttning av den för kammarsarkivet avsedda expeditionsvakten från lönegraden A 5 till lönegraden A 6.

Riksarkivet har för nästa budgetår hemställt om oförändrat avlöningsanslag, 287,500 kronor. Med hänsyn till vad jag i det föregående anført samt till ändrade löneklassplaceringar och dylikt beräknar jag de särskilda posterna i avlöningsstaten på följande sätt (inom parentes angives höjningen respektive sänkningen i förhållande till motsvarande anslagsposter i nu gällande avlöningsstat). Anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän bör uppföras med förslagsvis 152,800 kronor (— 10,200), anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal med 88,200 kronor (+ 1,300) samt anslagsposten till rörligt tillägg med 35,900 kronor (— 1,700). Avlöningsstatens slutsumma blir 276,900 kronor, vilket innebär en minskning med 10,600 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av mig i det föregående angivna ändringar i personalförteckningen för riksarkivet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43;

dels godkänna följande avlöningsstat för riksarkivet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 152,800
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal	» 88,200
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 35,900
Summa kronor 276,900;	

dels ock till Riksarkivet: Avlöningar för budgetåret 1942/43
anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 276,900.

[4.] 2. **Riksarkivet: Omkostnader, förslagsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med 48,200 kronor och disponeras enligt en på sid. 376 f. i statsliggaren införd omkostnadsstat.

Besparingsberedningen har anført, att den anslagspost i omkostnadsstaten, under vilken besparingar i första hand kunde ifrågasättas, syntes vara delposten till övriga expenser, vilken nu är upptagen till 27,200 kronor. Med

hänsyn främst till stegrade kostnader för städning och material av olika slag har beredningen icke ansett sig böra föreslå någon nedsättning av dessa anslagsmedel.

Riksarkivet har icke ifrågasatt någon ändring av anslaget för nästa budgetår. Härvid har riksarkivet ansett sig sakna möjlighet till några kalkyler beträffande bränslekostnaderna.

Enligt vad jag inhämtat uppgingo kostnaderna för bränsle och lyse (utgifterna för vatten bestridas av fastighetsfondens medel) vid riksarkivet under budgetåret 1940/41 till i runt tal 35,500 kronor mot beräknade 17,000 kronor. För innevarande budgetår har för bränsle och lyse beräknats förslagsvis 16,700 kronor. Det ansågs härvid möjligt att genom en sänkning av rumstemperaturen till högst + 8 grader i vissa av riksarkivets lokaler väsentligt minska bränsleåtgången. Med hänsyn till kostnaderna under sistförflutna budgetår, då, enligt vad jag inhämtat, en sänkning av rumstemperaturen i vissa av riksarkivets lokaler genomförts ur besparingssynpunkt, och till de ökade kostnader, som äro en följd av inträdd prisstegring torde delposten till bränsle och lyse för nästa budgetår böra uppräknas med 18,800 kronor till 35,500 kronor. Jag förutsätter härvid, att jämväl under nästa budgetår åtgärder vidtagas för att genom sänkning av rumstemperaturen eller eljest hålla utgifterna så låga som möjligt. I övrigt ifrågasätter jag icke någon ändring beträffande omkostnadsanslaget, som alltså för nästa budgetår bör höjas med 18,800 kronor till 67,000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departement-
mentschefen.

att till *Riksarkivet*: *Omkostnader* för budgetåret 1942/43
anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 67,000.

[5.] 3. **Riksarkivet: Inköp av arkivalier och tryckta arbeten, reservationsanslag.** Detta anslag utgick under budgetåret 1939/40 med 12,000 kronor men sänktes från och med budgetåret 1940/41 till 1,500 kronor, vilket belopp i första hand disponeras för inköp av tryckta arbeten. Till sistnämnda ändamål disponerades före budgetåret 1940/41 ett belopp av 2,000 kronor.

Besparingsberedningen har icke ansett sig böra ifrågasätta någon ytterligare sänkning av detta anslag. *Riksarkivet* har hemställt om anvisande av oförändrat anslag, 1,500 kronor, för nästa budgetår.

En ytterligare sänkning av anslaget torde icke böra ifrågasättas, och jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departement-
mentschefen.

att till *Riksarkivet*: *Inköp av arkivalier och tryckta arbeten*
för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservations-*
anslag av kronor 1,500.

[6.] 4. **Riksarkivet: Bokbindning och konservering av arkivalier, reservationsanslag.** Detta anslag höjdes för budgetåret 1939/40 till följd av stegring i arbetslöner och materielpriiser från 23,300 kronor till 26,000 kronor. För budgetåret 1940/41 var anslaget uppfört med 24,500 kronor. Sänkningen betingades främst av att en av riksarkivets bokbindare beräknades kunna överflyttas till annan statsinstitution. För innevarande budgetår är anslaget uppfört med 25,500 kronor. Højningen föranleddes av ökade arbetslöner.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 5 juli 1923 äger riksarkivet för renovering i dess bokbinderi mottaga arkivalier, tillhörande andra statliga eller kommunala verk och institutioner, ävensom för detta ändamål anställa erforderlig personal, dock under villkor, att samtliga kostnader för sådant arbete skola gäldas av den, för vilken arbetet utförts. Inkomsterna av denna verksamhet tillgodoföras anslaget såsom särskilda uppbördsmedel.

Vid avgång av fast anställd personal får enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 december 1939 ny sådan personal icke anställas utan Kungl. Maj:ts medgivande.

Besparingsberedningen har ansett en begränsning av arkivets bokbinderipersonal böra ske, så snart detta låte sig göra utan avskedande av någon av de nu anställda arbetarna.

Riksarkivets bokbinderi vore främst en konserveringsanstalt för skadade arkivalier. I stor utsträckning utfördes inom bokbinderiet beställningsarbeten. Tre å fyra av de nio arbetarna hade normalt sysselsättning med dylika arbeten.

Anslagsmedlen för budgetåret 1940/41 hade i huvudsak disponerats på sätt framgånge av följande uppställning:

löner till en förman (6,354), tre manliga befattningshavare (4,412, 4,246 och 4,009) samt fem kvinnliga befattningshavare (3,156, 3,156, 3,085, 3,085 och 3,013)	kronor 34,516
materialkostnader	» 3,000
	<u>Summa kronor 37,516;</u>
inkomster av beställningsarbeten, cirka	kronor 13,000
	<u>Summa nettoutgift kronor 24,516.</u>

Enligt beslut av Kungl. Maj:t den 2 maj 1913 skulle lönerna till personalen i riksarkivets konserveringsanstalt ställas i förhållande till lönevillkoren inom bokbinderifacket. Kollektivavtal vore ej formellt slutet, men enligt riksarkivets beslut den 15 januari 1930 skulle riksavtalet för bokbinderifacket ligga till grund för avtal, som slötes med riksarkivets bokbindare.

Frågan om en begränsning av ifrågavarande bokbinderipersonal syntes böra betraktas med hänsyn till dels omfattningen av de beställningsarbeten, som kunde för framtiden påräknas, och dels till möjligheterna att inskränka konserveringsarbetena beträffande riksarkivets egna arkivalier.

I fråga om omfattningen av de framtida beställningsarbetena kunde självfallet inga säkra förutsägelser givas. Därest nu rådande allmänna förhållanden komme att fortfara, syntes man dock ha att räkna med en nedgång, ehuru någon starkare tendens i sådan riktning icke varit märkbar under det senast förflutna budgetåret.

Konserveringsbehov för riksarkivets egna arkivalier komme under överskådlig tid att föreligga. Vissa av riksarkivets samlingar hade tidigare varit inrymda i källarlokalerna i Stockholms slott, där de i stor utsträckning erhållit fuktskador. Vidare hade en mängd arkivalier i kammararkivet tillfogats skador vid en eldsvåda i början av 1800-talet. Slutligen föranleddes en del konserveringsarbeten av den nötning, som arkivalierna vore utsatta för vid begagnandet. Det vore emellertid otvivelaktigt, att riksarkivets egna konserveringsarbeten tillfälligtvis kunde avsevärt inskränkas utan att därigenom större olägenheter uppstode.

Vad sålunda anförts syntes böra föranleda en begränsning av arkivets bokbinderipersonal, så snart detta låte sig göra utan avskedande av någon av de nu anställda arbetarna. Två av dessa inträdde emellertid under de närmaste åren i pensionsåldern, den ena under 1942 och den andra under 1943. Det syntes emellertid vara ovisst, huruvida avgången av någon av dessa befattningshavare och därmed sammanhängande begränsning av lönekontot även komme att medföra någon utgiftsbesparing för statsverket. Sådan besparing uppstode endast under förutsättning av att inkomsterna från beställningsarbetena icke nedginge mera märkbart. Med hänsyn till risken härför under rådande förhållanden syntes man i detta sammanhang endast böra räkna med, att en begränsning av personalen i bokbinderiet skulle kunna kompensera den inkomstminskning av beställningsarbeten, som syntes vara att vänta.

Riksarkivet har i sina anslagsäskanden för nästa budgetår hemställt, att anslaget måtte höjas med 1,750 kronor. De indextillägg, som utginge enligt gällande kollektivavtal, hade stigit två gånger, den 1 april och den 1 juli 1941. Den merkostnad, som härigenom drabbade konserveringsverksamheten, uppginge till 2,600 kronor. Av denna summa fölle 850 kronor på beställningsarbetena. Återstående 1,750 kronor måste täckas genom höjning av anslaget.

Sedermera har riksarkivet i anledning av den av besparingsberedningen ifrågasatta begränsningen av arkivets bokbinderipersonal anfört bland annat.

Konserveringsbehovet i fråga om riksarkivets egna arkivalier komme att kvarstå för en överskådlig tid framåt och vore av sådan betydelse, att riksarkivet ej kunde förorda någon inskränkning i denna verksamhet. Givetvis kunde dock en ekonomisk situation av så exceptionell art uppstå, att även konserveringsverksamheten kunde få vidkännas inskränkningar. Riksarkivet måste dock därvid jämväl taga hänsyn till den vid konserveringsanstalten knutna personalen. Denna hade förvärvat en specialutbildning, för vilken den icke kunde tänkas ha någon användning på annat område. Riksarkivet hade också sökt att bereda den en mera tryggad ställning genom att arbeta för ett undanröjande av det osäkerhetsmoment, som kunde ligga i avtagande beställningar. Det hade i sådant syfte tidigare anhållit om ökat statsanslag, varigenom också dess eget konserveringsbehov skulle kunna bättre tillgodoses. Den gjorda framställningen hade visserligen icke lett till

önskat resultat, men departementschefen hade ställt i utsikt (i statsverkspropositionen år 1939), att för den händelse beställningsarbetena skulle minskas och frågan om en reduktion av bokbinderipersonalen därigenom skulle bli aktuell, spörsmålet om beredande av en mera tryggad ställning åt denna personal ånyo skulle upptagas till övervägande. Dylika hänsyn lade hinder i vägen för riksarkivet att tillstyrka nedskärning av bokbinderianslaget, även om nyanställningar icke komme i fråga efter de båda, som under de närmaste åren inginge i pensionsåldern. Dessutom kunde inträffa, att minskningen i lönekontot motvägdes av minskade inkomster å beställningsarbeten och löneökning inom bokbinderifacket. Slutligen borde observeras, att en av de arbetare, som nu fölle för åldersstrecket, fungerade som verkmästare, och att enligt sakens natur en sådan — som vore betrodd med arbetets tekniska ledning närmast under hithörande arkivtjänsteman — under inga förhållanden kunde umbäras.

Departementschefen.

Såsom av det föregående framgår ha, förutom en förman, tre manliga och fem kvinnliga befattningshavare sysselsättning med konserverings- och bokbinderiarbeten vid riksarkivet, därav tre å fyra normalt med beställningsarbeten inom bokbinderiet. Besparingsberedningen har med hänsyn till den nedgång i omfattningen av beställningsarbetena, som kunde befaras, och då riksarkivets egna konserveringsarbeten tillfälligtvis borde kunna avsevärt inskränkas utan att större olägenheter uppstode, förordat en begränsning av riksarkivets bokbinderipersonal, så snart detta låte sig göra utan avskedande av någon av de nu anställda arbetarna. I likhet med besparingsberedningen finner jag skäl tala för sådana åtgärder. Den nuvarande förmannen uppnår pensionsåldern under innevarande budgetår. Den då ledigblivande befattningen synes böra bibehållas men torde kunna återbesättas med någon av den nuvarande personalen. Den befattning, som därigenom blir ledig, synes tillvidare icke böra återbesättas. Härigenom torde för nästkommande budgetår uppstå en utgiftsminskning av lägst 4,000 kronor. En kvinnlig befattningshavare uppnår pensionsåldern vid slutet av nästa budgetår. Huruvida den därigenom ledigblivande befattningen bör indragas, torde böra lämnas öppet i detta sammanhang, då frågan saknar betydelse för anslagsberäkningen för nästa budgetår. Riksarkivet har med hänsyn till den ökning i lönekostnaderna, som de nu utgående indextilläggen innebära, hemställt, att anslaget måtte höjas för nästa budgetår med 1,750 kronor. Med hänsyn till den utgiftsminskning, som följer av den av mig förordade minskningen av personalen, finner jag mig icke böra tillstyrka den begärda höjningen. Inför ovissheten om, huruvida indextilläggen komma att stiga än ytterligare, föreslår jag emellertid icke någon sänkning av anslaget. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksarkivet: Bokbindning och konservering av arkivalier* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 25,500.

[7.] 5. **Landsarkiven m. m.: Avlöningar, förslagsanslag.** Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 180,500 kronor. På sätt som framgår av statsliggaren, sid. 378, belöper av anslaget ett belopp av 176,550 kronor på avlöningsstat för landsarkiven och länsarkivet i Östersund samt ett belopp av 3,950 kronor på övergångsstat för arkivdepån i Visby.

Enligt gällande instruktioner för landsarkiven, arkivdepån i Visby och länsarkivet i Östersund ha dessa till uppgift att, vart för sitt distrikt, mottaga arkivhandlingar från ämbetsverk och tjänstearkiv, så ock från kommuner, korporationer, anstalter, enskilda personer och inrättningar, ävensom att förvara och ordna dessa handlingar för att vid förevarande behov hållas tillgängliga. Landsarkiven och länsarkivet äro därjämte lokala myndigheter för det offentliga arkivväsendet.

Den nuvarande organisationen — som beslöts av 1928 års riksdag¹ — innefattar landsarkiv i Uppsala, Vadstena, Lund, Göteborg och Härnösand, arkivdepå i Visby och länsarkiv i Östersund.

Tjänsteförteckningssakkunniga ha föreslagit:

1:o) uppflyttning av de 6 expeditionsvakterna från lönegraden A 5 till lönegraden A 6,

2:o) uppflyttning av de 5 landsarkivarierna från lönegraden A 26 till lönegraden A 27.

Riksarkivet har i sina anslagsäskanden för nästa budgetår hemställt om ett avlöningsanslag av 182,560 kronor, innebärande en höjning av anslaget med 2,060 kronor. Denna höjning belöper i sin helhet på den i avlöningsstaten för landsarkiven och länsarkivet i Östersund upptagna anslagsposten å 48,000 kronor till avlöningar till icke-ordinarie personal. Den ifrågasatta höjningen betingas *dels* av ändrade löneklassplaceringar för vissa befattningshavare (1,050 kronor), *dels* av ifrågasatt ökad medelsanvisning (610 kronor) till landsarkivet i Göteborg i och för anställande av en amanuens med heltidstjänstgöring i lönegraden Eo 18 i stället för såsom nu en amanuens i lönegraden Eo 16, *dels ock* av ett av riksarkivet ånyo framfört förslag om uppflyttande av den vid landsarkivet i Härnösand anställde amanuensen i lönegraden Eo 18 till tjänsteman i lönegraden Eo 20 (400 kronor).

I fråga om amanuensbefattningen vid landsarkivet i Göteborg har riksarkivet anfört bland annat:

Vid 1938 års riksdag hade anslagsmedlen till detta arkiv förstärkts därhän, att från och med budgetåret 1938/39 en heltidsamanuens i 16 lönegraden skulle kunna anställas. Någon enligt gällande bestämmelser kompetent person hade emellertid ej förrän helt nyligen anmält sig, i vilket sakförhållande man nog finge se en fingervisning om att en 16-gradstjänst icke utövade någon särdeles stark attraktion på personer med filosofie licentiatexamen bland sina meriter. Under tiden hade landsarkivarien

¹ Proposition 1928:212; riksdagens skrivelse 1928:210.

helt naturligt använt de disponibla medlen till avlöning åt extra befattningshavare med lägre kompetens, till arvoden för registreringsarbeten och dylikt. Nu hade en av de nämnda extra befattningshavarna efter avlagd filosofie licentiatexamen förklarat sig villig att såsom amanuens kvarbliva vid landsarkivet. Amanuensanställning i Eo 16 vore ekonomiskt för litet givande för att man skulle kunna hoppas att för arkivbanan för en mer avsevärd tid få behålla vare sig den ifrågavarande aspiranten eller någon annan med honom i kompetens jämförlig. Befordringsförhållandena inom arkivstaten vore dessutom sådana, att den, som nu tillträdde en amanuensbefattning i lönegraden Eo 16, finge vänta länge på ordinarie tjänst. Med hänsyn till vad sålunda och i övrigt anförts biträdde riksarkivet landsarkivariens förslag om höjning av icke-ordinarieanslaget med 610 kronor för att därmed möjliggöra anställandet av en amanuens i Eo 18.

Den för amanuensbefattningen vid landsarkivet i Göteborg avsedde befattningshavaren har, enligt vad handlingarna i ärendet utvisa, innehaft anställning i statens tjänst sedan år 1935.

Riksarkivet har vidare — under förutsättning att det av 1939 års tjänsteförteckningssakkunniga den 21 maj 1941 avgivna betänkandet om revision av tjänsteförteckningen (statens offentliga utredningar 1941:17) komme att föranleda proposition till 1942 års riksdag — förklarat sig vidhålla sitt i yttrande över nämnda betänkande avgivna förslag, innebärande, såvitt det samma avviker från sakkunnigförslaget, att landsarkivarierna skulle placeras i lönegraden A 28, (nu A 26), länsarkivarierna i Östersund i lönegraden A 24 (nu A 22) och andre arkivarierna vid landsarkiven i lönegraden A 23 (nu A 21). Under samma förutsättning har riksarkivet vidare hemställt om sådan förstärkning av anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal, att vid varje landsarkiv skulle kunna anställas en extra ordinarie tjänsteman i lönegraden Eo 20 i stället för de nuvarande amanuenserna. Beträffande motiveringen för förslaget torde få hänvisas till handlingarna.

Besparingsberedningen har efter verkställd undersökning rörande besparingsmöjligheterna vid landsarkiven m. m. ifrågasatt dels en mindre beskärning av anslagsmedlen till extra och tillfälliga biträden, dels ock en minskning eller, därest förhållandena skulle tvinga till än mer rigorösa åtgärder, en indragning av amanuenshjälpen vid landsarkiven. Besparingsberedningen har härvid ansett, att riksarkivet borde närmare överväga förstnämnda fråga samt att en ingående utredning av de förhållanden, som stode i samband med en minskning eller indragning av amanuenshjälpen, borde genom riksarkivets försorg föregå åtgärder i sådan riktning. Besparingsberedningen har vidare övervägt den i 1941 års åttonde huvudtitel (sid. 8 f.) berörda frågan om behovet av länsarkivet i Östersund och funnit så starka skäl föreligga för ett bibehållande tills vidare av detta arkiv, att beredningen icke ansett sig böra föreslå dess nedläggande. Beredningen har emellertid velat fästa uppmärksamheten vid den ytterligare besparingsmöjlighet, som här utan tvivel förefunnes.

Vid de särskilda landsarkiven utgjordes den ordinarie personalen av en landsarkivarie, en andre arkivarie och en vaktmästare, dock att ingen andre

arkivarietjänst funnes i Härnösand. Läsarkivet i Östersund vore försett med en ordinarie läsarkivarie i 22 lönegraden och en ordinarie vaktmästare. Det syntes icke lämpligt att nu vidtaga någon begränsning av ifrågavarande ordinarie personal.

Av icke-ordinarie personal hade landsarkiven genomgående var sin amanuens samt därjämte viss kvinnlig och annan biträdespersonal.

Biträdespersonal vore givetvis behövlig för en rationell organisation av arbetet. Några mera avsevärda begränsningar i fråga om den nu anställda biträdespersonalen syntes därför icke böra föreslås i nu förevarande sammanhang. Det syntes dock ej omöjligt att vidtaga någon mindre beskärning av anslagsmedlen till extra och tillfälliga biträden. Det syntes lämpligt, att riksarkivet toge denna fråga i närmare övervägande. En besparing av några tusental kronor syntes här icke vara omöjlig att vinna.

Den vetenskapligt bildade personalen bestode vid landsarkivet i Härnösand av 2 personer mot 3 vid övriga landsarkiv. Detta förhållande inbjöde osökt till en prövning av möjligheterna att nedsöka antalet vetenskapligt bildade befattningshavare vid de andra landsarkiven. Antalet forskare, forskningsbesök, framtagna volymer samt skrivelser och utredningar vore emellertid avsevärt mycket mindre i Härnösand än vid landsarkiven i genomsnitt. Ehuru detta förhållande ej finge tagas som bevis för att det inre arbetet vid arkivet i Härnösand vore av mindre omfattning — med hänsyn till arkivets sena tillkomst vore tvärtom läget det motsatta — kunde detta arkiv lättare än de övriga vara verksamt med en relativt fåtalig personal.

Trots nyssnämnda förhållande syntes det — om hänsyn toges allenast till arkivens oundgängliga arbetsuppgifter — under rådande allmänna förhållanden icke otänkbart att något nedbringa kostnaderna för amanuenshjälp. Detta skulle då närmast ske genom att för varje landsarkiv utom i Härnösand beräknades allenast en halvtidsamanuens. En dylik åtgärd syntes emellertid böra vidtagas endast under förutsättning att man icke därigenom spolierade möjligheterna att med lämpliga personer rekrytera landsarkiven. För närvarande skedde nyanställningar ofta på så sätt, att en studerande vid universitet eller högskola samtidigt tjänstgjorde vid arkivet och så småningom vunne amanuensanställning. Det syntes icke otänkbart att beträffande åtminstone arkiven i Uppsala, Lund och Göteborg genom samarbete mellan vederbörande en sådan anordning vunnos, att en halvtidsanställd amanuens vid landsarkivet finge en halvtidstjänst inom annan institution.

Därest förhållandena skulle tvinga till än mera rigorösa åtgärder, innebärande exempelvis en fullständig indragning av ifrågavarande amanuens-tjänster, så syntes trots en dylik åtgärd landsarkiven likväl kunna nödortfött fullgöra de mest trängande arbetsuppgifterna. Vid en eventuell sådan indragning måste emellertid åtgärder vidtagas, som säkrade den framtida rekryteringen av landsarkivstaten. Sannolikt skulle det vara möjligt att i så fall rekrytera andre arkivarierna vid landsarkiven från riksarkivets amanuenskår under förutsättning att denna i sin tur i huvudsak rekryterades från den extra personal, som under dylika förhållanden borde i någon mån finnas vid landsarkiven. Jämväl genom uppkommande vikariat vid landsarkiven syntes dessa amanuenser kunna vinna erforderlig kännedom om landsarkivens speciella förhållanden.

En ingående utredning av de förhållanden, som stode i samband med en minskning eller indragning av amanuenshjälp vid landsarkiven syntes

böra föregå åtgärder i sådan riktning. Utredningen syntes böra ske genom riksarkivets försorg.

Vid sådant förhållande samt under åberopande av vad i övrigt anförts hade besparingsberedningen icke ansett sig böra i detta sammanhang framlägga något längre gående förslag i ämnet.

Länsarkivet i Östersund vore endast tolv år gammalt och vore tillsammans med lantmäterikontoret inrymt i en för ändamålet uppförd nybyggnad å en av Östersunds stad utan kostnad för staten överläten tomt. Arkivmaterialet — som härstammade från Jämtlands län — vore icke av större omfattning än att det utan svårighet skulle kunna inrymmas i landsarkivet i Härnösand. Arbetsuppgifterna vid arkivet vore icke särdeles omfattande. En överflyttning av arkivet till Härnösand syntes sålunda icke oundgängligen påkalla någon nämnvärd förstärkning av personalen därstädes.

Därest arkivet skulle överflyttas till Härnösand, finge någon annan användning sökas för arkivets nuvarande lokaler. Förslagsvis kunde de användas såsom depå för vissa arkivalier från riksarkivet. För eldnings- och bevakningsgöromål erfordrades emellertid i så fall även i fortsättningen vaktmästarhjälp.

Den kostnadsbesparing, som skulle uppstå vid en indragning av länsarkivet, skulle alltså högst motsvara avlöningen till länsarkivarien och nuvarande icke-ordinarie personal, eller omkring 15,000 kronor om året. Sannolikt bleve besparingen mindre med hänsyn till vissa tillkommande kostnader.

De skäl, som föranlett tillkomsten av länsarkivet, hade givetvis fortfarande sin giltighet även om härtill kommit nödvändigheten av största möjliga rationalisering och ekonomisering.

Besparingsberedningen hade funnit så starka skäl föreligga för ett bibehållande tills vidare av ifrågavarande arkiv, att beredningen icke ansett sig böra i detta sammanhang föreslå dess nedläggande. Beredningen ville emellertid fästa uppmärksamheten vid den ytterligare besparingsmöjlighet, som här utan tvivel funnes.

Riksarkivet har i anledning av vad besparingsberedningen sålunda anförut rörande besparingsmöjligheterna vid landsarkivstaten framhållit, att riksarkivet på den korta tid, som stått till buds, icke hunnit undersöka, huru den av beredningen ifrågasatta beskrifningen av anslagsmedlen till tillfälliga och extra biträden på några tusen kronor skulle kunna fördelas på de särskilda institutionerna. Den ifrågasatta reduktionen skulle emellertid bli synnerligen kännbar för att icke säga ödesdiger för landsarkivens inre arbete. Besparingen vore liten för statsverket men skulle försätta de av den samma drabbade institutionerna i en synnerligen bekymmersam situation. Riksarkivet har vidare funnit det otroligt, att den utredning, som besparingsberedningen ansett böra ske, innan en minskning eller indragning av amanuenshjälpen vid landsarkiven vidtoges, skulle kunna leda till annat än negativt resultat. Beredningens uppslag till säkrande av den framtida rekryteringen av landsarkivstaten vid en eventuell indragning av amanuenserna har riksarkivet ej heller funnit godtagbart. Däremot har riksarkivet i likhet med beredningen funnit, att länsarkivet i Östersund borde bibehållas.

Vad beträffar den av riksarkivet berörda frågan om ändrad lönegradsplacering för viss *ordinarie* personal vid landsarkiven och länsarkivet i Östersund hänvisar jag till vad chefen för finansdepartementet vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anfört rörande revision av tjänsteförteckningen. I anslutning härtill bör i personalförteckningen för landsarkiven m. m. vidtagas de ändringar, som betingas av uppflyttningarna av landsarkivarierna från lönegraden A 26 till lönegraden A 27 samt av expeditivakterna vid landsarkiven och länsarkivet i Östersund från lönegraden A 5 till lönegraden A 6. Någon höjning av anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän erfordras dock icke för nästa budgetår till följd härav.

I fråga om den *icke-ordinarie* personalen kan jag icke tillstyrka riksarkivets förslag om inrättande av en tjänst i lönegraden Eo 20 vid vart och ett av landsarkiven eller enbart vid landsarkivet i Härnösand. Ej heller anser jag mig böra redan för nästa budgetår ifrågasätta ökad medelsanvisning till landsarkivet i Göteborg för uppflyttning av amanuensen från lönegraden Eo 16 till lönegraden Eo 18.

Redan nu torde anslagsmedlen till extra och tillfälliga biträden vid landsarkiven vara relativt knappa. För närvarande anser jag mig icke böra föreslå någon beskärning av nämnda medel. Frågan om besparingsmöjligheterna i detta avseende torde dock böra ägnas fortsatt uppmärksamhet från riksarkivets sida. Jag anser mig ej heller nu böra förorda någon minskning av amanuenshjälpen vid landsarkiven. Besparingsberedningens förslag härutinnan torde böra genom riksarkivets försorg underkastas ytterligare utredning, med beaktande av vad besparingsberedningen anfört. Jag är dock medveten om att besparingsmöjligheterna inom ramen för den nuvarande arkivorganisationen äro relativt små. Det torde ha varit i medvetande härom som besparingsberedningen framhållit de besparingsmöjligheter, som en överflyttning av länsarkivet i Östersund till landsarkivet i Härnösand skulle innebära. Beredningen har emellertid funnit så starka skäl föreligga för ett bibehållande av länsarkivet, att beredningen icke ansett sig för närvarande böra föreslå dess nedläggande. Riksarkivet har likaså ansett, att detta arkiv borde bibehållas. För egen del biträder jag besparingsberedningens uttalande.

Den i avlöningsstaten ingående anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal torde med hänsyn till det anförda för nästa budgetår icke böra undergå annan ändring än den, som betingas av ändrad löneklassplacering för viss personal och av en mindre beskärning av anslagsmedlen till vikariatsersättningar vid landsarkiven i Uppsala och Vadstena. Jag beräknar till följd härav en höjning med 900 kronor vara erforderlig, varjämte anslagsposten till rörligt tillägg torde böra höjas med 100 kronor. I övrigt ifrågasätter jag icke någon förändring beträffande avlöningsstaten, som alltså bör höjas med 1,000 kronor till 177,550 kronor.

Övergångsstaten för arkivdepån i Visby torde böra uppföras med oför-

ändrat belopp, 3,950 kronor. Jämväl under nästa budgetår torde vaktmästaren vid arkivdepån böra åtnjuta dyrtidstillägg i enlighet med därför bestämda grunder ävensom kristillägg.

Anslaget bör sålunda bestämmas till $(177,550 + 3,950 =)$ 181,500 kronor, innebärande en anslagshöjning med 1,000 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av mig i det föregående angivna ändringar i personalförteckningen för landsarkiven m. m., att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43;

dels godkänna följande avlöningsstat för landsarkiven m. m., att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 105,000
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal »	48,900
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	23,650
Summa kronor 177,550;	

dels ock till *Landsarkiven m. m.*: *Avlöningar* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 181,500.

[8.] 6. **Landsarkiven m. m.: Omkostnader, förslagsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med 47,000 kronor. Härav belöpa på sjukvård m. m. förslagsvis 500 kronor, på reseersättningar förslagsvis 2,900 kronor, på bränsle, lyse och vatten förslagsvis 23,140 kronor, på övriga expenser 20,000 kronor och på övriga utgifter förslagsvis 460 kronor. *Besparingsberedningen* har med hänsyn till att omkostnadsanslaget, fränsett anslagsmedlen till bränsle, lyse och vatten, under senaste år undergått väsentliga beskrningar i besparingssyfte och till inträdda kostnadsökningar icke ansett sig böra föreslå någon ytterligare anslagsbeskrning. *Riksarkivet* ifrågasätter för nästa budgetår en minskning av anslagsposten till sjukvård m. m. till 300 kronor (— 200 kronor) och av anslagsposten till övriga utgifter till 310 kronor (— 150 kronor) samt en höjning av anslagsposten till bränsle, lyse och vatten till 32,545 kronor (+ 9,405 kronor) och av anslagsposten till övriga expenser till 20,350 kronor (+ 350 kronor) eller sålunda en höjning av omkostnadsanslaget med $(-200 - 150 + 9,405 + 350 =)$ 9,405 kronor till 56,405 kronor. Uppräkningen av anslagsposten till bränsle, lyse och vatten är baserad på de faktiska utgifterna för ändamålet under budgetåret 1940/41. Beträffande anslagsposten till övriga expenser har riksarkivet beräknat en höjning av nu utgående medel med 150 kronor för ettvarvt av landsarkiven

i Uppsala, Vadstena och Göteborg samt en sänkning med 100 kronor av medlen för landsarkivet i Härnösand. I fråga om anslagsposten till övriga utgifter har riksarkivet räknat med, att de ordinarie leveranser, som ej sändas med tjänstepost, skola minska i omfattning efter den 1 juli 1942.

Riksarkivets beräkning av omkostnadsanslaget för nästa budgetår har icke givit mig anledning till annan erinran än att jag icke kan tillstyrka någon höjning av anslagsmedlen till övriga expenser. Någon minskning av dessa medel torde å andra sidan icke böra ifrågasättas. För avrundning av anslagets slutsumma torde dock anslagsposten till bränsle, lyse och vatten böra beräknas till allenast 32,490 kronor. Jag beräknar således omkostnadsanslaget till $(300 + 2,900 + 32,490 + 20,000 + 310 =)$ 56,000 kronor, vilket innebär en höjning med 9,000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att till *Landsarkiven m. m.: Omkostnader* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 56,000.

[9.] 7. **Landsarkiven m. m.: Inköp av arkivalier och tryckta arbeten, reservationsanslag.** Detta anslag sänktes för budgetåret 1940/41 från 2,200 kronor till 700 kronor, med vilket belopp anslaget är uppfört jämväl för innevarande budgetår. *Besparingsberedningen* har icke ansett sig böra föreslå någon sänkning av detta anslag. *Riksarkivet* har ifrågasatt en anslagshöjning med 120 kronor, avseende en höjning av nu utgående medel till vartdera av landsarkiven i Uppsala och Vadstena från 115 kronor med 60 kronor till 175 kronor.

Då jag föreslog sänkning för budgetåret 1940/41 av ifrågavarande anslag till dess nuvarande belopp, uttalade jag, att anslaget borde användas huvudsakligen för vidmakthållande av löpande anskaffning av periodisk litteratur. Svårigheter ha dock yppat sig att inom ramen av tillgängliga medel vidmakthålla anskaffningen av sådan litteratur. Med hänsyn härtill förordar jag i anslutning till riksarkivets förslag en höjning av anslaget med 100 kronor till 800 kronor. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att till *Landsarkiven m. m.: Inköp av arkivalier och tryckta arbeten* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 800.

[10.] 8. **Landsarkiven m. m.: Bokbindning och konservering av arkivalier, reservationsanslag.** Detta anslag minskades för budgetåret 1940/41 från 38,500 kronor till 36,000 kronor, med vilket belopp anslaget är uppfört jämväl för innevarande budgetår. Vissa lönekostnadsökningar för sist-

nämnda budgetår ha förutsatts skola kompenseras genom minskning av anslagsmedlen för vissa arkiv. Anslaget har fördelats på sätt framgår av statsliggaren, sid. 380. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 december 1939 får vid avgång av fast anställd bokbinderi- och konserveringspersonal vid landsarkiven ny sådan personal ej anställas utan Kungl. Maj:ts medgivande.

Riksarkivet har i sina anslagsäskanden hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår höjas med 625 kronor. Denna höjning avser landsarkivet i Göteborg, vars anslagsmedel för ifrågavarande ändamål för innevarande budgetår sänkts från 8,370 kronor till 7,650 kronor. *Landsarkivarien i Göteborg* har beräknat anslagsbehovet till 9,175 kronor, varav 6,725 kronor till avlönande av två fast anställda bokbindare, 850 kronor till avlönande av ersättare för expeditionsvakten, vilken deltagar i bokbinderiverksamheten, 1,500 kronor till material och verktyg samt 100 kronor till titeltryckning. Sistnämnda anslagspost har motiverats med att landsarkivet i Göteborg till skillnad från övriga landsarkiv saknade utrustning för titeltryckning. Riksarkivet har endast ansett sig bära tillstyrka ett belopp av 8,275 kronor, varav 6,725 kronor för avlönande av de två bokbindarna, 350 kronor för ytterligare biträde, 1,100 kronor för material och verktyg samt 100 kronor för titeltryckning, innebärande en höjning av nu utgående medel med 625 kronor. *Landsarkivarien i Lund* har hemställt, att de nu utgående anslagsmedlen till landsarkivet i Lund måtte höjas med 140 kronor med hänsyn till att dyrtids- och indextillägget för bokbinderifacket höjts från och med den 1 juli 1941. I anledning härav har riksarkivet anfört, att det behov av ökade anslagsmedel, som sålunda förelåge vid landsarkivet i Lund, borde träffa jämväl övriga landsarkiv med kollektivavtalsanställda bokbindare. Föreståndarna för dessa arkiv hade emellertid dittills icke framfört något yrkande i detta avseende. Det syntes riksarkivet riktigast att underställa dessa frågor Kungl. Maj:ts prövning, först sedan allt material ingått, som möjliggjorde en överblick över det nya behovet för samtliga arkivs vidkommande. Det vore dessutom icke osannolikt, att läget i fråga om löneförhållandena från och med den 1 juli 1942 blivit klarare frampå året 1942.

Besparingsberedningen har ansett, att en begränsning av bokbinderipersonalen vid landsarkiven borde komma till stånd så snart som möjligt. Begränsningen syntes till en början bära omfatta minst två arbetare. Successivt syntes antalet heltidsanställda bokbindare bära nedbringas till en vid varje landsarkiv.

Vid länsarkivet i Östersund och vid arkivdepån i Visby fullgjordes bokbinderigöromålen av expeditionsvakten. En jämförelse mellan antalet bokbindare vid de fem landsarkiven gäve vid handen, att arkiven i Vadstena, Lund och Härnösand vartdera hade en bokbindare med avlöning från ifrågavarande anslag, under det att landsarkiven i Uppsala och Göteborg vore betydligt rikligare försedda med bokbinderipersonal. Vid arkivet i Uppsala funnes sålunda tre heltidsanställda bokbindare. I Göteborg avlö-

nades från ifrågavarande anslag två fast anställda bokbindare och en person med timavlöning.

Ehuru man kunde förutsätta, att full sysselsättning kunde beredas bokbinderipersonalen även vid arkiven i Uppsala och Göteborg och att ur arkivsynpunkt behov sålunda föreläge av denna personal, syntes det dock icke oundgängligen nödvändigt att dessa arkiv finge hålla sig med en avsevärt större sådan personal än övriga landsarkiv. Under rådande förhållanden syntes därför en begränsning så snart ske kunde av bokbinderipersonalen vid landsarkiven böra komma till stånd.

Sådan omflyttning mellan arkiven av ifrågavarande personal syntes vara möjlig, att den nu förutsatta personalbegränsningen icke behövde drabba någon, som under ett större antal år varit anställd vid arkiven. Någon av de nu anställda syntes möjligen genom förmedling av arkivmyndigheterna kunna vinna anställning vid annan statlig, statsunderstödd eller kommunal institution. Det kunde slutligen nämnas, att expeditionsvakten vid länsarkivet i Östersund, vilken tillika vore bokbindare, inom få år inträdde i pensionsåldern. Möjligen kunde vid dennes avgång, därest arkivet bibehölls, tjänsten besättas med övertalig bokbindare vid annat arkiv. Det finge förutsättas, att riksarkivet bidroge till en lämplig lösning av de spörsmål, som vore förknippade med ifrågavarande personalbegränsning.

Den årliga kostnadsbesparing, som redan under de närmaste åren borde vinnas på detta område, syntes kunna uppskattas till minst 7,500 kronor.

Landsarkivarien i Uppsala har i anledning av vad besparingsberedningen sålunda föreslagit anfört bland annat.

I själva verket vore beteckningen bokbindare fullständigt missvisande för den i det arkivala konserveringsarbetet verksamme. Han borde med all rätt betecknas som konservator, då den sidan av hans arbete vore den vida övervägande och mest krävande. Arkivbokbindaren måste visserligen förutsättas äga en fullgod yrkesutbildning i bokbinderifacket, men hans utbildning för konserveringsarbetet måste, då annan möjlighet saknades, ske efter anställningen vid arkivet under ledning av äldre, med metoderna fullt förtrogna kamrater. Då det icke blott vore den teoretiska kännedomen om använda metoder utan i än högre grad den praktiska färdigheten och den manuella skickligheten vid deras tillämpning, som vore avgörande för arbetets såväl kvalitet som kvantitet, vore det förhållandevis lång tid — några år — som åtginge, innan toppresultat kunde nås. Men härav följde också, att avskedande av en fullt utbildad och skicklig arbetare innebure förlusten av en fond vetande och praktisk skicklighet, som icke kunde direkt ersättas genom nyanställning vid förbättrade konjunkturer.

Vid landsarkivet i Uppsala hade under år 1940 inalles behandlats 35,354 blad, av vilka 28,746 blad behandlats med gelatin eller cellit och 9,048 blad konserverats med lagningslöja. Under samma tid hade vid samtliga övriga landsarkiv samt länsarkivet i Östersund behandlats tillhopa 26,177 blad, därav med gelatin eller cellit 9,619 och med lagningslöja 3,344. Anslaget till konserveringsverksamheten hade för budgetåret 1939/40 uppgått till 13,200 kronor för landsarkivet i Uppsala och till sammanlagt 23,800 kronor för övriga landsarkiv samt länsarkivet. För budgetåret 1940/41 vore motsvarande siffror respektive 12,340 och 22,360 kronor.

Det innebure självfallet vissa, icke oväsentliga fördelar för ett arkiv att äga egen möjlighet för konservering, och det vore att hoppas, att det nu-

varande förhållandet kunde få fortfara. Skulle emellertid nu eller längre fram en inskränkning finnas verkligt nödvändig, syntes allvarligt böra övervägas en koncentration till vissa av landsarkiven av samtligas konserveringsarbete, detta emedan, såsom ovanstående siffror syntes visa, utbytet av anvisade medel därigenom bleve långt förmånligare än om dessa jämnt fördelades enligt beredningens förslag om en bokbindare vid varje arkiv.

Landsarkivarien i Göteborg har i sina anslagsäskanden för nästa budgetår och i anledning av besparingsberedningens förslag anfört bland annat.

Besparingsberedningen hade uppenbarligen utgått från antagandet, att bokbindarna inom ett och samma landsarkiv besatte ungefär samma kvalifikationer. Så vore emellertid icke förhållandet i Göteborg. Arbetet å landsarkivets bokbinderi hade sedan år 1921 varit organiserat på det sättet, att lagnings-, konserverings- och en del av häftningsarbetet utförts av en kvinnlig bokbindare och att arbetsledningen, en del häftningsarbeten samt all färdigbindning ombesörjts av en manlig bokbindare (före dennes anställande år 1939 av expeditivsvakten). Expeditivsvakten, vilken från landsarkivets tillkomst under ett flertal år ensam ombesörjt landsarkivets bokbindning och konservering, vore alltjämt teknisk ledare för bokbinderiet och utförde en del av färdigbindningen. Denna hans verksamhet vore högst behöfvlig och oundgängligen nödvändig, till dess den år 1939 i fast anställning antagne bokbindaren erhållit nödig erfarenhet om de i ett landsarkivs bokbinderi förekommande arbetena. För de expeditivsvakten ordinarie åliggande arbetena med framtagning och återinsättande av arkivalier för forskarsalen, budskickning och dylikt vore sedan år 1927 anställd en manlig diversearbetare. Denne vore så mycket mera nödvändig som expeditivsvakten på grund av en höftsjukdom och på grund av ålder (han är född år 1881) vore mindre rörlig och uthållig och därför mindre väl än en yngre person med god vigör lämpad för det ständiga arbetet å rörlig fot, som den särskilt under de senare åren kraftigt ökade verksamheten i forskarsalen och låneexpeditionen nödvändiggjorde. Diversearbetarens avlöning hade huvudsakligen utgått från bokbinderianslaget. Till huvudsaklig del hade hans avlöning kunnat bestridas med inkomsterna från bokbinderiets beställningsarbeten, varför något anslagsäskande för ändamålet icke behövt ifrågakomma. Under år 1940 hade emellertid beställningsarbetena så gott som helt upphört. Därjämte hade anslagsmedlen för innevarande budgetår sänkts. För att undgå att avskeda diversearbetaren hade anslagsmedlen till avlöningar till icke-ordinarie personal belastats med belopp, som under vanliga förhållanden varit ämnade att bestridas ur bokbinderianslaget. Detta vore en nödfallsutväg, vilken dock varit oundviklig, om landsarkivet icke skulle nödgas avskeda en man, som sedan fjorton år tillbaka med enastående arbetsamhet, villighet och förnöjsamhet (hans timlön vore densamma nu som för tio år sedan eller en krona) ställt sin arbetskraft till landsarkivets förfogande. — Den kvinnliga bokbindaren vore särskilt utbildad för konserverings- och lagningsarbeten. Såsom yrkesutbildad bokbindare hade hon dessutom färdighet i häftnings- och andra rutinarbeten. Däremot vore hon icke kompetent att på egen hand utföra färdigbindning med därtill hörande skinnbehandling och dylikt och behöfde överhuvud ständig tillgång till fackkunnig arbetsledare. Den manlige bokbindaren hade å andra sidan aldrig sysslat med konservering och lagning av skadade blad. Denna specialisering i arbetsuppgifter hade varit synnerligen fördelaktig såväl i fråga om

bokbinderiarbetets effektivitet som ekonomiskt. På grund av denna specialisering skulle en begränsning av antalet bokbindare vid landsarkivet i Göteborg verka fullkomligt ödeläggande på bokbindnings- och konserveringsverksamheten. Uppsägning av den kvinnliga bokbindaren skulle för landsarkivet omöjliggöra den utomordentligt viktiga konserveringen och lagningen av skadade blad, medan en uppsägning av den manlige bokbindaren skulle omöjliggöra det ofrånkomliga om- och inbindningsarbetet. Att under dessa förhållanden genomföra den föreslagna personalbegränsningen vid landsarkivet i Göteborg funne landsarkivarien icke möjligt. — I dispositionsplanen för landsarkivets för nästa budgetår begärda anslag för bokbindning och konservering av arkivalier upptoges en post på 850 kronor för timavlöning åt diversearbetaren. Landsarkivet hade visserligen synnerligen stort behov och gagn av denne, men hans fortsatta anställning kunde icke sägas vara oundgängligen nödvändig för uppehållande av verksamheten i landsarkivets bokbinderi eller eljest. Billighetsskäl talade dock emot hans avskedande.

Riksarkivet har med hänsyn till tidsläget funnit det motiverat att godtaga en reduktion av bokbinderipersonalen i Uppsala från tre till två men icke ansett det tillrådligt att gå så långt som till en indragning av två platser i Uppsala och en i Göteborg. Reduktionen borde göras först då ledighet uppkomme på någon av bokbinderisysslorna i Uppsala. Riksarkivet vore självfallet berett att söka se till, att, därest någon ledighet skulle uppkomma bland bokbinderipersonalen vid övriga landsarkiv, det då undersöktes, om förutsättningar funnes för förmedling dit av en av bokbindarna vid landsarkivet i Uppsala. Tanken att överföra en av dem till platsen som expeditionsvakt vid länsarkivet i Östersund, vars innehavare vore pliktig att utföra bokbinderiarbeten, då denna om några år bleve ledig, kunde riksarkivet dock icke biträda.

Vad beträffar frågan om en begränsning av bokbinderipersonalen vid landsarkiven synas åtgärder härutinnan icke påkallade med hänsyn till föreliggande arbetsuppgifter utan närmast betingas av nödvändigheten av att i nuvarande statsfinansiella läge nedbringa kostnaderna för den i och för sig betydelsefulla gren av landsarkivens verksamhet, som förevarande anslag avser att tillgodose. För begränsningen talar även den minskning av beställningsarbetena vid landsarkivens bokbinderier, som hittills ägt rum och som ytterligare torde vara att emotse. Härav föranledd minskning av uppbördsmedlen i förening med höjda arbetslöner och ökade materialkostnader medför behov av ökade anslagsmedel vid verksamhetens bibehållande i nuvarande omfattning. Det torde därför böra ifrågasättas att genomföra en minskning av den vid landsarkiven anställda bokbinderipersonalen. Jag är emellertid böjd för att förorda, att en sådan minskning genomföres utan avskedande av personal. Jag är icke nu beredd att taga slutlig ställning till frågan, i vilken omfattning en sådan begränsning bör genomföras. Det synes mig tveksamt, huruvida, såsom besparingsberedningen föreslagit, den

Departementschefen.

fast anställda bokbinderipersonalen bör begränsas till en befattningshavare vid varje landsarkiv. Såsom landsarkivarien i Göteborg framhållit, kan en sådan åtgärd med hänsyn till personalens olika kvalifikationer medföra svåra olägenheter. Landsarkivarien i Uppsala har ifrågasatt att koncentrera konserveringsverksamheten till vissa arkiv, om en mer betydande begränsning av ifrågavarande personal skulle anses nödvändig. Denna utväg torde böra närmare undersökas av riksarkivet och resultatet av undersökningen framläggas i samband med anslagsäskandena för budgetåret 1943/44. I avvaktan på resultatet av nämnda undersökning torde bokbinderipersonalen i Uppsala böra begränsas till två, om så kan på ett eller annat sätt ske utan avskedande av någon av bokbindarna. Jag förutsätter, att riksarkivet följer denna fråga med uppmärksamhet. Såsom landsarkivarien i Göteborg framhållit kan en viss begränsning av arbetskraften vid landsarkivet i Göteborg genomföras genom avskedande av det biträde, som sedan år 1927 varit anställt vid arkivet och som fullgör vissa av de på expeditionsvakten ordinärt ankommande göromålen. I likhet med landsarkivarien anser jag billighetsskäl tala emot en sådan åtgärd. Möjligen torde om ej förr så i samband med expeditionsvaktens inträde om ett par år i pensionsåldern personalförhållandena vid landsarkivet kunna regleras på ett ur besparings-synpunkt mer tillfredsställande sätt utan ett avskedande av nu anställd personal.

Med hänsyn till ovissheten om när den av mig i det föregående förordade begränsningen av bokbinderipersonalen vid landsarkiven kan genomföras, torde beräkningen av ifrågavarande anslag för nästa budgetår böra ske med utgångspunkt från nuvarande förhållanden. Riksarkivet har beräknat anslaget till 36,625 kronor, vilket innebär en höjning med 625 kronor. Häri ingår viss kompensation för den löneförhöjning, som vid landsarkivet i Göteborg inträtt från och med den 1 juli 1941. Jag biträder detta förslag; beloppet bör dock avrundas till 600 kronor. Enligt infordrade uppgifter ha de årliga lönekostnaderna för bokbinderipersonalen från och med den 1 juli 1941 stigit med tillhoppa något över 700 kronor jämväl vid landsarkiven i Uppsala, Lund, Vadstena och Härnösand. De ökade lönekostnader, som voro en följd av att nytt löneavtal träffats inom bokbinderifacket från och med den 1 juli 1940, föranledde icke någon höjning av anslaget för innevarande budgetår. De vid vissa arkiv uppstående merkostnaderna ansåg jag kunna täckas genom en minskning av de till övriga arkivs förfogande ställda anslagsmedlen. Med hänsyn till de nu ytterligare ökade lönekostnaderna torde en mindre förstärkning av anslagsmedlen böra ske. Härför beräknar jag 400 kronor. Kungl. Maj:t torde framdeles böra efter förslag av riksarkivet bestämma, huru nämnda belopp skall fördelas, samt vidtaga de ändringar i övrigt beträffande ifrågavarande anslags disposition, som kunna finnas påkallade. Anslaget torde sålunda för nästa budgetår böra höjas med $(600 + 400 =) 1,000$ kronor till 37,000 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Landsarkiven m. m.: Bokbindning och konservering av arkivalier* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 37,000.

[11.] 9. **Kungl. biblioteket: Avlöningar, förslagsanslag.** Anslaget är för närvarande uppfört med 336,400 kronor, därav för ordinarie tjänstemän 150,000 kronor, för icke-ordinarie personal 148,400 kronor och för rörligt tillägg 38,000 kronor (jfr statsliggaren, sid. 380 f.).

Bland de på personalförteckningen upptagna tjänsterna märkas 5 förste bibliotekarier, varav 4 ordinarie (A 26) och en extra ordinarie (Eo 26).

Vid anslagsberäkningarna för innevarande budgetår har förutsatts, att en viss personalinskränkning skulle äga rum. Sålunda har anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal minskats med 9,000 kronor i förhållande till det belopp, som erfordrats vid oförändrade personalförhållanden.

Ur delposten till avlöningar till icke-ordinarie personal utgår för närvarande avlöning till ett biträde för undersökning av i kammararkivet och riksarkivet befintliga äldre arkivalieomslag m. m., som utgöra fragment av medeltida pergamentshandskrifter. Denna undersökning bedrivs av filosofie doktorn Toni Schmid enligt en plan, som angivits under punkten 13 i 1935 års åttonde huvudtitel.

Besparingsberedningen, som företagit en översyn av kungl. bibliotekets personalorganisation, har föreslagit följande besparingar:

a) indragning av en förste bibliotekarietjänst (A 26: 26) . . .	kronor 11,266
b) indragning av ett e. o. kanslibiträde (Eo 7: 6)	» 3,979
c) indragning av ett expeditionsvaktsbiträde	» 1,680
d) indragning av anslagsmedlen till avlöning åt Toni Schmid . . .	» 7,632

Summa kronor 24,557.

I de angivna beloppen ha inberäknats rörligt tillägg efter 15 procent och kristillägg efter 4 procent.

Riksbibliotekarien, som vid oförändrad personalorganisation beräknat en minskning med 8,000 kronor (därav för rörligt tillägg 1,000 kronor) av medelsbehovet för avlöning åt ordinarie tjänstemän, föranledd av lägre utgifter för ålderstillägg, har ansett sig kunna såsom en tillfällig besparingsåtgärd förorda indragning av en förste bibliotekarietjänst, varvid dock hemställts, att indragningsåtgärden icke måtte drabba en ordinarie tjänst utan befattningen såsom extra ordinarie förste bibliotekarie. Härigenom skulle inbesparas (inklusive kristillägg efter 8 procent) i runt tal 11,000 kronor. Däremot har riksbibliotekarien motsatt sig indragning av ett kanslibiträde och ett expeditionsvaktsbiträde. Beträffande förslaget om indragning av de

för avlöning åt Toni Schmid avsedda anslagsmedlen har riksbibliotekarien icke yttrat sig.

Biblioteket består för närvarande av 6 avdelningar, nämligen

1. Svenska tryckavdelningen. Inom avdelningen beräknas normalt vara verksamma 1 förste bibliotekarie, 3 andre bibliotekarier, 2 amanuenser samt 10 biträden. Arbetskrafterna tagas dock i hög grad i anspråk för tjänstgöring inom låneexpeditionen.

Besparingsberedningen har av riksbibliotekarien inhämtat, att personalen å ifrågavarande avdelning redan vore otillräcklig. Produktionen av tryckalster vore i ständigt stigande. Risken för att rester av obearbetat material skulle bildas tedde sig därför för det svenska tryckets vidkommande som nära överhängande.

2. Utländska tryckavdelningen. Inom avdelningen beräknas normalt vara verksamma 1 förste bibliotekarie, 1 andre bibliotekarie för katalogisering, 1 andre bibliotekarie för fortsättningar, 1 extra ordinarie andre bibliotekarie och 1 amanuens för accessionskatalogen samt 1 kanslibitråde.

Enligt vad riksbibliotekarien meddelat besparingsberedningen har den tillgängliga arbetskraften ej räckt till för igångsättande av vissa i hög grad önskvärda katalogiseringsarbeten beträffande specialsamlingar inom avdelningen.

3. Handskriftsavdelningen. Avdelningen omfattar svenska och utländska handskrifter. Enligt instruktionen för biblioteket må ej anskaffas sådana officiella handlingar och historiska urkunder, vilka som arkivalier tillhöra området för riksarkivets verksamhet, ej heller annat än i undantagsfall utländska handskrifter, som icke hava avseende på Sverige, svenskar eller svenska förhållanden.

För avdelningen avses normalt 1 förste bibliotekarie och 1 andre bibliotekarie.

4. Låneexpeditionen och läsesalen. Låneexpeditionen mottager och expedierar alla beställningar av tryckta böcker vare sig fråga är om lån till läse- och forskarsalarna eller lån utanför biblioteket (inom och utom Stockholm).

För låneexpeditionen och läsesalen äro helt avdelade: 1 förste bibliotekarie, 1 läsesalsinspektör och 1 kanslibitråde. Härtill komma 1 andre bibliotekarie eller amanuens samt 1 $1\frac{1}{2}$ kvinnligt bitråde, vilka efter uppgjord plan tagas från övriga avdelningar.

5. Katalogiseringsavdelningen. Denna avdelning tillkom, sedan år 1909 anslagsmedel beviljades för katalogisering av ofullständigt förtecknade delar av kungl. bibliotekets äldre samlingar. Anslaget avsåg från början endast den svenska tryckavdelningen. 1920 ökades anslaget och verksamheten skulle avse även den utländska tryckavdelningen. År 1929 räknades med att åtta år skulle återstå för katalogisering av den svenska avdelningen. Av besparingsskäl har anslaget vid olika tillfällen begränsats.

Den för avdelningen för närvarande beräknade personalen utgöres av 1 förste bibliotekarie, 1 amanuens och 5 biträden (vilka sistnämnda dock delvis ha sin tjänstgöring i låneexpeditionen). Tidigare har för avdelningen ytterligare avsetts 1 andre bibliotekarie. Tidvis ha upp till 8 biträden arbetat där.

Förutom uppgiften att katalogisera ofullständigt förtecknade delar av kungl. bibliotekets äldre samlingar fullföljes numera å avdelningen följande särskilda arbetsuppgifter, nämligen den i instruktionen för biblioteket anbefallda uppgiften, att årligen någon del av samlingarna skall underkastas revision för att fastställa möjligen inträffade förluster samt utröna och avhjälpa bristfälligheter i uppställning och kataloger, samt redigeringen av de för allmänhetens fria bruk avsedda nominal- och slagordskatalogerna på cards av det s. k. internationella formatet.

6. Kart- och planschavdelningen. Avdelningen omfattar samlingarna av porträtt, planscher, kartor och musikalier.

För avdelningen har beräknats 1 andre bibliotekarie och 1 manlig befattningshavare för musikkatalogiseringen. Förutom övriga katalogiseringsarbeten pågår inom avdelningen i samarbete med Uppsala universitetsbibliotek en katalogisering av svenska kartor. Katalogen är upplagd så, att genom densamma lägges en grund för såväl en allmän svensk kartbibliografi som en samkatalog över kartor i svenska samlingar.

Besparingsberedningen har icke ifrågasatt någon personalbegränsning beträffande annan avdelning än katalogiseringsavdelningen. Beredningen har föreslagit, att denna avdelning tills vidare helt nedlägges.

Avdelningen hade, framhåller beredningen, ursprungligen tillkommit i syfte att möjliggöra katalogisering av ofullständigt förtecknade delar av bibliotekets äldre samlingar. En avsevärd del av detta arbete torde numera vara verkställt. Inom avdelningen hade emellertid därjämte fullgjorts *dels* den i instruktionen för biblioteket anbefallda uppgiften i fråga om revision av bibliotekets kataloger, *dels ock* redigeringen av de s. k. nominal- och slagordskatalogerna. Enligt riksbibliotekarien hade vidare inom avdelningen nedlagts ett värdefullt arbete exempelvis på avslöjande av anonyma och pseudonymer, varigenom lämnats värdefulla bidrag till den allmänna svenska bibliografien. Även den inom avdelningen verkställda signaturrevisionen hade bidragit till att förenhetliga det svenska bokbeståndets systematiska uppställning.

Otvivelaktigt hade de arbeten, som sålunda utförts inom katalogiseringsavdelningen, varit av stort värde för bibliotekets ändamål. Likväl torde — när under rådande krisförhållanden alla möjligheter till kostnadsbesparingar måste tillvaratagas — en beskärning eller till och med ett helt inställande *av* denna avdelnings verksamhet kunna ske, utan att därigenom bibliotekets centrala uppgifter eftersattes i någon avgörande grad. Givetvis borde i samband med ett helt nedläggande av avdelningen vissa av dess arbetsuppgifter överflyttas till andra avdelningar.

Såsom nyss berörts, torde vissa av avdelningens nuvarande arbetsuppgifter alltfört böra fullgöras och överflyttas till andra avdelningar. Bland sådana uppgifter torde i första hand ifrågakomma redigeringen av nominal- och slagordskatalogerna. För denna uppgift räknades med 1 amanuens och 2 kvinnliga biträden. Vidare torde man böra räkna med viss arbetskraft för att — under ledning av cheferna för vederbörande tryckavdelningar — arbetena med katalogrevision även i fortsättningen skulle kunna i någon mån upprätthållas. I övrigt borde beaktas, att katalogiseringsavdelningens personal med hänsyn till tillgången på personal inom andra avdelningar fått fullgöra undersökningar och dylikt i samband med allmänhetens rekvi-

sitioner av litteratur. Härtill komme den tjänstgöring inom låneexpeditionen, varom tidigare talats. För de nu ifrågavarande arbetsuppgifterna syntes man i fortsättningen böra räkna med, förutom nyssomförmälda 1 amanuens och 2 kvinnliga biträden, ytterligare 2 dylika biträden.

Med en sådan beräkningsgrund syntes i samband med katalogiseringsavdelningens nedläggande kunna indragas 1 förste bibliotekarietjänst samt 1 extra ordinarie kanslibiträdestjänst.

I fråga om vaktpersonalen har *besparingsberedningen* icke ifrågasatt annan förändring än indragning av ett belopp, motsvarande avlöningen till ett expeditionsvaktsbiträde (1,680 kronor).

Vaktpersonalen inom biblioteket måste vara tämligen riklig med hänsyn till arten av bibliotekets arbetsuppgifter, framhåller beredningen. Biblioteksledningen hade icke ansett någon minskning av vaktpersonalen möjlig, därest allmänheten i fortsättningen skulle kunna betjänas på i huvudsak samma sätt som hittills. Även om indragning av någon vaktpersonal skulle få den följd, som biblioteksledningen antytt, torde likväl under rådande förhållanden böra räknas med en viss begränsning härutinnan. Anslaget till icke-ordinarie personal syntes kunna sänkas med ett belopp, motsvarande avlöning till ett expeditionsvaktsbiträde.

Som nämnts har besparingsberedningen slutligen ifrågasatt indragning av anslagsmedlen till avlöning åt fil. dr Toni Schmid.

Toni Schmidts arbeten med undersökningar av »i kammararkivet och riksarkivet befintliga till inbindning av äldre arkivalier använda och från medeltida handskrifter härstammande pergamentblad» hade med statsanslag pågått sedan år 1930. Ursprungligen beräknades för ändamålet 4,100 kronor för år. För närvarande åtnjöte Toni Schmid ett arvode, motsvarande avlöningen till en civil statlig befattningshavare i 18 löneklassen.

Vid flera tillfällen tidigare hade uppgivits, att Toni Schmidts ifrågavarande undersökningar beräknats vara slutförda inom en begränsad tid. Från början hade räknats med tre år. Hennes undersökningsarbeten hade numera ansetts böra uppläggas på lång sikt.

Dessa ginge i huvudsak ut på ett tillvaratagande och bearbetande av vissa för svensk medeltidsforskning betydelsefulla fragment av äldre pergamentshandskrifter och tryck, vilka under äldre Vasa-tiden söndertagits för att användas till omslag om fogde- och andra räkenskaper i räknekammaren. Huvuduppgiften hade varit att vetenskapligt katalogisera och förteckna dylika pergamentsomslag. Härför hade upprättats två register, ett löpande och ett kortregister, det sistnämnda utgörande en realkatalog. För fullgörandet av arbetena hade Toni Schmid bedrivit vissa specialstudier. Det ansåges vara fråga om ett vidsträckt utforskat material av största räckvidd och värde för svensk medeltidshistoria.

Det kunde i detta sammanhang nämnas, att olika meningar ständigt rått i fråga om den institution, under vilken Toni Schmidts arbeten borde sortera. Riksarkivet och kungl. biblioteket hade sålunda ansett, att Toni Schmidts verksamhet borde anknytas till vitterhetsakademien, i vars hägn, såsom riksbibliotekarien uttalat, svensk humanistisk forskning numera såge sin främsta ledare och vårdare. Vitterhetsakademien hade emellertid motsatt sig detta förslag.

Otvivelaktigt hade Toni Schmidts hittillsvarande undersökningar bidragit till att öka kännedomen om svenska medeltida förhållanden. Det torde dock icke med rätta kunna göras gällande, att ifrågavarande undersökningar lämnat några för vår kännedom om de medeltida förhållandena mera avgörande resultat. Då Toni Schmid under arbetets gång vunnit en stor förtrogenhet med det omfattande materialet, skulle det givetvis i och för sig vara av värde, om tillfälle kunde beredas henne att fullfölja detsamma. Ett avbrytande av arbetet syntes dock icke spolia värdet av det hittills utförda. Det måste givetvis förutsättas, att Toni Schmid lagt sina undersökningar så, att resultaten därav vore tillgängliga för forskare.

Under rådande förhållanden syntes övervägande skäl tala för att ifrågavarande undersökningar tills vidare borde anstå, därest icke för ändamålet kunde anlitas andra medel än statsmedel.

Riksbibliotekarien har med hänsyn till det statsfinansiella läget funnit det försvarligt att för en tid nedlägga katalogiseringsavdelningens arbete. Dock bleve därigenom icke möjligt att indraga annan personal än en befattning såsom förste bibliotekarie.

Genom beslut av Kungl. Maj:t den 13 juni 1941 hade föreskrivits, att med åtgärder för återbesättning av en ordinarie förste bibliotekarietjänst (A 26) skulle anstå tills vidare, intill dess Kungl. Maj:t annorlunda förordnade, samt att vikarie icke skulle förordnas efter utgången av juni 1941. Besparingsberedningen hade föreslagit indragning av denna tjänst. Det förefölle dock riktigare att i samband med katalogiseringsavdelningens nedläggande indraga den extra ordinarie bibliotekarietjänsten (Eo 26), vilken tillkommit i samband med inrättandet av katalogiseringsavdelningen.

Även om katalogiseringen nedlades, syntes någon inskränkning av biträdespersonalen dock icke möjlig. Vissa av avdelningens arbetsuppgifter kunde nämligen ej eftersättas utan att betydande olägenheter för bibliotekspubliken uppkomme. För att i behörig omfattning upprätthålla det expeditionella arbetet vore alltjämt de på denna avdelning hittills sysselsatta extra ordinarie kanslibiträderna oundgängligen erforderliga.

Beträffande besparingsberedningens förslag om minskning av anslagsposten till avlöningar åt icke-ordinarie personal med ett belopp, motsvarande arvodet åt ett expeditionsvaktsbiträde, 1,680 kronor, har riksbibliotekarien framhållit, att de arbetsuppgifter, som ålåg expeditionsvakterna (uppackning och sorterande av de svenska tryckleveranserna, tidningars ordnande till inbindning, framtagande och uppsättande av böcker samt i övrigt betjänande av allmänheten) under nuvarande förhållanden ingalunda tenderade att minskas. Riksbibliotekarien kunde därför icke biträda besparingsberedningens ifrågavarande förslag, helst som besparingen vore obetydlig i jämförelse med den olägenhet som dess genomförande skulle medföra för det dagliga arbetet.

Statskontoret har tillstyrkt förslaget om nedläggande av katalogiseringsavdelningen samt om indragning av de för Toni Schmid avsedda anslagsmedlen. Beträffande vaktpersonalen har statskontoret förordnat, att i stället för indragningen av ett expeditionsvaktsbiträde antalet extra ordinarie expeditionsvakter skulle minskas från 6 till 5.

Den minskning av biträdespersonalen, som vunnes genom nedläggande av katalogiseringsavdelningen, förefölle emellertid obetydlig, och det syntes tveksamt, om icke ytterligare en biträdesbefattning borde kunna indragas. Med hänsyn till vad besparingsberedningen anfört och med tanke jämväl på den för innevarande budgetår beslutade nedskärningen av anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ansåge sig statskontoret likväl icke böra framställa något bestämt förslag om ytterligare personalminskning.

Statskontoret tillstyrkte beredningens förslag, att de för Toni Schmid avsedda anslagsmedlen borde indragas. Det syntes dock kunna ifrågasättas, om icke så borde ske redan från och med budgetåret 1941/42. Med hänsyn emellertid till Toni Schmidts relativt långvariga anställning i statens tjänst torde en uppsägningstid av skälig längd, förslagsvis sex månader, böra beredas henne.

Vidkommande frågan om indragning av ett expeditionsvaktsbiträde ville statskontoret framhålla, att — enligt vad ämbetsverket under hand inhämtat — något utnyttjande av expeditionsvakterna med stöd av § 15 mom. 1 instruktionen för biblioteket för den nattliga bevakningen av lokalerna icke förekomme. Vid sådant förhållande tillstyrkte statskontoret reduktion av vaktpersonalen med en befattningshavare.

Statskontoret har vidare erinrat, att tjänsteförteckningssakkunniga (se statens offentliga utredningar 1941: 17) förordat, att ordinarie skrivbiträdesbefattningar skulle inrättas vid verk, där dylika befattningar för närvarande saknades, såvida icke undantagsvis befattningar av detta slag på grund av vissa verks speciella förhållanden visades vara obehövlige. Statskontoret utginge ifrån att det i samband med prövningen av anslag till kungl. biblioteket för budgetåret 1942/43 komme att inrättas skrivbiträdesbefattningar i stället för biträdesbefattningar i högre lönegrader i den omfattning så kunde befinnas vara möjligt.

Departementschefen.

Besparingsberedningens översyn av personalorganisationen vid kungl. biblioteket har utmynnat i ett förslag om nedläggande av den särskilda *katalogiseringsavdelningen*. Avdelningen leder sitt ursprung från år 1909 och har ursprungligen tillkommit i syfte att få till stånd en katalogisering av ofullständigt förtecknade delar av bibliotekets samlingar. Denna ursprungliga arbetsuppgift torde numera till väsentliga delar vara fullgjord. Emellertid synes avdelningens huvuduppgift så småningom ha övergått till att avse *dels* redigeringen av de för bibliotekets arbete grundläggande s. k. nominal- och slagordskatalogerna, *dels ock* den i instruktionen för biblioteket anbefallda katalogrevisionen. Även andra betydelsefulla arbeten ha, såsom besparingsberedningen framhållit, utförts på avdelningen. Beredningens förslag i fråga om katalogiseringsavdelningen innebär, att avdelningen såsom sådan skulle nedläggas och dess nuvarande väsentliga arbetsuppgifter överflyttas till andra avdelningar. Avdelningens personal — för närvarande regelmässigt en förste bibliotekarie, en amanuens och fem biträden — skulle härigenom i samband med tjänstgöringens förläggande till andra avdelnin-

gar kunna reduceras med en förste bibliotekarie och ett biträde (extra ordinarie kanslibiträde).

Riksbibliotekarien har med hänsyn till det statsfinansiella läget funnit det försvarligt att för en tid nedlägga katalogiseringsavdelningens arbete i enlighet med besparingsberedningens förslag men icke kunnat tillstyrka, att personalreduktionen i samband därmed utsträcker längre än till att omfatta en förste bibliotekarie. Biträdespersonalen bleve nämligen alltjämt behöflig i full utsträckning.

För egen del har jag ansett mig kunna i likhet med riksbibliotekarien biträda besparingsberedningens förslag om nedläggande av katalogiseringsavdelningen och överflyttning av dess viktigaste uppgifter till andra avdelningar. Förslaget om indragning av en tjänst såsom förste bibliotekarie synes såsom en konsekvens härav kunna godtagas. Såsom riksbibliotekarien framhållit torde det därvid vara naturligt, att indragningsåtgärden drabbar tjänsten såsom extra ordinarie förste bibliotekarie (Eo 26) i stället för, såsom besparingsberedningen ifrågasatt, en av de fyra ordinarie befattningarna i lönegraden A 26, av vilka en för närvarande hålles vakant. Sedan beredningens förslag i ämnet avgivits, har även bibliotekariebefattningen i lönegraden Eo 26 blivit ledig. Valet står alltså fritt mellan indragning av en ordinarie och en extra ordinarie tjänst i samma lönegrad. Såsom nyss framhållits, torde därvid den naturligtaste lösningen få anses vara det senare alternativet, vilket jag därför biträder. Befattningen såsom förste bibliotekarie i lönegraden Eo 26 torde alltså böra uteslutas ur personalförteckningen. Däremot har jag icke blivit övertygad om möjligheten att inskränka även biträdespersonalen. Jag erinrar, att en icke oväsentlig inknappning av anslagsmedlen för avlöning åt icke-ordinarie personal skett redan för innevarande budgetår. Det förtjänar vidare framhållas, att förhållandena framtvingat anställandet av en relativt talrik extra biträdespersonal; för innevarande budgetår har för detta ändamål beräknats åtgå omkring 21,000 kronor. Det synes vid sådant förhållande mindre välbetänkt att redan för nästa budgetår vidtaga en ytterligare beskärning, innan närmare erfarenhet vunnits rörande verkningarna av de redan vidtagna besparingsåtgärderna.

Vad *vaktpersonalen* beträffar, har besparingsberedningen förordat en anslagsminskning med ett belopp av 1,680 kronor, motsvarande avlöningen åt ett extra vaktbiträde, medan statskontoret tillstyrkt indragning av en extra ordinarie expeditionsvakt i lönegraden Eo 5. Vaktpersonalen består för närvarande av 5 ordinarie expeditionsvakter, därav en förste expeditionsvakt och en expeditionsvakt, tillika maskinist och eldare, ävensom av 5 extra ordinarie expeditionsvakter samt ett antal extra biträden. Såsom besparingsberedningen framhållit, måste vaktpersonalen vid biblioteket givetvis vara tämligen riklig, och svårigheter torde föreligga att vidtaga en mera väsentlig beskärning. Jag har dock ansett önskvärt, att ett försök göres

med en mindre inskränkning. I anslutning till besparingsberedningens förslag förordar jag därför en anslagsminskning med ett belopp av i runt tal 1,700 kronor, ungefär motsvarande avlöningen åt ett extra vaktbiträde. Att, på sätt statskontoret förordat, minska avlöningsanslaget med ett belopp, motsvarande avlöningen åt en extra ordinarie expeditionsvakt, låter sig icke göra, enligt vad jag inhämtat, redan av den anledningen, att den nuvarande eldningen med ved kräver betydande extra personalkostnader under eldningssäsongen (minst en heltidstjänst).

Besparingsberedningen har slutligen föreslagit indragande av de för avlöning åt *fil. dr Toni Schmid* avsedda anslagsmedlen. Schmid åtnjuter — utan att innehava extra ordinarie anställning — arvode, motsvarande lön enligt lönegraden Eo 16. Avlöningen utgår för närvarande med 6,414 kronor (= 18 löneklassen) jämte rörligt tillägg (962 kronor) och kristillägg (513 kronor).

1940 års lagtima riksdag framhöll, att med hänsyn till Toni Schmidts kvalifikationer och arten av hennes arbetsuppgifter frågan om beredande av en fastare anställning åt henne borde tagas under förnyat bedömande. Med hänsyn till detta uttalande förordade jag i 1941 års åttonde huvudtitel (sid. 14), att Schmid från och med budgetåret 1941/42 skulle erhålla lön såsom extra ordinarie befattningshavare i lönegraden Eo 16. Riksdagen framförde icke någon erinran häremot. För att icke föregripa behandlingen av besparingsberedningens ifrågavarande förslag har emellertid ännu icke fattats något beslut om förändring av Schmidts löneställning.

Utan att ingå på ett närmare bedömande av det värde, som Schmidts undersökningar må ha för den historiska forskningen, anser jag mig dock böra framhålla, att värdet icke torde böra underskattas. De källor för kännedom om våra medeltida förhållanden, som finnas bevarade till vår tid, äro icke flera än att de alla förtjäna tillvaratagas och bearbetas. Det hittills vunna resultatet av Schmidts undersökningar torde tillfullo ha bekräftat, att ifrågavarande, hittills obeaktade arkivmaterial genom det pågående uppordningsarbetet blivit ett värdefullt tillskott till källorna för vårt vetande om medeltida kultur. Redan i och för sig torde alltså kunna sägas, att ett fortsatt statsunderstöd till förevarande ändamål är befogat. Givetvis måste det därvid vara ett önskemål, att undersökningarna fortsättas av den person, som ägnat mer än ett decennium däråt och därvid förskaffat sig en speciell förtrogenhet med materialet, utarbetat lämpliga arbetsmetoder och genom lång specialutbildning gjort sig särskilt skickad att handhava undersökningarna. Den speciella karaktären hos de arbetsuppgifter, varåt Schmid ägnat sig, skulle säkerligen därjämte försvåra för att icke säga omöjliggöra för henne att, därest arbetet nu avbrötes, förskaffa sig annan anställning. På anförda skäl och med hänsyn jämväl till den ståndpunkt 1940 års lagtima riksdag intog i ämnet, har jag icke ansett mig kunna förorda bifall till besparingsberedningens ifrågavarande förslag.

Å andra sidan torde för närvarande icke böra vidtagas några åtgärder för beredande av en fastare anställning åt Schmid.

Den *tjänsteförteckningsrevision*, som chefen för finansdepartementet i annat sammanhang förordat, föranleder för kungl. bibliotekets del följande förändringar i personalförteckningen:

1:o nyinrättande av en befattning såsom kontorist i lönegraden A 9;

2:o inrättande av ytterligare en befattning såsom kanslibitråde i lönegraden A 7;

3:o förändring av befattningen såsom expeditiönsvakt, tillika maskinist och eldare, i lönegraden A 7 till befattning såsom värmeledningsskötare, tillika reparatör, av 2:a klass i samma lönegrad;

4:o uppflyttning av de tre expeditiönsvaktsbefattningarna från lönegraden A 5 till lönegraden A 6.

Dessa förändringar torde för nästa budgetår endast böra medföra följande ändringar i avlöningsstaten för kungl. biblioteket, nämligen att posten till avlöningar till ordinarie tjänstemän ökas med avlöningarna för de nyinrättade befattningarna, tillhopa omkring 8,000 kronor, och att i stället posten till avlöningar till icke-ordinarie personal minskas med 7,800 kronor. Beträffande den av statskontoret berörda frågan om inrättande av skrivbiträdesbefattningar hänvisar jag till vad chefen för finansdepartementet därom anfört i samband med nyssnämnda förslag.

Med beaktande av vad jag här ovan anfört beräknar jag ifrågavarande avlöningsanslag på följande sätt. Anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän bör på grund av den föreslagna tjänsteförteckningsrevisionen å ena sidan ökas med 8,000 kronor men torde å andra sidan till följd av minskade utgifter för ålderstillägg kunna minskas med 7,000 kronor och bör således uppföras med $(150,000 + 8,000 - 7,000 =) 151,000$ kronor. Anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal, nu 148,400 kronor, bör minskas med dels 8,900 kronor, motsvarande grundlönen för den till indragning förordade tjänsten såsom extra ordinarie förste bibliotekarie, dels 1,700 kronor, motsvarande avlöningen åt ett vaktbiträde, dels ock 7,800 kronor på grund av tjänsteförteckningsrevisionen. Å andra sidan bör posten, såsom av handlingarna i ärendet framgår, höjas med i runt tal 3,600 kronor, avseende medel för nattlig bevakning, vilken post icke kommit att medtagas vid beräkningen för innevarande budgetår av icke-ordinarie-posten. Den egentliga vaktpersonalen anses av praktiska och även ekonomiska skäl icke lämpligen kunna utnyttjas för detta ändamål, bland annat emedan denna måste anlitas för kvällstjänstgöring. Ifrågavarande post bör alltså uppföras med $(148,400 - 8,900 - 1,700 - 7,800 + 3,600 =) 133,600$ kronor, vilket innebär en minskning med 14,800 kronor. Anslagsposten till rörligt tillägg slutligen torde böra uppföras med oförändrat belopp, 38,000 kronor. Förevarande anslag bör alltså uppföras med $(151,000 + 133,600 +$

+ 38,000 =) 322,600 kronor, vilket innebär en anslagsminskning med (336,400 — 322,600 =) 13,800 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande personalförteckning för kungl. biblioteket, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43:

Personalförteckning.

Befattning. Lönegrad.

Tjänstemän å ordinarie stat.

1 riksbibliotekarie	B 1
4 förste bibliotekarier	A 26
7 andre bibliotekarier	A 21
1 kontorist	A 9
3 kanslibiträden	A 7
1 förste expeditionsvakt	A 7
1 värmeledningsskötare, tillika reparatör, av 2:a klass	A 7
3 expeditionsvakter	A 6
1 kontorsbiträde	A 4;

dels godkänna följande avlöningsstat för kungl. biblioteket, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 151,000
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal	» 133,600
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 38,000
Summa kronor 322,600;	

dels ock till Kungl. biblioteket: *Avlöningar* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 322,600.

[12.] 10. **Kungl. biblioteket: Omkostnader, förslagsanslag.** Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 60,200 kronor, varav 12,000 kronor för bränsle, lyse och vatten samt 25,100 kronor för övriga expenser. Sistnämnda delpost var för budgetåret 1939/40 uppförd med 28,100 kronor, men sänktes därefter av besparingsskäl till sitt nuvarande belopp.

Riksbibliotekarien har hemställt om en höjning av anslagsposten till övriga expenser med 4,000 kronor till 29,100 kronor. I övrigt ifrågasättes ingen förändring av anslaget.

Även med den strängaste sparsamhet, framhåller riksbibliotekarien, vore det numera icke möjligt att inom en ram av 25,100 kronor bestrida de för bibliotekets verksamhet nödvändiga utgifterna. Genom omsättningsskattens

införande hade anslagets köpvärde avsevärt minskats. Därtill komme de alltjämt fortgående prisstegringarna på skrivmateriel, papper till kataloger, skrivmaskiner och deras underhåll m. m. För alla hithörande utgiftsposter måste man ofrånkomligen räkna med avsevärt höjda kostnader. Härvid måste framhållas, att en stor del av dessa utgifter stode i direkt samband med allmänhetens begagnande av biblioteket (servistryck, smärre reparationer m. m.). En dryg utgiftspost utgjorde ersättningen för städning. Alltsedan budgetåret 1927/28 hade ersättningen utgått med 700 kronor för månad, fördelad på 7 personer. Städningsspersonalen hade nu gjort framställning om höjning av denna ersättning. Med beräkning av en höjning motsvarande omsättningsskatten av 1,000 kronor och ersättning för med 10 procent ökade kostnader för städning, vilka kostnader för budgetåret 1940/41 uppgått till över 10,700 kronor, samt ytterligare 2,000 kronor till mötande av övriga prisstegringar, vore följaktligen en höjning med i runt tal 4,000 kronor ofrånkomlig.

Besparingsberedningen, som icke ifrågasatt några besparingsåtgärder beträffande omkostnadsanslaget, har beträffande delposten till övriga expenser framhållit, att medelsbehovet vid kungl. biblioteket under denna post icke utan vidare kunde jämföras med motsvarande behov vid andra institutioner av liknande storlek. Det måste beaktas, att åtgången av katalogblad, cards, lånekvitton och dylikt vore betydande och representerade en årlig kostnad av omkring 4,000 kronor. Formulär, brevpapper och kort m. m., ofrånkomliga med hänsyn till den stora allmänhet, biblioteket hade att betjäna, droge en kostnad av omkring 2,000 kronor för år. Den allmänhet, som utnyttjade läse- och forskarsalarna, förorsakade vidare biblioteket avsevärda kostnader i olika andra avseenden.

Delposten till *bränsle, lyse och vatten*, vilken för innevarande budgetår höjts med 2,600 kronor till 12,000 kronor, torde med hänsyn till belastningen, omkring 17,000 kronor, böra höjas med ytterligare 5,000 kronor till 17,000 kronor. I fråga om delposten till *övriga expenser* synes det ofrånkomligt att i någon mån tillgodose behovet av en kompensation för höjda städningsskostnader och dylikt. Med beaktande av vad riksbibliotekarien och även besparingsberedningen anfört förordar jag en höjning av sistnämnda delpost med 1,500 kronor till 26,600 kronor. I övrigt ifrågasätter jag icke någon förändring beträffande omkostnadsanslaget, som alltså torde böra höjas med $(5,000 + 1,500 =) 6,500$ kronor till $(60,200 + 6,500 =) 66,700$ kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kungl. biblioteket: Omkostnader* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förlagsanslag* av kronor 66,700.

Departement-
schefen.

[13.] 11. **Kungl. biblioteket: Bokinköp och bokbindning, reservationsanslag.** Detta anslag har under nedannämnda budgetår varit uppfört med följande belopp:

Budgetår	Anslag kronor
1929/30	120,000
1930/31	110,000
1931/32	115,000
1932/33	110,000
1933/34	105,000
1934/40	110,000
1940/41	93,500
1941/42	80,000.

Anslagssänkningen för budgetåret 1941/42 har särskilt motiverats med hänsyn till det av kriget framkallade läget på den internationella bokmarknaden.

Såsom framgår av i 1941 års åttonde huvudtitel lämnade uppgifter åtgå regelmässigt omkring 43,500 kronor till bokbindning och dylikt och för det dåvarande omkring 28,500 kronor till prenumeration på (utländska) tidskrifter och fortsättningsverk, tillhopa alltså 72,000 kronor. För innevarande budgetår torde alltså i runt tal 8,000 kronor vara disponibla till inköp av annan litteratur.

Besparingsberedningen har ifrågasatt en ytterligare anslagsminskning med 5,000 kronor.

De utgiftsposter, under vilka kostnadsbegränsningar syntes kunna ifrågasättas, vore posterna till utländska tidskrifter och fortsättningsverk samt till bokbindning.

Beträffande *tidskrifter och fortsättningsverk* kunde till en början nämnas, att trots rådande krigsförhållanden i stort sett samtliga utländska tidskrifter och fortsättningsverk fortfarande anlände, om än på grund av transportförhållandena i vissa fall med försening. Endast ett fåtal tidskrifter hade nedlagts.

Vid flera tillfällen tidigare hade utgallring av tidskrifter och fortsättningsverk förekommit vid kungl. biblioteket. Snoilsky hade sålunda på sin tid vidtagit en dylik åtgärd. I stor utsträckning hade emellertid i samband med ändrade förhållanden biblioteket nödgats att med avsevärda kostnader senare komplettera av dylik anledning uppkomna luckor.

I detta sammanhang kunde framhållas, att bibliotekets kostnader för att vidmakthålla och komplettera de tidskriftsserier och böcker, som stode till allmänhetens direkta förfogande i läsesalen, vore avsevärda.

Enligt biblioteksledningens mening hade prenumerationen å utländska fortsättningsverk redan successivt nedskurits i den omfattning, att en ytterligare beskränning icke kunde ske utan väsentlig olägenhet för bibliotekets funktioner som allmänt bibliotek.

Likväl torde det med en beskränning av anslagsmedlen för fortsättningsverk med i runt tal 5,000 kronor bliva biblioteksledningen möjligt att — under förutsättning av i huvudsak oförändrade prisförhållanden — tillgodose de behov på ifrågavarande område, som skäligen kunde göras gällande i nuvarande tid. Att en härav föranledd begränsning av bibliotekets bestånd av tidskrifter och fortsättningsverk framtvingades, vore givetvis i och för sig beklagligt.

Kostnaderna för *bokbindning* vore i första hand beroende av mängden av till biblioteket inkommande litteratur och av den utsträckning, i vilken denna bundes. I sistnämnda avseende gällde den begränsningen, att böcker upp till 100 sidor som regel icke bundes. Dessa inlades i stället i portföljer, men de vore därmed undandragna hemlån. I största utsträckning bundes icke heller skönlitteratur och översatta verk samt nya upplagor. Utländska böcker köptes som regel bundna, vilket visat sig ekonomiskt fördelaktigt. Erfarenheten hade visat, att redan efter några rekvisitioner slitaget å en obunden bok blivit så avsevärt, att det blivit billigare, om den från början bundits. Riksbibliotekarien hade icke ansett sig kunna i övrigt ange någon särskild grupp av litteratur, som rönt så relativt liten efterfrågan, att bindning borde underlåtas.

Redan tidigare hade i flera sammanhang åtgärder vidtagits, varigenom kostnaderna för bokbindning avsevärt nedbringats. Bokbanden hade sålunda förenklats. För den del av litteraturen, som icke bundes genom bibliotekets försorg, hade så låga priser kunnat uppnås, att det enligt biblioteksledningens mening — om så av andra skäl vore möjligt — icke skulle löna sig att i större utsträckning än för närvarande anordna bokbindning inom biblioteket. För sådant ändamål skulle erfordras maskinutrustning och lokalutrymmen, som icke stode till buds inom den nuvarande biblioteksbyggnaden.

I denna fråga kunde framhållas, att materialet för bokbindning icke oväsentligt stigit i pris, varför biblioteksledningen under alla omständigheter måste vidtaga åtgärder i besparingssyfte, därest de för ändamålet beräknade anslagsmedlen skulle räcka.

Med hänsyn till vad sålunda anförts har besparingsberedningen icke nu föreslagit någon beskärning av anslagsmedlen för bokbindning.

Riksbibliotekarien har hemställt om oförändrat anslag för nästa budgetår.

Han kunde icke biträda besparingsberedningens förslag. Anslagets köpkraft hade redan starkt reducerats genom de stigande priserna på såväl böcker som bokbinderimateriel. Prisstegringen för bokbindning torde sålunda uppgå till icke mindre än omkring 30 procent. Det kunde därför icke anses rådligt att ytterligare nedskära detta anslag, vilket redan i sitt nuvarande, starkt reducerade skick blott gäve biblioteket mycket begränsade möjligheter att tillgodose den studerande allmänhetens krav på aktuell litteratur. Påpekas kunde, att allt fortfarande många tillfällen att förvärva utländsk litteratur föreläge och att biblioteket i största möjliga utsträckning sökte tillgodogöra sig dessa.

Besparingsberedningens förslag om ytterligare reducering med 5,000 kronor av detta anslag bygger, enligt vad som uttryckligen betonats, på förutsättningen att prisförhållandena förbli i huvudsak oförändrade beträffande förvärven från utlandet av tidskrifter och s. k. fortsättningsverk. Enligt vad jag inhämtat visa dessa prisförhållanden alltjämt, liksom tidigare, en klart stigande tendens. Under sådana förhållanden lär någon anslagsminskning icke böra ifrågasättas. Jag förordar därför, att anslaget för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp, 80,000 kronor, och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att till *Kungl. biblioteket: Bokinköp och bokbindning* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag*
av kronor 80,000.

[14.] 12. **Stifts- och landsbiblioteken: Avlöningar, förslagsanslag.** Detta anslag är uppfört med 42,000 kronor och disponeras på sätt framgår av statsläggaren, sid. 382. *Biblioteksstyrelserna* ha icke föreslagit annan ändring i anslaget än att för stifts- och landsbiblioteket i Skara begärts en mindre anslagshöjning till följd av löneklassuppflyttningar.

Departement-
schefen.

Den av chefen för finansdepartementet i annat sammanhang föreslagna tjänsteförteckningsrevisionen bör för stifts- och landsbibliotekens vidkommande medföra uppflyttning *dels* av bibliotekariebefattningen vid stifts- och landsbiblioteket i Linköping från lönegraden A 26 till lönegraden A 27, *dels ock* av de två expeditionsvaktstjänsterna från lönegraden A 5 till lönegraden A 6. Dessa förändringar behöva dock icke för nästa budgetår föranleda uppräknig av posten till avlöningar till ordinarie tjänstemän. Där emot bör denna post och posten till avlöningar till icke-ordinarie personal med hänsyn till löneklassuppflyttningar ökas med respektive 200 och 300 kronor till respektive 24,400 och 12,300 kronor. Anslaget bör således uppföras med 42,500 kronor.

Sedan flera år tillbaka föreligga framställningar om inrättande av nya landsbibliotek, nämligen i Växjö, Östersund, Strängnäs och Västerås. De nuvarande stifts- och landsbiblioteken ha tillkommit efter förslag av bibliotekssakkunniga (statsens offentliga utredningar 1924: 7). Landsbiblioteken skola utgöra ett mellanled mellan de stora statsbiblioteken och de egentliga folkbiblioteken samt ombesörja tillhandahållandet av vetenskaplig litteratur och facklitteratur ute i landet. Landsbiblioteken borde enligt de sakkunnigas förslag i första hand skapas på grundval av de gamla stiftsbiblioteken, bland annat i de nämnda stiftsstäderna, Växjö, Strängnäs och Västerås. En utvidgning av landsbiblioteksorganisationen skulle givetvis medföra icke obetydliga kostnader för statsverket och torde därför under nuvarande förhållanden möta stora svårigheter. Å andra sidan kan frågan om utbyggande av denna organisation, vilken under den gångna, ganska långa tidrymden endast i ringa utsträckning kommit till stånd, icke gärna för någon längre tid skjutas helt åsido. Jag vill framhålla, att från vederbörande kommuners och andras sida betydande ekonomiska intressen knutits till denna sak. Det särskilt under nuvarande förhållanden ökade anlitaandet av de offentliga biblioteken torde också böra beaktas. Så snart den statsfinansiella situationen icke längre lägger oöverstigliga hinder i vägen, synes därför frågan om inrättande av nya stifts- och landsbibliotek böra upptagas till övervägande. Jag vill framhålla, att — såvitt jag för närvarande kan bedöma — av de angivna städerna Västerås därvid närmast synes böra komma i fråga. För

bestridande av större delen av de erforderliga byggnadskostnaderna finnas medel redan tillgängliga, och även i övrigt synas goda förutsättningar vara förhanden för skapandet av ett livskraftigt stifts- och landsbibliotek därstädes. Som av det förut anförda framgår, är jag dock icke för närvarande beredd att framlägga slutligt förslag i ämnet, men ämnar ha min uppmärksamhet fäst på saken för att, när förhållandena det medgiva, ånyo upptaga frågan till prövning.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av mig i det föregående angivna ändringar i personalförteckningen för stifts- och landsbiblioteken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43;

dels godkänna följande avlöningsstat för stifts- och landsbiblioteken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 24,400
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal.	» 12,300
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 5,800
Summa kronor 42,500;	

dels ock till Stifts- och landsbiblioteken: Avlöningar för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag*
av kronor 42,500.

[15.] 13. **Stifts- och landsbiblioteken: Omkostnader, förslagsanslag.**
14. **Stifts- och landsbiblioteken: Bokinköp och bokbindning, reservationsanslag.** Dessa anslag sänktes år 1940 i besparingssyfte med 200 kronor respektive 4,700 kronor. Efter en höjning med 100 kronor av omkostnadsanslaget ha anslagen för innevarande budgetår uppförts med 1,900 kronor respektive 10,800 kronor. Beträffande anslagens disposition torde få hänvisas till sid. 382 i statsliggaren.

Biblioteksstyrelsen i Linköping har hemställt, att anslaget till bokinköp och bokbindning måtte höjas med 2,000 kronor. Utlåningen hade under arbetsåret 1940/41 stigit med icke mindre än omkring 24 procent. Ökad efterfrågan och starkt slitage i förening med högre bokpriser och höjda bindingskostnader medförde ett utomordentligt skärpt anslagsbehov. *Biblioteksstyrelsen i Skara* har förnyat en tidigare gjord framställning om anslag av 2,000 kronor till konservering av handskrifter och äldre böcker (jfr 1937 års åttonde huvudtitel, sid. 52). I övrigt ha styrelserna icke begärt någon ändring i anslagen till här ifrågakavande ändamål.

Departementschefen.

Omkostnadsanslaget torde böra uppföras med oförändrat belopp. Ehuru starka skäl kunna anföras för en höjning av anslaget till bokinköp och bokbindning, anser jag mig likväl icke kunna för närvarande tillstyrka en sådan. Vad angår det av biblioteksstyrelsen i Skara begärda konserveringsanslaget vill jag hänvisa till mitt avstyrkande yttrande i samma fråga i 1941 års åttonde huvudtitel, punkten 15.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1942/43 anvisa

dels till *Stifts- och landsbiblioteken: Omkostnader ett förslagsanslag* av kronor 1,900;

dels ock till *Stifts- och landsbiblioteken: Bokinköp och bokbindning ett reservationsanslag* av kronor 10,800.

[16]. 15. **Bidrag till pedagogiska biblioteket.** Anslag till detta bibliotek har varit uppfört på riksstaten från och med år 1900 till och med budgetåret 1940/41. Alltsedan hösten 1926 har biblioteket därjämte kostnadsfritt erhållit lokaler i ämbetsbyggnaden vid Hantverkargatan i Stockholm, samma hus, i vilket skolöverstyrelsen har sina ämbetslokaler. Anslaget sänktes år 1940 av statsfinansiella skäl från 7,000 kronor till 4,500 kronor. Samtidigt minskade Stockholms stad sitt bidrag till bibliotekets verksamhet från 2,000 kronor till 1,000 kronor.

I 1941 års åttonde huvudtitel (sid. 16) uttalade jag, att jag under nuvarande förhållanden icke kunde förorda, att biblioteket utöver det statsunderstöd, som tillkomme detsamma genom att statsverket kostnadsfritt tillhandahölle lokaler, erhöile understöd från särskilt för biblioteket på rikstaten uppfört anslag. Enligt min mening borde ånyo sorgfälligt undersökas, huruvida icke kungl. biblioteket eller skolöverstyrelsen skulle kunna utan höjning av de till dem utgående anslagen åtaga sig skötseln av biblioteket. Därvid förutsattes, att biblioteket även i fortsättningen skulle vara förlagt till de nuvarande lokalerna. Skulle en sådan lösning av frågan icke vara möjlig och kunde bibliotekets nuvarande huvudman icke fullfölja biblioteksverksamheten, syntes böra övervägas, huruvida icke verksamheten borde anknytas till Stockholms högskola.

Med anledning av vad jag yttrat anförde riksdagen i sin skrivelse 1941: 8, punkten 11, i huvudsak följande:

Riksdagen kunde för sin del icke förorda den angivna lösningen att anknyta pedagogiska bibliotekets verksamhet till Stockholms högskola. Den tidigare framförda tanken att förena biblioteket med kungl. biblioteket syntes av praktiska och lokala skäl knappast vara genomförbar, därest biblioteket — såsom torde vara att förorda — lokalt bleve förlagt till ämbetsbyggnaden vid Hantverkargatan. Däremot ansåge riksdagen, att det pedagogiska biblioteket hade sin naturliga anknytning till vårt skolväsendes centrala ledning, nämligen skolöverstyrelsen, för vilket ämbetsverk biblioteket hade avsevärd betydelse. Med hänsyn härtill och då biblioteket även i öv-

rikt hade en värdefull uppgift att fylla, syntes det riksdagen angeläget, att bibliotekets verksamhet icke nedlades. Riksdagen utginge ifrån, att antingen skolöverstyrelsen utan höjning av ämbetsverkets anslag skulle kunna bestrida kostnaderna för bibliotekets skötsel eller att Kungl. Maj:t med anlitande av till Kungl. Maj:ts förfogande stående medel skulle sörja för bibliotekets vidmakthållande. Riksdagen förutsatte vidare, att bibliotekets organisation även i fortsättningen komme att bli sådan, att bidrag från Stockholms stad alltjämt kunde påräknas. Det syntes riksdagen självfallet, att bibliotekets nuvarande bibliotekarie, som kunde räkna en mångårig anställning vid kungl. biblioteket och pedagogiska biblioteket, därest vederbörande måste lämna sin hittillsvarande anställning vid sistnämnda bibliotek på grund av att biblioteket befunnes böra omorganiseras, komme att i en eller annan form hållas skadeslös härför.

Med skrivelse den 17 april 1941 framlade *skolöverstyrelsen* utredning och förslag rörande vården av pedagogiska biblioteket. Överstyrelsen hade undersökt möjligheterna att anknyta biblioteket till kungl. biblioteket, skolöverstyrelsen eller Stockholms högskola. Alla dessa uppslag avstyrktes av överstyrelsen, som bland annat uttalade, att överstyrelsen själv icke kunde övertaga biblioteket utan särskilt anslag till dess personal och drift. Då bibliotekets verksamhet icke heller borde helt inställas — vilket med hänsyn till nödvändigheten att lämna ersättning åt bibliotekarien skulle medföra ringa ekonomisk vinst — föreslog överstyrelsen, att verksamheten skulle under en övergångsperiod drivas i starkt förminskad omfattning och att biblioteket skulle för budgetåret 1941/42 erhålla ett till 4,000 kronor nedsatt anslag. I detta hänseende anförde överstyrelsen i huvudsak följande:

Öppethållandet av biblioteket borde inskränkas till varannan dag (mot för det dåvarande varje dag) varigenom kostnaderna för vaktmästare, städning o. s. v. skulle kunna nedsättas. I anslutning härtill borde bibliotekariens lön nedsättas till två tredjedelar, d. v. s. 3,333 kronor, varjämte hon skulle vara skyldig att utan särskild ersättning utföra oundgängliga arbeten. För tidskrifter måste räknas med minst 300 kronor samt för böcker och inbindning 400 kronor. Totalkostnaden skulle komma att utgöra 4,533 kronor, varav dock 500 kronor borde tillskjutas av Stockholms stad. Netto-utgiften för statsverket skulle alltså bli omkring 4,000 kronor. En dylik begränsning av verksamheten skulle dock vara försvarlig endast som ett helt kort provisorium, då besparingen ej syntes stå i rimlig proportion till olägenheterna.

I ärendet, beträffande vilket i övrigt torde få hänvisas till handlingarna, avgåvos yttranden av bibliotekets styrelse, statskontoret, riksbibliotekarien och kanslern för rikets universitet.

Genom beslut den 29 augusti 1941 har Kungl. Maj:t för uppehållande av bibliotekets verksamhet under budgetåret 1941/42 anvisat 4,000 kronor ur åttonde huvudtitelns anslag till extra utgifter.

Styrelsen för pedagogiska biblioteket har nu hemställt, att för uppehållande av bibliotekets verksamhet under nästa budgetår måtte på riksstaten anvisas ett anslag av 4,000 kronor. Styrelsen har därvid räknat med att från annat håll — främst Stockholms stad — erhålla anslag av minst 533 kronor. *Skolöverstyrelsen* har tillstyrkt denna framställning. Då det, enligt vad överstyrelsen hade sig bekant, vore synnerligen ovisst, om biblioteket för nästa år kunde påräkna något anslag från staden, syntes en ytterligare nedskärning av budgeten vara nödvändig, så framt icke biblioteket från annat håll — liksom under år 1941 — kunde lyckas utverka medel för inköp av pedagogisk litteratur. Om en beskärning skulle visa sig oundgänglig, borde den i minsta möjliga mån träffa det redan förut synnerligen knappa anslaget till bokinköp.

Departementschefen.

Den lämnade redogörelsen torde giva vid handen, att beträffande pedagogiska biblioteket vidtagits alla de besparingsåtgärder, som med hänsyn till riksdagens i fjol gjorda uttalanden i ämnet skäligen kunna ifrågasättas. Biblioteket torde därför även för nästa budgetår liksom för det nu löpande böra erhålla ett anslag av 4,000 kronor. Lämpligen synes för detta ändamål ånyo böra uppföras ett särskilt anslag på riksstaten; framhållas må, att jag i det följande kommer att förorda en betydande minskning av åttonde huvudtitelns anslag till extra utgifter, från vilket för innevarande budgetår anvisats medel för uppehållande av bibliotekets verksamhet. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Bidrag till pedagogiska biblioteket* för budgetåret 1942/43 anvisa ett anslag av kronor 4,000.

[17.] 16. **Nationalmuseet: Avlöningar, förslagsanslag.** Detta anslag, som är uppfört med 253,000 kronor, disponeras enligt personalförteckning och avlöningsstat, som återfinnas på sid. 383 i statsliggaren.

Museet omfattar, förutom biblioteket, fyra huvudavdelningar, nämligen: avdelningen för bildhuggar- och målarkonst, avdelningen för handteckningar och gravyrer, avdelningen för konsthantverk samt avdelningen för slottssamlingar och utom museet deponerade konstverk. Avdelningen för bildhuggar- och målarkonst omfattar, bland annat, samlingar för modern konst.

Nationalmuseets chef är överintendent. Envar av museets huvudavdelningar förestås av en intendent. Överintendenten har vid sin sida för behandling av vissa frågor en nämnd, i vilken ingå vissa av museets tjänstemän. Museichefen äger att i den ordning, museets stadgar angiva, besluta i förekommande ärenden.

Museets samlingar skola hållas tillgängliga för allmänheten kostnadsfritt vissa dagar (för närvarande tisdag, fredag och söndag) samt i övrigt visas mot en mindre avgift, vilken bestämmes av Kungl. Maj:t. En dag i veckan (för närvarande måndag) samt högst en vecka i sänder två gånger om året hållas samlingarna stängda för rengöring.

Besparingsberedningen, som till behandling upptagit frågan om möjligheterna till kostnadsbesparingar vid museet, har föreslagit följande organisatoriska förändringar beträffande museet.

1) En intendentsbefattning (A 26) indrages; i samband härmed övertager överintendenten föreståndarskapet för en avdelning;

2) För att biträda överintendenten på den avdelning, för vilken han omedelbart skulle komma att hava chefskapet, inrättas en andre intendentsbefattning i lönegraden A 21;

3) En andre intendentsjänst i lönegraden A 21 inrättas för samlingarna av modern konst;

4) Två amanuensbefattningar indragas, varjämte det hittillsvarande arvodet å 2,300 kronor till den amanuens, som förestår avdelningen för modern konst, skulle bortfalla;

5) En extra kanslibiträdesbefattning (Ex 7) indrages;

6) Två förste expeditionsvaktstjänster (A 7) indragas, därav en under nästa budgetår i samband med tjänstinnehavarens avgång med pension;

7) Två extra expeditionsvaktsbefattningar indragas, därav en i avvaktan på att ytterligare en förste expeditionsvaktstjänst blir ledig.

De sålunda föreslagna åtgärderna skulle enligt besparingsberedningens beräkningar ur kostnadssynpunkt innebära följande. (Härvid har avdrag gjorts för pensionsavgifter samt räknats med 15 procent rörligt tillägg och 4 procent kristillägg.)

Besparingar:

lön till en intendent (A 26: 29)	kronor 12,900
» » » amanuens (Eo 18: 19)	» 7,763
» » » » (Eo 18: 17)	» 6,806
aryode till en amanuens	» 2,300
lön till en kvinnlig extra tjänsteman (Ex 7: 6)	» 4,117
» » » förste expeditionsvakt (A 7: 11)	» 5,074
» » » extra expeditionsvakt (Ex 5: 3)	» 3,477
» » » » (Ex 5: 2)	» 3,268
	<u>kronor 45,705</u>

Tillkommer:

lön till två andre intendent (A 21: 21)	» 17,392
	<u>Summa besparing kronor 28,313.</u>

Till stöd för sitt förslag har besparingsberedningen anfört bland annat:

Det syntes icke vara omöjligt att med överintendentsbefattningen förena föreståndarskapet för en av museets huvudavdelningar, under förutsättning att kvalificerat och i tillräckligt självständig tjänstegrad placerat biträde ställdes till överintendentens förfogande. En omreglering av chefsbefattningen vid museet kunde ske även på det sätt, att en av intendenterna förordnades att mot särskilt arvode tillika vara museichef. En dylik anordning syntes emellertid icke vara att föredraga med hänsyn till att det ur flera synpunkter syntes vara av betydelse med en fristående chefsbefattning vid museet samt att anordningen syntes föranleda kostnadsökning. Vidare skulle kunna ifrågasättas att omändra överintendentstjänsten, vil-

kens innehavare utnämndes medelst fullmakt, till en förordnandetjänst för-
enad med avlöning enligt löneplan C i civila avlöningsreglementet. Jämväl
en dylik omreglering av tjänsten skulle emellertid medföra kostnadsökning
och syntes därför icke i nu förevarande sammanhang böra föreslås. Med
hänsyn till vad sålunda anförts föresloge beredningen, att vid nästkom-
mande ledighet en av de fyra intendentstjänsterna vid museet indroges.
Dylik ledighet syntes uppkomma antingen i samband med nuvarande över-
intendentens avgång under år 1942, därest någon av museets intender
skulle utnämnas till överintendent, eller ock under år 1944, då en intendent
avginge med pension.

Som förutsättning för att överintendenten skulle kunna påläggas även
föreståndarskapet för en avdelning hade redan angivits, att han borde för-
ses med lämpligt biträde. Övervägande skäl syntes tala för att detta bi-
träde borde stå i en mera ansvarig och självständig tjänsteställning än en
amanuens. Frågan om inrättande vid museet av en tjänstegrad emellan
intendenterna i 26 lönegraden och amanuenserna finge härigenom ny aktu-
alitet, detta så mycket mer som en annan liknande omreglering i detta
sammanhang kunde ifrågasättas.

En av amanuenserna vore tillika förordnad att förestå avdelningens för
bildhuggar- och målarkonst samlingar av modern konst. I sistnämnda egen-
skap hade denne tjänsteman att, på sätt vore föreskrivet om intendent,
handha frågor rörande förvärv av sådan konst samt åtnjöte ett särskilt ar-
vode av 2,300 kronor för år. Ifrågavarande anordning vore icke tillfällig.
En särskild föreståndare för samlingarna för den moderna konsten syntes
böra finnas även i framtiden. Med hänsyn härtill och då amanuenslönen
jämte omförmälda arvode något överstege löneförmånerna vid en ordinarie
tjänst i 21 lönegraden syntes skäl tala för en omreglering av nämnda ama-
nuenstjänst.

Under åberopande av det sålunda anförda föresloge beredningen ytterli-
gare, att — med indragning av två amanuensjänster vid museet samt av
ovan omförmälda särskilda arvode å 2,300 kronor — två ordinarie tjänster
såsom andre intendent i lönegrad A 21 inrättades, den ena avsedd för den
avdelning, å vilken museichefen utövade föreståndarskapet, och den andra
för föreståndaren för museets samlingar av modern konst.

Några mera betydande inskränkningar av biträdespersonalen syntes ej
böra föreslås med hänsyn till omfattningen av förekommande arbetsupp-
gifter. En kvinnlig extra tjänsteman (Ex 7: 6) vore emellertid inom deposi-
tionsavdelningen sysselsatt med redigeringen av sista delen av Index över
svenska porträtt. Hon hade särskilt anställts för ifrågavarande uppgift.
Det syntes kunna förutsättas, att nämnda arbete kunde vara slutfört under
budgetåret 1941/42. Tjänsten syntes därefter böra indragas.

Museets behov av vaktpersonal vore i första hand beroende av tiden för
museets öppethållande men även av antalet och omfattningen av de sär-
skilda utställningarna. Någon begränsning av öppethållandet syntes ej böra
ifrågasättas i nu förevarande sammanhang. Däremot syntes de mera till-
fälligt uppkommande ökade behoven av vaktpersonal i samband med sär-
skilda utställningar i större utsträckning än för närvarande kunna tillgodo-
ses genom tillfälligt anställd personal, som avlönades av inflytande före-
visningsmedel.

Med hänsyn härtill syntes museets fast anställda vaktpersonal kunna i
viss utsträckning minskas.

Vid museet funnes för närvarande fyra tjänster såsom förste expeditionsvakt (lönegrad A 7). En av de förste expeditionsvakterna vore bosatt i nationalmuseets byggnad och tjänstgjorde tillika såsom portvakt. Innehavaren av denna tjänst avginge med pension den 1 maj 1943. En annan förste expeditionsvakt handhade konserveringsverkstaden. Dennes tjänst syntes med hänsyn till de med tjänsten förenade speciella arbetsuppgifterna böra bibehållas. Med de två återstående förste expeditionsvaktstjänsterna vore, enligt vad som inhämtats, förenade sådana arbetsuppgifter, som normalt åvilade expeditionsvakt. Med hänsyn härtill syntes vid museet icke böra finnas flera än två förste expeditionsvakter. Då den fast anställda vaktpersonalen vid museet, enligt vad som anförts, syntes kunna nedbringas, syntes lämpligen två förste expeditionsvaktstjänster böra indragas, därav en från den 1 maj 1943. I avvaktan på att ännu en förste expeditionsvaktstjänst bleve ledig syntes en av de nuvarande extra expeditionsvaktstjänsterna böra indragas. Härutöver syntes ytterligare en extra expeditionsvaktstjänst kunna undvaras.

Nationalmuseets chef har ansett sig böra biträda vad besparingsberedningen föreslagit med undantag av indragning av en extra kanslibiträdesbefattning och en extra expeditionsvaktsbefattning.

Beredningens förslag innebure, främst i vad detsamma avsåge indragning av en av museets fyra avdelningsföreståndarbefattningar och överintendentens övertagande av det omedelbara chefskapet för en av avdelningarna, ett påtagligt försvagande av en organisation, som till fromma för landets kulturella växt på ett lyckligt sätt fungerat under en lång följd av år. En åtgärd i denna riktning måste medföra, att museichefen bleve nödsakad ägna sig åt olika detaljer på den avdelning, han komme att förestå, något som för en verkschef icke kunde anses lämpligt. Det vore av vital betydelse för vårt lands kultur, att vart och ett av de stora, klart avgränsade områden, som representerades inom Sveriges centrala konstmuseum, ägde sin egen talesman, som besatte de kunskaper och den erfarenhet, som gjorde honom till den i många fall främsta auktoriteten inom landet på ett för svensk kultur viktigt område. Den av besparingsberedningen föreslagna anordningen kunde visserligen försvaras under ett tillfälligt ekonomiskt nödläge men kunde icke vara till bättnad för museet, därest detsamma skulle kunna hävda sin centrala ställning som en kulturhård inom landets konstnärliga liv. Skulle det dock på grund av statsfinansiella skäl finnas nödvändigt att vidtaga en åtgärd av antytt slag, kunde besparingsberedningens organisationsförslag på denna punkt godtagas, ehuru allenast såsom en av omständigheterna påkallad interimståtgärd. Det vore dock härvidlag nödvändigt, att en ordinarie andre intendentsbefattning inrättades, avsedd för den avdelning, som komme att lyda direkt under överintendenten. Beredningens förslag om inrättandet av en ordinarie andre intendents tjänst för den moderna konsten tillstyrktes. Beredningens förslag om inrättandet av två ordinarie andre intendents tjänster vore givetvis ur museets synpunkt tilltalande, men detta innebure i och för sig icke någon personalförstärkning för museet, då åtgärden bleve förenad med indragning av två amanuensbefattningar. Detta vore beklagligt, då museet redan länge lidit brist på musealt utbildad personal för handhavande av den mångfald uppgifter i syfte att stimulera och vidmakthålla konstintresset hos den svenska allmänheten, som ingingo som ett av de främsta leden i museets verksamhet.

Under nu rådande förhållanden ansåge museichefen sig emellertid icke kunna påyrka en förstärkning på denna punkt utan funne sig böra acceptera besparingsberedningens förslag om två amanuens tjänsters indragning, under förutsättning att i stället två andre intendentstjänster tillkomme. Även i övrigt hade museichefen ansett sig böra biträda vad beredningen förordnat, med undantag av indragningen av en extra kanslibiträdesbefattning och en extra expeditionsvaktsbefattning. Förstnämnda tjänst å depositionsavdelningen hade avsetts bland annat för redigeringen av Index över svenska porträtt. Detta vore visserligen en uppgift, som närmade sig sin fullbordan, men innehavaren av ifrågavarande kanslibiträdesbefattning vore härutöver sysselsatt med expeditionarbete å porträttarkivet, ett arbete för vilket annan arbetskraft inom museet icke stode till buds. Då allmänheten i stor utsträckning anlidade arkivet, skulle en indragning av nämnda tjänst medföra betydande olägenheter.

Museet hade nu två extra expeditionsvakter. På grund av tidsläget ansåge museichefen sig, om ock med stor tvekan, kunna tillstyrka, att den ena tjänsten tillfälligt indroges. Att däremot indraga båda tjänsterna kunde icke vara välbetänkt. Vissa lokaler inom museet vore visserligen för närvarande avstängda och de därstädes under normala tider uppställda konstsamlingarna evakuerade eller nedtagna, varför mindre personal krävdes för vakthållningen. Emellertid hade museet under innevarande år både i egen regi anordnat särskilda utställningar i dessa lokaler och upplåtit desamma för utställningsändamål. Genom att Liljevalchs konsthall för närvarande vore stängd hade nationalmuseum i viss utsträckning fått lov att fylla den uppgift, som konsthallen annars fullgjorde. Vid utställningars anordnande krävdes tillgång på tillräcklig och med hängning och uppställning hemmastadd expeditionsvaktspersonal. Museet kunde därför icke utan men för sin verksamhet för närvarande avvara mer än en av de två extra expeditionsvakterna. Dessa tjänster vore också rekryteringsbefattningar till extra ordinarie och ordinarie expeditionsvaktstjänster inom museet, och det kunde även ur denna synpunkt icke vara lämpligt att indraga de bägge extra expeditionsvakterna.

Därest besparingsberedningens förslag genomfördes med de av museichefen angivna modifikationerna, borde å personalförteckningen uppföras två befattningar såsom andre intendent. Vidare borde föreskrift meddelas om att vid första uppkommande ledighet i följande befattningar vid museet, nämligen en intendentsbefattning och två förste expeditionsvaktsbefattningar, sådan befattning skulle indragas.

Under förutsättning av att besparingsberedningens förslag genomföres med de av museichefen angivna modifikationerna, har museichefen beräknat avlöningsanslaget för nästkommande budgetår på följande sätt:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 123,100 (+ 4,100)
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda	
av Kungl. Maj:t	» 6,330 (— 2,300)
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	» 82,000 (— 10,350)
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 30,770 (— 2,250)

Summa kronor 242,200 (— 10,800).

I anslagsposten till övrig icke-ordinarie personal har inräknats avlöning å 150 kronor under 7 månader eller tillhopa 1,050 kronor för ytterligare en eldare. Den av tidsförhållandena betingade övergången till vedeldning har för museets vidkommande ansetts påfordra en förstärkning av eldarpersonalen. Att minskningen å denna anslagspost icke uppgår till större belopp än 10,350 kronor betingas vidare av, att vid beräkningen av denna anslagspost för innevarande budgetår avdragits 3,500 kronor för en vakant extra ordinarie expeditionsvaktsbefattning, vilken ansetts kunna undvaras. Då redan i de till grund för beräkningen liggande uppgifterna medel icke upptagits för denna befattning, har detta avdrag ej bort göras. Med hänsyn härtill har en motsvarande uppräknings av anslagsposten för nästkommande budgetår ägt rum.

Statskontoret har — under erinran om vad 1941 års riksdag (skrivelsern nr 8, punkt 16) uttalat i samband med den av riksdagen begärda utredningen av frågan angående en koncentration av den museala verksamheten i Stockholm — ansett, att inrättande av nya ordinarie tjänster näppeligen borde ifrågakomma. Vissa praktiska svårigheter — företrädesvis vid ombyte av museichef — syntes vara förbundna med förslaget att knyta en andre intendentsbefattning särskilt till den avdelning, som skulle förestås av överintendenten, svårigheter, vilka syntes lägga hinder i vägen för inrättande av ordinarie befattning. Av denna anledning och med tanke på riksdagens berörda uttalande syntes det alternativet böra övervägas, om icke en sammanslagning av två huvudavdelningar inom museet skulle kunna ske. Därest denna utväg icke skulle vara framkomlig, funne statskontoret icke anledning till erinran mot besparingsberedningens förslag härutiinnan i vidare mån, än att andre intendentsbefattningen borde upptagas såsom extra ordinarie. Statskontoret ville icke motsätta sig förslaget att för föreståndaren för samlingarna för modern konst inrätta en andre intendents-tjänst. Med hänsyn till vad statskontoret förut anfört syntes tjänsten emellertid böra uppföras såsom extra ordinarie. I enlighet med vad beredningen förordat syntes den extra kanslibiträdesbefattningen böra indragas. Det förhållandevis obetydliga arbetet å porträttarkivet borde kunna på lämpligt sätt fördelas på museets arbetskrafter. Därest så skulle befinnas omöjligt, syntes ett mindre belopp, förslagsvis 1,200 kronor å 1,500 kronor, böra ställas till museets förfogande. Vad museichefen anfört mot beredningens förslag om indragning av museets extra expeditionsvakter syntes icke vara av beskaffenhet att böra föranleda avvikelser från förslaget, varför ämbetsverket biträdde vad beredningen i denna del förordat.

Mot museichefens anslagsberäkningar för nästa budgetår har statskontoret i och för sig icke framställt några erinringar.

Museichefen har på det bestämdaste avstyrkt den av statskontoret ifrågasatta sammanslagningen av två huvudavdelningar vid museet.

Styrkan i nationalmusei nuvarande organisation syntes just ligga i den hittillsvarande uppdelningen på olika avdelningar med sina starkt marke-

rade särskilda uppgifter och med sina egna avdelningsföreståndare såsom målsmän för dessa olika grenar av museets verksamhet. Skulle två av de nuvarande avdelningarna sammanföras under en gemensam avdelningsföreståndare, bleve säkerligen — då det icke syntes vara möjligt för den gemensamme chefen att besitta tillräcklig auktoritet och sakkunskap på två vitt skilda områden — följd den, att den ena avdelningen komme att skjutas i bakgrunden till förfång för dess utveckling och betydelse. Ett dylikt steg bakåt i riktning mot en avkultivering av statens centrala konstmuseum måste ingiva de allvarligaste betänkligheter.

Med anledning av vad statskontoret anført rörande önskvärdheten av en koncentrerung av den i Stockholm bedrivna museiverksamheten får jag erinra, att *besparingsberedningen* i en av beredningen avgiven promemoria angående besparingsmöjligheter vid riksantikvarieämbetet och statens historiska museum anført, att beredningen, som funne det naturligt, att ur museala och vetenskapliga synpunkter en viss koncentration av företrädesvis de mindre museala samlingarna i Stockholm till ett närmare lokalt och organisatoriskt samband med historiska museet ansåges ändamålsenlig, därför närmare övervägt, huruvida ett sammanförande i större eller mindre utsträckning av museisamlingarna i Stockholm skulle vara att förorda ur de ekonomiska synpunkter, som beredningen främst hade att anlägga.

I samband med beslutet om nybyggnad för statens historiska museum inom f. d. positionsartilleriets kasernområde hade ifrågasatts ett framtida sammanförande av vissa museala och dem närstående institutioner till närheten av historiska museet (proposition nr 98 till 1929 års riksdag och samma riksdags skrivelse nr 176).

Sedermera hade universitetsberedningen i skrivelse den 18 september 1935 och 1935 års museisakkunniga ytterligare framført enahanda förslag.

Museisakkunniga hade sålunda i sitt betänkande angående sammanförande och organisation av i Stockholm befintliga arkeologiska samlingar från medelhavsländerna och främre orienten (statens offentliga utredningar 1936: 44) föreslagit, att de för närvarande å skilda lokaler i Stockholm förvarade arkeologiska samlingarna från östra medelhavsområdet och främre orienten, nämligen egyptiska museet, Cypern- och Asineexpeditionernas arkeologiska fyndmaterial, de iranska samlingarna samt de delar av nationalmuseets antikavdelning, som hade arkeologisk karaktär, skulle sammanföras till en museiinstitution, förlagd till en nybyggnad i samma kvarter som statens historiska museum. Från museal och vetenskaplig synpunkt hade de sakkunniga funnit detta förslag väl motiverat. Däremot hade de sakkunniga ansett ett sammanförande av förefintliga samlingar från bortre orienten vara ett ännu icke aktuellt spørsmål, särskilt som något omedelbart lokalbehov icke kunde anses föreligga i fråga om dessa samlingar.

Vidare hade byggnadsstyrelsen i en den 5 november 1940 avgiven utredning hemställt, att de till f. d. positionsartilleriregementets kasernetablisement hörande stallflyglarna måtte reserveras för museiändamål, närmast för några av de ovan omförmälda samlingarna.

Slutligen hade 1941 års riksdag (skrivelse nr 8) uttalat sig för en koncentration av den museala verksamheten i Stockholm. Det nuvarande för-

hållandet innebure enligt riksdagens mening en splittring, som varken från ekonomisk, vetenskaplig eller museal synpunkt syntes vara ändamålsenlig. I riksdagsskrivelsen hade följande museer särskilt omnämnts, nämligen nationalmuseet, livrustkammaren, naturhistoriska riksmuseet, statens etnografiska museum, statens historiska museum och ostasiatiska arkeologiska samlingarna, vilka samtliga — fränsett livrustkammaren och ostasiatiska samlingarna — disponerade egna byggnadskomplex, ävensom de med bidrag av statsmedel understödda nordiska museet, egyptiska museet, Cypernsamlingarna och musikhistoriska museet.

Besparingsberedningen har av följande huvudsakliga skäl icke funnit sig kunna framlägga något förslag till en koncentration av museisamlingarna i Stockholm.

Med hänsyn till befintliga byggnader, museernas storlek och i övrigt föreliggande omständigheter skulle utan tvivel en sammanslagning — om och i den mån en dylik skulle kunna ifrågasättas av andra skäl — av de större samlingar, som vore inrymda i *nationalmuseet*, *livrustkammaren*, *naturhistoriska riksmuseet*, *statens etnografiska museum*, *statens historiska museum* och *nordiska museet*, medföra mycket avsevärda engångskostnader utan att innebära någon eller i varje fall någon mera avsevärd besparing i de årliga utgifterna för verksamheten.

Statsbidraget till *musikhistoriska museet* vore för budgetåret 1941/42 beräknat till 11,000 kronor. De till vissa befattningshavare vid museet utgående lönerna vore synnerligen låga. Ett sammanförande av museet med något statligt museum skulle med hänsyn till nämnda och andra förhållanden säkerligen icke medföra någon kostnadsbesparing för staten.

För *egyptiska museet* — som i stor utsträckning uppehölles med enskilda medel — hade för budgetåret 1941/42 beviljats ett statsanslag av 15,500 kronor. Lokaler för museet vore kostnadsfritt upplåtna i det gamla riksbankshuset vid Järntorget. Med hänsyn härtill och till storleken av vid museet utgående löner m. m. syntes för närvarande ett förststatligande av museet icke vara att ur statlig ekonomisk synpunkt förorda.

Cypern- och Asineexpeditionernas arkeologiska fyndmaterial samt de *iraniska samlingarna* — vilka samtliga avsetts ingå i det av museisakkunniga föreslagna arkeologiska museet — vore för närvarande till största delen inrymda i riksantikvarieämbetets byggnad.

För de *ostasiatiska arkeologiska samlingarna* förhyrdes lokaler i handels-högskolans hus vid Sveavägen. Den årliga hyran utgjorde 18,000 kronor, varav minst omkring 4,000 kronor syntes kunna anses belöpa å uppvärmningen. I betydande utsträckning bekostades verksamheten vid institutionen — till vilken för budgetåret 1941/42 anvisats statsanslag till avlöningar och omkostnader utom hyreskostnad med tillhopa 27,300 kronor — av enskilda donatorer. En koncentration av ifrågavarande samlingar till närmare samband med historiska museet skulle, så vitt kunde bedömas, icke för närvarande innebära någon statlig kostnadsbesparing beträffande årliga driftskostnader. En dylik koncentration i lokalt avseende skulle kräva iordningställande av nya lokaler för samlingarna, exempelvis genom nybyggnad eller ombyggnad av en av stallflyglarna inom historiska museets område. Kostnaderna härför syntes emellertid komma att väsentligt överstiga det kapitaliserade värdet av den nuvarande lokalhyran.

Departement-
schefen.

Vad först angår frågan om en koncentration av museisamlingarna i Stockholm finner jag på av besparingsberedningen anförda skäl åtgärder i sådant syfte icke böra vidtagas.

Beträffande de föreslagna organisatoriska förändringarna vid nationalmuseet anser jag mig i anslutning till vad museichefen anfört icke kunna biträda den av statskontoret ifrågasatta sammanslagningen av två huvudavdelningar vid museet. Däremot kan jag med nedan angivna modifikation förorda genomförande av de organisationsändringar, som besparingsberedningen föreslagit och som museichefen ansett kunna i rådande läge försvaras. Jag tillstyrker alltså, att en intendentsbefattning i lönegraden A 26 vid första inträffande ledighet indrages samt att två amanuens tjänster i lönegraden Eo 18, varav den ena förenad med ett särskilt arvode av 2,300 kronor, utbytas mot befattningar såsom andre intendent i lönegraden A 21. Jag förutsätter härvid, att en av de två andre intendentsbefattningarna icke tillsättes förrän i samband med indragningen av en av de nuvarande intendentsbefattningarna. Med hänsyn till vad jag i det föregående yttrat i fråga om en koncentration av museisamlingarna i Stockholm och då de praktiska svårigheter, som enligt statskontorets mening skulle uppstå, om andre intendentsbefattningen å den avdelning, som skulle förestås av överintendenten, inrättades som ordinarie, enligt min mening icke utgöra hinder för den nya befattningens upptagande såsom ordinarie, anser jag således, att i enlighet med besparingsberedningens av museichefen tillstyrkta förslag de två nya befattningarna såsom andre intendent böra inrättas såsom ordinarie. Den föreslagna placeringen av befattningarna i lönegraden A 21 har icke givit mig anledning till erinran. Besparingsberedningen har vidare föreslagit indragning av tjänsten såsom extra kanslibiträde i lönegraden Ex 7 på porträttarkivet, vilket förslag museichefen emellertid motsatt sig, medan statskontoret ifrågasatt, att ett mindre belopp, förslagsvis 1,200 à 1,500 kronor, skulle ställas till förfogande för expeditiönsarbete på arkivet i stället för medel till avlönande av ett biträde med heltidstjänst. Med hänsyn till de skilda ståndpunkterna i denna fråga vill jag såsom en medelväg förorda en anslagsminskning, motsvarande halva lönen, i runt tal 1,700 kronor, till ett biträde i lönegraden Ex 7, varvid det bör vara museichefen obetaget att göra den nödiga personalinskränkningen på annat sätt än besparingsberedningen förutsatt. — Den föreslagna indragningen av två av de nuvarande fyra förste expeditiönsvaktsbefattningarna i lönegraden A 7 har i och för sig icke givit mig anledning till erinran. Av skäl, som framgå av det följande, anser jag mig emellertid i stället böra förorda, att två expeditiönsvaktsbefattningar i lönegraden A 5 indragas vid första inträffande ledighet. Jag förutsätter härvid, att en av dessa tjänster skall kunna indragas i samband med att en av de nuvarande förste expeditiönsvaktsbefattningarna blir ledig under förra hälften av år 1943. Såvitt nu kan bedömas torde ytterligare en av de nuvarande expeditiöns-

vaktsbefattningarna i lönegraden A 5 kunna indragas först vid en senare tidpunkt. I anslutning till vad besparingsberedningen förordat torde i avbidan härpå en av de två tjänsterna som extra expeditionsvakt böra indragas från och med nästa budgetår. Besparingsberedningen har utan närmare motivering föreslagit, att även den andra av sistnämnda två extra tjänster skall indragas. Med hänsyn till vad museichefen anfört och då redan för innevarande budgetår en extra ordinarie expeditionsvaktsbefattning indragits, anser jag mig emellertid böra tills vidare räkna med fortsatt bibehållande av en av de två extra expeditionsvaktsbefattningarna.

Vid den i annat sammanhang omnämnda tjänsteförteckningsrevisionen har hänsyn icke tagits till de av besparingsberedningen föreslagna indragningarna av vissa tjänster vid nationalmuseet. Med utgångspunkt från museets nuvarande personalorganisation föranleder tjänsteförteckningsrevisionen för museets vidkommande följande förändringar i personalförteckningen:

1:o) nyinrättande av en befattning såsom värmeledningsskötare, tillika reparatör, av 1:a klass i lönegraden A 8; i samband därmed indrages den nuvarande tjänsten såsom övereldare i lönegraden Eo 8;

2:o) benämningen av befattningen såsom förste expeditionsvakt, tillika portvakt, i lönegraden A 7 ändras till förste museivakt i samma lönegrad;

3:o) benämningen av befattningen såsom förste expeditionsvakt (tekniskt biträde vid handteknings- och gravyravdelningen) ändras till förste museivakt;

4:o) fyra nya befattningar såsom museivakter i lönegraden A 6 uppföras på personalförteckningen; i stället slopas de två befattningarna såsom förste expeditionsvakter i lönegraden A 7, varjämte två av de nuvarande expeditionsvakterna i lönegraden A 5, vilka ha karaktär av tekniska biträden, uppflyttas till museivakter i lönegraden A 6;

5:o) återstående nio expeditionsvakter, därav en tillika gårdskarl, i lönegraden A 5 benämnas museivakter i samma lönegrad;

6:o) de två tjänsterna såsom förste expeditionsvakter i lönegraden A 7, vilka sålunda skola ersättas med befattningar i lägre lönegrad, uppföras å övergångsstat i avbidan på att tjänsterna bli lediga: i personalförteckningen införes i stället en anmärkning, att två av de nya befattningarna såsom museivakter i lönegraden A 6 må tillsättas endast i den mån på övergångsstat uppförd personal avgår från på sagda stat uppförda tjänster.

Medan besparingsberedningens förslag avser en indragning av två av de nuvarande fyra förste expeditionsvaktsbefattningarna i lönegraden A 7, innebär tjänsteförteckningsrevisionen en nedflyttning av två av de fyra befattningarna i lönegraden A 7 till lönegraden A 6. Med hänsyn härtill har jag ansett mig böra frångå beredningens av museichefen tillstyrkta förslag härutinnan och i stället förorda indragning av två expeditionsvakts-(museivakts-) befattningar i lönegraden A 5. Den av mig sålunda förordade indragningen jämte nedflyttningen av de två tjänsterna i lönegraden A 7 till lönegraden A 6 torde i stort sett medföra samma besparing för statsverket som den av besparingsberedningen i förevarande avseende föreslagna åtgärden.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de föreskrifter, som erfordras för genomförande av vad jag sålunda förordat.

Beträffande anslagsberäkningen för nästa budgetår finner jag mig kunna godtaga museichefens beräkningar med följande ändringar. Nyinrättandet av en befattning såsom värmeledningsskötare, tillika reparatör, av 1:a klass i lönegraden A 8 och indragningen i samband därmed av den nuvarande tjänsten såsom övereldare i lönegraden Eo 8 (nuvarande befattningshavaren är placerad i löneklass 11) föranleder *dels* en höjning av anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän, av museichefen beräknad till 123,100 kronor, med i runt tal 4,200 kronor till 127,300 kronor, *dels ock* en minskning av anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, av museichefen beräknad till 82,000 kronor, med i runt tal 4,200 kronor. Sistnämnda anslagspost torde vidare med hänsyn till vad jag ovan anført i fråga om den extra kanslibiträdestjänsten böra ytterligare minskas med i runt tal 1,700 kronor och alltså uppföras med $(82,000 - 4,200 - 1,700 =)$ 76,100 kronor. Anslagsposten till rörligt tillägg torde böra beräknas till i runt tal 30,000 kronor, vilket belopp för avrundning av avlöningsanslagets slutsumma torde böra höjas till 30,070 kronor. Jag beräknar således anslaget till $(127,300 + 6,330 + 76,100 + 30,070 =)$ 239,800 kronor, vilket belopp med 13,200 kronor understiger det för innevarande budgetår anvisade anslaget. Anmärkas må, att anslagsberäkningen bygger på den förutsättningen, att en förste intendentsbefattning i lönegraden A 26 och två amanuensbefattningar skola kunna indragas i början av nästa budgetår, de senare i samband med tillsättandet av de båda andre intendentsbefattningarna.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1942/43, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för nationalmuseet, som föranledas av vad jag i det föregående anført;

dels godkänna följande avlöningsstat för nationalmuseet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 127,300
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	» 6,330
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	» 76,100
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 30,070
Summa kronor 239,800;	

dels ock till Nationalmuseet: Avlöningar för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av kronor 239,800.

[18.] 17. **Nationalmuseet: Omkostnader, förslagsanslag.** Anslaget är nu uppfört med 47,000 kronor. Omkostnadsstaten är införd på sid. 383 i statsliggaren.

Besparingsberedningen har vid granskning av besparingsmöjligheterna vid nationalmuseet beträffande förevarande anslag allenast ansett sig kunna ifrågasätta en minskning av delposten till övriga expenser, nu 13,800 kronor, med 2,000 kronor.

Museichefen har förklarat sig, om ock med stor tvekan, biträda besparingsberedningens förslag men likväl ansett en höjning av anslaget för nästa budgetår med 2,600 kronor erforderlig.

Delposten till bränsle, lyse och vatten, nu upptagen till 28,000 kronor, borde, med hänsyn till att bränslekostnaderna under budgetåret 1940/41 uppgått till 33,225 kronor, och då ytterligare ökade kostnader för ändamålet vore att förutse under nästa budgetår, ökas med 6,000 kronor till 34,000 kronor. Delposten till tjänstedräkter för expeditionsvakter m. m., nu upptagen till 1,500 kronor, vilken delpost vore ställd under successiv avveckling, syntes kunna sänkas med 1,000 kronor till 500 kronor. Den under särskilda uppbördsmedel upptagna inkomstposten för ersättning för värme och belysning i uthyrda lägenheter, nu 300 kronor, beräknades stiga med 400 kronor till 700 kronor.

Museichefen har vidare ifrågasatt, att den förslagsvis betecknade delposten till försäkring och transport av konstföremål efter Kungl. Maj:ts prövning i varje fall skulle få användas för bestridande av kostnaderna i vissa fall för iståndsättande av hos statliga verk och inrättningar deponerade konstverk.

Som bekant hade ett stort antal statliga verk och inrättningar erhållit konstverk i deposition från nationalmusei samlingar. Hittills hade så gott som undantagslöst de deponerade konstverken, om så befunnits erforderligt, iståndsatts av depositions-mottagaren. Med hänsyn till den beskärning av vederbörliga omkostnadsanslag, som under de senaste åren över lag ägt rum, hade det visat sig, att medel i vissa fall saknats för nödvändig konservering av dylika deponerade konstverk. Museet hade icke heller anslag till sitt förfogande, som skulle kunna tagas i anspråk för ändamålet. Museichefen hyste visserligen den uppfattningen, att det i regel borde åligga depositions-mottagaren att svara för de deponerade föremålens bestånd och iståndsättande, men fall kunde uppkomma, då konstverken i hög grad bleve lidande genom att nödvändig konservering icke kunde äga rum på grund av att depositions-mottagaren saknade medel härför. För att i dylika undantagsfall kunna från museets sida träda hjälpende emellan föreslog museichefen, att kostnader av angivna slag finge utgå ur delposten till försäkring och transport av konstföremål.

Statskontoret — som icke framställt någon erinran mot museichefens anslagsberäkningar — har avstyrkt sistnämnda förslag.

Statskontoret ansåge i likhet med överintendenten, att eventuella kostnader för istandsättande av utom nationalmuseum deponerade konstverk principiellt borde bestridas av depositions-mottagaren. Ämbetsverket, som erinrade, att under reservationsanslaget till underhåll och ökande av samlingarna medel anvisats för dessas vård och underhåll samt att enligt stadgarna för museet (§ 23) inflytande förevisningsmedel finge användas till samlingarnas bästa, ansåge lämpligare, att — i mån av behov — vederbörande depositions-mottagare gjorde framställning till Kungl. Maj:t om för ändamålet erforderliga medel. Statskontoret kunde således icke tillstyrka överintendentens förslag i detta avseende.

Departement-
schefen.

Mot museichefens anslagsberäkningar finner jag ej skäl till erinran. Omkostnadsanslaget torde således för nästa budgetår böra beräknas till (47,000 — 2,000 + 6,000 — 1,000 — 400 =) 49,600 kronor. Jag ansluter mig till vad statskontoret anfört i anledning av museichefens förslag beträffande bestridandet av kostnaderna i vissa fall för istandsättande av deponerade konstföremål ur museets samlingar och ifrågasätter fördenskull icke någon ändring i fråga om dispositionen av delposten till försäkring och transport av konstföremål.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nationalmuseet*: Omkostnader för budgetåret 1942/43
anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 49,600.

[19.] 18. **Nationalmuseet: Underhåll och ökande av samlingarna, reservationsanslag.** Detta anslag, som för budgetåret 1939/40 utgick med 68,000 kronor, är för innevarande budgetår uppfört med 30,000 kronor och disponeras på sätt framgår av sid. 384 i statsliggaren. *Besparingsberedningen* har vid granskning av besparingsmöjligheterna vid nationalmuseet funnit sig icke böra föreslå någon minskning av detta anslag. *Museichefen* har betonat, att nuvarande anslag är otillräckligt för sitt ändamål, men har på grund av rådande förhållanden sett sig nödsakad inskränka sig till att hemställa om oförändrat anslag för nästa budgetår. *Statskontoret* har lämnat anslagsäskandet utan erinran.

Departement-
schefen.

Jag biträder museichefens förslag och hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nationalmuseet*: Underhåll och ökande av samlingarna för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag*
av kronor 30,000.

[20.] 19. **Livrustkammaren: Avlöningar, förslagsanslag.** För innevarande budgetår är detta anslag uppfört med 62,700 kronor, vilket innebär en anslagsminskning med 11,200 kronor i jämförelse med det för budgetåret 1940/41 anvisade anslaget. Besparingen har möjliggjorts huvudsakligen därigenom att samlingarna under budgetåret 1941/42 beräknats vara evakuerade eller i varje fall nedpackade och alltså icke tillgängliga för allmänheten. Sålunda har innehavaren av den ena av livrustkammarens två ordinarie expeditionsvaktsbefattningar beretts tjänstgöring i socialstyrelsen, som därvid svarar för hans avlöningsförmåner, medan den andra av befattningarna tills vidare hålles vakant. Vidare har icke-ordinarieposten minskats med 4,700 kronor, avseende skrivbiträdeshjälp (2,250 kronor), vaktbiträde (1,500 kronor) och söndagsvakter (omkring 950 kronor). Med hänsyn till att de vidtagna säkerhetsåtgärderna så snart förhållandena det medgäve borde upphöra och samlingarna åter göras tillgängliga för allmänheten, har emellertid vid anslagsberäkningarna förutsatts, att det skulle få ankomma på Kungl. Maj:t att under budgetåret 1941/42 vid förefallande behov medgiva museiledningen rätt att i erforderlig omfattning överskrida de för museet med maximerade belopp anvisade anslagsmedlen med högst de belopp, som genom evakueringsanordningarna kunnat inbesparas.

Nordiska museets nämnd har på hemställan av *livrustkammarens föreståndare* anhållit om en anslagshöjning med 7,900 kronor till 70,600 kronor.

De evakuerade samlingarna beräknades under nästa budgetår till större delen vara återförda till Stockholm. Så länge samlingarna förbleve nedpackade, behövde medel icke beräknas till avlöning åt ordinarie expeditionsvakter, vaktbiträde och söndagsvakter. Däremot borde medel ånyo anslås för avlöande av ett skrivbiträde. Härför erfordrades en anslagshöjning med 1,900 kronor. Så länge personalen vore fördelad mellan Stockholm och evakueringsorten, funnes på intetdera stället tillräckligt arbete för ett skrivbiträde. Sedan personalen åter sammanförts till Stockholm, syntes det vara mera ekonomiskt, att skrivgöromålen liksom förut utfördes av ett lägre avlönat skrivbiträde i stället för av den övriga personalen, vilken bättre behövdes för annat arbete.

Vidare erinrades om att vid anslagsberäkningarna för innevarande budgetår räknats med en minskad belastning på posten till avlöningar till ordinarie tjänstemän, enär befattningen som föreståndare under budgetåret väntats bli vakant på grund av den nuvarande innehavarens avgång med pension. Till följd härav hade denna anslagspost minskats med 6,000 kronor. Emellertid hade Kungl. Maj:t sedermera medgivit föreståndaren rätt att kvarstå i tjänst intill utgången av september månad 1942. För nästa budgetår borde anslagsposten höjas med nämnda belopp, 6,000 kronor. Ett vakanssättande under detta budgetår av föreståndarbefattningen syntes nämligen icke böra äga rum. Sedan huvudmassan av samlingarna blivit inlagd i det för dem färdigställda skyddsvalvet, och föremålen därmed vore lättare tillgängliga, vore avsikten att med växlande små utställningar göra samlingarnas rika kulturhistoriska material delvis tillgängligt för allmänhe-

ten. OrdnanDET av sådana utställningar fordrade en med samlingarna mycket förtrogen ledare.

Departementschefen.

Med hänsyn till de säkerhetsåtgärder, som vidtagits beträffande livrustkammarens dyrbara samlingar och vilka medfört, att dessa icke kunna annat än delvis hållas tillgängliga för allmänheten under nästa budgetår, skulle kunna ifrågasättas att tillfälligt vakanssätta föreståndartjänsten, vilken torde bli ledig nästa höst. Jag är emellertid icke beredd att för närvarande förorda en dylik åtgärd. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i sinom tid taga detta spörsmål under överbäggande. Under hänvisning i övrigt till vad jag i 1941 års åttonde huvudtitel (sid. 23) anförst i ämnet förordar jag, att anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp. Icke heller beträffande övriga anslagsposter ifrågasätter jag nu någon förändring. Jag kan sålunda icke tillstyrka en anslagshöjning för tillgodoseende av behovet av skrivbiträdeshjälp. Då genom inkallelser av icke-ordinarie personal till militärtjänstgöring vissa besparingar torde uppstå på icke-ordinarieposten, synes denna komma att lämna tillgång till bestridande av oundgängliga utgifter för renskrivning och dylikt. Ifrågavarande anslag bör sålunda uppföras med oförändrat belopp, 62,700 kronor.

Den tjänsteförteckningsrevision, varom chefen för finansdepartementet i annat sammanhang hemställt, innebär i fråga om livrustkammaren, att de båda expeditionsvaktstjänsterna i lönegraden A 5 skola förändras, den ena till befattning som förste museivakt i lönegraden A 7 och den andra till befattning som museivakt i den nuvarande lönegraden. Såsom förut nämnts tjänstgör den ene expeditionsvakten i socialstyrelsen, vilken svarar för hans löneförmåner, medan den andra tjänsten hålles vakant. Med hänsyn härtill torde tjänsteförteckningsrevisionen icke böra föranleda någon ändring i beräkningen av förevarande anslag för nästa budgetår.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av mig i det föregående angivna ändringar i personalförteckningen för livrustkammaren, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43;

dels ock till *Livrustkammaren: Avlöningar* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 62,700.

[21.] 20. **Livrustkammaren: Omkostnader, förslagsanslag.** Detta anslag, för innevarande budgetår uppfört med 11,400 kronor, disponeras jämlikt en på sid. 385 i statsliggaren införd omkostnadsstat. Anslagsposten till reseersättningar, för budgetåret 1940/41 uppförd med 200 kronor, höjdes för innevarande budgetår med 5,000 kronor till 5,200 kronor. Anledningen

här till var, att viss personal på grund av verkställd evakuering tillerkänts traktamentsersättningar, vilka ansetts böra belasta nämnda anslagspost. *Nordiska museets nämnd* har, såsom av nästföregående punkt framgår, beräknat, att livrustkammarens personal under nästa budgetår komme att vara samlad i Stockholm. Reseersättningsposten kunde därför sänkas. Då livrustkammarens nedpackade samlingar icke fått det erforderliga utrymmet i det i Stockholm iordningställda skyddsvalvet utan fortfarande till vissa delar måste förvaras utanför Stockholm, behövdes emellertid för resor till inspektion och vård av dessa delar ett reseanslag av 1,000 kronor. Anslagsminskningen borde därför begränsas till (5,200 — 1,000 =) 4,200 kronor.

Då den museipersonal, som varit förlagd till evakueringsorten för livrustkammarens samlingar, under nästa budgetår beräknas ha återvänt till Stockholm, kan, såsom museinämnden framhållit, anslagsposten till reseersättningar avsevärt sänkas. Ett visst belopp torde dock böra avses för inspektion och vård av de delar av samlingarna, som alltjämt beräknas vara evakuerade. Jag kan dock icke tillstyrka att högre belopp än 400 kronor anslås för detta ändamål; för resor i övrigt beräknar jag ett belopp av 200 kronor erforderligt, varför reseersättningsposten torde böra uppföras med (400 + 200 =) 600 kronor, vilket innebär en minskning med (5,200 — 600 =) 4,600 kronor. I övrigt ifrågasätter jag icke några förändringar beträffande omkostnadsanslaget, som alltså bör uppföras med (11,400 — 4,600 =) 6,800 kronor. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Livrustkammaren: Omkostnader* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 6,800.

Departementschefen.

[22.] 21. **Livrustkammaren: Underhåll och ökande av samlingarna, reservationsanslag.** Detta anslag, för budgetåret 1939/40 uppfört med 2,000 kronor, utgår för innevarande budgetår med 500 kronor. *Nordiska museets nämnd* har hemställt om en tillfällig höjning med 400 kronor för att sätta livrustkammaren i stånd att anskaffa två nya skåp för förvaring av samlingarna av fotografiska negativ. De nuvarande skåpen vore för små, så att negativen måste förvaras i askar, vilket utsatte dem för fara att bli skadade och mycket försvårade deras användande.

Jag anser mig icke kunna för närvarande tillstyrka en anslagshöjning utan hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Livrustkammaren: Underhåll och ökande av samlingarna* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 500.

Departementschefen.

[23.] 22. **Naturhistoriska riksmuseet: Avlöningar, förslagsanslag.** För innevarande budgetår är detta anslag uppfört med 344,500 kronor och

disponeras på sätt framgår av statsliggaren sid. 385 f. *Vetenskapsakademien* har hemställt om en anslagshöjning med 240 kronor. Anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän kunde sänkas med 320 kronor på grund av vissa befattningshavares avgång och andras uppflyttning i högre löneklass. Icke-ordinarieposten borde å andra sidan höjas med 310 kronor till följd av löneklassförändringar och med 250 kronor genom överflyttning från omkostnadsanslaget av en utgiftspost, avseende ersättning för passning av grindar och ytterbelysning, i enlighet med av riksräkenskapsverket lämnade direktiv.

Departement-
schefen.

Mot akademiens beräkningar har jag icke annat att erinra än att de erforderliga jämkningarna böra ske med avrundade tal. Ordinarieposten bör sålunda sänkas med 300 kronor till 223,200 kronor och icke-ordinarieposten höjas med 600 kronor till 68,400 kronor. Anslagshöjningen blir sålunda 300 kronor. Den av chefen för finansdepartementet under rubriken »För flera huvudtitlar gemensamma frågor» föreslagna tjänsteförteckningsrevisionen föranleder följande förändringar i personalförteckningen för riksmuseet, nämligen att befattningen som maskinist i lönegraden A 10 nedflyttas till tjänst som maskinist av 2:a klass i lönegraden A 9 samt att den nuvarande befattningshavaren uppföres på övergångsstat, varjämte bör angivas, att den nya befattningen skall hållas obesatt, så länge den till övergångsstat förde befattningshavaren kvarstår i tjänsten. Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av mig angivna ändringar i personalförteckningen för naturhistoriska riksmuseet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43;

dels godkänna följande avlöningsstat för naturhistoriska riksmuseet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 223,200
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämde av Kungl. Maj:t	» 9,800
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	» 68,400
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 43,400
Summa kronor 344,800;	

dels ock till *Naturhistoriska riksmuseet*: Avlöningar för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 344,800.

[24.] 23. **Naturhistoriska riksmuseet: Omkostnader, förslagsanslag.** Anslaget nuvarande disposition och de av *vetenskapsakademien* ifrågasatta förändringarna för nästa budgetår framgå av följande sammanställning:

	Nuvarande belopp, kronor:	Av akademien beräknat belopp, kronor:
Utgifter:		
1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	500	500
2. <i>Expenser: a. Bränsle etc., förslagsvis</i>	26,000	77,500 (+ 51,500)
b Övriga <i>expenser</i>	30,600	30,600
3. Övriga utgifter, <i>förslagsvis</i>	100	100
Summa	57,200	108,700 (+ 51,500)
Särskilda uppbördsmedel:		
1. Ersättning för <i>expenser från Sveriges geologiska undersökning</i>	6,000	15,500 (+ 9,500)
2. Ersättning för <i>gas, elektrisk ström m. m.</i>	2,000	2,000
Summa	8,000	17,500 (+ 9,500)
Nettoutgift	49,200	91,200 (+ 42,000).

Av akademiens framställning inhämtas:

Bränsleposten hade beräknats enligt i maj 1941 gällande priser och eldningsdirektiv. För budgetåret 1940/41 hade riksmuseet i enlighet med föreskrifterna om inskränkning av uppvärmningen erhållit en reducerad tilldelning av 540 ton stenkolk. Enligt gängse evalveringsnorm motsvarade 540 ton kol en kvantitet av omkring 3,250 kbm. prima barrved, vilket efter i maj 1941 gällande pris gjorde ett belopp av 63,050 kronor. Härtill måste emellertid läggas en beräknad kostnad av 3,800 kronor för vedens framförsling från upplagsplatsen till pannhuset samt minst 630 kronor för eldstädernas omändring för vedeldning, varför sammanlagda bränslekostnaden bleve 67,480 kronor. Vedpriset torde snarast komma att ytterligare höjas, men bränslekostnaden föresloges likväl tills vidare beräknad till 67,000 kronor. Kostnaderna för elektrisk ström, gas och vatten hade för budgetåret 1939/40 belöpt sig till omkring 10,500 kronor. Priset för elektricitet och särskilt gas hade sedermera stigit avsevärt, men då förbrukningen komme att i görigaste mån inskränkas, föresloges nu ingen höjning på denna post. För bränsle, lyse och vatten beräknades sålunda för budgetåret 1942/43 ett belopp av (67,000 + 10,500 =) 77,500 kronor.

Övriga expenser. Utgifterna till övriga *expenser* komme med all säkerhet att starkt ökas till följd av prisstegringen. På grund härav torde det föreslagna överförandet av ett belopp av 250 kronor till avlöningsstaten icke böra föranleda motsvarande minskning av posten.

Övriga utgifter. Under budgetåren 1935/41 hade denna utgiftspost varit uppförd med 500 kronor och avsetts att bekosta dels tjänstedräkter och skyddsbeklädnad åt personalen med ett maximerat belopp av 450 kronor, dels viss reseersättning åt professorn E. Stensiö. Under hela denna tid hade inga medel behövt tagas i anspråk för det sistnämnda ändamålet, utan det härför avsedda beloppet av förslagsvis 50 kronor hade varje år oavkortat återburits till statsverket. I 1941 års statsverksproposition hade, sedan medlen till tjänstedräkter i enlighet med riksmuseets besparingsförslag an-

setts kunna temporärt indragas, anslagsposten upptagits till 100 kronor. Under det att anskaffandet av tjänstedräkter (uniformer) för vakterna i skådesalarna i betraktande av tidsläget skulle kunna ytterligare uppskjutas, hade skyddskläder till maskinpersonalen m. fl. (hittills bekostade ur expensanslaget) visat sig svårligen kunna helt undvaras. Å andra sidan förefölle det onödigt att alltjämt för professorn Stensiös resor beräkna ett visst belopp, som hittills oavkortat återburits. Om behov av utgifter för detta ändamål framdeles skulle uppstå, torde de likväl kunna tillgodoses, enär anslagsposten i sin helhet vore upptagen med förslagsvis angivet belopp. Därför föresloges, att den till beloppet oförändrade anslagsposten om förslagsvis 100 kronor till Övriga utgifter skulle få disponeras till skyddsbeklädnad för personalen samt till viss angiven reseersättning åt professorn Stensiö, dock att till det förstnämnda ändamålet icke finge användas mer än det angivna beloppet av 100 kronor.

Uppbördsmedel. De särskilda uppbördsmedlen erfordrade en omräkning. När Sveriges geologiska undersöknings årliga bidrag till gemensamma expenser först bestämts, hade $\frac{4}{5}$ därav beräknats gå till bränsle, lyse och vatten samt $\frac{1}{5}$ till övriga expenser. Av årskontingenten om 6,000 kronor för budgetåret 1941/42 skulle följaktligen 4,800 kronor anses falla på den förra delposten och 1,200 kronor på den senare. Då delposten bränsle, lyse och vatten för samma budgetår uppginge till 26,000 kronor, utgjorde undersökningens andel $\frac{4,800}{26,000}$ kronor eller 18,5 procent. Vid föreslagen

höjning av delposten till 77,500 kronor borde ersättningen höjas i samma proportion, alltså till 18,5 procent av 77,500 kronor eller 14,337 kronor. Härtill komme oförändrat bidrag om 1,200 kronor till delposten övriga expenser, vilken icke föresloges höjd, varför ersättningen för expenser från Sveriges geologiska undersökning borde höjas till i avrundat tal 15,500 kronor.

I omkostnadsstaten för budgetåret 1940/41 hade inkomsterna av ersättningen för gas och elektrisk ström m. m. samt av slaggförsäljningen uppräknats till 2,000 kronor, emedan under budgetåret 1938/39 härför influtit 2,071 kronor. Det i nämnda summa ingående beloppet av 1,300 kronor för slagg utgjorde emellertid likvid för två års slagg, som därtill tillfälligtvis betingat rekordpris (medelpriset för ett års slagg torde ligga närmare 500 kronor). Alltsedan krigsutbrottet 1939 hade emellertid riksmuseet till följd av stagnationen på byggnadsmarknaden icke lyckats avyttra någon slagg eller ens få den bortförd utan kostnad. För budgetåret 1942/43 borde därför icke räknas med någon inkomst av slaggförsäljning. Om en dylik inkomstpost med hänsyn till möjligheten av förbättring i läget likväl ansåges böra upptagas, borde den icke sättas högre än 500 kronor. Ersättningen för gas och elektrisk ström hade å andra sidan stigit och beräknades för budgetåret 1940/41 till 880 kronor. Den hade med anledning härav för budgetåret 1942/43 upptagits till 900 kronor.

I den hyresersättning för tjänstebostäder, som för närvarande inlevererades till byggnadsstyrelsen, inginge även gottgörelse för bränsle, vilken enligt socialstyrelsens bränsleklausul och meddelande från byggnadsstyrelsen beräknades vid normala bränslepriser utgöra i runt tal 50 kronor per lägenhet eller för samtliga åtta lägenheter 400 kronor. Enligt meddelande från byggnadsstyrelsen borde ersättningen för bränsle under rubriken Särskilda uppbördsmedel tillföras riksmuseets expenskonto. På grund av prisstegringen

hade bränsleersättningen föreslagits höjd till 130 kronor per lägenhet eller tillsammans 1,040 kronor. Då prisutvecklingen icke kunde förutses, beräknades de nytillkommande uppbördsmedlen för bränsleersättning för budgetåret 1942/43 till ungefär samma belopp, dock avrundat uppåt till 1,100 kronor.

Under rubriken Särskilda uppbördsmedel borde enligt det föregående — med uteslutande tills vidare av inkomsten från slaggförsäljning — uppföras ersättning från bostadsinnehavarna för bränsle, gas och elektrisk ström m. m. med $(900 + 1,100 =) 2,000$ kronor.

Genom att museet nödgats övergå till vedeldning ha bränslekostnaderna avsevärt sprungit i höjden. Sålunda beräknas bränslekostnaderna för innevarande och nästa eldningssäsong komma att uppgå till omkring 67,000 kronor för år. Med hänsyn härtill och då priserna för lyse, vatten och dylikt även stigit, beräknas medelsåtgången under anslagsposten till bränsle, lyse och vatten för nästa budgetår komma att uppgå till 77,500 kronor, vilket innebär en höjning med icke mindre än 51,500 kronor. Med anledning härav har jag anmodat byggnadsstyrelsen att i samråd med vederbörande vid riksmuseet verkställa utredning rörande möjligheterna att nedbringa bränsle. åtgången samt att avgiva förslag angående de åtgärder, som i sådant syfte kunde finnas påkallade. Byggnadsstyrelsen har inkommit med sådan utredning och därvid anført, att temperaturen i museets lokaler under sistförflutna budgetår hållits för låg, vilket medfört sönderfrysning av rör m. m. För nästa budgetår kunde samma låga bränsleförbrukning icke beräknas men den nu tillämpade, väl avvägda inskränkningen i värmehushållningen komme dock att medföra en större minskning i den normala förbrukningen än akademien beräknat. Byggnadsstyrelsen uppskattade därför bränslekostnaden för nästa budgetår till endast omkring 57,000 kronor. I anslutning härtill uppskattar jag posten till bränsle, lyse och vatten till i avrundat tal 68,000 kronor. Delposten till övriga expenser torde, med hänsyn till vad under nästföregående punkt anförts, böra minskas med 200 kronor till 30,400 kronor. I övrigt ansluter jag mig till akademiens beräkningar rörande utgiftsposterna, vilka alltså böra beräknas till $(500 + 68,000 + 30,400 + 100 =) 99,000$ kronor. Jag har icke funnit anledning till erinran mot akademiens förslag, att delposten till övriga utgifter må intill ett belopp av 100 kronor disponeras till skyddsbeklädnad åt personalen. Beträffande inkomstberäkningen ansluter jag mig till akademiens förslag med den ändringen, att ersättningen för expenser från Sveriges geologiska undersökning med hänsyn till vad jag anført rörande bränslebesparande åtgärder torde böra beräknas till 11,700 kronor och de sammanlagda inkomsterna till $(11,700 + 2,000 =) 13,700$ kronor. Förevarande anslag bör alltså uppföras med $(99,000 - 13,700 =) 85,300$ kronor.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att till *Naturhistoriska riksmuseet: Omkostnader* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 85,300.

[25.] 24. **Naturhistoriska riksmuseet: Underhåll och ökande av samlingarna m. m., reservationsanslag.** Sedan budgetåret 1940/41 är detta anslag uppfört med 47,000 kronor, vilket i förhållande till budgetåret 1939/40 innebär en sänkning med 48,200 kronor. I anslaget för sistnämnda budgetår ingingo dock engångsbelopp om tillhoppa 19,350 kronor, varför den egentliga anslagsminskningen utgjorde 28,850 kronor eller omkring 38 procent. *Vetenskapsakademien* har hemställt om anslag med oförändrat belopp för nästa budgetår.

Departement-
schefen.

Förra året fann jag mig icke kunna förorda någon ytterligare anslagsminskning med hänsyn till den starka beskäring av anslaget, som redan ägt rum och då det syntes vara av vikt, att museet skulle kunna i någorlunda normal omfattning utnyttja personalens arbetskapacitet. Av samma skäl kan jag icke heller i år tillstyrka en mera avsevärd minskning av detta anslag, vilket till följd av prisstegring m. m. redan förlorat avsevärt i köpkraft. En minskning med 2,000 kronor till 45,000 kronor torde dock få anses försvarlig. Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Naturhistoriska riksmuseet: Underhåll och ökande av samlingarna m. m.* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 45,000.

[26.] 25. **Statens etnografiska museum: Avlöningar, förslagsanslag.** Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 55,000 kronor. Beträffande personalförteckning och avlöningsstat hänvisas till sid. 387 i statsliggaren.

Vetenskapsakademien har på framställning av *museiföreståndaren* hemställt, dels att vid museet måtte få anställas en preparator i lönegraden Eo 10 (grundlön 3,837 kronor jämte rörligt tillägg 603 kronor = 4,440 kronor) i stället för den nuvarande konservatorn (arvode 4,400 kronor), vilken komme att avgå med utgången av innevarande budgetår, dels att nattvakten, vilken för närvarande åtnjöte ett arvode av 2,640 kronor, måtte beredas extra ordinarie anställning i lönegraden Eo 5 (grundlön 2,976 kronor jämte rörligt tillägg 465 kronor = 3,441 kronor), dels ock att erforderliga medel, i runt tal 200 kronor, måtte anvisas till vikarie för nattvakten under dennes lagstadgade semester. I övrigt ifrågasättes icke några förändringar beträffande avlöningsanslaget.

Extra ordinarie preparator. Att en så stor institution som etnografiska museet ej ägde någon konservator och icke ens en ordinarie preparator torde vara något ganska enastående, yttrar museiföreståndaren. När nu

extra befattningshavaren A. Törnblom, som utfört konservators- och preparatorsarbeten, vid utgången av budgetåret 1941/42 lämnade sin befattning, vore det synnerligen önskligt, att han efterträddes av åtminstone en ordinarie preparator. Av hänsyn till tidsläget nöjde föreståndaren sig dock nu med att anhålla om en extra ordinarie sådan i lönegraden Eo 10. Föreståndaren ville erinra om statskontorets yttrande angående Törnblom, vilket torde böra gälla även för hans efterträdare, att han borde inplaceras i lämplig lönegrad i någon av löneplanerna för icke-ordinarie tjänstemän, samt om departementschefens utlåtande i frågan, att framdeles torde böra av vederbörande övervägas vad statskontoret anfört om placering i lönegrad av nämnde befattningshavare (1940 års åttonde huvudtitel, sid. 35—36).

Extra ordinarie nattvakt m. m. Anslaget för nattlig bevakning hade sedan december 1930, då medel för ändamålet beviljats, utgått med oförändrat belopp, 3,008 kronor, därav 2,640 kronor avlöning till nattvakten och 368 kronor (9:20 per natt) till vikare under nattvaktens 40 frinätter per år. Den nuvarande nattvakten hade innehaft sin befattning sedan den 1 april 1936 och hade fyllt 35 år. Han åtnjöt ej dyrtidstillägg och ingen ersättning i händelse av sjukdom. Nattvaktens avlöning torde numera kunna anses alltför låg och hans ekonomiska ställning för osäker. Föreståndaren föreslog likställighet med en vid naturhistoriska riksmuseet anställd nattvakt i lönegraden Eo 5. För vikarie under hans lagstadgade semester, 20 dagar, erfordrades, efter 9 kronor 20 öre per natt, 184 kronor. En vikarie för nattvakten under dennes semester vore nödvändig.

Statskontoret har framställt erinringar mot akademiens förslag endast såvitt angår inrättande av en extra ordinarie befattning i 10 lönegraden som preparator samt beredande av extra ordinarie anställning åt den vid museet anställde nattvakten. I avseende härå har statskontoret erinrat om 1941 års riksdags ovanberörda uttalanden (se punkten 17) rörande önskvärdheten av en utredning rörande koncentration av vissa till Stockholm förlagda museer. I avvaktan på resultatet av den utav riksdagen sålunda begärda utredningen ansågo sig statskontoret icke kunna förorda någon ändring i anställningsformen för personalen vid museet. Det torde i varje fall icke böra ifrågakomma att inrätta någon extra ordinarie befattning som preparator, förrän det blivit klarlagt, om och i vad mån verksamheten vid museet kunde komma att inskränkas eller rationaliseras.

Civilförvaltningens personalförbund har anhållit, att kristillägg måtte beredas förutnämnde nattvakt samt eldaren och visningsvakterna ävensom att den begränsning av museets visningstid, vilken i besparingssyfte vidtagits från och med innevarande budgetår, måtte med hänsyn till vakternas inkomster upphävas. Av handlingarna i ärendet inhämtas, att eldaren åtnjuter ett årligt arvode av 2,400 kronor, vilket utgår ur icke-ordinarieposten samt att vakterna avlönas per timme. *Museiföreståndaren* har tillstyrkt framställningen beträffande eldaren. I fråga om vakterna har han framhållit, att deras befattningar finge betraktas som bisysslor. *Vetenskapsakademien* har intagit samma ståndpunkt och anhållit om anvisande av medel för löneförbättringen åt eldaren.

Departement-
schefen.

Såsom framgår av punkten 17 här ovan anser jag mig icke kunna förordna några åtgärder för en koncentration av museiverksamheten i Stockholm. Ehuru det av statskontoret anförda skälet mot inrättande vid statens etnografiska museum av en preparatorstjänst på extra ordinarie stat härigenom försvagats, är jag likväl icke beredd att nu förordna inrättande av en sådan tjänst utan tillstyrker i stället, att ett belopp av 3,600 kronor anvisas under icke-ordinarieposten såsom arvode för bestridande av konservators- och preparators göromål. Härigenom vinnes en besparing av 800 kronor. Å andra sidan synas skäl tala för beredande av extra ordinarie ställning åt nattvakten på sätt museiföreståndaren föreslagit. Jag tillstyrker detta förslag, vilket, om det bifalles, medför en höjning av icke-ordinarieposten med i runt tal 300 kronor och av anslagsposten till rörligt tillägg med i runt tal 500 kronor. Härutöver tillstyrker jag anvisande av medel till avlönande av vikarie för nattvakten under semester med i runt tal 200 kronor. I anslutning till den allmänna arvodesreglering, som med hänsyn till levnadskostnadernas stegring föreslagits såväl i årets som i fjol-årets statsverksproposition, torde medel böra anvisas för höjning av eldarens arvode med 400 kronor. Däremot finner jag icke anledning att tillstyrka förutnämnda framställning om åtgärder för ökning av visningsvakternas inkomster. Sammanlagt erfordras alltså vid bifall till vad jag förordat en anslagshöjning med $(- 800 + 300 + 500 + 200 + 400 =)$ 600 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande avlöningsstat för statens etnografiska museum, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förlagsvis</i>	kronor 25,900
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal	» 23,600
3. Rörligt tillägg, <i>förlagsvis</i>	» 6,100
Summa kronor 55,600;	

dels ock till Statens etnografiska museum: Avlöningar för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förlagsanslag*
av kronor 55,600.

[27.] 26. **Statens etnografiska museum: Omkostnader, förlagsanslag.** Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 20,900 kronor, varav förlagsvis 11,000 kronor för bränsle, lyse och vatten samt 9,800 kronor för övriga expenser. *Vetenskapsakademien* har anhållit om en anslagshöjning för bränsle m. m. med 4,644 kronor, varemot delposten till övriga expenser kunde minskas med 120 kronor.

Utgifterna för bränsle, lyse och vatten torde i anslutning till akademiens förslag böra höjas med i runt tal 5,000 kronor till 16,000 kronor, medan delposten till övriga expenser torde kunna minskas med 300 kronor till 9,500 kronor. Förevarande anslag bör sålunda höjas med (5,000 — 300 =) 4,700 kronor till (20,900 + 4,700 =) 25,600 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens etnografiska museum: Omkostnader för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag*

av kronor 25,600.

[28.] 27. **Statens etnografiska museum: Underhåll och ökande av samlingarna m. m., reservationsanslag.** Anslaget har år 1940 sänkts från 5,900 kronor till 2,900 kronor. *Vetenskapsakademien* har icke ifrågasatt någon förändring av medelsanvisningen för nästa budgetår.

Detta anslag har undergått en relativt hård beskärning, och jag ifrågasätter därför för nästa budgetår icke någon ytterligare sänkning. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens etnografiska museum: Underhåll och ökande av samlingarna m. m. för budgetåret 1942/43 anvisa ett reservationsanslag av kronor 2,900.*

[29.] 28. **Bidrag till nordiska museet.** Under en följd av år har riksdagen anslagit medel till understödjande av nordiska museets verksamhet. Efter en omreglering av anslagen vid 1929 års riksdag anvisades för budgetåren 1929/38 ett årligt anslag av 190,000 kronor. I samband med att ett dittills av lotterimedel utgående bidrag till undersökningar av äldre svensk folkkultur och folktradition överflyttades till riksstaten, höjdes anslaget för budgetåret 1938/39 till 240,000 kronor. För budgetåret 1939/40 höjdes anslaget till 250,000 kronor för att möjliggöra anställandet av en andre intendent, tillika föreståndare för museets lappavdelning. För budgetåret 1940/41 sänktes anslaget av besparingsskäl med 25,000 kronor till 225,000 kronor och för innevarande budgetår har anslaget av samma skäl sänkts med ytterligare 17,000 kronor till 208,000 kronor, vilket anslag disponeras med 178,000 kronor till bidrag till avlöningar åt museets tjänstemän och med 30,000 kronor till bidrag för nämnda undersökningar. Såsom villkor för åtnjutande av anslaget gäller bland annat, att såväl de i museets tjänst anställda tjänstemän, vilka tillhöra den grupp befattningshavare, som uppehåller museets verksamhet som museiinstitution, som ock den vaktmästar- och eldarpersonal, vilken tjänstgör i museibyggnaden, av museet avlönas efter samma grunder, som gälla för motsvarande tjänstemän vid de statliga museerna (jfr statsliggaren sid. 388).

En utförlig redogörelse för nordiska museets ekonomiska förhållanden och därmed sammanhängande spörsmål har lämnats i 1941 års statsverksproposition (åttonde huvudtiteln, sid. 32 ff.), till vilken redogörelse torde få hänvisas.

Nordiska museets nämnd har hemställt, att anslaget till museet måtte för nästa budgetår höjas till 224,000 kronor. Ökningen hänför sig till ett av nämnden begärt särskilt anslag å 16,000 kronor för bestridande av kristillägg till befattningshavare vid museet. Under erinran om ovannämnda villkor för anslagets åtnjutande och under framhållande av att hela bidragsposten å 30,000 kronor för undersökningar rörande äldre svensk folkkultur och folktradition enligt av vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien fastställd plan åtginge till avlöningar, har nämnden vidare anfört:

Samtidigt som statsanslaget till tjänstemannaavlöningar genom 1940 och 1941 års riksdagsbeslut minskats med 42,000 kronor, hade emellertid avlöningarna väsentligt ökat såväl på grund av det rörliga tilläggets stegring från 6 procent den 1 juli 1939 till 15 procent den 1 juli 1940 som på grund av införandet från och med den 1 januari 1941 av ett särskilt kristillägg, under första halvåret 1941 utgående med 4 procent och under andra halvåret 1941 med 8 procent på grundlönen. Beträffande det senare tillägget borde framhållas att detta, när det gällde statens verk, utginge från en särskild anslagspost, varigenom lönestaterna för dessa verk icke bleve belastade. Nordiska museet hade hittills måst bestrida kristillägget med egna medel. För budgetåret 1941/42 utgjorde kristilläggen för de ifrågavarande befattningshavarna vid museet icke mindre än omkring 16,000 kronor (räknat efter 8 procent). Det syntes skäligt att, för den händelse kristilläggen komme att utgå även under budgetåret 1942/43, ett särskilt anslag av motsvarande storlek tilldelades museet för nämnda ändamål. Den relativa skillnaden mellan det anslag, 240,000 kronor (190,000 kronor i riksstaten och 50,000 kronor av lotterimedel), som 1929 av Kungl. Maj:t beviljats nordiska museet, och det för innevarande budgetår utgående, 208,000 kronor, vore redan, om man toge hänsyn till ökningen av dyrtidstilläggen under denna tidsperiod, för museet synnerligen ofördelaktig.

Statskontoret har med hänsyn till det statsfinansiella läget och i avvakten på resultatet av den av 1941 års riksdag begärda utredningen angående en koncentration av den museala verksamheten i Stockholm (jfr punkten 17) icke ansett sig kunna tillstyrka någon höjning av anslaget till museet för nästkommande budgetår utan föreslagit oförändrat anslag.

I detta sammanhang torde jag få anmäla, att *rådet för bygdekultur*, vars uppgift bland annat är att främja och stödja den verksamhet, som bedrivs av åtskilliga till rådet anslutna kulturvetenskapliga institutioner (bland annat nordiska museet), samt befordra samarbetet dem emellan, i en inkommen skrift framhållit de svårigheter, som de redan gjorda anslagsminskningarna skapat för de kulturvetenskapliga institutionerna, och vidare anfört, att jämförelsevis små anslagsreduktioner, som kanske knappast hade någon

statsekonomisk betydelse, i vissa fall kunde vålla obotlig skada för framtiden, då de drabbade svagt situerade vetenskaper, stadda i betydelsefull utveckling.

Såsom framgår av vad jag i annat sammanhang anfört, synas mig övervägande skäl tala emot en koncentration av den museala verksamheten i Stockholm. Vad statskontoret i detta hänseende uttalat torde sålunda enligt min mening icke böra inverka på bedömandet av anslagsfrågan. Då för ifrågavarande anslags åtnjutande stadgats såsom villkor, att de i museets tjänst anställda befattningshavarna skola avlönas efter samma grunder, som gälla för motsvarande tjänstemän vid de statliga museerna, tala enligt min mening onekligen vissa skäl för att staten borde lämna bidrag till bestridande av utgifterna för kristillägg. Något eftersättande av nämnda villkor, vilket torde ha tillkommit i syfte att skydda personalens intressen, synes icke böra ifrågasättas. Emellertid finner jag mig av statsfinansiella skäl nödsakad att avstyrka den begärda anslagshöjningen. Någon ytterligare sänkning av anslaget torde å andra sidan icke böra ifrågasättas. I enlighet med statskontorets förslag tillstyrker jag således oförändrat anslag till museet för nästkommande budgetår och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att såsom *Bidrag till nordiska museet* för budgetåret 1942/43 anvisa ett anslag av kronor 208,000.

[30.] 29. **Bidrag till kulturhistoriska museet i Lund.** Detta anslag utgick för budgetåren 1928/32 med 30,000 kronor men sänktes av statsfinansiella skäl av 1932 års riksdag till 25,000 kronor och för budgetåren 1933/35 till 22,000 kronor. Därefter har anslaget utgått under budgetåren 1935/37 med 25,000 kronor och under budgetåren 1937/40 med 27,000 kronor. För budgetåret 1940/41 sänktes anslaget av statsfinansiella skäl med 7,000 kronor till 20,000 kronor, vilket belopp anvisats även för innevarande budgetår. Anslaget skall i främsta rummet användas till avlöning åt vetenskapligt och fackmässigt utbildade biträden, vilkas antal skall utgöra minst två. Museet åtnjuter därjämte understöd av lotterimedel, senast med 55,000 kronor. Lotterimedlen användas till amortering och förräntning enligt särskild plan av museets låneskuld, vilken den 11 september 1941 uppgick till omkring 165,000 kronor.

Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige har anhållit om ett till 60,000 kronor förhöjt anslag.

Föreningens inkomster beräknades liksom för år 1941 till minskade belopp på grund av reducerade anslag m. m. För medlems- och inträdesavgifter räknade föreningen dock med högre belopp. Föreningen hade i sin starkt nedskurna budget gjort de besparingar, som varit möjliga att uppnå. Bland

annat hade en tjänst som konservatorsbiträde indragits och ett kontorsbiträde ersatts med en billigare arbetskraft. Personalen hade länge varit underbetald. Föreningen hade därför sett sig nödsakad att uppgöra förslag om reglering av personalens löneförhållanden, varvid löneplanerna vid statens historiska museum och nordiska museet utgjort förebild. Ehuru föreningens personal hade lång tjänstgöringstid, hade föreningen vid anslagsberäkningarna icke räknat med ålderstillägg.

Statskontoret har under hänvisning till vad som förekommit i samband med prövningen av föreningens framställning om anslagshöjning för innevarande budgetår avstyrkt den nu gjorda ansökningen om förhöjning av anslaget.

Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien har förordat oförändrat anslag men föreslagit, att föreningen måtte få av lotterimedelsbidraget använda 28,500 kronor till bestridande av kostnaderna för sin verksamhet under åren 1940—42.

Enligt en år 1933 uppgjord amorteringsplan för sanering av föreningens ekonomiska ställning skulle en föreningens skuld å 425,000 kronor gäldas under loppet av tio år genom ett årligt bidrag för amortering och ränta å 55,000 kronor. Föreningen hade dittills erhållit sju dylika bidrag, det senaste den 24 februari 1938, under villkor bland andra att föreningen, så länge skulden vore ogulden, icke utan Kungl. Maj:ts medgivande iklädde sig ansvar för nya lån.

Sedan föreningen anhållit att föreningen måtte beredas möjlighet att för en beräknad kostnad av tillhoppa 95,000 kronor verkställa tillbyggnads- och reparationsarbeten å tre föreningen tillhöriga byggnader, varav den ena inrymde föreningens intendantsbostad och de båda andra avsåges till bostäder åt viss personal, hade Kungl. Maj:t den 23 februari 1940 medgivit, att föreningen finge utan hinder av ovannämnda villkor upptaga de lån, som erfordrades för verkställandet av ifrågavarande byggnadsarbeten. Föreningen hade nu anhållit dels om förhöjt anslag å riksstaten, dels om tilldelning av lotterimedel med 55,000 kronor till amortering och förräntning av föreningens skuld, dels ock om tillstånd att under år 1941 upptaga ett lån å högst 15,000 kronor till täckande av brist i föreningens stat för åren 1940 och 1941.

Av dessa ansökningar framginge, att den tidigare uppgjorda planen för sanering av museets ekonomiska ställning icke hållit streck, vilka än orsakerna härtill kunde ha varit. Likaledes kunde inhämtas, att förhoppningarna på ökade bidrag från den egna provinsen (se 1941 års åttonde huvudtitel, punkten 28) icke blivit infriade. Att i nuvarande tidsläge, då statliga institutioner med analoga uppgifter blivit föremål för långt gående besparingsåtgärder, ett ökat statsanslag till museet skulle kunna erhållas, vågade akademien knappast förutsätta, huru behöfvig en sådan ökning än vore. Andra utvägar att råda bot på föreningens trångmål måste följaktligen sökas. En möjlighet syntes erbjuda sig genom att minska den årliga amorteringen av föreningens skuld och att använda det härigenom frigjorda beloppet såsom bidrag till bestridande av föreningens löpande utgifter. En sådan anordning borde självfallet allenast få giltighet tills vidare intill dess normala förhållanden åter inträdde.

Akademien ville föreslå, att föreningen från lotterimedelsfonden skulle erhålla en tilldelning av 55,000 kronor, varav tillhoppa 26,500 kronor skulle användas till amortering och förräntning av föreningens skuld och återstoden, 28,500 kronor, såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för föreningens verksamhet under åren 1940—42. Föreningens ansökan om tillstånd att upptaga ett lån av högst 15,000 kronor borde då icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Vid bifall till vad akademien sålunda föreslagit skulle anslaget på riksstaten icke höjas.

I 1941 års åttonde huvudtitel förklarade jag mig anse det vara befogat, att de landsting och övriga kommuner, vilka ligga inom museets verksamhetsområde, i ökad utsträckning lämnade museet ekonomiskt stöd. Av den nu föreliggande framställningen framgår icke, att någon ökning av de kommunala bidragen skett eller är att emotse. Icke heller finner jag ådagalagt, att kulturhistoriska föreningen vidtagit alla de besparingsåtgärder, som torde vara möjliga för att nedbringa utgifterna vid museet till en under rådande förhållanden skälig nivå. Den nu begärda anslagshöjningen, vilken bland annat avser lönerreglering för museets personal, finner jag mig därför icke kunna tillstyrka. Anslaget torde alltså för nästa budgetår böra uppföras med oförändrat belopp. I fråga om föreningens ansökning om fortsatt bidrag ur lotterimedelsfonden, vilket egentligen är avsett för betalning av museets — numera genom upptagande av lån för byggnadsändamål ökade — skuld, har Kungl. Maj:t ännu icke meddelat beslut. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att såsom *Bidrag till kulturhistoriska museet i Lund* för budgetåret 1942/43 anvisa ett anslag av . . . kronor 20,000.

[31.] 30. **Bidrag till egyptiska museet.** Under vart och ett av budgetåren 1938/40 har till museet, som tidigare understöddes med lotterimedel, utgått anslag med 20,000 kronor. För budgetåret 1940/41 sänktes anslaget av statsfinansiella skäl till 15,500 kronor, med vilket belopp anslaget är uppfört jämväl för innevarande budgetår. *Egyptenkommittén* har anhållit om oförändrat anslag för budgetåret 1942/43. För avlöningar beräknas 12,900 kronor och för omkostnader 2,600 kronor. *Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien* förordar bifall till framställningen.

Såsom jag i det föregående framhållit, torde någon besparing åtminstone för närvarande icke kunna ernås genom en koncentration av den statliga och statsunderstödda museiverksamheten i Stockholm. Anslaget synes böra utgå med oförändrat belopp. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att såsom *Bidrag till egyptiska museet* för budgetåret 1942/43 anvisa ett anslag av kronor 15,500.

[32.] 31. **Bidrag till museal vård av Cypernexpeditionens fyndmaterial.** Anslaget utgick under ettvarrt av budgetåren 1938/40 med 15,000 kronor. År 1940 sänktes anslaget till 13,200 kronor, med vilket belopp anslaget är upptaget jämväl för innevarande budgetår. *Cypernkommittén* har hemställt om en anslagshöjning med 1,800 kronor. För avlöningar beräknas 13,400 kronor (därav för föreståndare 6,200 kronor, för skrivbiträde 3,100 kronor och för ritare, tillika vaktmästare och städare, 4,100 kronor) samt för omkostnader 1,600 kronor. För innevarande budgetår har beräknats för avlöningar 11,500 kronor (därav för föreståndare 6,000 kronor, för skrivbiträde 2,500 kronor och för ritare, vaktmästare och städerska sammanlagt 3,000 kronor) samt för omkostnader 1,700 kronor. Anslagshöjningen, såvitt den avser avlöningar, har motiverats med, att det vore rimligt, att de till cypernsamlingarna knutna befattningshavarna tillerkändes kompensation för rådande dyrtid. *Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien* har tillstyrkt framställningen.

Departementschefen.

Enligt vad jag inhämtat äro de till cypernsamlingarna knutna befattningshavarna heltidsanställda. Det synes mig skäligt, att de tillerkännas någon kompensation för rådande dyrtid. Jag kan dock icke tillstyrka, att anslaget höjes med högre belopp än 800 kronor. Jag hemställer alltså — under hänvisning i övrigt till vad jag under punkten 17 anfört rörande möjligheterna av en koncentration av den statliga och statsunderstödda museiverksamheten i Stockholm — att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Bidrag till museal vård av Cypernexpeditionens fyndmaterial* för budgetåret 1942/43 anvisa ett anslag
av kronor 14,000.

[33.] 32. **Bidrag till musikhistoriska museet.** Alltsedan år 1907 har anslag beviljats till detta ändamål. Anslaget, som från och med budgetåret 1923/24 utgått med 4,000 kronor, höjdes år 1934 till 8,000 kronor och år 1936 till 11,000 kronor. År 1937 sänktes anslaget med 1,000 kronor, emedan museets hyreskostnader minskats till följd av inflyttning i nya lokaler, men höjdes påföljande år med 1,500 kronor, då det upplysts, att museets kostnader för uppvärmning m. m. i stället stegrats. För budgetåret 1939/40 höjdes anslaget med 2,000 kronor till 13,500 kronor för att museet skulle kunna såsom extra amanuens anställa redaktören Olof Andersson. I besparingssyfte sänktes anslaget år 1940 med 2,500 kronor till 11,000 kronor, vilket belopp anvisats även för innevarande budgetår. Anslaget skall i första hand användas till hyra och kostnader för uppvärmning och städning samt därefter för avlöning av för museets skötsel erforderlig personal.

Styrelsen för stiftelsen musikhistoriska museet har anhållit om en anslagshöjning till 16,600 kronor.

Med en genomsnittsberäkning av egna inkomster av inträdesavgifter till 1,000 kronor hade museets stat arbetsåret 1939/40 omfattat 14,500 kronor, varav i statsbidrag 13,500 kronor. Utgiftsposterna hade utgjort hyra 4,000 kronor, avlöningar 8,000 kronor (föreståndaren 3,000 kronor, assistenten 3,000 kronor och amanuensen 2,000 kronor) samt övriga utgifter 2,500 kronor. För sistnämnda summa hade museet haft att bestrida uppvärmning, lyse och städning samt därjämte telefon, försäkringar, expeditiionskostnader, arkiv och bibliotek samt underhåll av föremål. Redan med uppvärmningskostnaderna före kriget hade detta belopp varit ytterligt begränsat. Första krigsåret 1939/40, då 13,500 kronor erhöles i statsunderstöd, hade på grund av de ökade utgifterna för uppvärmning uppstått ett underskott, som tagits från föreståndarens lön. Under budgetåret 1940/41 hade ett tillfälligt bidrag å 2,500 kronor erhöles av föreningen svenska tonsättare, varigenom verksamheten, om än med svårigheter, kunnat hållas i gång i reducerad omfattning, trots att bränslekostnaderna ytterligare stigit. Något nytt sådant bidrag kunde ej för innevarande budgetår påräknas.

Styrelsen nödgades därför vid uppgörande av utgiftsstaten för nästa budgetår räkna med dels kompensation för dyrtid på avlöningar, dels ökade kostnader för bränsle (övergång till vedeldning), dels stegrade allmänna kostnader för underhåll m. m. Museets stat komme därvid att upptaga följande utgifter:

Hyra	kronor 4,000
Avlöningar	» 9,000
Värme, städning, lyse m. m.	» 3,000
Allmänna kostnader för underhåll	» 1,600

Summa kronor 17,600.

För täckande av dessa utgifter kunde inträdesavgifter till ett belopp av endast 1,000 kronor påräknas, varför ett statsbidrag å 16,600 kronor torde bli erforderligt.

Musikaliska akademien har tillstyrkt museistyrelsens framställning.

Akademien hade länge framhållit, att museets anslag vore otillräckligt. Långt ifrån att museipersonalen hade kunnat beviljas den ringaste kompensation för de höjda levnadsomkostnaderna hade statsanslaget icke ens medgivit utbetalande av lönerna i deras helhet, utan av lönerna hade måst tagas belopp, som erfordrats för att museet icke skulle ödeläggas. Om man såge dessa löneförhållanden mot bakgrunden av att museiföreståndaren, vilken vore filosofie doktor och hade en tjänstgöring, motsvarande en ordinarie tjänstemans, hade en månadslön av allenast 300 kronor, så kunde man icke komma till annan åsikt än att personalen voro högeligen underbetald.

Statskontoret har under hänvisning till det statsfinansiella läget avstyrkt framställningen.

Departement-
schefen.

Ehuru, såsom av det anförda framgår, museets ekonomiska ställning är bekymmersam, ser jag mig nödsakad avstyrka den äskade anslagshöjningen. Jag förordar, att anslaget uppföres med oförändrat belopp och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Bidrag till musikhistoriska museet* för budget-
året 1942/43 anvisa ett anslag av kronor 11,000.

C. Kyrkliga ändamål.

[34.] 1. **Domkapitlen och stiftsnämnderna: Avlöningar, förslagsanslag.** Ur detta anslag bestridas avlöningskostnader för den vid domkapitlen och stiftsnämnderna anställda personalen samt dessutom arvoden och andra ersättningar till vissa domkapitelsledamöter m. fl. Av dessa kostnader ankommer för närvarande på statsverket hela kostnaden för den vid domkapitlet i Stockholm avlönade personalen och för nämnda arvoden och andra ersättningar till den del, dessa ej belöpa på skoglig personal hos stiftsnämnderna, samt på kyrkofonden hela kostnaden för den skogliga personalen hos stiftsnämnderna. De kostnader i övrigt, vilka bestridas från anslaget, delas lika mellan statsverket och kyrkofonden.

Kyrkofondens bidrag till angivna ändamål återfinnes i form av särskilda uppbördsmedel i den för domkapitlen och stiftsnämnderna fastställda avlöningsstaten, vilken jämte därtill hörande bestämmelser är införd i statsliggaren, sid. 390 ff. Avlöningsstaten slutar på 298,500 kronor, med vilket belopp anslaget nu är uppfört.

Av *domkapitlens* och *stiftsnämndernas* anslagsäskanden för budgetåret 1942/43 inhämtas följande:

Kanslipersonal hos domkapitlen och stiftsnämnderna m. m. *Avlöningar till ordinarie tjänstemän.* Flera domkapitel ha beräknat utgiftsökningar till följd av löneklassuppflyttningar. Domkapitlet i Visby har hemställt om uppflyttning av stiftssekreteraren i högre lönegrad.

Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t. Domkapitlet i Visby har begärt viss höjning av arvodena till domkapitlets ledamöter.

Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal. Domkapitlet i Strängnäs har hemställt om höjning av det till domkapitlet anvisade beloppet, 3,800 kronor, med 2,400 kronor. Då stiftsnotarien kunde förväntas tidvis vara inkallad till militärtjänstgöring och kansliskrivaren hade full sysselsättning med skötseln av domkapitlets och stiftsnämndens räkenskaper samt det extra ordinarie kontorsbiträdet vore domkapitlets enda skrivbiträde, erfordrades medel för vikarier för dessa befattningshavare. Därjämte behövdes ytterligare medel för tillfällig skrivhjälp och till sakkunnigt biträde för upprättande av domkapitlets bokslut.

Domkapitlet i Västerås har äskat ytterligare 480 kronor för att kunna bereda ett skrivbiträde, som tjänstgjort därstädes i fyra år, ökning av arvodet från 2,220 kronor till 2,700 kronor om året.

Domkapitlet i Lund har hemställt om anslagshöjning med 140 kronor

för löneklassuppflyttning och med 135 kronor för anställande av vikarie för expeditionsvakten.

Domkapitlet i Göteborg har anhållit om anvisande av ytterligare 1,700 kronor (nu 10,300 kronor). Härav belöper ett belopp av omkring 500 kronor på löneklassuppflyttningar. Ett extra kontorsbiträde, som varit anställt hos domkapitlet i fyra år och åtnjöt en lön av 2,400 kronor för år, borde skäligen erhålla en löneökning av 360 kronor. För vikarie under expeditionsvakts semester erfordrades 215 kronor och för tillfällig personal borde anslås ett belopp av omkring 700 kronor.

Domkapitlet i Luleå har beräknat medelsbehovet till 11,344 kronor, vilket belopp understiger det nu anvisade med 156 kronor.

Domkapitlet i Visby har hemställt, att kontorsbiträdesbefattningen måtte förändras till kanslibiträdestjänst i 7 lönegraden. Bitrådets arbetsuppgifter motsvarade i huvudsak kansliskrivarens hos de övriga domkapitlen. Den låga löneställningen föranledde ständiga ombyten av innehavare av tjänsten.

Skoglig personal hos stiftsnämnderna m. m. *Avlöningar till ordinarie tjänstemän.* Vissa domkapitel ha beräknat, att ytterligare medel erfordras för löneklassuppflyttningar. Domkapitlet i Visby har föreslagit uppflyttning av stiftsjägmästaren i högre lönegrad.

Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t. Domkapitlet i Göteborg har anhållit, att det till ersättning till sakkunniga för biträde vid syn av stiftsnämnd m. m. anvisade beloppet, 200 kronor, måtte med hänsyn till att därur skulle utgå reseersättningar åt länsarkitekt i vissa fall höjas till 500 kronor.

Beträffande anslag till domkapitlet i Stockholm erinras, att Kungl. Maj:t den 30 december 1941 beslutat avlåta proposition till riksdagen rörande en reformering av kyrkostyrelsen för Stockholm av innebörd, att Stockholms stad jämte vissa områden av Uppsala ärkestift och Strängnäs stift skulle från och med den 1 juli 1942 utgöra ett särskilt stift. Biskopstjänsten i det blivande Stockholms stift skulle organiseras såsom ett från kyrkoherdebefattningen i Storkyrkoförsamlingen åtskilt, självständigt biskopsämbete. Domkapitlet i Stockholms stift skulle erhålla samma ställning inom det nya stiftet som de hittillsvarande domkapitlen inom sina respektive stift, dock att domkapitlets befattning med folkundervisningsväsendet icke skulle avse Stockholms stad. Någon stiftsnämnd skulle icke inrättas inom det nya stiftet utan stiftsnämnderna i Uppsala och Strängnäs bibehållas vid inseendet över det kyrkliga fastighetsbeståndet inom Stockholms stift, envar beträffande de församlingar, som hittills tillhört respektive stiftsnämnds förvaltningsområde. Statskontoret skulle vidare för hela det nya stiftet övertaga bestyret med utbetalning av prästerskapets från kyrkofonden utgående avlöningar liksom ock med avräkningarna mellan pastoraten och kyrkofonden.

Organisatoriska förändringar m. m., föranledda av bildandet av Stockholms stift.

Från *domkapitlen i Stockholm, Uppsala och Strängnäs* ha inforrats yttranden rörande den inverkan på medelsbehovet för domkapitlens kanslier, som den föreslagna nya stiftsbildningen kunde komma att medföra. Av dessa yttranden inhämtas:

Stockholms domkapitel. Den fasta personalen borde utgöras av en stiftssekreterare i lönegraden A 28, en amanuens med halvtidstjänstgöring i lönegraden Eo 18, ett kanslibiträde i lönegraden Eo 7 och en expeditivakt i lönegraden Eo 5. För omkostnader beräknades en anslagshöjning av 7,610 kronor, varav 5,000 kronor i hyreskostnader för kanslilokaler. Därjämte erfordrades ett engångsanslag av 6,000 kronor för möbler.

Personalen vid domkapitlets kansli utgjordes nu av en sekreterare, ett extra ordinarie kanslibiträde, ett manligt biträde och ett vaktmästarbiträde. Sekreteraren åtnjöt arvode med 5,000 kronor. Till vikarie för sekreteraren under dennes semesterledighet utginge ersättning med 350 kronor. Övrig personal avlönades med till domkapitlets disposition ställt anslag å 5,800 kronor till övrig icke-ordinarie personal och disponerades sålunda: kanslibiträde i lönegraden Eo 7 3,321 kronor, manligt biträde 840 kronor, vaktmästarbiträde 1,392 kronor samt till arvode åt vikarie för kanslibiträdet och till extra skrivhjälp 247 kronor.

Enligt det av kammarrådet Wohlin år 1937 framlagda förslaget till en stiftsbildning för huvudstaden med omnejd skulle den mera fast anställda personalen utgöras av en ordinarie stiftssekreterare (A 24) och ett extra ordinarie kanslibiträde (Eo 7).

Det vore självfallet svårt att nu kunna bedöma arbetets omfattning i det nya stiftet. Några siffror från nuvarande Strängnäs stift, Visby stift och det blivande Stockholmsstiftet kunde dock giva någon vägledning. Antalet prästerliga tjänster vore numera större än vad i 1937 års utredning angivits. Domkapitlet hade även att taga viss befattning med tjänster vid diakonissanstalten m. fl. institutioner.

	Folkmängd	Terr.past.	Terr.förs.	Präst-tjänster
Strängnäs stift	407,977	108	168	177
Visby " 	58,444	31	93	42
Stockholms " 	769,421	50	64	145

Domkapitlet i Stockholms stift skulle som ny förvaltningsuppgift få handläggning av skolärenden, vilka under de senare åren hade väsentligt ökat till följd av den pågående rationaliseringen inom folkskoleväsendet.

Även om domkapitlet icke skulle komma att handlägga stiftsnämndsärenden, torde kansliets arbete komma att bli av vida större omfattning än i Visby stift. Stockholmsstiftets befolkningssiffra vore mer än 13 gånger så stor som Visby stifts och antalet prästerliga tjänster nära 4 gånger så stort. Ärenden angående tillsättning av prästerliga tjänster, tjänstledigheter och vikarieförordnanden m. m. stode självfallet i proportion till antalet prästerliga tjänster. Påpekas kunde vidare det tidsödande arbetet med ut-

räklandet av prästerskapets dyrtidstillägg och arbetet överhuvudtaget med ärenden angående prästerskapets avlöning.

Huvudstadens centrala ställning i landets andliga, sociala och ekonomiska liv torde även komma att göra sig märkbar i fråga om arbetet å domkapitlets kansli.

Med den omfattning Stockholmsstiftet vore avsett att få vore en utökning av kanslipersonalen utöver 1937 års förslag ofrånkomlig. Förstärkningen borde ske genom inrättande av en amanuensbefattning med halvtidstjänstgöring.

Vidkommande stiftssekreterarens löneställning erinrades, att denne enligt 1937 års förslag skulle uppföras på ordinarie stat men placeras i lönegrad 24 i likhet med stiftssekreteraren i Visby stift; stiftssekreterarna i Uppsala, Lunds och Luleå stift vore däremot placerade i lönegrad 28 och övriga stiftssekreterare i 27. Domkapitlet ville för sin del med bestämdhet uttala, att den föreslagna lönegradsplaceringen av stiftssekreteraren i Stockholm innebure ett uppenbart och på intet sätt motiverat underskattande av arbetsuppgifterna vid Stockholms domkapitel. Redan nu torde dessa väl kunna jämföras med förhållandena inom de största stiften, och än mer utpräglat torde detta förhållande bli med den föreslagna nya stiftsindelningen. Arbetsbördans storlek syntes domkapitlet närmast böra föranleda till stiftssekreterarens placering i lönegrad 28. Domkapitlet erinrade, att de sakkunniga, som avgivit 1936 års betänkande med förslag till lag om domkapitel m. m., icke ifrågasatt, att arbetsbördan för stiftssekreteraren i Stockholm skulle vara mindre än för övriga stiftssekreterare. Därest en placering i lönegrad 28 icke kunde ifrågakomma, borde befattningen åtminstone uppföras i lönegrad 27. Domkapitlet måste bestämt avstyrka placering i lönegrad A 24. För att domkapitlet skulle kunna påräkna att erhålla kvalificerad person, som stannade å tjänsten, måste denne, då vidare befordran inom stiftsstyrelsen icke vore möjlig, även erhålla en placering i lönehänseende, svarande mot tjänstens krav och ansvar. Skulle stiftssekreterartjänsten icke nu kunna placeras i lönegrad A 28 ansåge domkapitlet den nuvarande organisationen med sekreterarbefattningen som bisyssla möjligen kunna bibehållas som ett provisorium. I så fall måste amanuensen ha heltidstjänstgöring. Domkapitlet uttalade dock sina stora betänkligheter mot ett sådant provisorium, då sekreterarens arbetsuppgifter knappast kunde fullgöras som bisyssla.

Å kansliet behövdes jämväl en expeditionsvakt. Arbetet med eldning och daglig städning förutsattes komma att omhänderhavas av annan än expeditionsvakten. Denne borde i så stor utsträckning som möjligt tagas i anspråk för renskrivning m. m.

En utökning av omkostnadsanslaget vore erforderlig. Vid övergången till stift uppkomme därjämte vissa engångskostnader. Då exempelvis möblerna i den nuvarande lokalen till största delen ägdes av Storkyrkoförsamlingen, måste medel ställas till förfogande för anskaffning av nödiga möbler och inventarier. Domkapitlet uppskattade denna engångskostnad till omkring 6,000 kronor. Härtill komme ökade kostnader för städning, beräknade till omkring 900 kronor. Expensanslaget borde beräknas till minst 2,000 kronor och anslaget till publikationstryck till 250 kronor.

Vad domkapitlets lokaler beträffade föreläge redan med nuvarande organisation stort behov av ökat utrymme för kansliet. I och med det nya stiftets tillkomst skulle nya lokalutrymmen bli ofrånkomliga.

Domkapitlet i Uppsala har förklarat någon personalreduktion på domkapitlets kansli till följd av den föreslagna omorganisationen icke vara möjlig, då arbetsbelastningen under senare år varit alltför stor.

För bedömande av arbetsminskningen genom omorganisationen anförde domkapitlet följande siffror:

Domkapitlet: Antalet diarieförda ärenden under kalenderåren 1936—40 avseende Stockholmsstiftsområdet = 1,127, för hela stiftet = 9,637. Sålunda hade under perioden hos domkapitlet antalet diarieförda ärenden från Stockholmsstiftsdelen utgjort omkring 11,7 procent av antalet för hela stiftet.

Stiftsnämnden: Antalet diarieförda ärenden under femårsperioden = 10,157.

Domkapitlet och stiftsnämnden: Antalet diarieförda ärenden under femårsperioden = 19,794. Sålunda utgjorde de under femårsperioden hos domkapitlet för Stockholmsstiftsdelen diarieförda ärendena ej mer än omkring 5,7 procent av antalet hos domkapitlet och stiftsnämnden under samma period diarieförda ärenden, avseende hela stiftet.

Efter fränskiljandet av ifrågavarande stiftsdel skulle med största sannolikhet någon avsevärd minskning av medelsbehovet ej bli möjlig. Någon personalreduktion torde icke bli tänkbar. Arbetsbelastningen å domkapitlets-stiftsnämndens expedition hade nämligen under senare år för den tillgängliga personalen ofta nog varit ganska pressande. Övertidsarbete hade långa tider av året måst tillgripas. Snarare kunde tänkas, att arbetsbördan med nu tillgänglig personal åter komme att antaga mer normala former.

Domkapitlet i Strängnäs har icke heller funnit den minskning av domkapitlets arbetsuppgifter, som skulle uppstå genom den föreslagna reformen, vara av den omfattningen, att den skulle medföra någon minskning i domkapitlets medelsbehov eller reducering av dess personal.

Statskontoret har ansett den nye stiftssekreteraren böra placeras i 24 lönegraden och amanuensen i 15 lönegraden.

Anledning syntes icke föreligga att bibehålla stiftssekreterarbefattningen som bisyssla, då stiftet i övrigt redan från början gäves en fast organisation. En väsentlig del av en stiftssekreterares arbetsbörda torde äga sammanhang med stiftsnämndernas fastighetsförvaltning. Då någon dylik förvaltning icke skulle förekomma vid Stockholms domkapitel, torde motsvarande befattningshavare vid detta domkapitel icke gärna böra placeras lika högt som flertalet av övriga stiftssekreterare. En placering i överensstämmelse med förslaget av år 1937, d. v. s. i 24 lönegraden, borde vara tillfyllest. Vad beträffade behovet av amanuenshjälp, torde det tills vidare vara tillräckligt, om medel anvisades för anställandet av halvtidsamanuens i 15 lönegraden.

Allmänna lönenämnden har förordat stiftssekreterarbefattningens inrättande som extra ordinarie tjänst i lönegraden Eo 27.

I sitt den 13 oktober 1936 avgivna betänkande rörande den inverkan, 1932 års ecklesiastika boställslagstiftning haft på arbetsförhållandena å domkapitlens kanslier, hade domkapitelssakkunniga föreslagit uppflyttning av stiftssekreterarbefattningarna med en lönegrad (utom beträffande stiftssekreterartjänsten i Luleå). I utlåtande häröver hade allmänna civilförvaltningens lönenämnd uttalat, att nämnden för sin del icke kunnat finna, att

ökningen i arbetsmängden å domkapitelskanslierna, vilken ökning till största delen syntes avse de rent kamerala arbetsuppgifterna, i någon högre grad hänförde sig till de göromål, som åvilade stiftssekreterarna i denna deras egenskap. I detta sammanhang hade lönenämnden även framhållit, att arten och omfattningen av de arbetsuppgifter, som kunde åvila stiftssekreterare vid fullgörande av uppdrag såsom sekreterare i stiftsnämnd, saknade betydelse för avgörande av frågan om stiftssekreterarbefattningarnas lönegradsplacering. Lönenämnden hade avstyrkt den föreslagna uppflyttningen. Kungl. Maj:t hade icke heller (proposition 1937: 97) funnit tillräckliga skäl vara förebragta att för det dåvarande rubba den avvägning av lönerna för stiftssekreterarna, som efter en ingående utredning och prövning vidtagits år 1928.

Vid ett bedömande av frågan om lämplig lönegrad för befattningen såsom stiftssekreterare i Stockholms stift syntes lönenämnden någon större betydelse icke böra tillmätas det förhållandet, att någon stiftsnämnd icke skulle finnas i det nya stiftet. I de fall, då stiftssekreterare vore ledamot och sekreterare i stiftsnämnd, uppbure han härför särskild ersättning. Med hänsyn till de speciella förhållandena i Stockholmsstiftet vore det givetvis svårt att bestämt yttra sig rörande de arbetsuppgifter, som skulle ankomma på stiftssekreteraren, men lönenämnden föreställde sig, att de kunde bli jämförliga med flertalet stiftssekreterares åligganden. I betraktande av svårigheten att för närvarande taga bestämd ställning härtill, förordade nämnden, att befattningen tills vidare i avvaktan på någon tids erfarenhet rörande beskaffenheten av arbetsuppgifterna inrättades såsom en extra ordinarie tjänst i lönegraden Eo 27.

I en till mig ställd skrift har flertalet *domkapitelstjänstemän* hemställt, att Stockholms domkapitel måtte erhålla en så fast personalorganisation, att stiftssekreterar- och amanuensstjänsterna finge sökas i vanlig ordning.

Byggnadsstyrelsen har verkställt utredning rörande anskaffandet av nya lokaler för domkapitlet i Stockholms stift och tjänstebostad åt biskopen därstädes.

De enda staten tillhöriga fastigheter inom Storkyrkoförsamlingen, som skulle kunna komma i fråga för ändamålet, vore det s. k. Oxenstiernska palatset Storkyrkobrinken 2 och kontrollstyrelsens f. d. hus Svartmangatan 9. Det förra huset kunde tänkas bli disponibelt först i samband med anskaffande av ytterligare lokaler för finansdepartementet, vilket skulle dröja ett flertal år. Den senare byggnaden skulle icke kunna iordningställas redan till den 1 juli 1942. Frågan måste därför ordnas provisoriskt. Storkyrkoförsamlingen hade beslutat att ställa den nuvarande domkapitelslokalen till det nya domkapitlets förfogande. Utöver denna lokal torde erfordras tre rum, för vilka en hyreskostnad av omkring 3,000 kronor borde beräknas.

Till vad byggnadsstyrelsen anført i fråga om domkapitlets lokaler har *statskontoret* anslutit sig.

Fördelningen mellan statsverket och kyrkofonden av kostnaderna för Stockholms domkapitels kansli.

I en inom ecklesiastikdepartementet utarbetad *promemoria* har ifrågasatts, huruvida icke kyrkofonden framdeles — i motsats till vad nu är fallet — borde deltaga i bestridandet av kostnaderna för domkapitlets i Stockholm kansli.

Den föreslagna omregleringen av rikets stiftsindelning aktualiserade spørgsmålet om kyrkofondens deltagande i kostnaderna för domkapitelsorganisationen. Enligt den kostnadsfördelning, som för närvarande tillämpades (jfr propositionen 1937: 97 och riksdagens skrivelse 1937: 183), ankomme på staten hela kostnaden för den vid domkapitlet i Stockholm avlönade personalen samt på kyrkofonden hela kostnaden för den skogligen personalen hos stiftsnämnderna. I övrigt delades avlöningskostnaderna med vissa undantag lika mellan statsverket och kyrkofonden. Av utgifterna under anslaget till omkostnader vid domkapitlen och stiftsnämnderna bestred kyrkofonden hälften av de beräknade sammanlagda expenskostnaderna vid samtliga domkapitel utom Stockholms och hälften av en nu utgående hyresersättning med 4,000 kronor till Uppsala domkyrka samt hela kostnaden för reseersättningar m. m. vid stiftsnämnderna och hyror för tjänstelokaler åt vissa stiftsjägmästare. Övriga omkostnader bestredes av statsverket, således bland annat omkostnaderna vid domkapitlet i Stockholm.

Till grund för denna fördelning av utgifterna låge den principen, att kyrkofonden borde svara för utgifter, som hänförde sig till stiftsnämndernas arbetsuppgifter. I fråga om kostnaden för domkapitlens och stiftsnämndernas gemensamma kanslier hade därvid ansetts skäligt, att kyrkofonden bidroge med 50 procent av kostnaderna.

Då det nya domkapitlet i Stockholm skulle övertaga vissa på domkapitlet i Uppsala och Strängnäs ankommande arbetsuppgifter, som icke sammanhänge med den ecklesiastika boställsförvaltningen, komme vid dessa domkapitel de ecklesiastika boställsärendena att — relativt sett — öka i förhållande till övriga ärenden. Stockholms stifts domkapitel skulle däremot icke erhålla någon med boställsförvaltningen sammanhängande arbetsuppgift. Med hänsyn härtill kunde man tänka sig den anordningen vidtagen, att kyrkofonden belastades med högre andel än 50 procent av kostnaderna för domkapitelskanslierna i Uppsala och Strängnäs, medan kostnaden för Stockholms domkapitel alltså fölle på statsverket. En sådan kostnadsfördelning syntes emellertid av praktiska skäl icke vara att förorda. Det syntes vara att föredraga att bibehålla den nuvarande fördelningsgrunden beträffande kostnaderna för domkapitlet i Uppsala och Strängnäs men å andra sidan låta kyrkofonden bidraga till kostnaderna för domkapitlet i Stockholm enligt samma grunder som tillämpades beträffande utgifterna för övriga domkapitel. För en sådan fördelning av kostnaderna torde bestämmelserna i 6 § lagen om kyrkofond icke utgöra hinder. Jämväl borde beaktas, att vissa av de arbetsuppgifter, som regelmässigt tillkomme stiftsnämnden, såvitt gällde Stockholms stift i stället skulle handhavas av statskontoret.

Statskontoret har ansett ökning av kyrkofondens bidrag till kostnaderna för domkapitlet i Uppsala och Strängnäs vara att föredraga framför den i promemorian förordade anordningen. Emellertid talade de starkaste skälen för bibehållande av det nuvarande systemet.

Statskontoret ansåge tvekan kunna råda därom, huruvida medel från kyrkofonden enligt kyrkofondslagen kunde utgå till bestridande av kostnaderna för det nya domkapitlet, som icke komme att fullgöra några till stiftsnämndens arbetsområde hänförliga uppgifter.

En procentuell uppdelning av kostnaderna torde komplicera beräkningen av kyrkofondens bidrag. Av de båda i promemorian angivna alternativen

syntes det förstnämnda såsom konsekventare och logiskt riktigare vara att föredraga. Då det nu vid uppdelningen tillämpade procenttalet 50 torde vara mycket approximativt, syntes någon procentuell ökning av kyrkofondens andel för de båda äldre domkapitlens expeditionskostnader icke vara påkallad. Härför talade även starka praktiska skäl.

Arbetsminskningen för domkapitlen i Uppsala och Strängnäs syntes bli synnerligen obetydlig och någon besparing av denna anledning torde icke stå att vinna. Statskontorets fondbyrå, som enligt förslaget skulle övertaga vissa utbetalningsbestyr, syntes komma att behöva en förstärkning av sin personal.

Statskontoret fäste uppmärksamheten på att kyrkofonden numera vore synnerligen känslig även för jämförelsevis obetydliga nya utgifter. Även om den allmänna kyrkoavgiften utginge med det bestämda maximibeloppet, torde ett underskott av omkring 480,000 kronor uppstå under år 1942, vilket belopp måste tagas av kapitalet.

Kammarkollegiet har anfört liknande synpunkter som de av statskontoret framförda. I varje fall borde någon ökning av kyrkofondens utgifter icke ifrågakomma.

Då organisationsändringen icke avsåge stiftsnämnderna, borde den icke medföra någon ökning av fondens utgifter för stiftsnämndernas verksamhet. Principiellt vore det därför riktigast, att fondens andel i kostnaderna för domkapitlen i Uppsala och Strängnäs ökades men att ökningen sattes i anslutning till minskning i domkapitlens anslagsbehov. Det syntes vidare tveksamt, huruvida icke 6 § kyrkofondslagen formellt hindrade att bidrag ur fonden utginge till domkapitlet i Stockholm. Sakligt sett torde anordningen dock icke strida mot lagbestämmelsen. En praktisk och riktig lösning skulle vara, att den nuvarande anordningen bibehölls. Den nu bestämda kostnadsfördelningen vore säkerligen ganska approximativ och den relativa ökningen av stiftsnämndsgöromålen i Uppsala och Strängnäs torde ur kostnadssynpunkt icke få någon större betydelse. Om det i promemorian förordade förslaget kunde genomföras utan ökad utgift för fonden, ville kollegiet dock icke motsätta sig detsamma.

Departementschefen.

Uppflyttningar av ordinarie personal vid domkapitlen och stiftsnämnderna i högre löneklasser torde icke medföra kostnadsökning av den storlek, att den behöver föranleda ändring av de för avlöning åt dylika tjänstemän uppförda posterna. För avlöningar till den icke-ordinarie kanslipersonalen bör på grund av löneklassförändringar samt för vikariatsersättning och lönehöjningar beräknas en utgiftsökning av omkring 1,200 kronor. Jag förutsätter härvid, att de nuvarande, med arvoden avlönade, heltidsanställda skrivbiträdena hos domkapitlen i Västerås och Göteborg beredas extra ordinarie anställning i lönegraden Eo 2. Å andra sidan har medelsbehovet för detta ändamål enligt ett domkapitels uppgift minskats med ungefär 150 kronor. Den ökning av anslagsposten till icke-ordinarie personal, som alltså skulle erfordras, torde emellertid kunna — utan anslagshöjning — rymmas inom den marginal av 4,000 kronor, som för innevarande budgetår beräknats med hänsyn till ovissheten av utfallet av den för innevarande budgetår

vidtagna omräkningen av posten. Jag anser denna kostnadsmarginal i övrigt böra bibehållas med hänsyn till den ännu ringa erfarenheten av den nya statuppställningen. Vad beträffar den av domkapitlet i Strängnäs begärda höjningen av icke-ordinarieposten vill jag framhålla, att arbetet vid detta domkapitel kommer att minskas vid inrättandet av Stockholms stift. Domkapitlets i Visby hemställen om förändring av den extra ordinarie kontorsbiträdestjänsten till kanslibiträdesbefattning anser jag mig icke kunna biträda.³ Beträffande av domkapitlet i Visby i övrigt gjorda framställningar samt domkapitlets i Göteborg hemställen om anvisande av ytterligare medel för ersättningar åt sakkunniga vid syn av stiftsnämnd m. m. hänvisar jag till vad i dessa hänseenden anförts vid behandlingen av anslagsäskandena för innevarande budgetår.

Såsom ett led i pågående besparingsarbete ha för ett flertal nämnder och liknande institutioner ledamöternas arvoden bestämts att utgå efter kostnadsminskande grunder. Domkapitelsledamot, som förordnats för viss tid eller utsetts genom val, åtnjuter för närvarande årsarvode av, i Uppsala och Lunds stift 700 kronor, i Visby stift 300 kronor samt i övriga stift och i Stockholm 500 kronor. Därjämte erhåller ledamot ersättning för mistade avlöningsförmåner, statstjänsteman med hälften av mistad lön och annan ledamot efter Kungl. Maj:ts bestämmande i varje särskilt fall. Jag har övervägt, huruvida en generell minskning av dessa arvodesbelopp skulle kunna i besparingssyfte vidtagas. Då det emellertid ifrågasatts, att en differentiering av arvodena borde ske med hänsyn till den föredragningsskyldighet som må ha ålagts en del av ledamöterna (jfr lagtima riksdagens skrivelse 1940: 8, sid. 8) och denna fråga kräver närmare utredning, är jag icke för närvarande beredd att föreslå en ändring i grunderna för bestämmandet av ledamöternas arvoden. Förhållandena i fråga om föredragningsskyldighet synas nämligen vara i hög grad skiftande för de olika domkapitlens vidkommande. Jag förutsätter, att domkapitlen i samband med anslagsäskandena för budgetåret 1943/44 inkomma med utredning i nämnda hänseende.

Det förslag, som i annat sammanhang framlägges om bildandet av ett särskilt Stockholms stift, omfattande Stockholms stad med tillägg av vissa delar av Uppsala och Strängnäs stift, medför av naturliga skäl behov av personalförstärkning vid Stockholms domkapitels kansli. I första hand torde i enlighet med föreliggande förslag böra inrättas en befattning såsom stiftssekreterare med heltidstjänstgöring i stället för den nuvarande arvodesbefattningen. Att i avbidan på närmare erfarenhet såsom ett provisorium bibehålla sekreterarbefattningen såsom en bisyssla och i stället utöka den eljest behövliga underordnade personalen torde, såsom Stockholms domkapitel framhållit, icke vara tillrådligt. Beträffande stiftssekreterarens lönegradsplacering lär, på sätt allmänna lönenämnden anfört, frånvaron av en stiftsnämnd inom det nya stiftet icke böra inverka på bedömandet

av frågan om stiftssekreterarens lönegradsplacering. Jag tillstyrker därför och med hänsyn till de kvalifikationer, som böra ställas på tjänstens innehavare, i likhet med lönenämnden, att befattningen uppföres i 27 lönegraden. Vid valet mellan tjänstens uppförande på ordinarie eller extra ordinarie stat läser bedömandet av befattningens behövlighet för framtiden böra vara utslagsgivande. Då ett bestående behov av en stiftssekreterare icke torde kunna betvivlas, tvekar jag för egen del icke att förorda, att befattningen redan nu uppföres på ordinarie stat. Beträffande den i övrigt behöfliga personalen synes Stockholms domkapitels förslag kunna godtagas. Medel torde alltså böra beräknas för en amanuens med halvtidstjänstgöring, vilken tills vidare torde böra placeras i lönegraden Eo 16 samt en expeditionsvakt, vilken tills vidare torde böra placeras såsom extra ordinarie i lönegraden Eo 5. Redan nu finnes ett kanslibitråde i lönegraden Eo 7; i fråga om denna tjänst ifrågasätter jag för närvarande icke någon förändring.

Såsom i ärendet framhållits, torde ökade lokaler för domkapitlet i Stockholm komma att erfordras. Denna fråga, som sammanhänger med spörsmålet om tjänstebostad åt biskopen i det nya stiftet, torde enligt vad byggnadsstyrelsen anført icke kunna slutgiltigt lösas till nästa budgetår. Såsom ett provisorium måste därför lokaler hyras åt domkapitlet. De ökade lokalerna medföra att medel komma att behövas för möbler och andra inventarier för domkapitlet. Det för sistnämnda ändamål erforderliga beloppet, av domkapitlet beräknat till 6,000 kronor, torde dock kunna nedsättas till 4,000 kronor.

Kostnaderna för avlöningar (frånsett kristillägg) och omkostnader för domkapitlet i Stockholms stift beräknar jag för nästa budgetår enligt följande sammanställning, däri även medtagits motsvarande nu anvisade anslagsbelopp:

<i>Nuvarande kostnader.</i>		<i>För budgetåret 1942/43 beräknade kostnader.</i>	
A v l ö n i n g a r.			
	Kronor		Kronor
Arvoden à 500 kronor åt 5 ledamöter	2,500	Arvoden à 500 kronor åt 4 ledamöter	2,000
Diverse arvoden	400	Diverse arvoden	400
Sekreterare, arvode	5,000	Stiftssekreterare (A 27)	9,813
Vikariatsersättning	450	Vikariatsersättningar	750
		Halvtidsamanuens (Eo 16)	2,523
Kanslibitråde (Eo 7)	3,321	Kanslibitråde (Eo 7)	3,321
Vaktmästarbiträde	1,392	Expeditionsvakt (Eo 5)	2,976
Extra biträden	1,087	Extra biträden	1,400
Rörligt tillägg	520	Rörligt tillägg	3,000
Summa (i runt tal) kronor	14,700	Summa (i runt tal) kronor	26,200
O m k o s t n a d e r.			
Sjukvård m. m.	100	Sjukvård m. m.	100
Bränsle m. m.	200	Reseersättningar	650
Övriga expenser	1,450	Bränsle m. m.	400
Publikationstryck	150	Övriga expenser	2,000
	1,900	Publikationstryck	250
			3,400

Härtill komma *dels* lokalhyra, omkring 3,000 kronor, *dels* ock ett engångsanslag till möbler m. m. på 4,000 kronor.

Merkostnaderna för Stockholms domkapitels kansli efter ombildningen uppskattar jag sålunda till $(26,200 - 14,700 + 3,400 - 1,900 + 3,000 =)$ 16,000 kronor, vartill kommer förutnämnda engångsutgift av 4,000 kronor.

Såsom av den förut lämnade redogörelsen framgår, har det ifrågasatts, huruvida icke kyrkofonden framdeles borde deltaga i kostnaderna för Stockholms domkapitel på sätt fallet är i fråga om övriga domkapitel. Motiveringen härtill skulle vara den, att kyrkofonden vid bibehållande av nuvarande fördelningsgrund komme att göra en omotiverad vinst därigenom, att hälften av den utgiftsminskning vid domkapitlen i Uppsala och Strängnäs, som kunde förväntas, skulle komma kyrkofonden tillgodo, trots att stiftsnämndsärendena, för vilka kyrkofonden i princip ansetts skola svara helt, icke komma att minska i antal vid dessa domkapitel. Nu synes emellertid, av dessa domkapitels yttranden att döma, någon nämnvärd utgiftsminskning icke vara att förvänta. Vid sådant förhållande synes tillräckliga skäl icke föreligga för att rubba den fördelningsgrund, som hittills tillämpats. I likhet med statskontoret och kammarkollegiet finner jag mig alltså böra förorda, att statsverket alltjämt skall svara för hela kostnaden för Stockholms domkapitel.

I fråga om domkapitlets behov av nya lokaler vill jag erinra om att domkyrkorna i de flesta fall hålla domkapitlen med lokaler. I Luleå, Visby och Karlstad bekostas dock domkapitelslokaler av staten, vilken utgift påföres byggnadsstyrelsens delfond av allmänna fastighetsfonden. Tillika må framhållas, att statsmedel anslagits för iordningställande av lokaler för domkapitlet i Uppsala i domkyrkan tillhörig byggnad. Hyreskostnaden för domkapitlet i Stockholm torde även böra bestridas av fastighetsfondens medel.

Vid bifall till vad jag i det föregående förordat torde följande förändringar böra vidtagas beträffande gällande personalförteckningar och avlöningsstater.

I personalförteckningen för domkapitlen bör uppföras ytterligare en stiftssekreterare i lönegraden A 27.

Med hänsyn till att kyrkofonden icke skall bidraga till kostnaderna för domkapitlet i Stockholm, bör av praktiska skäl utgifterna för detta domkapitel redovisas under en särskild rubrik i avlöningsstaten, slutande på ett belopp av 26,200 kronor. Beträffande de särskilda anslagsposterna hänvisar jag till nedanstående avlöningsstat. Utgiftsstaten för kanslipersonal hos övriga domkapitel samt stiftsnämnderna m. m. bör minskas med 14,000 kronor. Härvid har beräknats att anslagsposten till rörligt tillägg i stället för att minskas med i runt tal 500 kronor bör höjas med 200 kronor. I fråga om den skogligen personalen ifrågasätter jag icke någon förändring. De särskilda uppbördsmedlen böra uppräknas med 900 kronor. Avlöningsstatens slutsumma bör alltså höjas med $(26,200 - 14,000 - 900 =)$ 11,300 kronor till $(298,500 + 11,300 =)$ 309,800 kronor.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1942/43, i personalförteckningen för domkapitlen och stiftsnämnderna under rubriken I. Domkapitlen uppföra ytterligare en stiftssekreterare i lönegraden A 27;

dels godkänna följande avlöningsstat för domkapitlen och stiftsnämnderna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43:

Avlöningsstat.

Utgifter:

I. Stockholms domkapitel.

1. Avlöning till ordinarie tjänsteman, <i>förslagsvis</i>	kronor 9,800
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	» 2,400
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	» 11,000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 3,000
<u>Summa kronor 26,200</u>	

II. Kanslipersonal hos övriga domkapitel samt stiftsnämnderna m. m.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 297,700
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	» 33,000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	» 137,200
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 66,300
<u>Summa kronor 534,200</u>	

III. Skoglig personal hos stiftsnämnderna m. m.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 122,300
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:	
a. Grundbelopp	kronor 25,900
b. Ersättning till sakkunniga för biträde vid syn av stiftsnämnd m. m., <i>förslagsvis</i>	» 5,000
	» 30,900
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	» 34,300
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 24,600
<u>Summa kronor 212,100</u>	

IV. Sammanfattning.

I. Stockholms domkapitel	kronor	26,200
II. Kanslipersonal hos övriga domkapitel samt stiftsnämnderna m. m.	»	534,200
III. Skoglig personal hos stiftsnämnderna m. m.	»	212,100
Summa kronor		772,500

Särskilda uppbördsmedel:

Bidrag från kyrkofonden	kronor	462,700
Nettoutgift kronor		309,800;
<i>dels ock till Domkapitlen och stiftsnämnderna: Avlöningar</i>		
<i>för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag</i>		
av	kronor	309,800.

[35.] 2. **Domkapitlen och stiftsnämnderna: Omkostnader, förslagsanslag.** Ur detta anslag, som nu är uppfört med 70,000 kronor, bestridas kostnader för sjukvård m. m., reseersättningar, expenser, utgifter för publikationstryck och hyresersättningar. Kyrkofonden bestrider hälften av de beräknade sammanlagda sjukvårds- och expenskostnaderna vid samtliga domkapitel utom Stockholms och hälften av en nu utgående hyresersättning av 4,000 kronor till Uppsala domkyrka samt hela kostnaden för sjukvård och reseersättningar m. m. vid stiftsnämnderna och hyror för tjänstelokaler åt stiftsjägmästarna i Uppsala, Västerås och Visby. Bidraget utgör nu 114,600 kronor. Anslaget disponeras jämlit en på sid. 393 ff. i statsliggaren införd omkostnadsstat.

Av domkapitlens och stiftsnämndernas anslagsäskanden för budgetåret 1942/43 inhämtas följande:

Reseersättningar för domkapitlen. Höjningar ha begärts av domkapitlen i Linköping, Göteborg och Luleå med sammanlagt 475 kronor.

Bränsle, lyse och vatten. Domkapitlet i Visby har beräknat en ökning av 100 kronor. Domkapitlet i Skara har anmält en merutgift under budgetåret 1940/41 av omkring 900 kronor.

Övriga expenser. Höjningar med sammanlagt 2,613 kronor ha begärts av domkapitlen i Uppsala (1,000 kronor), Linköping (150 kronor), Skara (300 kronor), Västerås (743 kronor), Lund (120 kronor) och Luleå (300 kronor). Såsom skäl härför har åberopats ökade kostnader för städning, prisförhöjningar m. m.

Publikationstryck. Domkapitlen i Uppsala, Skara, Strängnäs och Luleå ha hemställt om höjningar med sammanlagt 650 kronor under motivering, att de nu anvisade beloppen visat sig otillräckliga.

Reseersättningar m. m. för stiftsnämnderna. Domkapitlet i Uppsala har anhållit om anvisande av 350 kronor till ersättning åt stiftsjägmästarassistenten för deltagande i skogliga exkursioner. Statskontoret har erinrat, att dylika ersättningar hittills fått utgå ur posten efter prövning av Kungl. Maj:t från fall till fall. Endast reguljära utgifter borde beräk-

nas under denna post. För övrigt syntes medel för ändamålet icke böra anvisas under nuvarande förhållanden.

Tjänstelokaler åt stiftsjägmästare. Domkapitlet i Uppsala har begärt höjning av denna post med 400 kronor. Detta belopp hade hittills uttagits av pastoraten såsom lokalhyra under bearbetningen på rummet av material, som genom stiftsnämndens försorg av särskilt anställd jägmästare i fältet insamlats för skogshushållningsplaner på löneboställen. Då denne jägmästare sedan år 1939 vore anställd som stiftsjägmästareassistent, syntes anledning saknas att av pastoraten uttaga en del av hyran för stiftsjägmästarens expedition. Statskontoret har icke funnit anledning till erinran mot domkapitlets förslag. Vidare har domkapitlet i Visby begärt anvisande av ytterligare 87 kronor 50 öre på grund av kostnadsökning.

Särskilda uppbördsmedel. Domkapitlet i Luleå har anfört, att domkapitlet och stiftsnämnden tagit vaktmästarbostaden i anspråk, varför någon hyresinkomst icke vidare komme att inflyta därifrån.

Departementschefen.

I fråga om reseersättningar för domkapitlen torde utgifterna under sistförflutna budgetår motivera en höjning med 300 kronor. Delposten till bränsle, lyse och vatten bör uppräknas med 1,500 kronor. De ökade utgifterna för renhållning och städning torde böra föranleda anvisande av ytterligare 2,500 kronor till övriga expenser. En mindre ökning av posten till publikationstryck anser jag mig också böra tillstyrka, då kostnaderna även för detta ändamål ha stigit; ett belopp av 500 kronor torde vara tillräckligt. I likhet med statskontoret finner jag mig icke böra tillstyrka, att medel beräknas för skogliga exkursioner. De föreslagna höjningarna av kostnaderna för hyror för tjänstelokaler åt stiftsjägmästarna i Uppsala och Visby, sammanlagt omkring 500 kronor, torde böra genomföras. Vid domkapitlet i Luleå uppbäres icke längre hyra för vaktmästarbostad, vilket medför en inkomstminskning av 600 kronor.

I enlighet med vad jag under närmast föregående punkt anfört torde för domkapitlet i Stockholm böra beräknas en omkostnadsökning av 1,500 kronor, varjämte ett engångsbelopp av 4,000 kronor bör anvisas för nyanskaffning av möbler och inventarier till nya lokaler för domkapitlet.

Medelsbehovet för nästa budgetår skulle alltså ökas med $(300 + 1,500 + 2,500 + 500 + 500 + 600 + 1,500 + 4,000 =)$ 11,400 kronor. Kyrkofondens bidrag torde böra höjas till $(114,600 + 2,800 =)$ 117,400 kronor. Härvid har jag förutsatt, att hela kostnadsökningen för domkapitlet i Stockholm skall falla på statsverket samt att halva förlusten av inkomsten från vaktmästarbostaden i Luleå skall fyllas av fonden. Statsanslaget bör alltså höjas med $(11,400 - 2,800 =)$ 8,600 kronor till $(70,000 + 8,600 =)$ 78,600 kronor. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Domkapitlen och stiftsnämnderna: Omkostnader för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av kronor 78,600.

[36.] 3. **Kleresistaten, förslagsanslag.** Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 8,000 kronor.

I egenskap av särskilt tillkallad sakkunnig har t. f. kammarrådet P. J. K. Gavelius verkställt utredning angående möjligheterna att indraga eller avlösa bl. a. de ur förevarande anslag utgående ersättningarna.

Såsom framgår av statsliggaren för budgetåret 1939/40 (sid. 387 f.), utgå ur detta anslag följande förmåner, nämligen

dels vissa »friheter» från »prästutlagor i prebendegäll och gäll bestående av stads- och landsförsamlingar, vilka äro kyrkoherdarna eftergivna men böra komma statsverket till godo, därest de förhållanden, som föranlett eftergifterna, upphöra»;

dels ock vissa indelningersättningarna.

Nu föreliggande förslag.

A. Prästutlagor.

Utredningsmannen har föreslagit, att de för »friheter» från prästutlagor upptagna anslagsbeloppen, tillhopa 233 kronor 12 öre, omedelbart skola avföras ur riksstaten.

Beträffande prästutlagorna inhämtas av utredningen:

Prästernas ständiga utskylder hade bestått av taxan, gården och boskapspenningarna, av vilka de två första tillkommit under 1500-talet, den sistnämnda år 1627.

Dessa utskylder hade åvilat kyrkoherdars inkomst av landsförsamlingar med vissa undantag, nämligen dels prebendepastorat, dels annex till stadsförsamlingar.

Prästutlagorna hade upptagits i jordeboken vid slutet av den socken, inom vilken kyrkoherdebostället var beläget. Om och i den mån befrielse från deras utgörande förelagat, hade detta kommit till uttryck på det sätt, att utskyldsbeloppet redovisats såsom anordnat vederbörande kyrkoherde.

Genom kungl. brev den 18 mars 1887 (svensk författningssamling nr 13, sid. 6) hade förordnats, att de prästutlagor, som enligt jordeböckerna varit vederbörande kyrkoherdar anordnade, skulle därur och ur kronoräkenskaper avföras, undantagandes de prästutlagor i prebendegäll och gäll bestående av både stads- och landsförsamlingar, vilka kunde vara kyrkoherdarna eftergivna men borde komma statsverket till godo, därest de förhållanden, som föranlett eftergifterna, upphörde.

Till följd härav upptoges under förevarande anslag (jfr statsliggaren för budgetåret 1938/39, sid. 389) under rubriken prästutlagor, »friheter» för 11 kyrkoherdar, nämligen:

Löningsranta i Västertälje socken, till kyrkoherden i Södertälje stads- och landsförsamlingars pastorat	kronor	12,38
Löningsranta till kyrkoherden i Nyköpings västra pastorat	»	19,93
Löningsranta till kyrkoherden i Nyköpings östra pastorat	»	14,93
Kyrkoherden i Söderköpings pastorat från Skönberga socken	»	7,75
» » Skänninge pastorat från Allhelgona socken	»	9,96
» » Vadstena, St Per och Strå församlingar	»	4,70
Löningsranta till domprosten i Växjö från Växjö landsförsamling	»	3,63
Kyrkoherden i Laholms pastorat	»	8,25
» » Halmstads pastorat	»	9,37
» » Falkenbergs pastorat	»	5 —
» » Kungsbacka pastorat	»	6,56

Summa anordnade löningsrantar kronor 102,46.

Utredningsmannen framhåller, att det icke föreläge någon anledning att antaga, att löningsräntorna, därest de förhållanden som föranlett eftergifterna skulle upphöra, skulle undergå någon annan behandling än avskrivning enligt 1885 och 1892 års grundskattelagar. Ifrågavarande friheter representerade endast bokföringsmässiga utgifter och borde motsvaras av lika stora ränteposter på inkomstsidan. Enligt länsräkenskaperna för budgetåren 1935/40 hade dessa poster icke bokförts som utgifter under denna tid. Såväl ränteinkomsterna som friheterna torde numera utan olägenhet kunna avföras ur riksstaten.

Härjämte upptoges under prästutlagor, friheter, »löningsränta i Nora stads- och bergsförsamlingars pastorat: till kyrkoherden därstädes» 130 kronor 66 öre. Härmed förhölle sig sålunda:

Genom kungl. brev den 28 december 1612 hade kyrkoherden i Nora medgivits att utgöra gården med en läst osmundsjärn. Sedan prästbordets mark tagits i anspråk för åtskilliga byggnadstomter, hade kyrkoherden genom kungl. brev den 3 mars 1617 erhållit till vederlag 12 skeppund stångjärn årligen »på behaglig tid». En avräkning hade sedermera skett mellan vederlaget, beräknat till 24 skeppund tackjärn, och gården, beräknad till 18 skeppund tackjärn, varvid för kyrkoherden uppstått ett överskott å 6 skeppund tackjärn, vilket omnämndes i löneregleringsresolutionen den 6 mars 1868.

I 1880 års jordebok hade prästernas utlagor i Nora socken upptagits med

54 centner 80 skålpund tackjärn	130,42
penningar	9,04
	139,46.

Taxan och boskapspenningarna hade därav utgjort 8 kronor 80 öre, och gården, 130 kronor 66 öre, redovisats såsom kyrkoherden anordnad. Jämlikt kammarkollegiets utslag den 30 december 1895 skulle sistnämnda belopp tills vidare kvarstå i jordeboken såsom kyrkoherden anordnat. Som av ovanstående framginge, hade dock i detta fall icke förelegat någon verklig anordning utan avräkning mellan ett vederlag för mistad inkomst och kyrkoherdens utlagor. Beloppet bokfördes icke i länsräkenskaperna.

B. Indelningsersättningar.

Ifrågavarande indelningsersättningar äro av tre slag, nämligen

1. indelningsersättningar till vissa domkyrkosysslomän,
2. indelningsersättningar till vissa klockare och organister samt djäknepenningsersättning till organisten vid domkyrkan i Västerås, ävensom
3. indelningsersättning till pastor primarius i Stockholm.

Utredningsmannen har föreslagit,

att indelningsersättningarna till domkyrkosysslomännen skola från och med budgetåret 1942/43 upphöra att utgå av statsmedel och ersättas med motsvarande anvisningar av kyrkofondens medel,

att till klockare utgående ersättningar för kronotionde och annan indelning ävensom förutnämnda djäknepenningsersättning skola indragas från och med budgetåret 1942/43, i den mån så kan ske utan förnärmande av enskild rätt,

samt att indelningersättningen åt pastor primarius från och med budgetåret 1942/43 skall upphöra att utgå av statsmedel och ersättas med anslag av kyrkofondsmedel, i samband varmed kyrkofonden skall beredas ersättning genom uppräknig med 4,400 kronor av anslaget till Vissa ersättningar till kyrkofonden.

Av utredningen inhämtas:

1. Indelningersättningar till vissa domkyrkosysslomän. Från anslaget till Kleresistaten utgå följande indelningersättningar till domkyrkosysslomännen, uppgående enligt länsräkenskaperna för budgetåret 1939/40 till nedan angivna belopp:

Domkyrkosysslomannen i <i>Strängnäs</i> 82,44 hl. tiondespannmål, hälften råg och hälften korn, jämte författningens enlig försellönersättning	kronor	856: 19
Domkyrkosysslomannen i <i>Linköping</i> 90,925107 hl. tiondespannmål, en tredjedel råg och två tredjedelar korn	»	920: 98
Domkyrkosysslomannen i <i>Växjö</i> 38,404121 hl. tiondespannmål	»	398: 09
Domkyrkosysslomannen i <i>Västerås</i> tiondespannmål, 62,067 hl. råg och 62,067 hl. korn	»	1,235: 21
Summa kronor		3,410: 47.

Domkyrkosysslomannen i Strängnäs. Genom hertig Carls brev den 11 januari 1594 förordnades, att den, som hade »att förestå och tillse domkyrkones bästa i Strängnäs», skulle av Vallby kyrkotionde årligen bekomma 1 1/2 pundläst (72 tunnor) spannmål ävensom att eventuell brist skulle fyllas av domkyrkans uppbörd. I projektet den 21 december 1695 till domkyrkokostat uppgavs, att tionden av Vallby aldrig uppgått till den i 1594 års brev angivna kvantiteten, varför sysslomannens lön förslagsvis upptogs till 50 tunnor. Staten av den 23 november 1700 följde i detta hänseende förslaget och har någon förändring ej sedermera skett.

Domkyrkosysslomannen i Linköping. Genom hertig Johans brev den 12 januari 1609 efterläts poenitentiarier i Linköping, som tillika var syssloman, all behållen tionde av Skeda, Östra Skrukeby och Östra Tollstads socknar. Enligt landsböckerna från 1600-talets mitt uppbär sysslomannen då tionden av Östra Tollstads socken.

Domkyrkosysslomannen i Växjö. Befattningen som domkyrkosyssloman i Växjö var tidigare förenad med kyrkoherdetjänsten i dåvarande Tävelsås och Tofta församlingars pastorat. På pastoratsbornas anhållan skildes genom kungl. brev den 12 januari 1802 kyrkoherden från sysslomannaskapet, varvid tillika förordnades, att sysslomannens löneförmåner skulle utgöras av bland annat 23 tunnor 9 1/3 kappar kronotionde från Tävelsås pastorat. Denna spannmålsmängd motsvarar i statsliggaren upptagna 38,404121 hl.

Domkyrkosysslomannen i Västerås. Genom konung Gustaf Adolfs brev den 25 mars 1623 angående gymnasiet i Västerås m. m. efterläts domkyrko-

sysslomannen i Västerås all behållen tionde av Bergs socken jämte ett hemman Uppåker i St. Ilians socken.

Utredningsmannen framhåller, att av samma skäl, som anförts beträffande ersättningarna för domkyrkotunnorna, syntes ifrågavarande indelningsersättningar böra utgå från kyrkofonden i stället för att upptagas å riksstaten. En omarbetning av domkyrkostaterna måste givetvis beröra alla till domkyrkosysslomännen utgående arvoden.

2. Indelningsersättningar till vissa klockare och organister m. m. Till klockaren i *Vadstena* utginge, framhåller den sakkunnige, indelningsersättning för en ränta av 0,811568 hl. korn. Enligt länsräkenskaperna för budgetåret 1939/40 hade ersättningen icke utanordnats. Anslaget syntes härröra från en Kungl. Maj:ts resolution den 30 september 1684, då klockaren bibehållits vid förut åtnjuten halv tunna räntekorn. Såvitt framginge av verifikationerna till 1696 års prästverk, hade kornet utgått från *Vadstena* slott.

Till klockaren i *Karaby* i Malmöhus län utginge en indelningsersättning av 1 krona 12 öre. Rörande anledningen till anvisningen hade några upplysningar icke kunnat erhållas.

Till organisten vid domkyrkan i *Västerås* utginge djäknepenningsersättning med 31 kronor 60 öre. Något beslut om djäknepennningarnas anvisning hade ej kunnat påträffas. Då djäknepennningarna varit avsedda till understöd åt fattiga skolbarn samt dessutom till en del använts till löneförbättring åt skolbetjante, syntes det sannolikt, att anvisningen till domkyrkoorganisten skett för något sysslande med undervisning vid gymnasiet. Djäknepenningsersättningen i fråga torde ha ingått i det ersättningsbelopp å 37 riksdaler 14 skillingar 8 runstycken till vissa pastorer och ekklesiastika befattningshavare, som vid 1853—54 års riksdag överflyttats från elementarläroverkens anslag till kleresistaten.

Till trettiofyra klockare i *Jämtlands län* utginge indelningsersättningar för anslag av tiondekorn varierande mellan lägst 0,413 hl. och högst 1,649 hl. ($\frac{1}{4}$ —1 tunna) och sammanlagt utgörande 29,315 hl. korn jämte författningens enlig forsellönersättning. För budgetåret 1939/40 hade ersättningarna uppgått till sammanlagt 293 kronor 57 öre och med belopp varierande mellan lägst 4 kronor 13 öre och högst 16 kronor 52 öre.

Av kronotionden i Jämtland och Härjedalen hade sedan gammalt förutom prostetunnor och dammspann, som kyrkovärdarna ursprungligen ägt uppbära, utgått även klockartunnor till klockarna. Från vilken tid klockartunnorna räknade sin tillkomst hade ej kunnat utrönas, men det syntes sannolikt, att de tillkommit klockarna redan före landskapens införlivning med Sverige. Bråkdelen av tunnorna torde ha uppkommit vid inrättande av nya tjänster efter församlingsindelning.

Någon saklig anledning att låta dessa olika indelningsersättningar kvarstå syntes icke föreligga. Om en ersättning emellertid utgjorde en löneförmån, som tillerkänts en tjänstinnehavare, torde den ej kunna upphöra att utgå, förrän så kunde ske utan kränkning av enskild rätt, d. v. s. i mån av avgång eller ny lönereglering.

3. Beträffande vad utredningsmannen anført med avseende å förslaget om överföring till kyrkofonden av hittillsvarande indelningssersättning till pastor primarius hänvisas till redogörelsen härför på sid. 11 i Kungl. Maj:ts proposition till 1941 års riksdag nr 201.

Remissyttranden.

Kammarkollegiet har förklarat sig icke ha något att erinra mot utredningsmannens förslag i fråga om indragning av omförmälda »friheter» från prästutlagor samt indelningssersättningar åt vissa klockare och domkyrkoorganisten i Västerås. I fråga om förslaget angående överföring till kyrkofonden av indelningssersättningar åt vissa domkyrkosysslomän har kammarkollegiet icke heller ansett sig böra framställa någon anmärkning.

Statskontoret har förklarat, att vad i ärendet föreslagits om överflyttning till kyrkofonden av ersättningarna till vissa domkyrkosysslomän icke föranledde någon erinran från statskontorets sida liksom ej heller förslaget om slopandet av de under prästutlagor å förslagsanslaget till Kleresistaten upptagna anslagsbeloppen eller indragning — i den mån så kunde ske utan förnärmande av enskild rätt — av ersättningarna till vissa klockare och till domkyrkoorganisten i Västerås.

Skiljaktiga meningar ha anförts dels inom kammarkollegiet av t. f. kammarrådet Åberg och kammarrådet Grönvall, dels inom statskontoret av statskommissarien Örtengren, t. f. statskommissarien Britth och föredraganden, notarien Kull, vilka ansett, att förslaget om överföring till kyrkofonden av indelningssersättningar åt vissa domkyrkosysslomän icke kunde tillstyrkas. Beträffande motiveringarna härför hänvisas till Kungl. Maj:ts skrivelse nr 9 till 1941 års kyrkomöte, sid. 26—28.

Riksräkenskapsverket har icke framställt erinran mot förslaget.

Förslaget om överföring till kyrkofonden av indelningssersättningarna till domkyrkosysslomännen i Linköping, Strängnäs, Västerås och Växjö har av domkapitlet i *Linköping* avstyrkts av principiella skäl, medan domkapitlet i *Strängnäs* ansett, att ersättningarna borde kapitaliseras och att kapitalvärdet skulle av staten överlämnas till kyrkofonden, som därefter skulle utbetala ersättningsbeloppen. Domkapitlet i *Västerås* har förklarat sig icke ha något att erinra mot utredningsmannens förslag. Domkapitlet i *Växjö* har framhållit såsom rimligt, att ifrågavarande prästerliga avlöningsmedel liksom så många andra utginge från kyrkofonden, men har samtidigt understrukt, att en dylik åtgärd krävde införandet av särskilda bestämmelser i den prästerliga lönelagstiftningen med avseende på domkyrkosysslomännens avlöande. Domkyrkosysslomännens nuvarande lönevillkor vore i flera fall synnerligen otillfredsställande. Från *länsstyrelsernas* sida har här ifrågavarande förslag icke föranlett erinran.

Utredningsmannens övriga förslag beträffande de ur anslaget till Kleresistaten utgående indelningssersättningarna har föranlett endast få uttalanden

från domkapitlen och länsstyrelserna. *Domkapitlet i Västerås* har förklarat sig icke ha något att erinra mot att djäknepenningsersättningen till domkyrkoorganisten i Västerås indrages vid nuvarande tjänstinnehavarens avgång. *Länsstyrelsen i Västerås* har framhållit såsom sin mening, att nämnda djäknepenningsersättning torde kunna indragas utan att enskild rätt däri- genom komme att förnärmas, då någon rättslig grund för tjänstinnehavaren att bibehållas vid densamma icke syntes föreligga. *Länsstyrelsen i Stockholms län* har beträffande indelningsersättningarna till vissa klockare m. fl. uttalat, att då dessa utgjorde en löneförmån för vederbörande, desamma, såsom den sakkunnige anført, icke syntes kunna indragas, förrän så kunde ske utan kränkning av enskild rätt.

Kungl. Maj:ts skrivelse till kyrkomötet och kyrkomötets beslut.

Ifrågavarande ärende anmäldes av mig för Kungl. Maj:t den 17 oktober 1941, därvid jag anförde i huvudsak följande:

Vad först angår de av utredningsmannen berörda *prästutlagorna*, kvarstå de under denna rubrik upptagna anslagsbeloppen, på sätt av utredningen framgår, endast av formella skäl såsom utgiftsposter i riksstaten. Då de förhållanden, som föranlett deras upptagande under anslaget i fråga och bibehållande i riksstaten såsom utgiftsposter, icke längre föreligga, finner jag, i överensstämmelse med vad utredningsmannen föreslagit, uppenbart att dessa poster utan vidare böra avföras ur riksstaten och alltså från och med nästa budgetår ej vidare upptagas bland anslagsäskandena under huvudtiteln.

Indelningsersättningarna till *domkyrkosysslomännen* i Linköping, Strängnäs, Västerås och Växjö torde av skäl, som anförts i fråga om motsvarande ersättningar till domkyrkor¹, icke nu böra bli föremål för omreglering. I fråga om indelningsersättningen till *pastor primarius* hänvisar jag till vad därom föreslagits vid framläggandet av förslag om inrättande av ett särskilt Stockholmsstift.

Indelningsersättningarna åt vissa *klockare* samt *djäknepenningsersättningen* till domkyrkoorganisten i Västerås torde, i anslutning till utredningsmannens förslag, böra indragas med utgången av innevarande budgetår, dock att i de fall, då indelningsersättningen kommit vederbörande tjänstinnehavare personligen till godo, ersättningstagare, vilken tillträtt sin befattning före den 1 juli 1942, bör bibehållas vid ersättningen, så länge han kvarstår i tjänst.

Åberopande det anförda föreslog jag, att omförmålda ur förslagsanslaget till Kleresistaten utgående indelningsersättningar åt vissa klockare även- som djäknepenningsersättning åt domkyrkoorganisten i Västerås måtte indragas med utgången av budgetåret 1941/42, dock med rätt för tjänstinnehavare, vilken tillträtt sin befattning före den 1 juli 1942, att, därest indelningsersättningen kommit honom personligen till godo, bibehållas vid ersättningen, så länge han kvarstår i tjänst.

¹ Jfr punkten 42 här nedan.

I skrivelse (nr 9) till kyrkomötet inhämtade Kungl. Maj:t yttrande av kyrkomötet, huruvida kyrkomötet, såvitt prästerskapets privilegier därav berördes, lämnade bifall till de av mig föreslagna åtgärderna.

I skrivelse den 25 november 1941, nr 34, har kyrkomötet anmält, att kyrkomötet lämnat sitt bifall till nämnda förslag.

En följd av det riksdagen i annat sammanhang underställde förslaget om inrättande av ett Stockholms stift blir, därest detsamma av riksdagen bifalles, att förevarande anslag icke längre kommer att belastas med utgifter för den indelningsersättning, som hittills tillkommit kyrkoherden i Storkyrkoförsamlingen i Stockholm i hans egenskap av pastor primarius. I stället kommer nämnda ersättning, fixerad till 4,400 kronor årligen, att tillföras kyrkofonden och torde följaktligen böra belasta nästföljande anslag.

Departement-
schefen.

Vad angår övriga ur anslaget utgående anslagsbelopp hänvisar jag till vad jag enligt det föregående anfört till statsrådsprotokollet för den 17 oktober 1941 och i samband därmed föreslagit.

Förevarande anslag torde alltså för nästa budgetår komma att belastas endast med indelningsersättningar till vissa domkyrkosysslomän, för närvarande omkring 3,400 kronor, med vilket belopp anslaget sålunda torde böra uppföras.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels besluta, att i det föregående omförmälda, ur förslagsanslaget till Kleresistaten utgående indelningsersättningar åt vissa klockare ävensom djäknepenningsersättning åt domkyrkoorganisten i Västerås skola indragas med utgången av budgetåret 1941/42, dock med rätt för tjänstinnehavare, vilken tillträtt sin befattning före den 1 juli 1942, att, därest indelningsersättningen kommit honom personligen till godo, bibehållas vid ersättningen, så länge han kvarstår i tjänst;

dels ock till Kleresistaten för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 3,400.

[37.] 4. **Vissa ersättningar till kyrkofonden.** Enligt lagen om kyrkofond i dess nu gällande lydelse skall från statsverket för varje år till kyrkofonden utgå ersättning med *dels* 4,627,887 kronor för prästerskapets till statsverket indragna tionde m. m., *dels* tillhopa 301,250 kronor för vissa tidigare av prästerskapet i territoriella pastorat åtnjutna statsanslag, *dels* ock 117,200 kronor för dylika anslag, som tillförne åtnjutits av biskopar eller utgått till biskopslöneregleringsfonden. Dessa ersättningsbelopp bestridas från detta anslag, som på grund härav är uppfört med i avrundat tal 5,046,400 kronor.

Det förslag om inrättandet av ett särskilt Stockholms stift, som i annat sammanhang blivit underställt riksdagen, innebär, såsom under nästföregående punkt erinrats, att till kyrkofonden skall från statsverket årligen

utgå jämväl ersättning för det statsanslag, som för närvarande tillkommer innehavaren av pastor primarietjänsten i Stockholm. Då ersättningsbeloppet förutsatts skola bestämmas till 4,400, bör förevarande anslag alltså från och med nästa budgetår höjas med detta belopp till 5,050,800 kronor.

Under erinran att inkomsten av prästerskapets till statsverket indragna tionde å riksstatsförslaget inräknats under inkomsttiteln »Övriga diverse inkomster» med ett belopp av 140,000 kronor hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa ersättningar till kyrkofonden* för budgetåret 1942/43 anvisa ett anslag av kronor 5,050,800.

[38.] 5. Ersättning åt vissa församlingar till följd av lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet, förslagsanslag. Beträffande detta anslag, för innevarande budgetår uppfört med 80,000 kronor, pågår för närvarande utredning, syftande till att åstadkomma besparingar för statsverket. I avbidan på utredningsresultatet torde anslaget böra i riksstatsförslaget uppföras med beräknat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som må varda riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1942/43 till *Ersättning åt vissa församlingar till följd av lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet ett förslagsanslag* av kronor 80,000.

[39.] 6. Kurser för utbildande av kyrkomusiker m. m., förslagsanslag. Dessa kurser inrättades i samband med införandet av lägre organistexamen och äro avsedda att främja utbildningen av kompetenta kyrkomusiker för mindre församlingar. Då organist- och kantorsbefattningarna i dylika församlingar till mycket stor del äro förenade med folkskolläraryrken, har det nämligen ansetts ligga i det allmännas intresse att möjliggöra en förhållandevis snabb och billig utbildning av blivande folkskollärare till kyrkomusiker.

Kurserna äro anordnade såsom sommarkurser, baserade på musikstudier under terminerna vid vederbörande folkskoleseminarium. För specialundervisning av organisteleverna (s. k. övertimmar) åtnjuta musiklehraren vid seminarium särskild ersättning ur anslaget till avlöningar vid folkskoleseminarierna. Utbildningen avser att sätta de i kurserna deltagande seminarieeleverna i stånd att i samband med eller kort efter folkskolläraryrken avlägga lägre organistexamen. Varje kurs får omfatta högst 12 elever. Såsom deltagare skola först ifrågakomma dels sådana elever, som i kunskap och färdighet icke kommit till högre ståndpunkt än som normalt motsvarar första årets seminarieundervisning, dels ett antal mera försigkomna, vilka kunna beräknas bli färdiga att kursåret eller nästpåföljande år avlägga lägre organistexamen. Kurserna bruka förläggas till folkskoleseminarierna i Uppsala, Lund, Göteborg och Umeå.

Musikaliska akademien utövar inseende över kurserna och fastställer timplan. För varje kurs finnes en av Kungl. Maj:t förordnad ledare, vilken uppbär arvode jämte rese- och traktamentsersättning. Undervisningen bestrides i regel vid varje kurs av två lärare (den ene vanligen musikläraren vid vederbörande seminarium).

Examina ha under den gångna sommaren förrättats på sex orter, nämligen de fyra kursorterna samt Kalmar och Linköping. Musikaliska akademien förordnar censorer. Enligt beslut av Kungl. Maj:t den 17 maj 1935 äga censorerna uppbära rese- och traktamentsersättning samt särskilt arvode.

Anslaget sänktes år 1940 från 17,300 kronor till 12,500 kronor samt har för innevarande budgetår nedsatts till 11,900 kronor. Minskningen har genomförts genom begränsning av undervisningstiden från 6 till 5 veckor, nedsättning av lärar- och ledararvodena samt minskning av antalet examensorter från 8 till 6.

Musikaliska akademien har — med överlämnande av kursledarnas redogörelser för kursverksamheten under sommaren 1941 — hemställt, att anslaget måtte höjas med 600 kronor till 12,500 kronor. Av handlingarna inhämtas, att antalet examinander, som år 1940 utgjorde 61, ökats till 84 samt att anslagsbeloppet till följd härav något överskridits.

I föregående års åttonde huvudtitel (punkt 36) yttrade jag, att frågan, huruvida den minskade elevintagningen vid folkskoleseminarierna borde föranleda en beskränning av kursverksamheten, torde få prövas vid behandlingen av anslagsfrågan för budgetåret 1942/43. Beträffande detta spörsmål må framhållas, att antalet kursdeltagare från folkskoleseminariernas första klass under den gångna sommaren givetvis rönt inverkan därav, att nyintagning i denna klass vid början av läsåret 1940/41 endast ägde rum i Stockholm och Göteborg. Innevarande läsår har nyintagning skett blott vid folkskoleseminariet i Luleå. Emellertid har någon svårighet att få fullt antal, d. v. s. 48 kursdeltagare, icke yppat sig under sommaren 1941. Icke heller under nästa sommar torde man, att döma av uppgifter, som jag låtit införskaffa från vederbörande rektorer, behöva räkna med någon sådan svårighet. Erinras må att antalet elever vid folkskoleseminarierna under läsåret 1941/42 utgör omkring 570. Då härtill kommer, att antalet examinander ökats — ett förhållande, som inträdde även under krisen 1932 och 1933 — anser jag mig icke böra ifrågasätta någon minskning av anslaget men kan å andra sidan icke i nuvarande läge tillstyrka den av musikaliska akademien begärda anslagshöjningen.

Till frågan om anvisande av medel till så kallade övertimmar torde jag få återkomma vid behandlingen av anslaget till avlöningar vid folkskoleseminarierna. Jag hemställer nu, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kurser för utbildande av kyrkomusiker m. m.* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag*

av kronor 11,900.

Departementschefen.

[40] 7. **Lappmarks ecklesiastikverk, förslagsanslag.** 8. **Stipendier för utbildande vid universitet av präster, förtrogna med finska språket.** Ur förstnämnda anslag, som nu är uppfört med 3,300 kronor, utgå stipendier för utbildande av lapsktalande präster inom Luleå stift, understöd åt vissa kyrkoherdedöttrar m. m. Anslag till stipendier för utbildande vid universitet av präster, förtrogna med finska språket, har utgått sedan år 1891. Från och med budgetåret 1923/24 har anslaget, som nu är uppfört med 3,600 kronor, disponerats till tre stipendier, vart och ett å 1,200 kronor för år. Stipendierna utdelas för tre år i sänder.

Båda anslagen torde böra för nästa budgetår uppföras med oförändrade belopp. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1942/43 anvisa
dels till Lappmarks ecklesiastikverk ett förslagsanslag
 av kronor 3,300;
dels ock till Stipendier för utbildande vid universitet av
präster, förtrogna med finska språket, ett anslag
 av kronor 3,600.

[41.] 9. **Kyrkors underhåll, reservationsanslag.** Av detta anslag, nu uppfört med 800 kronor, utgå 28 kronor till underhåll av Varnhems f. d. klosterkyrka inom Billinge kontrakt av Skara stift och 772 kronor till Visby domkyrkas iståndsättande och framtida bestånd. *Domkapitlet i Visby* har hemställt om höjning till 1,000 kronor av sistnämnda belopp.

Departement-
mentschefen.

Någon höjning av det till Visby domkyrkas iståndsättande och framtida bestånd avsedda beloppet kan jag icke för närvarande tillstyrka. Anslagsmedlen till Varnhems f. d. klosterkyrka torde av skäl som framgå av nästföljande punkt tills vidare fortfarande böra utgå med nuvarande belopp. Förevarande anslag bör alltså för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp, och jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kyrkors underhåll* för budgetåret 1942/43 anvisa
 ett *reservationsanslag* av kronor 800.

[42.] 10. **Ersättningar till kyrkor, förslagsanslag.** Ur detta anslag, för innevarande budgetår uppfört med 175,000 kronor, utgå omkring 1,500 ersättningsbelopp till *dels* församlingskyrkor, *dels ock* vissa domkyrkor och därmed jämförliga kyrkor. Anslagsbelastningen skiftar från år till år, beroende därpå, att ersättningarna, vilka ursprungligen gäldats in natura, alltjämt till stor del till beloppet bestämmas efter markgångsvärdet av de kronotiondepersedlar, vilka tidigare utgått.

Anslagsbelastningen har under det senaste årtiondet uppgått till följande belopp:

Budgetår	Belastning, kronor
1931/32	202,055: 71
1932/33	196,347: 92
1933/34	193,199: 53
1934/35	192,790: 44
1935/36	185,822: 58
1936/37	182,710: 53
1937/38	183,051: 30
1938/39	178,633: 12
1939/40	175,825: 25
1940/41	180,178: 84

Under budgetåret 1939/40 utbetalades ur detta anslag i ersättningar till församlingskyrkor 133,692 kronor 92 öre och i ersättningar till domkyrkor 42,132 kronor 33 öre.

Sedan jag med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallat t. f. kammarrådet *P. J. K. Gavelius* för att såsom sakkunnig inom ecklesiastikdepartementet biträda med utredning och avgiva förslag rörande möjligheterna att indraga eller avlösa bland annat ifrågavarande ersättningar, framlade denne förslag i ämnet. Utredningsmannen förordade därvid

att till församlingskyrkorna utgående ersättningar för vin- och byggnadssäd, för kronotiondeanslag och för avskrivna kvarnrentor samt övriga indelningsersättningar, inbegripet understödet å 28 kronor till Varnhems f. d. klosterkyrka, skulle indragas från och med budgetåret 1942/43;

samt att till domkyrkorna utgående ersättningar för domkyrkotunnor och kronotiondeanslag samt övriga indelningsersättningar skulle upphöra att utgå av statsmedel från och med budgetåret 1942/43 och ersättas med motsvarande anvisningar av kyrkofondens medel; härunder har utredningsmannen inbegripit även det till Visby domkyrka ur reservationsanslaget till Kyrkors underhåll utgående beloppet.

Sedan ärendet vederbörligen beretts, beslöt Kungl. Maj:t den 17 oktober 1941 på föredragning av mig att i *skrivelse till kyrkomötet* (nr 9) inhämta kyrkomötets yttrande, huruvida kyrkomötet, såvitt prästerskapets privilegier därav berördes, lämnade bifall till de åtgärder, som enligt vid skrivelsen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden av mig föreslagits.

Enligt nyssnämnda statsrådsprotokoll anförde jag för egen del huvudsakligen följande:

I fråga om *ersättningarna till församlingskyrkor* innebär utredningsmannens förslag, att desamma — vare sig de utgöras av ersättningar för vin- och byggnadssäd, för kronotiondeanslag eller för avskrivna kvarnrentor eller av andra därmed jämförliga ersättningar — skola indragas med utgången av budgetåret 1941/42. Såvitt av utredningen och remissyttrandena kan

bedömas, synes mig hinder icke möta att indraga ersättningarna, vilka, såsom från åtskilliga håll betonats, numera i stort sett icke torde spela någon mera betydande roll i församlingarnas budget; ersättningen till Marstrands kyrka utgör härvid ett undantag, vartill jag återkommer i det följande. I allmänhet synas ersättningarna icke ha använts för något speciellt församlingsändamål utan ha ingått i den allmänna budgeten. I de fall, då ersättningsbeloppen kommit vissa särskilda kyrkliga ändamål till godo, torde dessa för framtiden kunna tillgodoses på enahanda sätt som övriga församlingsangelägenheter. Med hänsyn härtill och då flertalet domkapitel och i övrigt hörda myndigheter icke framställt erinran mot en indragning av dessa ersättningar, anser jag mig böra biträda förslaget i denna del. Ett generellt beslut om indragning av ersättningarna torde dock icke böra utgöra hinder för Kungl. Maj:t att efter prövning i varje särskilt fall, om särskilda skäl därtill föraleda, antingen medgiva, att församlingen må bibehålla ersättningen, eller tillerkänna församlingen skäligt vederlag.

Jag biträder sålunda i princip utredningsmannens förslag om indragning av ifrågavarande ersättningar. Det sagda gäller även det ur anslaget till Kyrkans underhåll utgående understödet till Varnhems f. d. klosterkyrka.

Vid bifall till vad jag förordat kommer den årliga besparingen för statsverket icke att understiga 130,000 kronor.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, intager ersättningen till Marstrands kyrka på grund av sin storlek en utpräglad särställning. Ersättningsbeloppet utgjorde sålunda för budgetåret 1939/40 icke mindre än 3,157 kronor 84 öre, medan övriga ersättningar icke i något fall för samma budgetår överstigit 900 kronor och i allmänhet utgjort mindre än 200 kronor. Även om, såsom utredningsmannen framhållit, det icke kan på sättet för uppkomsten av denna ersättning grundas anspråk på särskild behandling av denna, torde dock billighetssynpunkter tala för ett tillmötesgående i skälig uträkning av församlingens önskemål i denna ersättningsfråga. Jag vill förorda, att Marstrands församling i samband med indelningsersättningens slopande tillerkännes ett engångsanslag av förslagsvis 15,000 kronor, d. v. s. ett belopp, som i stort sett skulle motsvara indelningsersättningens sammanlagda belopp under en femårsperiod. Beloppet kan sägas motsvara, vad församlingen kunde tänkas ha tillerkänts såsom ersättning för en mot indelningsersättningen svarande årlig skatteförlust, uppkommen exempelvis genom exkorporering.

Med hänsyn till vad i remissyttrandena från skilda håll anförts emot ett genomförande av utredningsmannens förslag i fråga om *ersättningarna till domkyrkor*, finner jag mig ej beredd att förorda bifall till detta förslag. Frågan torde böra ses i sitt samband med spörsmålet om en reglering av domkyrkornas ekonomiska förhållanden i allmänhet. Tillsvärdare torde alltså ersättningarna till domkyrkor böra utgå på samma sätt som hittills; det sagda läser även i avvidan på närmare utredning böra gälla domkyrkorna i Kalmar och Mariestad. Med den ståndpunkt, jag sålunda intagit, ifrågasätter jag icke heller någon principiell ändring beträffande Visby domkyrkas ställning i anslagshänseende.

Åberopande det anförda föreslog jag,

dels att omförmälda ur förslagsanslaget till Ersättningar till kyrkor utgående ersättningar för vin- och byggnadssäd, för kronotiondeanslag och för avskrivna kvarnräntor samt andra därmed jämförliga ersättningar till

församlingskyrkor ävensom det ur reservationsanslaget till Kyrkors underhåll utgående bidraget till underhåll av Varnhems f. d. klosterkyrka måtte, därest vad av mig anförts ej till annat föranledde, indragas med utgången av budgetåret 1941/42;

dels att Marstrands församling måtte medgivas särskild gottgörelse med 15,000 kronor för den till församlingens kyrka hittills utgående indelningsersättningen, att utbetalas av statsmedel under budgetåret 1942/43.

I skrivelse den 25 november 1941, nr 34, har kyrkomötet anmält, att kyrkomötet lämnat sitt bifall till att Kungl. Maj:t må, där vederbörande församling gör framställning därom före av Kungl. Maj:t förelagd dag, beträffande förutnämnda ersättningar till församlingskyrkor ävensom det av reservationsanslaget till Kyrkors underhåll utgående bidraget till underhåll av Varnhems f. d. klosterkyrka förordna, att anslagen fortfarande skola, där de utgöras i persedlar, utgå, omräknade vart tionde år efter då gällande markegångspriser, eller ock avlösas mot vederlag i penningar, bestämda efter de grunder, som gälla enligt lagen om avlösning av vissa frälseräntor.

Då kyrkomötet sålunda icke lämnat sitt bifall till Kungl. Maj:ts förslag, torde detta icke nu böra underställas riksdagen. Vad kyrkomötets i förevarande hänseende fattade beslut angår, är jag icke för närvarande beredd att taga slutlig ställning till detsamma.

Förevarande anslag torde sålunda för nästa budgetår böra disponeras efter oförändrade grunder. Med hänsyn till belastningen för budgetåret 1940/41, omkring 180,200 kronor, torde anslaget för nästa budgetår böra höjas med 5,000 kronor till 180,000 kronor. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättningar till kyrkor* för budgetåret 1942/43
anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 180,000.

[43.] 11. Bestridande i vissa fall med allmänna medel av kostnader, förenade med friköp av lägenheter å kyrklig jord, förslagsanslag.

Detta anslag, som för budgetåret 1940/41 sänktes från 7,000 kronor till 5,300 kronor, är nu uppfört med 2,000 kronor. Anslaget torde böra för nästa budgetår utgå med oförändrat belopp, och jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bestridande i vissa fall med allmänna medel av kostnader, förenade med friköp av lägenheter å kyrklig jord*,
för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag*
av kronor 2,000.

D. Akademier m. m.

[44.] 1. **Bidrag till svenska akademien.** Detta anslag sänktes år 1940 av statsfinansiella skäl från 8,300 kronor till 2,300 kronor. Det kvarstående beloppet avser att bereda akademien ersättning för vissa tillförne av ensaksböter uppburna belopp. Då sådan ersättning torde bära utgå även under budgetåret 1942/43, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att såsom *Bidrag till svenska akademien* för budgetåret 1942/43 anvisa ett anslag av kronor 2,300.

[45.] 2. **Bidrag till vetenskapsakademien.** Detta anslag, som för budgetåret 1939/40 utgick med 53,600 kronor, är för innevarande budgetår uppfört med 50,200 kronor. Anslagsminskningen har till ett belopp av 2,600 kronor vidtagits i besparingssyfte och har i övrigt föranletts därav, att professorn i experimentell fysik K. M. G. Siegbahn, till vilkens avlöning från förevarande anslag utgår ett belopp av 13,000 kronor, numera har att vidkännas tjänste- och familjepensionsavdrag. Såsom framgår av statsliggaren, sid. 399, ha pensionsavdragen för innevarande budgetår upptagits med tillhopa 906 kronor. *Vetenskapsakademien* har för nästa budgetår icke ifrågasatt annan förändring av anslaget än som betingas därav, att Siegbahns pensionsavdrag enligt av statskontoret lämnad uppgift i verkligheten uppgå till allenast 797 kronor 16 öre. Då till följd härav det nu utgående anslaget å 50,200 kronor med 2 kronor 84 öre understiger de utgifter, som skola bestridas från anslaget, hemställas om ett anslag av 50,202 kronor 84 öre för budgetåret 1942/43.

Departement-
schefen.

Jag har icke funnit anledning till annan erinran mot akademiens framställning än att förevarande anslag för ernående av lämplig avrundning bör för nästa budgetår uppföras med 50,300 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 100 kronor. Jag hemställer förty, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Bidrag till vetenskapsakademien* för budgetåret 1942/43 anvisa ett anslag av kronor 50,300.

[46.] 3. **Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien: Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum m. m.: Avlöningar, förslagsanslag.** I riksstaten för innevarande budgetår är detta anslag uppfört med 431,100 kronor. Beträffande personalförteckning och avlöningsstat m. m. hänvisas till statsliggaren, sid. 400.

Den nuvarande personalorganisationen fastställdes genom beslut av 1938 års riksdag (se 1938 års åttonde huvudtitel, sid. 75—106, och riksdagens skrivelse 1938: 8, sid. 10—13) och har därefter icke undergått annan förändring än att biträdespersonalen under budgetåret 1940/41 av besparings-skäl minskats med två kvinnliga befattningshavare.

Riksantikvarieämbetets främsta uppgift är att handhava den yttre forn- och kulturminnesvården (arbetet »i fältet»), d. v. s. skyddandet och upprätthållandet av de i landets olika delar påträffade minnesmärkena samt den vetenskapliga undersökningen av desamma i deras ursprungliga miljö. Ämbetets personal utgöres för närvarande av — förutom riksantikvarien — 37 befattningshavare, fördelade med 8 på fornminnesavdelningen, 6 på byggnadsminnesavdelningen, 8 på den för riksantikvarieämbetet och statens historiska museum gemensamma administrativa avdelningen samt 7 på bibliotek och arkiv, varjämte vakt- och eldarpersonalen består av 8 befattningshavare.

Statens historiska museum handhar den museala vården av statens samlingar av hithörande slag och den vetenskapliga bearbetningen av dessa. Museet, som lyder under riksantikvarien såsom chefsmyndighet, har för närvarande en personal, bestående av 34 personer. En museidirektör i lönegraden A 30 är souschef för museet. Fyra egentliga museiavdelningar finnas, nämligen sten- och bronsåldersavdelningen (4 befattningshavare), järnåldersavdelningen (3 befattningshavare), medeltidsavdelningen (3 befattningshavare) samt myntkabinettet (2 befattningshavare). I spetsen för envar av dessa avdelningar står en antikvarie i lönegraden A 26 såsom avdelningsföreståndare. På varje avdelning utom myntkabinettet finnes dessutom en andre antikvarie i lönegraden A 21. I övrigt består personalen av amanuenser. Härjämte finnes en konserveringsanstalt (3 befattningshavare), en tecknare, en fotografiateljé (3 befattningshavare) samt en expedition (2 befattningshavare). Vaktpersonalen består av en rustmästare, en expeditiionsvakt, 8 museivakter och 2 nattvakter.

Beträffande personalorganisationen i övrigt hänvisas till handlingarna i ärendet.

Besparingsberedningen har efter vidtagen översyn av personalorganisationen föreslagit,

dels att vid nästkommande ledighet å antikvariatjänst å statens historiska museum denna tjänst indrages och i samband därmed föreståndargöromålen vid vederbörande avdelning åläggas museidirektören (utgiftsminskning 12,900 kronor),

dels att en extra ordinarie kontorsbiträdestjänst å de under riksantikvarieämbetet lydande biblioteket och arkivet indrages (utgiftsminskning 3,550 kronor),

dels ock att de för bevakning vid statens historiska museum avsedda anslagsmedlen minskas med ett belopp, motsvarande avlöningen till en extra ordinarie expeditionsvakt (utgiftsminskning 3.550 kronor).

Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien har bestämt avstyrkt de av besparingsberedningen förordade åtgärderna och hemställt, att avlöningsanslaget måtte uppföras med oförändrat belopp. Därest, mot akademiens avstyrkande, någon inskränkning i personalorganisationen ansåges oundgänglig, hemställde akademien, att inskränkningen måtte erhålla allenast temporär giltighet.

Besparingsberedningen framhåller inledningsvis, att dess undersökning beträffande personalförhållandena inom ifragavarande ämbetsverk givit beredningen den uppfattningen, att särskilt den yttre minnesvården skulle lida avsevärd skada, därest personalorganisationen beskures i större utsträckning. Även om beredningen väl insåge, att den tid kunde komma, då så måste ske, hade beredningen likväl icke ansett sig böra i nu förevarande sammanhang ifrågasätta några långt gående åtgärder.

I detta sammanhang ville beredningen ytterligare framhålla, att vitterhetsakademien med fondmedel avlönade ett flertal personer, som inom ämbetsverket sysselsattes med arbetsuppgifter av stor vikt för den allmänna kulturminnesvården. Jämväl till samlingars och fornlämningsars vård samt flera andra ändamål anvisades årligen betydande anslag av akademiens fondmedel, varigenom det allmännas utgifter i motsvarande grad minskades. Att förutsätta en mera väsentligt ökad insats från akademiens sida för vissa med statsmedel nu tillgodosedda ändamål funne sig beredningen icke böra göra i nu förevarande sammanhang.

Museidirektörstjänsten nynnärättades genom 1938 års organisationsbeslut. Tjänsten är, som nämnts, placerad i lönegrad A 30.

Besparingsberedningen erinrar, att kulturminnesvårdssakkunniga såsom en förutsättning för bibehållande av sambandet mellan riksantikvarieämbetet och historiska museet angivit, att riksantikvariern skulle vinna någon lättnad i sin arbetsbörda. Riksantikvarierns naturliga huvuduppgift vore den yttre kulturminnesvården. Den önskvärda minskningen av arbetsbördan syntes därför lämpligen kunna ernås genom att han befriades från detaljansvaret för historiska museets direkta ledning. Detta kunde enligt de sakkunniga enklast ske genom att inrätta en särskild befattning såsom museiföreståndare, varigenom riksantikvariern erhöle en souschef för museet, på vilken huvuddelen av det rent museala arbetet kunde läggas.

Jämväl besparingsberedningen ansåge med hänsyn till ämbetsverkets storlek och andra förhållanden motiverat, att under riksantikvariern någon befattningshavare hade det närmaste ansvaret för och självständigt beslutade i vissa ärenden angående historiska museet. Beredningen vore däremot icke övertygad om att nämnda arbetsuppgifter helt utfyllde en tjänstemans arbetstid. Jämförde man sålunda arbetsuppgifterna för en museichef i allmänhet och ifragavarande museidirektör torde man finna, att flera betydande plikter av administrativ och museal art, som normalt åvilade en museichef, här handhades inom riksantikvarieämbetet och ej av museidirektören. Av gällande instruktion syntes i stället framgå, att vissa arbetsuppgifter, som väl torde kunna handhas av vederbörande avdelningsföreståndare, i stället åvilade museidirektören.

I samband med en omreglering av arbetsförhållandena inom museet syntes det besparingsberedningen därför vara möjligt att med museidirektörstjänsten förena även chefskapet för någon av museets avdelningar.

En nyreglering av ifrågavarande tjänster torde kunna ske på olika sätt. Antingen kunde den nuvarande tjänsten såsom museidirektör bibehållas och direktören åläggas utöva jämväl föreståndarskapet för en av museets avdelningar. Detta alternativ syntes vara det för närvarande aktuella, enär, såvitt kunde bedömas, avdelningsföreståndartjänsten å järnåldersavdelningen bleve ledig under år 1944, då däremot museidirektören inträdde i pensionsåldern först senare. Härtill komme, att nuvarande museidirektören torde vara väl skickad att handha vården av just denna avdelning. Eller ock kunde den nuvarande museidirektörstjänsten indragas vid inträffande ledighet och därefter någon av avdelningsföreståndarna mot särskilt arvode förordnas att tillika vara museidirektör. Det syntes möjligt att för framtiden detta alternativ vore att föredraga. Av nyss angivna skäl räknade beredningen emellertid i detta sammanhang endast med det förra alternativet såsom, därest icke nya omständigheter tillkomme, aktuellt.

Akademien framhåller, att indragningen av en antikvarietjänst i samband med förändring av museidirektörens ställning skulle på en vital punkt sönderbryta kulturminnesvårdens organisation. Förslagets genomförande — som för övrigt ej kunde tillgodose något stundens krav utan vore förlagt till en oviss framtid, då kanske nuvarande trångmål ej längre rådde — skulle säkerligen få i flera avseenden ogynnsamma verkningar, vilka beredningen icke syntes ha beaktat. Akademien hänvisade i denna del till ett av akademiens personalförening avgivet yttrande i ämnet.

Styrelsen för vitterhetsakademiens personalförening har bestämt avstyrkt den förordade sammanslagningen. 1936 års kulturminnesvårdssakkunniga hade såsom ett av skälen för sitt förslag om inrättande av en museidirektörstjänst framhållit, att museets inflyttning i nya lokaler och den i samband därmed stående omfattande nyuppställningen och nyordningen av museets mycket betydelsefulla föremålsbestånd komme att innebära stora arbetsuppgifter och ställa museets ledning inför problem av sådan art och svårighetsgrad, att det måste antagas komma att taga en högt kvalificerad fackmans hela arbetskraft i anspråk under ett decennium framåt. Detta nyuppställningsarbete hade visserligen på grund av de svåra tiderna tills vidare uppskjutits, men arbetsuppgiften kvarstode ju, och kunde förväntas inom en nära framtid bli aktuell igen. Genom att den planerade nyuppställningen tills vidare uppskjutits och genom museets stängning för allmänheten samt evakueringen av de värdefullaste fynden, hade väl för tillfället en viss stagnation beträffande museets så att säga yttre verksamhet inträtt, varigenom även museidirektörens ordinarie arbetsbörda minskats. Å andra sidan hade kristiden för museidirektören medfört problem av ny och tidskrävande art såsom evakuerings- och andra skyddsåtgärder, vidlyftiga utredningar för att genom extraordinära åtgärder söka lösa trängande museala spörsmål såsom magasineringsfrågor och annat. Vidare hade i icke obetydlig utsträckning en provisorisk uppställning av de till det nya museet överförda samlingarna ägt rum; i viss omfattning hade också en definitiv uppställning av magasinmaterialet försiggått. Allt detta hade bidragit till, att någon minskning av museidirektörens arbetsbörda genom krisläget i verkligheten icke inträtt.

Vad museidirektörens vetenskapliga verksamhet beträffade kunde fram-

hållas, att gällande instruktion ålade honom bland annat »att lämna nödiga direktiv för föremålsens vård, utställande och *vetenskapliga bearbetning*». Direktiv för dylik bearbetning kunde man lämna endast om man själv icke blott hade en vetenskaplig utbildning i facket utan även genom fortlöpande vetenskaplig verksamhet hölle sig à jour med forskningens framsteg. Man måste beakta, att museidirektören vore ledare av ett stort centralmuseum, som samtidigt skulle vara ett vetenskapligt forskningsinstitut.

Ikke allenast museidirektörsbefattningens effektiva utövande krävde helt sin man, även föreståndarskapet för en av museets fyra avdelningar gjorde detta. Experimentet att förena dessa tvenne befattningar under en innehavare hade redan gjorts vid museet, där under tiden 1924—1938 vissa avdelningsföreståndare utövat det provisoriska museiföreståndarskapet under namn av »föredragande av museiärenden». Utövandets av museiföredragandesysslan (d. v. s. i realiteten den nuvarande museidirektörsbefattningen) hade för dessa avdelningsföreståndare möjliggjorts endast därigenom att de nödgats överlämna sina respektive avdelningars huvudsakliga skötsel åt sina närmaste medarbetare på avdelningen, varjämte för tillgängliga medel i mycket betydande omfattning extra arbetskrafter anställdes på avdelningarna för att kunna hålla det normala arbetet i gång. En mångårig erfarenhet föreläge alltså i denna sak, och denna erfarenhet hade till fullo bevisat, att sammanlagning av museidirektörs- och avdelningsföreståndarbefattningarna icke kunde ske utan att endera sysslan måste försummas.

För personalen tillhörande museets fyra avdelningar för förhistoria, medeltid och myntkabinettet måste besparingsberedningens förslag om en kommande indragning av en avdelningsföreståndartjänst kännas som ett hårt slag. Befordringsmöjligheterna för dessa vanligen högt kvalificerade tjänstemän vore synnerligen begränsade.

Museidirektören har i särskilt yttrande framhållit, att, om tjänsterna skulle effektivt skötas, det icke vore möjligt att på en gång förena museidirektörsbefattningen och en avdelningsföreståndares tjänst. Museidirektören kunde upplysa om, att han under de cirka 3 år, han innehaft denna befattning, under tjänstetiden praktiskt taget helt ägnat sig åt administrativa värv; endast i ringa utsträckning hade han kunnat syssla med rent vetenskapligt arbete, något som också inginge i en museidirektörs åligganden och vilket han icke utan skada även för det administrativa arbetet i längden kunde undvara. Å andra sidan hade han i betydande utsträckning även utanför tjänstetiden sysslat med det administrativa arbetet. Det borde även framhållas, att, om museets nyuppställning kunnat försiggå under de tre sista åren, museidirektören säkerligen icke kunnat å ämbetsrummet finna någon som helst tid till vetenskapligt arbete. I detta sammanhang kunde även upplysas om, att det förhållandet, att den nuvarande avdelningsföreståndaren för järnåldern under de allra sista åren i huvudsak fått ägna sig åt vetenskaplig bearbetning av stora fyndkomplex, möjliggjorts genom att med fondmedel avlönad extra arbetshjälp så gott som ständigt anlitats å avdelningen.

Men indragningen av en antikvarietjänst för endera av de två avdelningarna för förhistoria, närmast den för järnåldern, hade också en annan sida. Inom få vetenskapliga områden vore i vårt land möjligheterna till befordran så dåliga som inom ämnet nordisk och jämförande fornkunskap. Utom professuren i nordisk och jämförande fornkunskap i Uppsala och den i förhistorisk och medeltidsarkeologi i Lund samt intendentsbefattningen vid

Göteborgs museums förhistoriska avdelning vore de ifrågavarande två antikvariefattningarna vid statens historiska museum de enda någorlunda väl avlönade fasta befattningar av vetenskaplig karaktär, som stode forskare inom nordisk och jämförande fornkunskap till buds. Om år 1944 en indragning av antikvarietjänsten för järnåldern skulle äga rum, skulle sannolikt — om intet oförutsett inträffade — forskare, som redan nu besuttede professorskompetens, stå inför utsikten att aldrig komma längre än till en andre antikvarietjänst (A 21).

Under sådana förhållanden avstyrkte museidirektören bestämt det framlagda förslaget till indragning av antikvarietjänst.

Indragning av en e. o. kontorsbiträdestjänst. Personalen å biblioteket och arkivet består av 7 befattningshavare, nämligen en bibliotekarie-arkivarie (A 24), en amanuens (biblioteket; Eo 18), två första arkivbiträden (A 11), två arkivbiträden (Eo 7), och ett kontorsbiträde (biblioteket; Eo 4). Dessutom tjänstgör en expeditiionsvakt på arkivet (A 5) och en på biblioteket (Eo 5).

Besparingsberedningen har erinrat, att under budgetåret 1940/41 i besparingssyfte två kvinnliga biträdestjänster redan indragits, därav en e. o. kontorsbiträdestjänst å administrativa avdelningen och en museibiträdestjänst (i lönegrad Eo 4) å historiska museets expedition. Utöver nämnda indragningar torde enligt besparingsberedningens mening den kvinnliga personalen på biblioteket och arkivet kunna något minskas. I anslutning härtill föreslode beredningen, att den extra ordinarie kontorsbiträdestjänsten därstädes skulle indragas. Innehavaren av denna tjänst vore placerad i läsesalen, där hon ginge allmänheten tillhanda och i övrigt utövade kontroll m. m. Kvantitativt torde hennes arbetsuppgifter icke vara allt för omfattande, varför en fördelning av dessa å avdelningens övriga befattningshavare syntes utan större olägenheter möjlig. Befattningshavaren hade varit anställd i museets tjänst relativt kort tid (sedan 1938).

Akademien har anført, att en ytterligare minskning av den kvinnliga biträdespersonalen skulle lända till betydande men. *Akademiens personalförening* har hänvisat till vad vederbörande föreståndare anført (se nedan). Skulle det oaktat en indragning komma till stånd, ansåge sig föreningen böra framställa det yrkandet, att denna indragning icke måtte avse en kontorsbiträdestjänst på en viss bestämd avdelning. Härigenom vunnes att verksamheten erhöles större frihet vid genomförandet av den åsyftade besparingsåtgärden.

Bibliotekarien-arkivarien har avstyrkt den ifrågasatta indragningen under framhållande bland annat, att det vore ett misstag, att kontorsbiträdets arbetsuppgifter »icke torde kvantitativt vara allt för omfattande». Förutom skötande av expeditionen och övervakandet av läsesalen omfattade den även katalogisering och renskrivningsarbeten. Den nuvarande befattningshavaren hade innehaft tjänsten sedan den 16 december 1938 och skulle den 1 januari 1942 komma i åtnjutande av lön i 4 löneklassen.

Bibliotekspersonalen vore icke större än vad som kunde anses vara normalt vid ett vetenskapligt bibliotek av denna storleksordning. Bibliotekets läsesal vore öppen för allmänheten varje dag 6 timmar dagligen, alltså under betydligt längre tid än de flesta andra biblioteks expeditioner och läsesalar.

Att verksamheten vid biblioteket trots den radikala nedskärning av bibliotekets inköps- och bindingsanslag, som skett under de senaste budgetåren, kunnat pågå i nästan normal omfattning hade berott på att mycket arbete nedlagts på att på bytesvägen tillföra biblioteket en ökad accession. Dessa bytesförbindelser torde årligen förskaffa biblioteket en accession, vars värde uppginge till över 20,000 kronor. För att hålla dessa bytesförbindelser vid liv och ständigt utöka dem, behövdes en särskild arbetskraft, som skötte den omfattande korrespondensen. Härtill komme att akademien hade ett mycket stort boklager eller »förlag», vars skötsel krävde tid — dess omfattning vore nästan lika stor som själva bibliotekets. Att katalogiseringen krävde en särskild arbetskraft och helt upptog hennes tid behövde knappast påpekas. Att man därutöver hade en blygsamt avlönad arbetskraft för själva expeditionen och övervakningen av läsesalen kunde näppeligen betraktas som någon onödig lyx, allraminst som vederbörande även biträdde med katalogiseringsarbetet. En ständig övervakning av läsesalen och dess dyrbara referensbibliotek vore absolut nödvändig, ty biblioteket hade tråkiga erfarenheter från tidigare år, då en del bokstölder möjliggjorts på grund av avsaknaden av en särskild salsvakt.

Minskning av anslagsmedlen till vaktpersonal. Åtgången av vaktpersonal vore inom historiska museet förhållandevis stor, framhåller *besparingsberedningen*. Med hänsyn till de värdefulla samlingarna ansåges bevakning böra äga rum dygnet runt. Nattvakterna tjänstgjorde från klockan 18 till klockan 8. Vid ledigheter för nattvakterna, å sön- och helgdagar samt mellan klockan 8 och 18 andra dagar fullgjordes bevakningen av ämbetsverkets övriga vaktpersonal. En viss begränsning av ifrågavarande personal syntes enligt besparingsberedningens mening kunna ske genom olika åtgärder. Bland annat syntes det icke omöjligt att genom en omläggning av nattbevakningen åstadkomma vissa besparingar. De för bevakningspersonalen beräknade anslagsmedlen syntes därför kunna undergå en beskränning, motsvarande avlöningen till en extra ordinarie expeditionsvakt.

Akademien, som avstyrkt förevarande förslag, anför till stöd härför, att den nu tillgängliga vaktpersonalen i själva verket vore begränsad till hälften av den för samlingarnas öppethållande erforderliga personalen. *Musei-direktören* har framhållit, att han icke funne en beskränning möjlig.

Civilförvaltningens personalförbund, avd. 15, anser, att den föreslagna inskränkningen skulle komma att inverka ogynnsamt på den inre tjänsten, enär personaltillgången redan nu visat sig otillräcklig. Beträffande salsvakterna inginge i tjänsten förutom bevakningsuppgifter även uppdrag av rent hantverksmässig art, vilket arbete särskilt nu, sedan statsmakterna väsentligt reducerat anslagen för museets inredning m. m., vore av stort värde. Härtill komme alternativ skyldighet för personalen att biträda vid bevakningen av fastigheten, då den ordinarie nattbevakningen visat sig vara otillräcklig.

Det framginge ej av besparingskommitténs förslag, huru omläggningen av nattbevakningen tänkts för att möjliggöra inbesparing av ett belopp motsvarande en extra ordinarie expeditionsvakts avlöning. Skulle emellertid bevakningen nattetid minskas och kvarvarande nattvakts tjänstgöring reduceras och fördelas på veckans samtliga dygn, vore väl nattbevakningen närmast att betrakta som verkningslös. Om meningen skulle vara att förordna en expe-

ditionsvakt som nattvakt skulle den inre tjänsten bli starkt lidande, då mindre antal expeditionsvakter och bevakningspersonal än för närvarande vore otänkbart, icke minst med hänsyn till lokalernas storlek och härav följande långa och tidsödande kommunikationer.

Det kunde tilläggas, att all personal tillhörande nämnda grupper under vinterhalvåret även måste vara behjälplig med lossning och lastning av de stora vedpartier, som levererades under vintern, samt kollämpning, då det skulle ställa sig för dyrt för institutionen att leja personal för dessa arbeten, vilka säkert skulle kosta staten stora summor och med stor sannolikhet eliminera den av kommittén åsyftade besparingen.

För riksantikvarieämbetet och statens historiska museum har för endast fyra år sedan efter allsidiga och långvariga överväganden fastställts en personalorganisation, som ansetts i rimlig utsträckning tillgodose de krav man borde ställa på dessa, för studiet av vår äldre historia och kultur centrala institutioner. Det är därför naturligt att besparingsberedningen icke funnit det befogat att för närvarande förorda några kvantitativt sett mera betydande besparingsåtgärder i fråga om denna organisation. Den ur principiell synpunkt viktigaste förändring, som beredningen ifrågasatt, är förslaget om sammanslagning av befattningen som museidirektör och souschef vid statens historiska museum med en av de fyra antikvarie-(avdelningsföreståndar-)tjänsterna vid museet. Med hänsyn till den betydelse, som vid 1938 års beslut angående personalorganisationen vid ifrågavarande ämbetsverk tillmättes inrättandet av tjänsten såsom museidirektör, äro de invändningar, som från akademiens sida riktats mot förslaget om en dylik sammanslagning, fullt förståeliga. Även om de mera administrativt betonade göromålen icke under normala förhållanden helt utfylla museidirektörens arbetstid, måste givetvis även, såsom från akademiens sida erinrats, stor vikt fästas vid de vetenskapliga kvalifikationer, som böra ställas på innehavaren av denna tjänst, då ju denne svårigen kan vid sidan av sin ställning såsom administrativ souschef samtidigt fungera såsom ledare för den vetenskapliga forskningen vid museet utan att själv bedriva kvalificerad vetenskaplig verksamhet. En sammanslagning av museidirektörsbefattningen med en av tjänsterna såsom avdelningsföreståndare måste därför helt naturligt medföra icke obetydliga olägenheter för museet liksom ock sämre beföringsmöjligheter för personalen. Då jag likväl med hänsyn till nödvändigheten att tillvarataga alla besparingsmöjligheter icke ansett mig böra motsätta mig besparingsberedningens förslag i denna del, sker detta dock under den förutsättningen, att sammanslagningen erhåller provisorisk karaktär. Så snart förhållandena det medge, bör sålunda frågan om provisoriets hävande upptagas till prövning med beaktande av de erfarenheter, som under tiden må ha vunnits. Med hänsyn till vad jag anfört torde icke nu böra meddelas formligt beslut om indragning vid första inträffande ledighet av en tjänst såsom antikvarie (avdelningsföreståndare) vid statens histo-

Departement-
schefen.

riskas museum. I stället torde — därest riksdagen icke framställer erinran häremot — Kungl. Maj:t böra meddela beslut om att en dylik tjänst vid första inträffande ledighet tills vidare icke må återbesättas eller uppehållas medelst förordnande. Det torde vidare böra ankomma på Kungl. Maj:t att, då frågan härom i sinom tid blir aktuell, på förslag av akademien förordna angående museidirektörens övertagande av de på den lediga antikvarietjänsten ankommande göromålen.

Då den första ledighet på antikvarietjänst vid historiska museet, som kan förutses, icke inträffar förrän år 1944, inverka de åtgärder jag enligt det föregående förordat beträffande en antikvarietjänst vid museet icke på anslagsberäkningarna för nästa budgetår. Så är däremot fallet i fråga om besparingsberedningens förslag att indraga den extra ordinarie kontorsbiträdestjänsten i lönegraden Eo 4 vid biblioteket-arkivet samt att minska anslagsmedlen till icke-ordinarie vaktpersonal med ett belopp, motsvarande avlöningen till en extra ordinarie expeditionsvakt i lönegraden Eo 5, vilka åtgärder avsetts skola vidtagas från och med nästa budgetår. Akademien och övriga, som yttrat sig härom, ha avstyrkt även dessa förslag under framhållande, att arbetet vid ifrågavarande institutioner icke medgäve ytterligare personalinskränkningar. Jag betvivlar för egen del icke, att de föreslagna personalinskränkningarna kunna komma att medföra ej obetydliga olägenheter. Jag ser mig icke förty nödsakad att förorda åtgärder för minskande av medelsbehovet för icke-ordinarie personal vid förevarande institutioner. Då det torde böra ankomma på vederbörande ämbetsverk att i sista hand avgöra, på vad sätt en inskränkning av den icke-ordinarie personalen må kunna ske med minsta olägenhet, inskränker jag mig till att föreslå en minskning av anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, vilken för närvarande är uppförd med 143,320 kronor, med 5,700 kronor till 137,620 kronor, och av anslagsposten till rörligt tillägg med 900 kronor till (56,800 — 900 =) 55,900 kronor.

Det av chefen för finansdepartementet i annat sammanhang framställda förslaget till tjänsteförteckningsrevision innebär bland annat, att den i personalförteckningen för riksantikvarieämbetet m. m. uppförda befattningen såsom värmeledningsskötare, tillika reparatör, i lönegraden A 8 ändras till värmeledningsskötare, tillika reparatör, av 1:a klass i samma lönegrad. Denna förändring medför icke någon ökning eller minskning av posten till avlöningar till ordinarie tjänstemän, vilken nu är uppförd med 225,000 kronor.

Med hänsyn till levnadskostnadernas stegring bör, i anslutning till den i årets statsverksproposition föreslagna allmänna arvodesförbättringen i fråga om huvudsysslor, arvodet åt fotografen vid statens historiska museum höjas från 5,500 kronor till 5,800 kronor. Posten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, bör därför ökas från 5,980 kronor till 6,280 kronor.

Anslaget torde alltså för nästa budgetår böra uppföras med (225,000 + 6,280 + 137,620 + 55,900 =) 424,800 kronor vilket innebär en minskning med 6,300 kronor. Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av mig angiven ändring i personalförteckningen för de under vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien lydande riksantikvarieämbetet och statens historiska museum m. m., att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43;

dels godkänna följande avlöningsstat för de under vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien lydande riksantikvarieämbetet och statens historiska museum m. m., att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 225,000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	» 6,280
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	» 137,620
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 55,900
Summa kronor 424,800;	

dels ock till Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien: Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum m. m.: Avlöningar för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 424,800.

[47.] 4. **Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien: Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum m. m.: Omkostnader, förslagsanslag.** Detta anslag, som för innevarande budgetår är uppfört med 82,000 kronor, disponeras med 1,600 kronor till sjukvård m. m., 19,000 kronor till reseersättningar, 30,000 kronor till bränsle, lyse och vatten samt 31,400 kronor till övriga expenser. Belastningen å anslaget utgjorde under budgetåret 1940/41 102,700 kronor.

Besparingsberedningen har i syfte att nedbringa utgifterna för bränsle föreslagit en avstängning av de för skådesamlingar avsedda museilokalerna.

Beredningen har erinrat, att medel hittills i mycket begränsad utsträckning beviljats till inredning och monterutrustning i de nya museilokalerna. Man kunde utgå ifrån, att skådesamlingarna tills vidare icke kunde i tillnärmelsevis avsedd utsträckning uppställas för att därmed göras tillgängliga för en besökande allmänhet. Vid sådant förhållande skulle ur allmänhetens synpunkt de ytterligare olägenheter icke vara allt för kännbara, som skulle

följa av att de för skådesamlingarna avsedda lokalerna hölles helt stängda tills vidare under de delar av året, då uppvärmning eljest måste äga rum.

En avstängning inom museilokalerna syntes icke böra i första hand omfatta de delar av museibyggnaden, som bland annat inrymde lokaler för offentliga föreläsningar och tillfälliga utställningar. Både föreläsningarna och de tillfälliga utställningarna vore ofta återkommande och som regel livligt besökta. Genom anordnande av tillfälliga utställningar torde därjämte museiledningen vinna värdefulla erfarenheter för det kommande ordnandet av museets skådesamlingar.

Ämbetsverket disponerade *dels* i huvudsak såsom ämbetslokaler f. d. positionsartilleriets byggnad (»ämbetsbyggnaden»), *dels ock* den för historiska museet nyuppförda byggnaden mot Narvavägen och Linnégatan (»huvudbyggnaden»), inrymmande utställningslokaler och vissa andra utrymmen. Nämda två byggnader vore förenade genom förbindelsebyggnader, som tillika bland annat inrymde föreläsningslokaler och utrymmen för tillfälliga utställningar. Avstängningsåtgärden syntes böra drabba endast museets huvudbyggnad.

Besparingsberedningen förordade efter samråd med byggnadsstyrelsen, att åtgärder skulle vidtagas för en svag uppvärmning av huvudbyggnaden, inklusive de båda förbindelseflyglarna (+ 3 à 4°), så att frostfrihet uppnåddes, varjämte extra uppvärmning skulle anordnas för föreläsningssalen och utrymmena för tillfälliga utställningar i förbindelseflyglarna. Den föreslagna anordningen beräknades draga engångsutgifter om tillhopa omkring 1,600 à 1,800 kronor.

Genom den förordade anordningen beräknade beredningen, att en besparing av omkring 27,500 kronor skulle uppnås i jämförelse med kostnaderna för en normal uppvärmning av hela byggnadskomplexet under normala temperaturförhållanden. Kostnaderna för en dylik normal uppvärmning kunde med nuvarande priser på ved beräknas till omkring 82,500 kronor. Bränslekostnaden syntes alltså kunna hållas nere vid (82,500 — 27,500 =) 55,000 kronor.

I övrigt har besparingsberedningen icke ansett sig böra förorda några besparingsåtgärder i fråga om förevarande anslag.

Akademien har framhållit, att, ehuru ett genomförande av besparingsberedningens förslag måste medföra uppenbara olägenheter för museiverksamheten, akademien med hänsyn till tidsförhållandena likväl ansåge sig böra biträda förslaget, som ju innebure en åtgärd av blott övergående natur.

Byggnadsstyrelsen har tillstyrkt besparingsberedningens förslag.

Genom beslut den 17 oktober 1941 har Kungl. Maj:t meddelat föreskrift om vidtagande av de av besparingsberedningen föreslagna åtgärderna i bränslebesparande syfte.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår har akademien icke föreslagit annan ändring i anslaget än att delposten till bränsle, lyse och vatten måtte uppräknas med 25,000 kronor till 55,000 kronor.

Besparingsberedningens kalkyler rörande utgifterna för bränsle äro uppgjorda med tanke på förhållandena under bränslesäsongen 1941/42. Hur förhållandena kunna komma att gestalta sig under nästa budgetår kan givetvis icke nu förutsägas. I avsaknad av andra beräkningsgrunder torde försiktigheten bjuda att räkna med i huvudsak samma medelsåtgång jämväl för nästa bränslesäsong. Jag förutsätter därvid, att de av Kungl. Maj:t genom ovannämnda beslut anbefallda bränslebesparande åtgärderna alltjämt skola äga bestånd. Med hänsyn härtill torde delposten till bränsle, lyse och vatten böra upptagas till det av akademien föreslagna beloppet, 55,000 kronor, vilket innebär en höjning med 25,000 kronor. Då jag i övrigt i likhet med besparingsberedningen icke ifrågasätter någon förändring beträffande ifrågasvarande anslag, bör detsamma således för nästa budgetår uppföras med (82,000 + 25,000 =) 107,000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien: Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum m. m.: Omkostnader för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag*
av kronor 107,000.

[48.] **5. Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien: Statens historiska museum m. m.: Underhåll och ökande av samlingarna, reservationsanslag.** Detta anslag, som för budgetåret 1939/40 var uppfört med 16,500 kronor, sänktes för budgetåret 1940/41 med 10,000 kronor till 6,500 kronor och har för innevarande budgetår sänkts med ytterligare 1,500 kronor till 5,000 kronor. Hur anslaget under nämnda tre budgetår disponerats framgår av följande sammanställning:

	1939/40 kronor	1940/41 kronor	1941/42 kronor
1. Underhåll och ökande av de under akademiens inseende ställda samlingarna	10,000	3,500	2,000
2. Underhåll och fortsättning av inredning i sta- tens historiska museum och myntkabinettet . .	1,000	—	—
3. Vård och underhåll av antikvariskt-numismatiska biblioteket	4,000	2,000	2,000
4. Vård och underhåll av antikvariskt-topografiska arkivet	1,500	1,000	1,000
Summa kronor	16,500	6,500	5,000.

Akademien har hemställt om en höjning för nästa budgetår av anslaget med 3,000 kronor till 8,000 kronor. Höjningen skulle avse posten 1.

Det vore uppenbart, att det icke ginge att på ett tillfredsställande sätt bedriva inköpen för och vården av samlingarna med ett anslag av 2,000 kronor. En följd av att anslagsmedlen varit så knappt tillmätta hade blivit,

att museets stora och dyrbara samling av medeltida träskulptur, en av de i sin art yppersta i världen, icke kunnat hållas i försvarligt skick. Vid en nyligen företagen grundlig genomgång av museets medeltida polykroma träskulptur hade framgått, att omedelbart konserveringsbehov föreläge för följande föremål:

	Konserveringskostnad
11 altarskåp	kronor 3,725
7 helgonskåp	» 1,550
6 enskilda bilder	» 725
	Summa kronor 6,000.

Kostnaderna för konservering av omförmälda föremål uppginge sålunda till 6,000 kronor. Ett uppskjutande av de behövliga åtgärderna borde icke ske. Under budgetåret 1942/43 borde i varje fall hälften av ovan angivna belopp ställas till förfogande för att möjliggöra de oundgängligaste konserveringsåtgärderna.

Departem-
entschefen.

Med hänsyn till vad akademien anfört anser jag mig böra förorda en anslagshöjning med 2,000 kronor till 7,000 kronor och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien: Statens historiska museum m. m.: Underhåll och ökande av samlingarna* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 7,000.

[49.] 6. **Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien: Riksantikvarieämbetet: Vård och underhåll av fornlämningar och byggnadsminnesmärken, reservationsanslag.** Detta anslag har sedan budgetåret 1937/38 utgått på sätt framgår av nedanstående tablå:

	1937/38 kronor	1938/39 kronor	1939/40 kronor	1940/41 kronor	1941/42 kronor
1. Fornlämningars vård och undersökning . .	14,000	22,600	25,600	14,000	19,000
2. Vård och underhåll av Visby ruiner och andra byggnadsminnesmärken	7,000	7,000	7,000	2,000	1,000
3. Omedelbara istandsättningsåtgärder å vissa byggnadsminnesmärken	9,000	20,000	20,000	10,000	4,000
4. Engångsanslag för särskilda ändamål . .	—	11,000	7,000	—	—
Summa kronor	30,000	60,600	59,600	26,000	24,000

Sedan budgetåret 1938/39 har under posten 1 inberäknats medel för att tillgodose ett speciellt ändamål, nämligen inventering av fornlämningar i

samband med den pågående ekonomiska kartläggningen av riket genom fotografering från luften (jfr 1938 års åttonde huvudtitel, sid. 113, och 1941 års åttonde huvudtitel, sid. 53 ff.). För detta ändamål ha för budgetåren 1938/42 avsetts belopp på respektive 8,600 kronor, 11,600 kronor, 9,000 kronor och 14,000 kronor. *Akademien* har för nästa budgetår hemställt om anvisande av 32,800 kronor för nämnda ändamål, vilket innebär en anslagshöjning med 18,800 kronor. I övrigt har akademien icke ifrågasatt någon förändring av förevarande anslag, vilket alltså borde uppföras med $(24,000 + 18,800 =) 42,800$ kronor.

Enligt vad rikets allmänna kartverk under hand meddelat, vore kartverkets arbetsplan för budgetåret 1942/43 ännu icke fastställd. Sannolikt komme dock 13 socknar av Södra Møre härad samt Aspelands, Tunaläns, Sevede och Södra Tjusts härad att bli föremål för ekonomisk kartläggning under sagda budgetår. Kostnaderna för fornminnesinventeringen av dessa områden beräknades sålunda:

Inventering i Tunalän	kronor	3,150
» » Aspeländ	»	5,450
» » Södra Møre	»	8,950
» » Sevede	»	6,450
» » Södra Tjust	»	8,800
Uppordning av inventeringsmaterialet	»	10,000
Summa kronor		42,800.

Sammanlagda kostnaden för de inventeringsarbeten, som måste utföras under budgetåret 1942/43 för att sätta kartverket i stånd att inlägga fornlämningarna på den ekonomiska kartan, uppginge sålunda till 42,800 kronor. För bestridande av denna kostnad hoppades akademien från annat håll kunna anskaffa ett belopp av cirka 10,000 kronor. Av statsmedel skulle följaktligen ett belopp av 32,800 kronor vara erforderligt. Därest kartverkets arbetsprogram för nämnda budgetår skulle komma att reduceras, vore det ändock synnerligen betydelsefullt, om nu ifrågakomna inventeringsarbeten kunde komma till utförande, då, på sätt kartverket tidigare erinrat, fornminnesinventeringen inom ett visst område helst borde ske året före kartverkets egna fältarbeten för att icke kartans utgivande skulle bli fördröjt. Den ekonomiska kartan hade helt andra huvuduppgifter, vilkas tillgodoseende krävde, att kartan utgäves snabbast möjligt efter avslutandet av kartverkets egna fältarbeten, så att kartan icke utkomme i redan föråldrat skick.

Det har ansetts vara ett angeläget önskemål, att i samband med utgivningen av den ekonomiska kartan få fasta fornlämningar och kulturminnesmärken inlagda på denna karta samt därmed registrerade och — utan särskild kostnad för statsverket — offentliggjorda till sitt läge. En dylik inventering och publicering har givetvis en stor betydelse för fornminnesvården. Då för nästa budgetår medel äskas för ekonomisk kartläggning i oförändrad omfattning, torde anslag för fornminnesinventeringen i samband därmed fortfarande böra anvisas. Någon anslagshöjning för ändamålet

Departementschefen.

kan jag under angivna förhållanden icke tillstyrka utan förordar, att ifrågasvarande anslag uppföres med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien: Riksantikvarieämbetet: Vård och underhåll av fornlämningar och byggnadsminnesmärken* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 24,000.

[50.] 7. **Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien: Ostasiatiska arkeologiska samlingarna: Avlöningar.** 8. **Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien: Ostasiatiska arkeologiska samlingarna: Omkostnader, förslagsanslag.** Dessa anslag äro nu uppförda med respektive 21,400 kronor och 5,900 kronor och disponeras på sätt framgår av statsliggaren, sid. 401 f. *Akademien* har för nästa budgetår hemställt om en höjning av avlöningsanslaget med 930 kronor samt att omkostnadsanslaget måtte uppföras med oförändrat belopp. Den begärda höjningen av avlöningsanslaget har motiverats med önskvärdheten av att bereda den icke-ordinarie personalen viss kompensation för levnadskostnadernas stegring.

Den icke-ordinarie personalen utgöres av:

en konservator, tillika vaktmästare, med ett arvode av . .	kronor 4,200
ett museibitråde, tillika bibliotekarie, med ett arvode av . .	» 2,700
ett museibitråde, tillika fotograf, med ett arvode av	» 2,400

Summa kronor 9,300.

Anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal m. m. är för avrundning av avlöningsstatens slutsumma uppförd med 9,306 kronor.

Avlöningsanslaget till den icke-ordinarie personalen hade, framhåller *museiföreståndaren*, varit oförändrat alltsedan institutionens grundande 1926/27, alltså i 15 år. Konservatorn hade varit anställd sedan 1926, det ena museibiträdet sedan 1932 och det andra sedan 1934. Då avlöningsanslaget varit oförändrat, hade de ej kunnat beredas ålderstillägg. År 1938 hade akademien hemställt, att de två museibiträdena skulle inplaceras på löneplan för icke-ordinarie tjänstemän, så att de kunde få rätt till ålderstillägg, vilket emellertid avslagits med hänvisning till att dessa biträdens avlöningsförhållanden borde upptagas i samband med frågan om inordnande av ostasiatiska samlingarna i ett större musealt sammanhang. Sedan dess hade emellertid tiderna ekonomiskt försvårats så avsevärt, att det icke kunde anses skäligt, att dessa tre anställda hade oförändrat samma avlöning, som de haft en lång följd av år utan vare sig ålderstillägg eller dyrtidstillägg. Föreståndaren hemställde om en ökning av avlöningsanslaget med 900 kronor för att bereda en var av de tre anställda ett ålderstillägg. Tillika anhölle föreståndaren, att dyrtidstillägg måtte få utgå å vederbörandes arvoden.

Akademien har med hänsyn till levnadskostnadsökningen funnit en omprövning av arvodena nu böra ske på det sätt, att desamma höjdes med förslagsvis 10 procent i anslutning till de grunder, som angivits i Kungl. Maj:ts proposition nr 65 till 1940 års urtima riksdag angående reglering av vissa arvoden m. m. Anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie

personal m. m. skulle förty behöva höjas från 9,306 kronor med (420 + 270 + 240 =) 930 kronor till 10,236 kronor. Avlöningsstaten skulle därmed komma att sluta å ett belopp av (12,094 + 10,236 =) 22,330 kronor.

Statskontoret har i beaktande av i detta fall föreliggande särskilda omständigheter icke velat motsätta sig den av akademien begärda höjningen av anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal m. m. med 930 kronor.

På förslag av Kungl. Maj:t beslöt 1940 års urtima riksdag en höjning med omkring 9 procent av vissa av Kungl. Maj:t bestämda arvoden, varå icke löpte dyrtidstillägg, under förutsättning att arvodestjänsten utgjorde vederbörandes huvudsakliga sysselsättning eller förvärvskälla. Ifrågavarande arvoden äro icke bestämda av Kungl. Maj:t eller efter av Kungl. Maj:t angivna grunder och blevo följaktligen icke heller föremål för omreglering i nämnda sammanhang. Av skäl, som akademien åberopat, finner jag mig nu böra i likhet med statskontoret tillstyrka en anslagshöjning i syfte att bereda de tre arvodestagarna vid ostasiatiska arkeologiska samlingarna en viss kompensation för levnadskostnadernas stegring. Då kompensationen torde böra motsvara omkring 10 procent av vederbörandes arvoden, erfordras härför en höjning av avlöningsanslaget med i avrundat tal 1,000 kronor. Museichefen, vilken åtnjuter avlöning såsom tjänsteman på in- dragningsstat, torde alltjämt böra komma i åtnjutande av dyrtidstillägg och kristillägg. Beträffande omkostnadsanslaget ifrågasätter jag icke någon förändring.

Departement-
schefen.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1942/43 anvisa

dels till *Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien: Ostasiatiska arkeologiska samlingarna: Avlöningar* ett anslag av kronor 22,400;

dels ock till *Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien: Ostasiatiska arkeologiska samlingarna: Omkostnader* ett förslagsanslag av kronor 5,900.

[51.] 9. **Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan: Avlöningar, förslagsanslag.** För innevarande budgetår är detta anslag uppfört med 194,500 kronor. Beträffande personalförteckning och avlöningsstat m. m. hänvisas till statsliggaren, sid. 402 f. Anslaget har efter krigsutbrottet icke underkastats andra minskningar i besparingssyfte än att år 1941 anslagsmedlen till extra biträden vid konsthögskolan sänkts med 500 kronor och delposten till undervisning i vissa specialämnen vid arkitekturskolan reducerats med 1,000 kronor.

Akademien har i sina anslagsäskanden för nästa budgetår hemställt om oförändrat anslag.

Besparingsberedningen har framlagt förslag om besparingar vid konsthögskolan av tillhoppa omkring 17,000 kronor genom dels vakanssättning av en professur i målning, dels indragning av tjänsten som assistent i materialkunskap, dels ock viss minskning av vaktpersonalen. Av beredningens i ämnet upprättade promemoria inhämtas bland annat följande:

1. *Målarskolans organisation.* Målarskolan omfattade enligt stadgarna fyra ateljéer, vilka envar förestodes av en professor i målning. Vid den tidigare diskussionen angående organiserandet av den högre konstnärliga utbildningen hade framhållits betydelsen av en anordning, som för konstnärseleven medgäve stor frihet vid valet av lärare, liksom av att även läraren skulle få välja sina elever. En mångfald hinder hade emellertid ansetts möta mot en obegränsad valfrihet såsom grundval för ett statligt undervisningsväsende. Den mest betryggande formen för den statliga konstundervisningens bedrivande hade ansetts vara, att ett antal lärare anställdes för att inom akademiens lokaler leda undervisningen samt att — såvitt avsåge måleriet — eleverna gäves viss rätt att bland dessa lärare välja den handledare, de föredroge. Det förhållandet, att det jämförelsevis stora antalet målarelever i varje fall fordrade ett flertal lärare i detta fack, hade givit möjligheten att i någon mån tillämpa valprincipen. Att så kunde ske hade ansetts vara en grundläggande förutsättning för att anstalten skulle kunna upprätthålla sin karaktär av högskola. Ett eliminerande av all valfrihet genom en stark beskärning av antalet lärare skulle, hade det ansetts, innebära, att läroanstalten ej längre för måleriets del finge den karaktär av högsta instans på kulturlivets område, som avsetts. Anstalten kunde då ej samtidigt omspänna ens huvudgrenarna av målarkonsten: monumental-, landskaps-, figur- och porträttmålning, utan den skulle nedsjunka till något motsvarande en privat målarskola med begränsning enbart till figurmåleriet. Att antalet professorer i måleri icke vore alltför lågt hade — utan hänsyn till elevantalet — ansetts vara ofrånkomligt för att högskolan skulle kunna fylla sin uppgift.

Inom besparingsberedningen hade övervägts möjligheten att trots de därmed förenade olägenheterna tillfälligt nedbringa antalet professorer mera avsevärt, förslagsvis från nuvarande fyra till två. Formell förutsättning härför funnes, i det att av professurerna en vore och två inom närmaste året bleve lediga. Med en stark begränsning av elevintagningen i konsthögskolan — en åtgärd, för vilken under rådande förhållanden fogt måhända kunde anses föreligga även ur andra synpunkter — skulle organisatoriskt sett undervisningen i målning kunna upprätthållas även med endast två lärare. Konsekvenserna ur de synpunkter, som ovan framhållits, skulle emellertid bli av den art, att en dylik minskning av lärarantalet icke torde böra vidtagas annat än i nödfall. Däremot torde tills vidare utan olägenheter av dylik art en av professurerna kunna hållas vakant. Målarkonstens olika huvudgrenar torde likväl kunna bli någorlunda representerade vid högskolan.

Under återopande av vad sålunda anförts förordades, att den nu lediga professuren i målning vid konsthögskolan tills vidare icke återbesattes eller eljest upprätthölls. Under tiden för en dylik vakans vunnes en årlig kostnadsbesparing för staten av omkring 12,400 kronor.

2. *Institutet för materialkunskap.* Inom institutet för materialkunskap bedreves dels undervisning för utbildning av konstnärer och dels vetenskap-

lig forskning rörande målarens arbetsmaterial. Institutets föreståndare skulle äga kompetens för nämnda uppgifter. För laboratoriearbetet vore anställd en kemiskt skolad assistent med ett årligt arvode av 2,400 kronor.

Assistenten torde ha att utföra huvuddelen av forskningsarbetet, under det att föreståndaren i huvudsak ensam bestrede undervisningen. I viss utsträckning sysslade assistenten för närvarande med undersökningar rörande möjligheten att ersätta vissa av målarens arbetsmaterialier, å vilka knapphet nu rådde, med andra.

Trots sistnämnda omständighet och då undervisningen torde kunna nöjaktigt bestridas även utan assistentens medverkan, torde under rådande förhållanden assistenttjänsten kunna undvaras. Medel för fortsatt bedrivande av berörda aktuella undersökningar torde dock tills vidare böra ställas till förfogande. För ändamålet beräknades högst 1,400 kronor.

Den årliga kostnadsbesparingen belöpte på $(2,400 - 1,400 =) 1,000$ kronor.

3. *Vaktpersonalen.* Behovet av vaktpersonal vid konsthögskolan påverkades avsevärt av att högskolan disponerade lokaler dels i konstakademiens byggnad vid Fredsgatan, dels i huset Sergelgatan 1. För vaktmästargörömlen å sistnämnda plats åtginge en vaktmästare, medan för närvarande en förste vaktmästare, en vaktmästare och en portvakt disponerades i lokalerna vid Fredsgatan.

Enligt besparingsberedningens mening kunde under rådande förhållanden vaktmästartjänsten vid Fredsgatan undvaras. Visserligen erfordrades inom lokalerna vakthållning (i ateljéer och annorstädes) även utom den vanliga tjänstetiden samt ökad tillgång på vaktmästarhjälp i samband med utställningar och dylikt, men dessa behov, i den mån de prövades oundgängliga, torde kunna tillgodoses, därest högskolan bereddes möjlighet att i något ökad utsträckning anlita extra personal. För sistnämnda ändamål torde böra beräknas högst 1,200 kronor, med vilket belopp ovannämnda post till extra biträden borde ökas. Förste vaktmästartjänsten vid konsthögskolan bleve ledig under år 1942. I samband därmed torde möjlighet till indragning av den ena vaktmästartjänsten yppa sig. Innehavaren av den tjänst, varom torde bli fråga, vore för närvarande placerad i 5 lönegraden 9 löneklassen. Indragningen kunde beräknas medföra en årlig kostnadsbesparing av omkring $(4,800 - 1,200 =) 3,600$ kronor.

Statskontoret har ifrågasatt vakanssättning av ytterligare en professur i målning och ansett det av besparingsberedningen föreslagna beloppet till vissa undersökningar rörande arbetsmaterialier böra nedsättas.

Statskontoret hade i och för sig icke något att erinra mot vad besparingsberedningen anfört i fråga om önskvärdheten för att antalet professorer i målning vid konsthögskolan icke nedbringades mer än vad beredningen föreslagit.

I nuvarande statsfinansiella läge vore det emellertid oundgängligen nödvändigt att på alla områden åstadkomma största möjliga utgiftsminskningar för staten. Ämbetsverket hade därför ansett sig böra närmare undersöka den av beredningen antydda möjligheten att nedbringa antalet professorer i sagda ämne till två, i all synnerhet som beredningen själv anvisat en utväg för att organisatoriskt genomföra en dylik åtgärd, nämligen genom att begränsa elevintagningen. Vad beredningen härom anfört, ansågs statskontoret vara värt allt beaktande.

Vid framläggandet av sitt förslag till den senaste omorganisationen av konsthögskolan (se proposition nr 204 till 1938 års riksdag sid. 10) hade akademien bland annat uttalat, att målarskolans elever skulle fördelas på fyra ateljéer under var sin lärare såsom föreståndare, vilket innebure en utökning av antalet professurer i måleri från tre till fyra. En av de dåvarande tre professurerna omfattade landskapsmålning. Då enligt akademiens mening landskapsmåleriet näppeligen kunde betraktas såsom så väsentligt skilt från andra arter av målning, att man ovillkorligen behövde en särskild lärarbefattning eller skolavdelning för detta ämne, borde enligt akademiens förslag arbetet inom varje ateljé omfatta alla grenar av målning med den fördelning, som kunde komma att bero dels av lärarens större eller mindre inriktning på något visst område, dels av elevernas håg och läggning. Detta förslag biträdades av föredragande departementschefen och föranledde icke heller någon erinran från riksdagens sida.

I betraktande av vad sålunda förekommit syntes det icke vara otänkbart att — i anslutning till besparingsberedningens överväganden om att mer avsevärt nedbringa antalet professorer i målning — under nuvarande statsfinansiella förhållanden åtminstone tillfälligtvis låta undervisningen i målning ombesörjas av endast två lärare. Statskontoret förordade, att en ordinarie professur indroges från och med budgetåret 1942/43 och att av de återstående tre en hölles vakant tills vidare. Härigenom skulle möjlighet vinnas att utöka antalet lärare till tre, därest erfarenheten skulle giva vid handen, att oundgängligt behov därav föreläge. Vakanssättningen skulle givetvis icke äga rum förrän vid uppkommande vakans å någon av de tre professurer, som för närvarande vore besatta med ordinarie innehavare.

I övrigt hade besparingsberedningens förslag icke givit statskontoret anledning till annat uttalande, än att ämbetsverket beträffande institutet för materialkunskap ansåge sig böra ifrågasätta nödvändigheten av att för undersökningar rörande möjligheten att ersätta vissa av målarens arbetsmaterialier, å vilka knapphet nu rådde, med andra, anvisa ett belopp av 1,400 kronor. I varje fall torde det begärda beloppet för nästa budgetår kunna avsevärt nedsättas, i all synnerhet som, såvitt ämbetsverket kunnat inhämta, några svårigheter att anskaffa erforderliga materialier ännu icke torde ha yppat sig.

Akademien har förklarat sig beredd att inrätta sig efter besparingsberedningens förslag men motsatt sig en längre gående beskärning av akademiens anslag.

Högskolans lärarråd hade framhållit, att om detsamma, under förhållandenas tryck, måste resignera inför de i besparingsberedningens promemoria föreslagna åtgärderna, en därutöver gående beskärning av högskolans anslag och då särskilt en minskning av antalet professurer i målning skulle få en för högskolans verksamhet starkt hämmande inverkan. Redan vakanssättningen under en obestämd tid av en av dessa professurer och därav följande ökning av elevantalet i var och en av de tre återstående professorernas ateljéer komme att vålla svårigheter att uppehålla en högskoleundervisning av den individuella art, som här vore den enda tillämpliga. En ännu längre gående indragning skulle säkerligen bli ödesdiger för högskolans förmåga att fylla sin uppgift. Man hade framkastat, att en stark begränsning av elevintagningen skulle vara en lättfunnen utväg ur svårigheterna. Rådet hade som invändning häremot kunnat påvisa det stora antal sökande, som

ärligen anmälde sig till inträde i målarskolan, vid början av höstterminen 1941 ej mindre än 116. Det vore lätt att inse, att vid en sådan tillströmning urvalet, alltid svårt, måste bli det i desto högre grad ju färre de ateljéer och lärare vore, som skulle mottaga nykomlingarna, och att därvid risken för en orättvis bedömning ökades.

Akademien förklarade sig beredd att söka inrätta sig efter beredningens förslag beträffande vaktpersonalen men måste beteckna det fyllnadsbelopp av 1,200 kronor till anslagsposten till extra biträden, som beredningen föreslagit, såsom otillräckligt som avlöning åt ett biträde under nio av årets månader. Ett belopp av åtminstone 1,500 kronor vore här önskvärt. Akademien anhölle tillika om rätt att utan ansökningsprocedur transportera vaktmästaren hos akademien Albert Peterson till den med utgången av november 1942 ledigblivande förste vaktmästarbefattningen, för vilken han efter 18 års väl vitsordad tjänst hos akademien först som portvakt och sedan som vaktmästare vore utmärkt väl meriterad.

Genom beslut den 14 november 1941 har Kungl. Maj:t föreskrivit, att med åtgärder för återbesättande av en ledig professur i målning skall anstå tills vidare, intill dess Kungl. Maj:t annorlunda förordnar, ävensom att vikarie å samma befattning icke skall förordnas. Ehuru vakanssättningen innebär en åtgärd, som djupt ingriper i konsthögskolans organisation, torde den dock under nuvarande förhållanden vara försvarbar såsom en besparingsåtgärd av övergående natur. Jag förutsätter därför, att åtgärden skall äga bestånd även under nästa budgetår. Att, såsom statskontoret ifrågasatt, definitivt indraga ifrågavarande professur och därjämte vid uppkommande ledighet vakanssätta en av de övriga tre professurerna i målning skulle däremot, synes det mig, innebära en alltför djupt ingripande åtgärd.

Mot besparingsberedningens förslag beträffande institutet i materialkunskap synes intet vara att erinra. Jag förordar sålunda, att den med ett arvode av 2,400 kronor förenade befattningen såsom lärare i materialkunskap tills vidare indrages. Å andra sidan torde i enlighet med besparingsberedningens förslag 1,400 kronor böra anvisas för fortsatta undersökningar beträffande materialsättningar. Likaså tillstyrker jag beredningens förslag i fråga om vaktpersonalen, vilket innebär, att en ordinarie vaktmästartjänst i lönegraden A 5 vid första uppkommande ledighet indrages, medan för extra bevakningspersonal anvisas ett belopp av 1,200 kronor för helt år.

Vad jag sålunda föreslagit bör icke nu föranleda någon ändring i personalförteckningen för konstakademien och konsthögskolan. Däremot bör den tjänsteförteckningsrevision, som av chefen för finansdepartementet i annat sammanhang föreslagits, föranleda utbyte av befattningen såsom eldare i lönegraden A 7 mot befattning såsom värmeledningsskötare, tillika reparatör, av 2:a klass i samma lönegrad. Sistnämnda åtgärd medför ingen ändring i avlöningsstaten.

Departementschefen.

Åt en lärare i arkitektur utgår nu ett arvode av 10,000 kronor ur posten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t. Detta arvode bör, i anslutning till den i fråga om andra dylika arvoden föreslagna regleringen, med hänsyn till levnadskostnadernas stegring höjas med 500 kronor.

Med anledning av vad jag sålunda förordat torde anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän böra minskas dels med lönen åt en professor i målning, 10,500 kronor, dels ock med hänsyn till indragningen av en vaktmästartjänst i lönegrad A 5 från och med den 1 december 1942 med ett belopp av i runt tal 2,200 kronor, därvid jag utgår från att konstakademiens hemställen beträffande tillsättandet av förste vaktmästartjänsten kommer att bifallas. Anslagsposten torde alltså böra uppföras med (126,000 — 10,500 — 2,200 =) 113,300 kronor. Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, bör minskas med arvodet åt en assistent i materialkunskap, 2,400 kronor, men ökas med 500 kronor till följd av ovannämnda arvodesreglering och därför upptagas med (38,000 — 2,400 + 500 =) 36,100 kronor. Å andra sidan bör anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ökas med 700 kronor ($\frac{7}{12}$ av 1,200 kronor) för extra vaktpersonal och med 1,400 kronor för ovannämnda undersökningar rörande materialsättningar och således uppföras med (10,600 + 700 + 1,400 =) 12,700 kronor. För rörligt tillägg bör beräknas ett belopp av 18,000 kronor (— 1,900 kronor).

Anslaget torde alltså böra uppföras med (113,300 + 36,100 + 12,700 + 18,000 =) 180,100 kronor, innebärande en minskning med 14,400 kronor.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av mig angiven ändring i personalförteckningen för akademien för de fria konsterna med konsthögskolan, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43;

dels godkänna följande avlöningsstat för akademien för de fria konsterna med konsthögskolan, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 113,300
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	» 36,100
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	» 12,700
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 18,000

Summa kronor 180,100;

dels ock till Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan: Avlöningar för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av kronor 180,100.

[52.] 10. **Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan: Omkostnader, förslagsanslag.** Detta anslag minskades för budgetåret 1940/41 i besparingssyfte med 3,200 kronor. För innevarande budgetår har anslaget med hänsyn till bränsle- och sjukvårdskostnaderna höjts med 6,600 kronor och är upptaget till 35,100 kronor, vilket belopp disponeras på sätt framgår av sid. 403 i statsliggaren. *Konstakademien* har hemställt om en anslagshöjning med 11,500 kronor, varav för bränsle, lyse och vatten 10,000 kronor och för övriga expenser 1,500 kronor.

För bränsle, lyse och vatten hade under det sistförflutna budgetåret åtgått omkring 27,300 kronor. För ändamålet vore nu uppfört ett belopp av 20,000 kronor, vilket belopp borde ökas till 30,000 kronor. Med anledning av att löneförhållandena för städpersonalen i enlighet med Kungl. Maj:ts medgivande förbättrats borde de i delposten till övriga expenser ingående kostnaderna för städning och renhållning, vilka under budgetåret 1940/41 uppgått till omkring 11,900 kronor, beräknas till ett 800 kronor högre belopp. På grund av de betydande avbränningarna för städning och renhållning hade delposten till övriga expenser, nu uppförd med 14,700 kronor, blivit så knapp, att t. ex. så gott som ingen förnyelse av inventarier kunnat förekomma. Akademien hemställde därför ytterligare om höjning av delposten med 700 kronor.

Sedermera har under hand meddelats, att till följd av Kungl. Maj:ts cirkulär den 19 september 1941 angående viss ersättning enligt kollektivavtal beträffande städning, vilket cirkulär utkommit efter anslagsäskandenas avgivande, för bestridande av städningskostnader komme att erfordras ytterligare cirka 650 kronor.

Besparingsberedningen har icke ifrågasatt någon ytterligare beskärning av omkostnadsanslaget.

Delposten till bränsle, lyse och vatten torde i enlighet med akademiens förslag böra ökas med 10,000 kronor. Vad beträffar delposten till övriga expenser torde denna, som till största delen avser städning och renhållning, i anslutning till akademiens hemställan och vad sedermera i ärendet upplysts böra höjas med avrundat 1,500 kronor. I övrigt ifrågasätter jag icke någon ändring i anslaget, som alltså bör höjas med 11,500 kronor till (35,100 + 11,500 =) 46,600 kronor. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:tt måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att till Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan:
Omkostnader för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag
av kronor 46,600.

[53.] 11. **Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan: Undervisningsmateriel m. m., reservationsanslag.** 12. **Akademien för**

de fria konsterna med konsthögskolan: Stipendier m. m., reservationsanslag. Materielanslaget sänktes år 1940 av statsfinansiella skäl från 26,000 kronor till 21,000 kronor och nedsattes år 1941 ytterligare till 18,000 kronor. Stipendieanslaget minskades år 1940 i besparingssyfte med 8,500 kronor till 7,000 kronor och har för innevarande budgetår reducerats till 4,900 kronor. *Konstakademien* har för nästa budgetår icke föreslagit någon ändring i anslagen.

Departementschefen.

Någon ny sänkning av dessa anslag torde icke böra ifrågasättas. Det må nämnas, att besparingsberedningen undersökt möjligheterna att göra besparingar på anslagen men icke ansett sig böra föreslå någon ytterligare anslagsbeskränkning. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för budgetåret 1942/43 anvisa

dels till *Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan: Undervisningsmateriel m. m. ett reservationsanslag*

av kronor 18,000;

dels ock till *Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan: Stipendier m. m. ett reservationsanslag* av kronor 4,900.

[54.] 13. **Musikaliska akademien med musikhögskolan: Avlöningar, förslagsanslag.** För innevarande budgetår är detta anslag uppfört med 255,700 kronor. Med avseende på anslagsbehovet för nästa budgetår föreligga till övervägande vissa förslag, som tarva ytterligare beredning, varför förevarande anslag i riksstatsförslaget torde böra uppföras med beräknat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som varder riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1942/43 till *Musikaliska akademien med musikhögskolan: Avlöningar ett förslagsanslag* av kronor 255,700.

[55.] 14. **Musikaliska akademien med musikhögskolan: Omkostnader, förslagsanslag.** Detta anslag är för närvarande uppfört med 22,500 kronor. *Musikaliska akademien* har hemställt om en anslagshöjning med 2,500 kronor. Härvid har beräknats, att utgiftsposten för bränsle, lyse och vatten, för innevarande budgetår uppförd med 10,000 kronor, med hänsyn till belastningen borde höjas med 3,500 kronor, utgiftsposten för övriga expenser, nu 13,300 kronor, med i runt tal 100 kronor och inkomstposten för lokalhyror, nu 1,000 kronor, med 1,100 kronor.

Departementschefen.

Jag biträder akademiens förslag i vad avser höjning av utgiftsposten till bränsle m. m. samt inkomstposten för lokalhyror m. m. Då jag icke ifrågasätter någon förändring i övrigt beträffande förevarande anslag, tillstyrker jag sålunda en anslagshöjning med (3,500 — 1,100 =) 2,400 kronor till 24,900 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Musikaliska akademien med musikhögskolan: Omkostnader* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag*

av kronor 24,900.

[56.] 15. **Musikaliska akademien med musikhögskolan: Inköp och bindning av böcker och musikalier samt underhåll och vård av instrument, reservationsanslag.** Anslaget, som för budgetåret 1939/40 var uppfört med 9,100 kronor, sänktes för budgetåret 1940/41 med 4,800 kronor och för innevarande budgetår med ytterligare 500 kronor och är nu uppfört med 3,800 kronor. Av den vidtagna beskärningen belöpte 2,800 kronor på utgifter av engångskaraktär, varför den reella besparingen uppgår till 2,500 kronor. Innevarande budgetår har anslaget fördelats sålunda:

1. Inköp och bindning av böcker och musikalier för biblioteket	kronor 2,700
2. Vård och underhåll av instrument	» 1,100
	Summa kronor 3,800.

Musikaliska akademien har hemställt om en anslagshöjning med 2,300 kronor. Av detta belopp belöpa 1,700 kronor på posten 1, som därigenom skulle uppbringas till samma nivå som före den år 1940 vidtagna beskärningen, och återstoden, 600 kronor, på inköp av en ny, för undervisningen i klarinettspelning erforderlig basklarinett i stället för en som blivit obrukbar. I samband därmed hemställes, att posten 2 måtte ändras till att avse inköp, vård och underhåll av instrument, ävensom att anslaget måtte åsättas den ändrade rubriken »Inköp och bindning av böcker och musikalier samt inköp, vård och underhåll av instrument».

Statskontoret har funnit ofrånkomligt, att under ifrågavarande anslag åskas ett med 600 kronor ökat belopp för täckande av kostnaderna för utbyte av obrukbara instrument. Härutöver kunde emellertid statskontoret icke tillstyrka höjning av anslaget i fråga. Ändring av anslagsrubriken kunde statskontoret icke heller förorda. Enligt ämbetsverkets mening borde nämligen anslagsposten till underhåll och vård av instrument redan nu kunna i mån av tillgång på medel anlitas för bestridande av kostnader för utbyte av förslitna och obrukbara instrument. För verklig utökning av instrumentförrådet torde däremot särskilda medel få åskas.

Jag tillstyrker en tillfällig anslagshöjning med 600 kronor för möjliggörande av utbyte av ett obrukbart musikinstrument. I övrigt anser jag mig icke för närvarande kunna tillmötesgå akademiens förslag. I fråga om anslagets benämning och grunderna för dess disposition ansluter jag mig till den av statskontoret uttalade meningen. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att till *Musikaliska akademien med musikhögskolan: Inköp och bindning av böcker och musikalier samt underhåll och*

vård av instrument för budgetåret 1942/43 anvisa ett reservationsanslag av kronor 4,400.

[57.] 16. **Musikaliska akademien med musikhögskolan: Stipendier m. m.** Detta anslag har sedan budgetåret 1930/31 utgått med följande belopp:

Budgetår	Belopp, kronor
1930/32	25,000
1932/33	15,000
1933/36	10,000
1936/38	15,000
1938/39	20,000
1939/40	20,000 ¹
1940/42	5,000.

Enligt gällande bestämmelser kan detta anslag användas till stipendier åt yngre svenska musikidkare med anslag för tonsättningskonst, till uppmuntran av inhemska tonsättare för åstadkommande av musikaliska arbeten av högre värde samt till belöningar åt äldre framstående tonsättare för av dem utförda musikaliska arbeten.

Akademien har hemställt om en anslagshöjning till åtminstone 10,000 kronor. Därjämte har akademien hemställt om beviljande av hederspensioner med 4,000 kronor vardera åt tre svenska tonsättare. *Statskontoret* har avstyrkt akademiens framställning, icke minst med hänsyn till konsekvenserna.

Departementschefen.

Av statsfinansiella skäl ser jag mig tyvärr för närvarande icke i stånd att förorda akademiens förslag om beviljande av hederspensioner åt vissa av våra främsta tonsättare. Däremot finner jag skäligt, att anslaget i övrigt, vilket i och för sig måste betraktas såsom synnerligen blygsamt, i någon mån förstärkes och tillstyrker i sådant hänseende en anslagshöjning med 1,500 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Musikaliska akademien med musikhögskolan: Stipendier m. m.* för budgetåret 1942/43 anvisa ett anslag av kronor 6,500.

¹ Kungl. Maj:t föreskrev den 30 december 1939, att av detta belopp endast 15,000 kronor finge tagas i anspråk.

E. Universiteten, den medicinska undervisningen m. m.

[58.] 1. **Universitetskanslersämbetet: Avlöningar, förslagsanslag.** 2. **Universitetskanslersämbetet: Omkostnader, förslagsanslag.** Dessa anslag äro uppförda med 51,400 kronor, respektive 2,600 kronor och disponeras på sätt framgår av statsliggaren, sid. 406 f. *Kanslern* har hemställt, att anslagen måtte för nästa budgetår upptagas med oförändrade belopp.

Jag biträder kanslerns förslag och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att för budgetåret 1942/43 anvisa
dels till *Universitetskanslersämbetet: Avlöningar* ett *förslagsanslag* av kronor 51,400;
dels ock till *Universitetskanslersämbetet: Omkostnader* ett *förslagsanslag* av kronor 2,600.

[59.] 3. **Uppsala universitet: Avlöningar, förslagsanslag.** För innevarande budgetår är detta anslag uppfört med 1,993,000 kronor. Beträffande personalförteckning och avlöningsstat jämte därtill hörande bestämmelser hänvisas till statsliggaren, sid. 408 ff.

Innan jag ingår närmare på Uppsala universitets anslagsbehov för nästa budgetår, erinrar jag, att *besparingsberedningen* i en till mig överlämnad inom beredningen utarbetad promemoria upptagit till diskussion principerna för en närmare översyn av till buds stående utvägar för besparings- och rationaliseringsåtgärder vid universiteten och därmed likställda läroanstalter. I beredningens promemoria har

1:o) föreslagits en särskild utredning rörande besparings- och rationaliseringsåtgärder beträffande universiteten och högskolorna, varvid utgångspunkten borde vara att söka åstadkomma *dels* en begränsning av tillströmningen till dessa högre utbildningsanstalter, *dels ock* en lämplig samordning av dessa läroanstalters verksamhet;

2:o) förordats, att frågan om upptagande av terminsavgifter vid universiteten, karolinska institutet och övriga högskolor snarast upptages till ingående prövning;

3:o) hänvisats till en av professorn K. B. J. Karlgren på besparingsberedningens uppdrag upprättad promemoria angående besparingsåtgärder vid de svenska statsuniversiteten, avseende mera begränsade åtgärder, under tillstyrkan, att ärendet gjordes till föremål för vidare utredning i vederbörlig ordning med strängt beaktande av de besparingssynpunkter, som det nuvarande allmänna läget påkallade;

4:o) med anknytning till vad i Karlgrens under 3:o) omnämnda promemoria anförts framlagts mera konkreta besparingsförslag beträffande vissa speciella områden.

Departement-
schefen.

Till de under 1:o)—3:o) omnämnda frågorna, vilka för närvarande äro föremål för ytterligare utredning, är jag icke för närvarande beredd att taga ställning. Sedan beredningen av dessa frågor avslutats, torde jag framtiden få tillfälle att anmäla desamma för Kungl. Maj:t och därvid föreslå de åtgärder, som må finnas påkallade. Detsamma gäller vissa av de under punkten 4:o) avsedda speciella spörsmålen. Övriga under punkten 4:o) avsedda frågor ha befunnits vara av natur, att remissbehandlingen kunnat slutföras i så god tid, att de i detta sammanhang kunna underställas riksdagen; jag återkommer härtill i det följande.

Jag får i detta sammanhang erinra, att besparingsberedningen vid överlämnandet av ovannämnda promemorior framhållit, att vid beredningens överläggningar i ärendet delade meningar yppats rörande olika däri föreliggande frågor, men att beredningen likväl funnit utredningsresultaten vara av beskaffenhet att böra framläggas till vederbörligt vidare övervägande. Då jag i det följande för enkelhetens skull talar om »besparingsberedningens förslag» och dylikt, bör hållas i minnet, att något *formligt* förslag från beredningens sida sålunda icke framställts.

a) Undervisningen i nationalekonomi och finansrätt vid universiteten i Uppsala och Lund.

Vid *Uppsala universitet* finnes inom den juridiska fakulteten en professur i nationalekonomi och finansrätt ävensom, gemensam för den juridiska och den filosofiska fakulteten, en biträdande lärarbefattning i nationalekonomi (arvode 7,500 kronor¹). Innehavaren av den senare befattningen förordnas av kanslern för högst 3 år i sänder på förslag av juridiska fakulteten och filosofiska fakultetens humanistiska sektion. Kanslern äger meddela de föreskrifter rörande den biträdande lärarens undervisningsskyldighet och tillsättning av befattningen, som härutöver må erfordras.

Vid *Lunds universitet* finnes liksom i Uppsala inom den juridiska fakulteten en professur i nationalekonomi och finansrätt. Någon annan lärar-

¹ Arvodet var före budgetåret 1941/42 fastställt till 6,000 kronor jämte dyrtidstillägg men har numera i samband med borttagande av rätten till dyrtidstillägg fastställts till 7,500 kronor.

befattning i dessa ämnen finnes icke i Lund. Inom den filosofiska fakulteten svarar för närvarande innehavaren av ett av den filosofiska fakultetens docentstipendier, J. H. Åkerman, för undervisning och examination i nationalekonomi. Åkerman hade vid utgången av läsåret 1940/41 innehaft sitt docentstipendium den föreskrivna maximitiden, 7 år, men Kungl. Maj:t har efter hörande av riksdagen (jfr 1941 års åttonde huvudtitel, sid. 77 f.) medgivit, att Åkermans innehav av stipendiet må förlängas ytterligare 3 år. Anledningen härtill var önskvärdheten av att i besparingssyfte uppskjuta inrättandet av en särskild biträdande lärarbefattning i nationalekonomi, närmast avsedd för den filosofiska fakultetens behov.

Kanslern har i skrivelse den 4 mars 1941 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1942 års riksdag en omreglering av lärarbefattningarna i nationalekonomi och finansrätt vid båda universiteten. Innebörden av detta förslag är i korthet följande:

Professurerna i nationalekonomi och finansrätt benämnas professorer i nationalekonomi *med* finansrätt (d. v. s. finansrätten göres till biämne i stället för ett huvudämne i professurens ämnesområde) och anknytas till såväl de juridiska som de filosofiska fakulteterna.

Vid Lunds universitet inrättas en för den juridiska och den filosofiska fakulteten gemensam biträdande lärartjänst i nationalekonomi och finansrätt med ett arvode av 10,300 kronor. Samtidigt höjes arvudet till den biträdande läraren — redan förut gemensam för nämnda fakulteter — vid Uppsala universitet från 7,500 kronor till 10,300 kronor.

Medel anvisas till en amanuens med ett arvode av 1,500 kronor vid vardera universitetet. Vid vardera universitetet anvisas dessutom 1,000 kronor årligen såsom materiellanslag.

Till stöd för sitt förslag har kanslern anfört:

I skrivelse den 26 september 1939 hade kanslern uttalat såsom sin uppfattning att en väsentlig förbättring av nationalekonomins ställning vid universiteten borde snarast möjligt komma till stånd. Det närmaste målet borde vara en ny professur i nationalekonomi vid vardera universitetet. I första hand hade kanslern tillstyrkt inrättandet av en professur i ämnet vid Uppsala universitet, varvid den nuvarande biträdande lärarbefattningen kunde indragas. För Lunds del hade kanslern provisoriskt hemställt om ett anslag, avsett som avlöningsfyllnad åt en stipendierad docent. Kanslern hade tillika framhållit, att denna anordning inom kort måste ersättas med antingen en ny professur eller åtminstone en anslagsökning till den biträdande läraren, svarande mot docentstipendiet, som komme att bortfalla.

Det vore alltså kanslerns uppfattning att inrättandet av en andra professur i nationalekonomi vid vardera universitetet vore synnerligen önskvärt och väl motiverat. Då han emellertid nödgades räkna med att en sådan lösning icke kunde i nuvarande statsfinansiella läge påräknas, hade han ansett sig böra upptaga frågan om en mera tillfällig anordning, vilken dock skulle tillgodose de mest angelägna önskemålen. Kanslern hade fördensskull anmodat de juridiska och filosofiska fakulteterna vid Uppsala och Lunds universitet att yttra sig angående det sätt varpå undervisningen och examinationen i nationalekonomi och finansrätt lämpligen borde ordnas under

förutsättning att den vid vartdera universitetet ombesörjdes av allenast en professor och en biträdande lärare. Dessutom hade han begärt fakulteternas yttrande angående det i praxis upprätthållna kravet på juridisk utbildning såsom kompetensvillkor för den nuvarande professuren i juridiska fakulteten.

Från *Uppsala* universitet ifrågasattes ingen egentlig ändring i status quo. Fakulteterna uttalade emellertid såsom sin åsikt att juridisk examen, ehuru den måste anses som merit för professuren i nationalekonomi och finansrätt, dock ej borde vara oundgänglig förutsättning för erhållande av professuren.

Lunds juridiska fakultet hade med ingående motivering förordat följande anordning. Professurens innehavare borde företräda såväl nationalekonomi inom båda fakulteterna som finansrätt inom den juridiska och vara ledamot av bägge fakulteterna. Det borde icke uppställas såsom kompetenskrav att han hade allmänt juridisk utbildning och professurens benämning borde jämkas till »nationalekonomi med finansrätt». Den biträdande läraren borde betros icke blott med undervisning utan också med examination. Han borde ha docentkompetens. Arvodet borde sättas till minst 8,200 kronor (jämte dyrtidstillägg¹) såsom för vissa andra biträdande lärare. Professorn borde meddela högre vetenskaplig undervisning i nationalekonomi och examinera i ämnet i licentiatexamina inom bägge fakulteterna. I övrigt borde fördelningen av arbetsuppgifterna icke fixeras en gång för alla. Oftast torde professorn lämpligen böra helt ägna sig åt nationalekonomin, med undervisning väsentligen för filosofiska examina, och den biträdande läraren svara för finansrätten (i lägre examina) och därutöver bestrida undervisning i nationalekonomi för juris kandidatexamen. Men om professorn vore vetenskapligt verksam inom finansrätten (och finansvetenskapen), borde han vara befogad att övertaga finansrätten jämte undervisningen och examinationen för högre examina i nationalekonomi. I sådant fall skulle den biträdande läraren helt ägna sig åt nationalekonomi och examinera i detta ämne för lägre examina, åtminstone inom juridiska fakulteten. Föreskrifter om den biträdande lärarens arbetsuppgifter borde meddelas av kanslern före tillsättning av befattningen. Denna borde betecknas »biträdande lärare i nationalekonomi och finansrätt».

Filosofiska fakulteten hade i stort sett anslutit sig till juridiska fakultetens förslag. Adjungerade ledamoten, docenten Åkerman — vilken för närvarande innehade förordnande att undervisa och examinera i nationalekonomi inom filosofiska fakulteten — hade ansett att professuren borde omfatta endast nationalekonomi och tillhöra båda fakulteterna, medan den biträdande lärarbefattningen borde avse nationalekonomi och finansrätt och endast tillhöra juridiska fakulteten. Alternativt hade Åkerman ifrågasatt inrättandet av en ny professur i nationalekonomi inom filosofiska fakulteten samt den nuvarande professurens vakanssättande vid dess ledigblivande jämte anslag för dess uppehållande tills vidare på förordnande.

För egen del ansåge *kanslern* att en lösning borde ske på det sätt att såväl professuren som den biträdande lärarbefattningen anknötes till både den juridiska och den filosofiska fakulteten, såsom jämväl universitetsberedningen föreslagit i sitt betänkande. När ett visst ämne såsom national-

¹ Sedan dyrtidstilläggen numera inarbetats i arvodesbeloppen, ha de arvoden, som tidigare utgjort 8,200 kronor, fastställts till 10,300 kronor.

ekonomin kommit att studeras vid två fakulteter och inginge i examina inom bägge, borde undervisningen och examinationen ordnas på det mest rationella sättet, alldeles oberoende av fakultetsgränser. Om det vore önskvärt att ernå ett visst samarbete mellan olika universitet och högskolor, vore det så mycket mera angeläget att göra samarbetet inom ett och samma universitet så effektivt som möjligt. Det högre nationalekonomiska studiet hade under senare decennier förskjutits från den juridiska till den filosofiska fakulteten. Såsom vittnesbörd härom kunde nämnas att, enligt vad handlingarna utvisade, under de sista 15 åren endast två licentiatexamina avlagts inom den juridiska fakulteten i Lund i nationalekonomi och finansrätt, medan för närvarande ett tiotal därstädes bedreve studier i nationalekonomi för filosofie licentiatexamen. I juris kandidatexamen vore nationalekonomi ett frivilligt ämne, däremot vore det obligatoriskt i såväl statsvetenskaplig-juridisk som statsvetenskaplig-filosofisk examen.

Med denna utveckling för ögonen måste man enligt kanslerns uppfattning tillse att innehavaren av professuren finge svara för undervisning och examination av dem, som bedreve högre nationalekonomiska studier. Härav följde, att han ej borde ha sin verksamhet begränsad till den juridiska fakulteten, där någon undervisning för högre nationalekonomiska studier icke påkallades. Kanslern kunde sålunda icke ansluta sig till Uppsala-fakulteternas förslag om bibehållande för Uppsala universitets del av status quo. Däremot ansåge kanslern, att Lunda-fakulteterna anvisat en från angivna förutsättningar tillfredsställande lösning av frågan och anslöte sig i huvudsak till deras förslag. Det kunde i detta sammanhang tilläggas, att professuren i Uppsala visserligen hade ledigförklarats med sin hittillsvarande be-teckning och ställning, men därvid hade tillika meddelats, att den nye innehavaren vore förpliktad att, om så av Kungl. Maj:t föreskreves, tjänstgöra även inom den filosofiska fakulteten.

Genomförandet av Lunda-förslaget skulle från statsfinansiell synpunkt medföra, att en ny befattning som biträdande lärare skulle inrättas vid Lunds universitet och att någon höjning skedde av anslaget till den biträdande läraren i Uppsala. Såsom juridiska fakulteten i Lund anfört, torde den biträdande läraren böra erhålla samma avlöningsförmåner som den biträdande läraren i geologi och mineralogi, enligt hittills meddelade bestämmelser sålunda ett arvode å 8,200 kronor jämte dyrtidstillägg.¹ Det nuvarande anslaget till den biträdande läraren vid Uppsala universitet borde i överensstämmelse härmed ökas till samma belopp som motsvarande anslag i Lund. Läraren i fråga borde ha docentkompetens och anförtros examination i viss omfattning. Därest förhållandena i övrigt gjorde det lämpligt, borde den biträdande läraren kunna självständigt företräda ämnet finansrätt. Det kunde nämnas, att den nuvarande biträdande lärarbefattningen i nationalekonomi i Uppsala på grund av brist på kompetenta sökande icke kunnat tillsättas i vederbörlig ordning utan uppehölls efter interimistiskt förordnande.

Vad anginge professurens benämning anslöte kanslern sig till förslaget att den bleve »nationalekonomi med finansrätt». Härigenom erhöles finansrätten en mera undanskjuten plats i professurens område. Det kunde ifrågasättas att, såsom en ledamot av filosofiska fakulteten förordat, låta professuren enbart omfatta nationalekonomi. Då det emellertid syntes lämpligt

¹ Se noten sid. 134.

att en innehavare av professuren, som inriktat sig på finansvetenskapen, skulle kunna övertaga undervisning och examination i finansrätt, om han så önskade, torde det vara riktigast att låta finansrätt ingå i professurens benämning. Genom den ovan förordade jämkningen markerades att vid professurens tillsättande det gällde att förvärva en väl kvalificerad nationalekonom. Även ett par andra juridiska ämnen vore på motsvarande sätt betecknade såsom sekundära i förhållande till ett eller ett par andra i en professur ingående ämnen, nämligen den internationella privaträtten och folkrätten. För kompetens till professuren borde, såsom i avgivna yttranden framhållits, juridisk examen icke anses erforderlig.

Fördelningen av undervisning och examination mellan professorn och den biträdande läraren borde lämpligen kunna ske under hänsynstagande till förhållandena i det särskilda fallet.

Det vore synnerligen önskvärt, att ett mindre anslag beviljades även för en amanuens vid vartdera universitetet, som kunde lämna de studerande anvisningar och råd, närmast för orientering i litteraturen och för utarbetande av seminarieuppsatser. Dessutom vore ett materielanslag, särskilt avseende inköp av böcker och tidskrifter, erforderligt. Hittills hade tillfälliga anslag beviljats från vederbörande universitets egna medel för ändamål av denna art. Kanslern ville ifrågasätta ett belopp å 1,500 kronor vid vartdera universitetet till amanuens och 1,000 kronor såsom materielanslag.

Statskontoret har funnit, att vissa skäl talade för att en omreglering av lärarbefattningarna och en omläggning av undervisningen och examinationen i nationalekonomi och finansrätt utan alltför långt uppskov borde genomföras. Mot kanslerns föreliggande förslag, att ämnena i fråga skulle vid vartdera universitetet företrädas av en professor och en biträdande lärare, vilka båda befattningshavare skulle anknytas till såväl den juridiska som den filosofiska fakulteten, funne statskontoret icke anledning till erinran. I betraktande av vad som tidigare i ämnet förekommit, måste ämbetsverket emellertid ifrågasätta, om icke den förordade ändringen kunde åstadkommas utan att ökade anslag behövde ställas till förfogande. Beaktas borde dock, att den nuvarande biträdande lärarbefattningen i nationalekonomi i Uppsala av brist på kompetenta sökande icke kunnat tillsättas i vederbörlig ordning. Därest med hänsyn härtill hinder skulle anses möta för genomförande av omregleringen vid Uppsala universitet, ville statskontoret icke motsätta sig en höjning av arvodet å befattningen i fråga. Såsom kanslern föreslagit, torde arvodet i så fall lämpligen kunna bestämmas till samma belopp som till biträdande läraren i geologi och mineralogi (10,300 kronor). I samband härmed syntes jämväl böra övervägas, om icke docenten Åkerman i Lund borde tillerkännas sådan avlöningsfyllnad, att denna jämte docentstipendiet beredde Åkerman samma ersättning som kunde komma att utgå till den biträdande läraren i nationalekonomi i Uppsala. Daremot kunde statskontoret icke tillstyrka, att medel äskades för avlöande av amanuens och för inköp av materiel. Kanslerns förslag, att juridisk examen icke skulle anses erforderlig för kompetens till professuren i nationalekonomi, föranledde icke erinran från statskontorets sida.

Besparingsberedningen har ansett, att en besparing skulle kunna vinnas genom en tillfällig indragning av arvodet till den biträdande läraren i nationalekonomi vid universitetet i Uppsala. Den biträdande läraren skulle därvid tills vidare avlönas av docentstipendiemedel.

Besparingsberedningen har till stöd för sitt förslag hänvisat till vad *Karl-gren* i förutnämnda promemoria anført i ämnet. Denne har framhållit såsom ett obestridligt faktum, att undervisningen i nationalekonomi vid universitetet för närvarande icke vore ordnad på ett tillfredsställande sätt. Medan professorer finnes inom de juridiska fakulteterna — där nationalekonomin vore ett av de mindre examensämnena, icke ens obligatoriskt i juris kandidatexamen, och där högre studier i detta fack vore sällsynta — finnes för närvarande inga professorer i nationalekonomi vid de filosofiska fakulteterna i Uppsala och Lund, där de med hänsyn till ämnets allmänna vikt vore starkt behöfliga och där högre studier hade ett starkt *raison d'être*.

Universitetskanslern hade därför föreslagit en uppordning av förhållandena i nationalekonomi, vilken syntes vara den enda riktiga och rationella. Detta betydde emellertid, att medan Uppsala kunde reda sig med nu utgående anslag — en professorsavlöning och ett anslag för biträdande lärare — skulle i Lund få uppföras ett nytt anslag för en biträdande lärare. Svårigheten i att under denna nödtid öka budgeten vore uppenbar. Det kunde därför ifrågasättas om icke saken skulle kunna *tills vidare* ordnas i huvudsak efter universitetskanslerns linje men med en besparing för statsverket av 7,500 kronor i stället för en ökning på samma belopp.

Juridiska fakulteterna hade 3 docentstipendier i Uppsala och 3 i Lund. Erfarenheten visade att dessa stipendier icke motsvarades av ett konstant behov:

Uppsala:

ht 1940	3 lediga
ht 1939	2 lediga
ht 1938	1 ledigt
ht 1937	1 ledigt
ht 1936	1 ledigt
ht 1933	2 lediga
ht 1932	2 lediga
ht 1931	2 lediga
ht 1930	2 lediga
ht 1926	1 ledigt
ht 1925	2 lediga
ht 1924	1 ledigt
ht 1923	1 ledigt
ht 1922	1 ledigt
ht 1921	2 lediga

Lund:

ht 1940	1 ledigt
ht 1939	1 ledigt
ht 1938	1 ledigt
ht 1937	1 ledigt
ht 1935	2 lediga
ht 1934	2 lediga
ht 1933	2 lediga
ht 1932	2 lediga
ht 1931	2 lediga
ht 1930	3 lediga
ht 1929	2 lediga
ht 1928	2 lediga
ht 1927	1 ledigt
ht 1926	1 ledigt
ht 1925	1 ledigt
ht 1924	2 lediga
ht 1921	1 ledigt

Man skulle nu kunna tänka sig att vid vartdera universitetet ett docentstipendium i juridiska fakulteten *tills vidare lånades* för avlöning åt en biträdande lärare i nationalekonomi. För Lunds vidkommande skulle detta ha den fördelen, att saken där kunde ordnas med lössläppande av det konfiskerade stipendiet i humanistiska sektionen (där trängseln om stipendier

alltid vore stor) och utan nya kostnader för statsverket; i Uppsala kunde det nuvarande anslaget på 7,500 kronor för biträdande lärare strykas och undervisning och examination icke desto mindre ordnas rationellt i enlighet med kanslerns förslag.

Det borde starkt understrykas, att de juridiska docentstipendierna endast skulle tills vidare lånas. Det vore riskabelt att mera definitivt och bindande överföra dem till det nya ändamålet. Erfarenheten visade, att det vore utomordentligt svårt att få fram yngre vetenskapsmän till docenturer och professurer i juridiska fakulteten. Man finge därför upprätthålla principen om 3 docentstipendier och komplettera lånearrangemanget med den bestämmelse, att när två stipendier vore tillsatta och en tredje kompetent juris docent sökte stipendium, under sådana förhållanden att han normalt borde ha fakultetens tredje stipendium, så skulle det lånade stipendiet återställas och tilldelas honom, och arvode för biträdande lärare i nationalekonomi skulle då automatiskt uppföras på universitetets stat. Erfarenheterna av docentfrekvensen syntes emellertid ge vid handen att staten på detta sätt »lånevägen» borde kunna i regel undslippa extra utgifter för biträdande lärare i nationalekonomi.

För universiteten vore det föreslagna arrangemanget givetvis en kännbar förlust därigenom att inbesparade docentstipendier ej återginge till statsverket utan överfördes till en besparingsfond, som sedan användes till extra anslag och stipendier. Lånet av ett juridiskt docentstipendium för nationalekonomins räkning skulle medföra att detta stipendiebelopp ej såsom så ofta hittills kunde fonderas. Emellertid syntes nuvarande tider ej vara lämpade för fondering av besparingar.

Det större akademiska konsistoriet i Uppsala har förklarat sig icke motsätta sig en tillfällig indragning i enlighet med besparingsberedningens förslag av arvodet åt den biträdande läraren i nationalekonomi. Härvid har förutsatts, att det docentstipendium, som kunde komma att i stället disponeras för ändamålet, åter skulle ställas till förfogande för sitt egentliga ändamål, när kompetent docent anmälde sig såsom sökande. Konsistoriet ville emellertid betona, att en dylik indragning av ett docentstipendium i juridiska fakulteten komme att medföra en avsevärd reduktion av de medel för olika undervisningsändamål, varöver de övriga fakulteterna nu förfogade. Häri låge ett starkt skäl för att denna indragning bleve av tillfällig natur och upphörde så snart det statsfinansiella läget det medgäve.

Det större akademiska konsistoriet i Lund har instämt i den uppfattning, varåt *juridiska fakulteten* därstädes givit uttryck. Fakulteten har — under förutsättning att en biträdande lärarbefattning med det av kanslern föreslagna arvodet nu inrättas — förordat den av Karlgren föreslagna anordningen, att ett av juridiska fakultetens docentstipendier tills vidare lånas i och för den biträdande lärarens avlöning.

Kanslern har — under hänvisning till den särskilda framställning, för vilken förut redogjorts — föreslagit den anordningen att ett docentstipendium vid juridiska fakulteten i Uppsala må för budgetåret 1942/43 tillfälligt tagas i anspråk för bestridande av en del av arvodet till den biträdande läraren i nationalekonomi.

Det torde vara uppenbart, att de nuvarande förhållandena i fråga om undervisningen i nationalekonomi vid våra statsuniversitet icke äro tillfredsställande. Sålunda saknas ordinarie lärostolar i detta ämne vid de filosofiska fakulteterna, inom vilka tyngdpunkten för åtminstone den mera kvalificerade undervisningen i ämnet numera ligger, medan inom vardera av de juridiska fakulteterna finnes en professur i »nationalekonomi och finansrätt», trots att ämnet nationalekonomi icke är obligatoriskt för juris kandidatexamen. Kanslern har föreslagit, att ämnesområdet skulle ändras till att avse »nationalekonomi med finansrätt» samtidigt med att professurerna skulle göras gemensamma för båda ifrågavarande fakulteter. Kanslern har dock ansett det kunna ifrågasättas, huruvida icke ämnesområdet borde omfatta enbart nationalekonomi. Det sistnämnda förslaget synes mig i och för sig vara att föredraga, då kombinationen av de båda ämnena nationalekonomi och finansrätt enligt min åsikt icke är lämplig. Det synes kunna ifrågasättas, huruvida icke finansrätten i stället borde förenas med någon av de civilrättsliga professurerna såsom fallet är vid Stockholms högskola. Detta spörsmål kräver emellertid närmare utredning, vilken torde böra ske genom kanslerns försorg. I avbidan på resultatet av en dylik utredning finner jag mig böra såsom en provisorisk lösning godtaga kanslerns förslag att ifrågavarande professurer skola avse nationalekonomi med finansrätt. Jag förutsätter dock, att av blivande innehavare av professurerna skall fordras vare sig betyg eller specimation i finansrätt. Skulle professorn till följd härav icke kunna åtaga sig undervisning och examination i finansrätt, böra dessa uppgifter ankomma på den biträdande läraren, av vilken i sådant fall givetvis bör fordras nödiga kvalifikationer härför. — Den sålunda förordade provisoriska förändringen torde böra genomföras tills vidare från och med den 1 juli 1942.

Kanslerns förslag innebär också, att vid universitetet i Lund skulle inrättas en för den juridiska och den filosofiska fakulteten gemensam befattning såsom biträdande lärare i nationalekonomi och finansrätt. Arvodet borde, med beaktande av den arvodesreglering, som från och med innevarande budgetår ägt rum, bestämmas till 10,300 kronor. Samtidigt borde arvodet vid motsvarande lärarbefattning i Uppsala, vilken redan nu är gemensam för nämnda fakulteter, höjas från 7,500 kronor med 2,800 kronor till 10,300 kronor. Kanslerns förslag i fråga om de biträdande lärartjänsterna synes i och för sig beaktansvärt. Lärartjänsten i Uppsala har, såsom kanslern påpekat, av brist på kompetenta sökande icke kunnat tillsättas, varför en arvodeshöjning kan synas befogad. Beträffande Lunds universitet har emellertid det trängande behovet av en dylik tjänst för de närmaste åren tillgodosetts genom att docenten Åkerman, vilken för närvarande svarar för den undervisning och examination, som skulle ankomma på en biträdande lärare, beretts möjlighet till förlängt innehav av sitt docentstipendium. Det definitiva ställningstagandet till förslaget om inrättande av en

biträdande lärartjänst vid Lunds universitet synes sålunda kunna uppskjutas ännu ett par år. Kostnaderna för inrättande av en dylik tjänst skulle visserligen kunna väsentligt reduceras, därest man accepterar det av professorn Karlgren framlagda, av vederbörande i Lund godtagna förslaget om tillfälligt ianspråktagande av ett juridiskt docentstipendium för bestridande av en del av arvodet för den biträdande läraren. Jag anser mig likväl ej för närvarande böra ifrågasätta tjänstens inrättande. Förslaget om tillfälligt ianspråktagande av ett juridiskt docentstipendium torde emellertid böra övervägas vid ställningstagandet framdeles till förslaget om inrättande av ifrågavarande lärartjänst. Med hänsyn till den ståndpunkt jag sålunda intagit till sistnämnda förslag finner jag mig icke heller för närvarande beredd att tillstyrka en arvodeshöjning beträffande motsvarande lärartjänst i Uppsala. I likhet med vederbörande universitetsmyndigheter förordar jag däremot i huvudsak det föreliggande besparingsförslaget, vilket innebär, att ett av den juridiska fakultetens docentstipendier tills vidare tages i anspråk för bestridande av en del av kostnaderna för avlönande av den biträdande läraren. Härigenom inbesparas 6,000 kronor jämte därpå belöpande dyrtids- och kristillägg. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de bestämmelser beträffande den förordade anordningen, som må befinnas erforderliga.

b) Indragning av civilrättsprofessorer.

Besparingsberedningen har förordat, att en av de tre civilrättsprofessorerna vid universitetet i Lund tills vidare vakaussättes samt att, därest jämväl motsvarande professor i Uppsala skulle bli ledig, frågan om dess vakaussättande upptages till prövning.

För närvarande finnas tre civilrättsliga professorer vid vardera av statsuniversiteterna; de benämnas sålunda:

i Uppsala:

- 1 professor i civilrätt med romersk rätt
- 1 professor i civilrätt med internationell privaträtt
- 1 professor i civilrätt

i Lund:

- 2 professorer i civilrätt
- 1 professor i civilrätt med internationell privaträtt.

Det ankommer på Kungl. Maj:t eller, jämlikt § 114 mom. 2 i universitetsstatuterna, på kanslern att närmare fördela undervisnings- och examinationsskyldigheten inom det civilrättsliga ämnesområdet mellan vederbörande professorer. Före 1938 voro nämnda skyldigheter inom civilrättens olika ämnesgrenar på ett mera fixt sätt uppdelade på professorerna; ämnesfördelningen framgick av professorernas benämning och var sålunda beroende av riksdagens prövning (se proposition 1938: 218 sid. 9—11 och 30—31 samt riksdagens skrivelse 1938: 417).

Före den 1 juli 1938 funnos vid Lunds universitet endast 2 civilrättsprofessorer. Den tredje inrättades från och med nämnda dag genom beslut av 1936 års riksdag.

Besparingsberedningens förslag bygger på vad professorn *Karlgren* i förutnämnda promemoria anför.

Den nuvarande ordningen med 3 professorer i civilrätt vid varje lärosäte (Uppsala, Lund, Stockholm) vore av ungt datum. I själva verket hade den tredje civilrättsprofessuren i Lund ännu icke kunnat besättas med ordinarie innehavare av brist på kompetent sökande.

Då man här sålunda ännu icke stode inför ett fullbordat faktum, låge det nära till hands att undersöka huruvida icke här en besparing skulle kunna göras. Rent automatiskt skedde ju en besparing därigenom att den nya tredje professuren upprätthölls på förordnande, så länge den av brist på kompetent sökande icke kunde tillsättas. Men en fråga av större räckvidd vore den, huruvida icke åtminstone tillsvidare denna professur skulle kunna helt vakanssättas, utan att upprätthållas på förordnande, på samma sätt som professuren i sanskrit nu stått vakant i ett antal år. Detta skulle betyda, att den nyligen fastställda nya fördelningen av civilrättens grenar mellan de tre professorerna finge suspenderas, och att man tills vidare finge återgå till den ordning, som dessförinnan gällt i årtionden.

Det stora antalet civilrättsprofessorer i Sverige (11 lärostolar, när man medräknade dem vid handelshögskolorna i Stockholm och Göteborg) motiverades främst av önskvärdheten av att detta centrala område av juridiken bleve föremål för en energisk och omfattande vetenskaplig bearbetning. Givet vore att vakanssättande av en professur i Lund skulle betyda en förlust på denna punkt — men en sådan förlust kunde kanske tagas med hänsyn till landets finansiella nödläge. Av mindre trängande betydelse för upprätthållande av alla 11 professorerna måste hänsynen till undervisning och examina sägas vara. Det kunde här erinras om att under årtionden, och ända fram i nutiden, med lika stora lärjungeskaror som för närvarande, systemet med 2 civilrättsprofessorer fungerat oklanderligt, både i Lund och i Stockholm. Visserligen hade det på så vis varit tunga och stora ämnen, och särskilt hade givetvis tentamensbördan varit betydlig. Men det kunde framhållas, att tentamensbördan i praktiken icke minskades med jämnt en tredjedel för de två professorerna genom tillkomsten av den tredje professuren: *samma antal tentander* skulle alltså av dem förhöras, och lättnaden bestode i att förhöret ej komme att gälla fullt så stora områden. 2-professursystemet vore därför troligen ur examinationssynpunkt icke *så mycket* tyngre än 3 professursystemet som det vid första påseende kunde synas.

Det kunde vidare erinras om att likaväl under 2-professurepoken som nu under 3-professurepoken erfarenheten visade, att professorer i civilrätt icke varit så överlastade med arbete, genom undervisning och examination, som man kanske föreställde sig: det hade alltid i stor utsträckning förekommit, att professorer i civilrätt, vid sidan av sin forskning, sin undervisning och sin examination, haft tid och krafter till övers för andra viktiga arbetsuppgifter: riksdagsmannauppsdrag, arbete i lagberedningen, juristuppsdrag av skilda slag. Man kunde därför svårligen göra gällande att det vore ett allvarligt missförhållande, att civilrätten vid ett lärosäte sköttes av allenast 2 professorer. Det hade länge gått förträffligt, och torde i en nödtid fortfarande kunna fungera ganska bra.

Karlgren hade i denna fråga konsulterat en av vårt lands främsta jurister, som, innan han lämnat den akademiska banan, under många år med utomordentlig framgång skött den ena av de två civilrättsprofessorerna i

den starkt frekventerade fakulteten vid Stockholms högskola, och som vid sidan därav nedlagt ett omfattande arbete i lagberedningen och haft flera andra maktpåliggande uppdrag. Denne hade uttalat att han skulle betrakta minskningen i den vetenskapliga forskningen som den enda allvarligare olägenheten av ett vakanssättande tills vidare av en av de 11 civilrättsprofessurerna. Ur undervisnings- och examinationssynpunkt hade han ansett det gamla systemet med civilrätten uppdelad mellan 2 professurer ha vissa avgjorda fördelar framför det nya systemet med uppdelning på 3 händer. För sin del hade han *icke* önskat en omläggning i den nya riktningen under sin tjänstetid som civilrättsprofessor.

Dessa skäl syntes tala för att möjligheten av ett fullständigt vakanssättande tills vidare av den nya tredje civilrättsprofessuren i Lund undersöktes.

De större akademiska konsistorierna i Uppsala och Lund ha avstyrkt besparingsberedningens förslag under återopande av vad vederbörande fakulteter anfört.

Juridiska fakulteten i Uppsala har yttrat i huvudsak följande: Civilrätten omfattade ett synnerligen vidsträckt ämnesområde och vore med hänsyn därtill numera i juris kandidatexamen uppdelad på tre examensämnen, civilrätt: obligationsrätt, civilrätt: familje- och sakrätt samt speciell privaträtt. För de studerandes utbildning i detta centrala och viktiga ämne vore det av största betydelse, att på varje professor i ämnet icke fölle större del därav än som ungefärligen motsvarade ett examensämne. Redan år 1910 hade också vid Uppsala universitet professuren i civilrätt, som då jämte professuren i speciell privaträtt representerat hela det ämnesområde, vilket nu innefattades i civilrätten, blivit uppdelad på två professurer. Såsom skäl för en dylik uppdelning hade juridiska fakulteten anfört, att den ansett det vara synnerligen önskvärt, att civilrätten komme att vid detta universitet representeras av två professorer. Denna sin uppfattning hade fakulteten grundat icke blott på hänsyn till den arbetsbörda, som vore förenad med undervisningen och examinationen i civilrätt, utan även därpå, att i ett ämne av sådan art och betydelse de studerande om möjligt borde erhålla en mera mångsidig handledning, än som av en enda professor kunde förväntas. Dessa skäl syntes alltjämt ha full styrka. Att så vore fallet bekräftades därav, att sedermera först professuren i civilrätt vid Stockholms högskola och slutligen även professuren i civilrätt vid Lunds universitet uppdelats på två professurer.

Vad särskilt förhållandena vid Uppsala universitet anginge ville fakulteten därjämte även fästa uppmärksamheten på att en av dess professurer i civilrätt omfattade även ämnet romersk rätt och att en annan av dessa professurer omfattade även ämnet internationell privaträtt. Ingendera av dessa professurer skulle sålunda kunna vakanssättas utan att det samtidigt på något sätt sörjdes för undervisning och examination i det till densamma hörande biämnet.

Av nu anförda skäl måste fakulteten bestämt avstyrka, att någon av professurerna i civilrätt vid Uppsala universitet vid framdeles uppstående ledighet skulle vakanssättas och att fakulteten sålunda skulle åter försättas i en situation, motsvarande den, som varit rådande för mer än 30 år sedan, och som då betraktats som otillfredsställande.

Även förslaget, att den för närvarande lediga professuren i civilrätt vid Lunds universitet skulle tills vidare vakanssättas, ansåge fakulteten av skäl,

som i huvudsak framginge av det nyss sagda, mindre välbetänt. Ett vakanssättande av denna professur skulle uppenbarligen för innehavarna av de båda andra civilrättsprofessurerna eller åtminstone för endera av dem innebära en väsentlig ökning av tentamensbördan, i det tvärt emot vad Karlgren antog, fortfarande samma antal tentamina som förut i civilrättens tre examensämnen måste förrättas. Säsom skäl för att den föreslagna åtgärden oberoende av hänsyn till dylika omständigheter borde genomföras, framhölle Karlgren, att under årtionden, och ända fram i nutiden, vid lika stora lärjungeskaror som för närvarande, systemet med två civilrättsprofessurer fungerat oklanderligt, både i Lund och Stockholm. Detta påstående kunde vara befogat, vad undervisningen och examinationen anginge, men det gäve icke någon fullt riktig bild av situationen, om det icke kompletterades med en erinran om att den undervisning och examination, som åvilat innehavarna av de odelade civilrättsprofessurerna, särskilt under senare år varit så utomordentligt tyngande, att den tid, som stått till buds för den uppgift, vilken borde vara en professors viktigaste, den vetenskapliga forskningen, blivit på ett högst betänkligt sätt beskuren.

Fakulteten ville i detta sammanhang till sist även erinra om de åtgärder, som under senare år i olika avseenden vidtagits och planerats i syfte att uppmuntra till högre juridiska studier. Dessa åtgärder hade icke varit utan avsedd verkan. Ett icke ringa antal studerande vore sålunda för närvarande vid rikets tre juridiska fakulteter sysselsatta med vetenskapliga undersökningar av skilda slag, de flesta på civilrättens område. Att ett vakanssättande av den nu lediga professuren i civilrätt vid Lunds universitet på ett beklagligt sätt skulle minska det sålunda återuppväckta intresset för högre vetenskapliga studier på civilrättens område vore påtagligt. Och i ännu högre grad skulle naturligen så bli fallet, därest även ett vakanssättande av någon av civilrättsprofessurerna vid Uppsala universitet skulle övervägas.

Juridiska fakulteten i Lund anför: Det medgäves av Karlgren, att vakanssättande av den tredje professuren betydde en förlust i fråga om civilrättens vetenskapliga bearbetning. Fakulteten ville starkt understryka detta och erinrade om den juridiska forskningens ökade betydelse i en tid med alltmera komplicerad samhällsutveckling. Det gjordes i promemorian gällande, att hänsynen till undervisning och examina däremot måste sägas vara av mindre trängande betydelse i detta sammanhang. Fakulteten såg sig i detta stycke nödsakad att hävda en annan uppfattning. Icke blott forskningen utan även undervisningen måste bli lidande genom den föreslagna vakanssättningen, och detta vore i hög grad att beklaga. Minskningen i civilrättslig undervisning skulle bland annat betyda en ofrånkomlig minskning av de civilrättsliga seminarieövningarna, vilkas stora vikt för de studerandes skolning i juridisk metod och orientering i rättspraxis blivit alltmera uppenbar. Vad examinationen anginge, byggde promemorian på antagandet, att lättnaden genom 3-professursystemet endast bestode i att förhöret ej komme att avse fullt så stora områden, under det att antalet tentander sades vara samma som vid 2-professursystemet. Detta antagande, som i promemorian tillmättes stor betydelse, torde bero på ett förbiseende. Antalet civilrättsliga examensämnen hade sedan flera decennier varit tre, varför med ett 2-professursystem en av professorerna finge fördubblad examensbörda genom att företräda två av de civilrättsliga examensämnena. En reducering av dessa examensämnen till två hade icke föreslagits och torde icke kunna genomföras endast för Lunds del, även om man bortsåg från de allmänna svårigheter, som en sådan reducering skulle innebära.

Även om ett 2-professursystem vore möjligt att genomföra, medförde det sålunda stora nackdelar för forskning, undervisning och examination. Det skulle också innebära, att Lunds juridiska fakultet ställdes i sämre situation än fakulteterna i Uppsala och Stockholm och att en helt nyligen såsom riktig befunnen organisation sönderbrötes. Det vore visserligen sant, att — såsom i promemorian framhölles — den tredje professuren i Lund hittills icke kunnat besättas. Den hade emellertid kunnat upprätthållas genom vikarie, och att den icke kunnat besättas torde ha sin huvudsakliga förklaring i speciella sammanträffande omständigheter. Sedan en civilrättsprofessur i Lund blivit ledig genom professorn Björlings frånfalle 1934, hade under senare delen av 1930-talet icke mindre än ytterligare fyra civilrättsprofessurer inom kort tid blivit lediga. Härigenom hade flera docenter i ämnet vunnit snabbare befordran än som eljest kunnat påräknas. Därtill komme, att långvarig militärtjänstgöring de sista åren avsevärt försevat specimations- och avhandlingsarbete. Goda utsikter funnes emellertid att inom en nära framtid påräkna sökande till professuren. Härtill kunde läggas, att enbart i Lund för närvarande åtminstone 8 personer vore sysselsatta med juridiskt avhandlingsarbete, varav 4 inom civilrättens olika grenar. Det skulle helt säkert menligt inverka på detta i jämförelse med tidigare förhållanden starkt stegrade intresse för juridisk vetenskap, om indragningar eller vakanssättningar började göras bland de juridiska lärostolarna, allra helst som besparingsberedningen syntes önska vid första lägliga tillfälle genomföra en övergång till 2-professursystem även i Uppsala.

När i promemorian tidigare förhållanden i Lund och vid Stockholms högskola åberopades, kunde erinras, att 2-professursystemet icke kunde fungera lika bra nu som tidigare. Lagmaterialet och rättsfallsstoffet m. m. hade successivt vuxit. Nya delar av civilrätten, såsom t. ex. arbetsrätten, krävde genom samhällsutvecklingen ökad uppmärksamhet, ett förhållande som vunnit beaktande vid den nya fördelningen av civilrättens grenar mellan civilrättsprofessurerna i Lund. Lärjungeantalet hade avsevärt stigit sedan den tid, då 2-professursystemet betraktats som den lämpliga organisationsformen. Därtill hade statsvetenskaplig examen medfört tillkomsten av ytterligare en grupp studerande (ämnet privaträtt), vilka krävde särskild undervisning och examination.

Fakulteten insåge nödvändigheten att i nuvarande nödtid söka genomföra besparingar men kunde av ovan anförda skäl icke tillstyrka ett fullständigt vakanssättande av den lediga civilrättsprofessuren. En viss besparing kunde emellertid uppnås, utan att de berörda nackdelarna behövde inträda. Fakulteten hade nyligen gjort framställning om uppskov till ingången av vårterminen 1943 med åtgärder för tillsättande av sagda professur.¹ Även om tillsättningsproceduren då kunde inledas, förflöte åtskillig tid innan denna procedur kunde avslutas och eventuell utnämning ske. En vakans, ehuru med vikariat, vore alltså under alla förhållanden att räkna med under minst två år framåt. Den del av de till professuren anslagna avlöningsmedlen, som icke toges i anspråk för vikariatsarvodet, överfördes för närvarande till universitetets reservfond. Det syntes fakulteten kunna föreskrivas, att så länge befattningen icke tillsatts, denna del av avlöningsmedlen icke alls skulle utgå, varigenom motsvarande besparing uppkomme för statskassan. Denna besparing torde uppgå till omkring 5,000 kronor för år räknat.

¹ Kungl. Maj:t har den 30 december 1941 föreskrivit, att med åtgärder för tillsättande av denna professur skall anstå tills vidare intill början av vårterminen 1943.

Kanslern har, under hänvisning till vad de juridiska fakulteterna anfört och med åberopande även av sin personliga erfarenhet såsom förutvarande innehavare av en civilrättsprofessur i Uppsala, avstyrkt besparingsberedningens förslag.

Med hänsyn till de bestämda invändningar, som riktats mot besparingsberedningens ifrågavarande förslag från de i ämnet mest sakkunniga instansernas sida, kan jag icke finna tillrådligt att för närvarande tillstyrka bifall till detta förslag. Jag erinrar även om att jag i det föregående ifrågasatt en utredning angående möjligheterna att överföra ämnet finansrätt till de civilrättsliga ämnesområdena. Såvitt gäller universitetet i Lund torde därvid närmast ifrågakomma ett sammanförande av finansrätten med den nu lediga civilrättsprofessuren. Om jag sålunda icke kan förorda besparingsberedningens förslag, vill jag i stället taga fasta på den av juridiska fakulteten i Lund anvisade utvägen att vinna en besparing genom att föreskriva att av det i staten upptagna avlöningsbeloppet skall tagas i anspråk endast så mycket, som åtgår till avlönande av vikarien på tjänsten. Härigenom vinnes under tiden intill dess professuren blivit tillträdd, såsom av det föregående framgår, en årlig besparing av omkring 5,000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles, efter förslag av kanslern, meddela de bestämmelser i detta hänseende, som må finnas erforderliga.

Departementschefen.

c) Indragning av lärarbefattningar i matematik.

Vid varterdera av våra statsuniversitet finnas två professurer i matematik och en befattning såsom biträdande lärare (arvode 7,500 kronor). De biträdande lärarna förordnas av universitetskanslern för högst tre år i sänder på förslag av respektive filosofiska fakultets matematisk-naturvetenskapliga sektion. De biträdande lärartjänsterna inrättades vid Uppsala universitet från och med den 1 juli 1938 och vid Lunds universitet från och med den 1 juli 1939.

Besparingsberedningen har föreslagit till närmare överbäggande, huruvida icke en matematikprofessur vid varterdera universitetet skulle kunna indragas i samband med uppkommande vakanser. I avvaktan härpå borde det enligt besparingsberedningen vara möjligt för universitetet att avlöna biträdande lärare i matematik på sätt skett före 1938 respektive 1939, d. v. s. av docentstipendiemedel.

Karlgrén har i sin promemoria ifrågasatt, huruvida det vore alldeles nödvändigt att vid sidan av två professurer och en stipendierad docent i matematik även ha en biträdande lärare. Examensfrekvensen vore icke stor. Man kunde fråga sig om icke matematiken vore i läraravseende proportionsvis starkare representerad än många andra fack. Med hänsyn till matematikens väldiga omfattning, med en rad vitt skilda grenar, torde ur forskningssynpunkt 2 professurer vid varterdera universitetet vara väl motiverade.

Ur undervisningssynpunkt kunde man emellertid fråga sig om det vore alldeles nödvändigt att vid sidan av 2 professorer och en stipendierad docent

även ha en biträdande lärare, och huruvida icke den undervisning, som nu lagts på denne, kunde åtminstone tills vidare ombesörjas av professorer och docenter, såsom fallet varit ända fram till 1939, även om därmed skulle följa att ett stort mått av propedeutisk undervisning fölle på dem, med motsvarande minskning av de högre vetenskapliga föreläsningarna.

Besparingsberedningen åberopar till stöd för sitt, från Karlgrens mening avvikande förslag, att det framhållits, hurusom den biträdande läraren i matematik för den elementära, grundläggande universitetsutbildningen i matematik vore av vida större betydelse än professorerna i ämnet. Den biträdande läraren vore och måste vara en pedagogiskt skicklig matematiker med kännedom om de studerandes förutsättningar att följa undervisningen. Biträdande lärartjänsterna hade visserligen inrättats först 1938/39 men under en lång följd av år hade då samma undervisning meddelats och anslag härför beviljats av tillgängliga medel.

Kanslern har under hänvisning till vad från universitetens sida anförts avstyrkt ändring i nu rådande ordning.

Matematisk-naturvetenskapliga sektionen i Uppsala har avstyrkt de ifrågasatta indragningarna inom ämnet matematik. Till stöd härför har anförts bland annat:

Matematikens grundläggande och dominerande ställning bland sektionens ämnen kunde ej nog kraftigt understrykas.

Matematiken vore som bekant en viktig hjälpvetenskap för flertalet av sektionens discipliner och det kunde med bestämdhet påstås att fordran på ett visst mått av matematiska insikter i de flesta fall vore oeftergivlig. Den, som ej behärskade de matematiska begreppen och uttrycksmedlen, stode lika hjälplös inför en matematisk formel eller deduktion som den icke språkkunnige inför en lärobok eller avhandling, författad på ett för honom obekant språk. Matematikens ställning som nyckelämne till de exakta naturvetenskaperna torde böra framhållas även ur en annan synpunkt. Sektionen hade nyligen haft tillfälle yttra sig om det förslag till intensifierad tekniskvetenskaplig forskning och undervisning, som framlagts av 1940 års sakkunniga i dessa ärenden. Härvid hade sektionen framhållit som en nödvändig förutsättning för att vårt land skulle kunna hålla en hög standard på detta område, att även universitetens undervisnings- och forskningsverksamhet inom teknikens modervetenskaper vederbörligen tillgodosåges. Ett försvårande av denna verksamhet genom indragning av nödvändiga lärartjänster tedde sig i detta sammanhang som en föga lycklig åtgärd.

Matematiken vore sektionens ojämförligt största examensämne, och bortsett från kemin och fysiken vore examinationen i matematik dubbelt så stor som inom sektionens övriga ämnen. Även inom den högre vetenskapliga utbildningen intoge matematiken en framträdande plats. Under senaste femårsperiod hade sålunda bland den matematisk-fysiska gruppens sex ämnen endast kemin kunnat uppvisa lika stort antal licentiatexamina som matematiken. Det kunde vidare nämnas, att tillströmningen till den högre utbildningen i matematik varit synnerligen livlig under senare år, samt att antalet studenter, vilka innevarande läsår påbörjat högre studier i ämnet, vore större än det någonsin varit under de sista tjugo åren.

Även i förhållande till antalet professurer vore utbildningen i matematik att betrakta såsom synnerligen omfattande och endast ett ämne, fysiken, hade i detta avseende ett bestämt företräde. Men det borde i detta sammanhang framhållas, att undervisning och forskning inom det matematiska läroområdet, i motsats till vad fallet vore inom flertalet av sektionens ämnen, ej krävde en dyrbar materiell utrustning med en ty åtföljande mångfald av olika befattningar. Sektionen ville därför ifrågasätta huruvida ej med nuvarande organisation en examination i matematik droge en mindre total kostnad än något annat av sektionens ämnen.

De flesta studenter hade mycket svårt att på egen hand studera ämnet matematik. Studiet av kurslitteraturen måste kompletteras med föreläsningar och framför allt med *omfattande övningar i problemlösning under god kontinuerlig handledning*. Den nödiga säkerheten och färdigheten i de matematiska hjälpmedlens tillämpning kunde vinnas blott genom dylika övningar, vilka vore fullt jämförbara med laborationerna inom andra ämnen, både till sin betydelse för de studerande som i fråga om den tid som läraren måste anslå för desamma. Såväl uppsättandet av problem som granskningen av lösningarna vore synnerligen tidsödande. Undervisningsskyldigheten för den biträdande läraren vore sex timmar per vecka, vilket svarade mot den sammanlagda undervisningsskyldigheten för en professor och en docentstipendiat. Trots detta hade sektionen lyckats besätta tjänsten med en lektorskompetent docent. Denne hade sedan på ett synnerligen förtjänstfullt sätt skött större delen av den propedeutiska undervisningen. Hans föreläsningar och övningar vore väl besökta. Höstterminen 1941 hade deltagarantalet uppgått till 46 trots minskning på grund av militärinkallelser. I kursen deltog inte blott de, som ämnade avlägga akademisk examen i ämnet, utan även aspiranter till tekniska högskolan jämte andra studenter, vilka för sina studier behövde komplettera den numera underhålliga matematikunderbyggnaden från skolan.

Aldrig tidigare hade väl större krav ställts på effektiv undervisning än nu då studenterna på grund av militärtjänstgöring vållades betydande avbräck i sin utbildning. Sektionen ville därför med eftertryck framhålla, att det under nuvarande förhållanden skulle vara en missriktad sparsamhet att indraga den lärartjänst, som direkt avsåge att underlätta de grundläggande studierna i sektionens största examensämne.

Enligt sektionens mening skulle matematiken, med hänsyn till vad sektionen anfört, vara ett av de ämnen, vilka först i sista hand skulle drabbas av inskränkningar i sin representation.

Matematisk-naturvetenskapliga sektionen i Lund har bestämt avstyrkt en tillfällig återgång till förhållandena före år 1939 och som sin mening uttalat, att bibehållandet av biträdande lärartjänsten i matematik vore av den största betydelse för undervisningen inom sektionen. Till stöd härför har sektionen instämt i vad professorerna i matematik anfört.

Vederbörande matematikprofessorer framhålla, att frågan, huruvida en professur i ämnet skulle kunna indragas vid vartdera universitetet, enligt deras bestämda mening borde besvaras nekande. Frågan fordrade i vilket fall som helst före ställningstagande av myndigheterna en lång och ingående utredning, som omöjligt kunde företagas under den tid, som stått till förfogande för besvarande av remissen. Beredningens tanke, att det i av-

vaktan på indragning av en professur borde vara möjligt för universiteten att avlöna biträdande lärare i matematik på sätt som skett före 1939, betydde i verkligheten indragande av befattningen. Någon biträdande matematiklärare hade nämligen icke funnits före 1939, och någon möjlighet att av egna fonder avlöna en sådan hade Lunds universitet i varje fall icke.

Huvudparten av den elementära undervisningen i matematik — kursen i differential- och integralkalkyl — hade som regel före 1939 fallit på docentstipendiaten, när sådan, vilket icke alltid varit fallet, kunnat påräknas. Därtill hade kommit lägre seminariets övningar, för vilka ett årligt anslag på 600 kronor brukat erhållas ur docentstipendiefonden. Att anslaget kunnat hållas så lågt hade berott på att för dåvarande ledaren uppdraget haft karaktären av ren bisyssla.

Under tiden från och med höstterminen 1930 till och med vårterminen 1935 hade ingen stipendierad docent funnits att tillgå. Kursen hade under dessa år måst anförtrös åt unga licentiater utan större pedagogisk erfarenhet mot en ersättning av 3,500 kronor per år, vilken då måst tagas ur docentstipendiefonden. Fonden hade alltså under denna tid belastats med över 4,000 kronor om året för matematikens räkning, ett ingrepp, som då av sektionen accepterats som en nödfallsutväg men som icke utan förfång för andra ämnens berättigade intressen kunde tänkas godkänd i fortsättningen.

I det ena som andra fallet måste mot anordningen av undervisningen allvarliga anmärkningar göras. Omfånget av den undervisning, som meddelats i form av årligt återkommande kurser, hade varit avgjort otillräckligt. Detta förhållande hade accentuerats ytterligare genom matematikens försvagning i skolan med påföljande osäkerhet hos elevmaterialet och bristande vana vid matematiska tankegångar. Hur otillräckligt omfånget varit framginge vid jämförelse med den numera meddelade undervisningen, vilken senare icke vore mer än vad som oundgängligen behövdes. Till befattningen som biträdande lärare, vilken alltså numera i mycket utvidgat skick övertagit propedeutiska kursen jämte tillhörande övningar, hade universitetet haft lyckan förvärva en lärare av sällsynta kvalifikationer. Den stora tillströmningen till föreläsningar och övningar visade bäst, hur dessa uppskattades av studenterna.

Genomförd elementär undervisning hade mer och mer blivit en nödvändighet. Att säga att den propedeutiska kursen med räkneövningar blivit ett av de viktigaste momenten i universitetets stående undervisning, vore ingen överdrift. Den vore utan all fråga sektionens mest besökta kurs. Ett borttagande eller beskärande av denna skulle innebära ett mycket allvarligt bakslag för hela undervisningen i den matematisk-naturvetenskapliga sektionen. Bakslaget skulle ej enbart träffa de studerande, som hade matematik till huvudämne, utan ännu kännbarare träffa dem, som behövde ämnet som grundläggande hjälpvetenskap. Det kunde icke nog framhållas, att för lärjungar, sysselsatta med angränsande naturvetenskapliga ämnen, en solid matematisk grundval vore en ovärderlig och ofrånkomlig förutsättning. Att det möjliggjordes för den nykomne studenten att möjligast snabbt förvärva denna grundval, måste vara ett förstahandsintresse, när det gällde att åstadkomma en förnuftig och ekonomiskt effektiv organisation av sektionens utbildningsuppgift.

När det framhölls, att den propedeutiska kursen sedan sin tillkomst fyllt sin mission på ett sätt, som överträffat alla förväntningar, vore därmed icke sagt att den gäve allt det nödvändiga av elementär undervisning. I

själva verket återstode inom det elementära mer än nog av uppgifter för alla inom den nuvarande lärarbesättningen.

En återgång till det gamla skulle betyda dels en beklaglig minskning av den propedeutiska kursens omfattning dels ett sannolikt försvagande av övningarnas effektivitet, dels medföra en av besparingsberedningen sannolikt ej påräknad utgift för arvode till en övningsledare, en utgift som i varje fall ej torde kunna anslås till lägre belopp än 1.500 kronor årligen och som icke rimligen kunde tänkas regelbundet avkrävd docentstipendiefonden. Vad övningarna beträffade tillkomme för övrigt även under nuvarande omständigheter den olägenheten, att tillströmningen vore sådan att de borde ytterligare utökas med möjlighet till uppdelning på parallellavdelningar. Med tillgång till både docent och lärare vore det naturligt, att den förre åtog sig *en del* av denna undervisningsbörda, som ej nödvändigt behövde få så permanent karaktär och ej heller skulle bli så pressande som ett övertagande av den propedeutiska föreläsningskursen måste vara även om den reducerades till sitt gamla omfång.

Vidare vore det knappast i överensstämmelse med docentstipendieinstitutionens egentliga uppgift att docenten bundes vid en och samma årligt återkommande tjänstgöring av huvudsakligen pedagogisk art. För docentstipendiaten, vilken för att få behålla sitt stipendium måste ha tid och krafter att ägna sig åt vetenskaplig produktion, vore det givetvis av största vikt att även hans undervisning, åtminstone tidvis, hade vetenskaplig karaktär. Därtill komme, att det vore långt ifrån självklart, att docentstipendiaten hade den pedagogiska skicklighet, som man med rätta fordrade av en biträdande lärare och som ensam kunde göra denna undervisning effektiv. Som redan nämnts, vore det ej heller givet, att stipendierad docent funnes.

Beträffande den högre matematiska undervisningens uppgifter gällde, att dessa ingalunda i sin helhet vore av exklusivt matematisk natur. Matematiken vore icke någon abstrus vetenskap, som levde sitt eget liv i förnäm avskildhet. Det vore tvärtom så att den i våra dagar stode i själva frontlinjen i bredd med de empiriska vetenskaper, som de senaste åren erövrat så oanade områden åt vetandet. Det stode mer och mer klart, att särskilt den teoretiska fysiken måste på undervisningen i matematik ställa krav av en högt avancerad och fullkomligt ny karaktär. Som exempel kunde nämnas att den rent formella algebran, förut endast bedriven som ett nästan löjeväckande självändamål av några specialister, fått en av ingen drömd aktualitet inom den nyaste av vetenskaper, atomfysiken. Matematikprofessorerna hade sett som sin uppgift att i föreläsningsserier och på seminarier, så långt det varit möjligt, bibringa lärjungarna de för dessa discipliner nödvändiga och ofta svårfattliga matematiska förutsättningarna. Åhörar- och deltagarsiffror tydde på att denna strävan uppskattats av eleverna.

Det vore svårt att se, hur det skulle vara möjligt att på professorerna och den eventuellt förefintlige docenten lägga den rent elementära undervisningen i dess helhet, utan att den fundamentala uppgiften av aktuell vetenskaplig beredskap betänkligt skulle eftersättas.

Av de matematisk-naturvetenskapliga sektionernas yttranden synes framgå, att de biträdande lärarna i matematik vid våra statsuniversitet fylla en viktig uppgift i egenskap av ledare för de omfattande propedeutiska kurser i matematik, vilka äro grundläggande för studiet av åtskilliga av de matematisk-

Departementschefen.

naturvetenskapliga disciplinerna. En minskning av denna grundläggande undervisning skulle otvivelaktigt innebära en tillbakagång, som komme att medföra betydande olägenheter för de studerande. En indragning av anslagsmedlen till de biträdande lärarna, på sätt besparingsberedningen synes ha ifrågasatt såsom en provisorisk åtgärd i avbidan på möjlighet att vakanssätta en av vartdera universitetets matematikprofessorer, skulle, då propedeutiska kurser i nuvarande omfattning svårligen torde kunna undvaras, således betyda *antingen* att universiteten finge till förfång för andra anslagsbehov söka upprätthålla dessa kurser med tillhjälp av eventuellt inbesparade medel — närmast docentstipendiefonderna — *eller* att ifrågavarande kursverksamhet finge upprätthållas av vederbörande professorer själva med tillhjälp av stipendierade docenter, där sådana funnes att tillgå. Den förra utvägen synes med hänsyn icke minst till den kända hårda konkurrensen om docentstipendierna icke böra tillgripas. Den andra utvägen, att belasta professorerna och eventuella docenter med all elementär undervisning, skulle få i stort sett samma verkningar som en indragning av en av de båda professorerna. En dylik utväg kan jag för min del icke tillråda. Ur principiell synpunkt synes det vara att föredraga, att den propedeutiska, d. v. s. den elementära undervisningen, såvitt möjligt meddelas av biträdande lärare eller därmed jämförliga befattningshavare, medan den mera kvalificerade undervisningen förbehålles professorerna såsom en uppgift vid sidan av deras forskningsverksamhet. Vad särskilt matematiken angår, torde detta ämne såsom vetenskapligt forskningsområde i våra dagar mer än någonsin framträda såsom i många avseenden grundläggande för andra forskningsområden, särskilt i belysning av de fysiska och därmed besläktade vetenskapernas landvinningar under de senaste decennierna. Såvitt jag på grundval av den förebragta utredningen kan bedöma, skulle det därför vara mindre lyckligt att, såsom ifrågasatts, indraga två matematikprofessorer eller att belasta deras innehavare med undervisningsuppgifter, som skulle betaga dem möjligheterna att i önskvärd omfattning ägna sig åt sina huvuduppgifter.

Jag kan sålunda icke för närvarande giva min anslutning till de besparingsåtgärder, som i förevarande sammanhang diskuterats.

d) Indragning av lektorsbefattningarna i svenska språket vid universiteten.

Vid vartdera av våra universitet finnes en universitetslektor i svenska språket. Arvodet är 8,300 kronor eller, därest innehavaren av befattningen är lärare vid allmänt läroverk eller annan under skolöverstyrelsens inseeende ställd läroanstalt, ett belopp motsvarande vad han i sådan egenskap nödgas avstå av sina avlöningsförmåner, vartill dessutom kommer ett arvode av 1,000 kronor, *dock sammanlagt högst 11,200 kronor.*

Den nuvarande innehavaren av lektoratet i Uppsala är lektor vid högre all-

männa läroverket i Uppsala, innehavaren av lektoratet i Lund lektor vid folkskoleseminariet därstädes.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår har *kanslern* erinrat, att den stadgade maximeringen av arvodet till 11,200 kronor — såsom framginge av 1935 års statsverksproposition, bilagan åttonde huvudtiteln, sid. 199 och 202 — hade bestämts med utgångspunkt från år 1935 utgående lektorsavlöning i högsta lönegraden å dyraste ort. Sedan läroverkslärarna numera fått sina avlöningsförmåner avsevärt förbättrade, borde såsom en konsekvens härav maximibeloppet för universitetslektorns arvode undergå en motsvarande förhöjning. Lektorsavlöningen i högsta löneklass å I-ort utgjorde 12,000 kronor. Härtill komme så rörligt tillägg och kristillägg med för närvarande tillhoppa (1,620 + 864 =) 2,484 kronor ävensom det särskilda arvodet å 1,000 kronor för år. Sammanlagda årliga ersättningsbeloppet bleve således 15,484 kronor eller i avrundat tal 15,500 kronor. Vederbörande anslagsposter borde alltså höjas med (15,500—11,200 =) 4,300 kronor.

Allmänna lönenämnden har icke funnit motiverat att vid en reglering av ifrågavarande lektorsarvode bibehålla den nuvarande särskilda ersättningen av 1,000 kronor. Lönenämnden erinrar, att arvoden till universitetslektorerna i främmande språk utgöra allenast 8,300 kronor eller samma belopp, som fastställts såsom minimiarvode för universitetslektorn i svenska språket. Med hänsyn jämväl till uppkommande konsekvenser har lönenämnden för denskull funnit sig icke kunna tillstyrka, att arvodet till lektor i svenska språket, som är läroverkslärare, sättes högre än till 14,500 kronor.

I detta sammanhang får jag erinra, att *kanslern* i särskild skrivelse den 29 augusti 1941 upplyst, att den nuvarande innehavaren av lektorsbefattningen i svenska språket vid Lunds universitet, lektorn vid folkskoleseminariet i Lund J. Palmér, under budgetåren 1938/41 vid sin befattning vid universitetet uppburit högre belopp än det fastställda maximum, 11,200 kronor. Det överskjutande beloppet hade uppgått till:

för budgetåret	1938/39		kronor	290: 96
»	»	1939/40		» 863: 96
»	»	1940/41		» 1,808: 96
Summa kronor				2,963: 88.

Såsom drätselkammaren vid Lunds universitet i skrivelse till *kanslern* framhållit, hade det uppenbarligen varit statsmakternas mening, att universitetslektorerna skulle erhålla ett arvode, som dels utgjorde ersättning för samtliga avstådda avlöningsförmåner vid den ordinarie tjänsten, dels ock därutöver innebure en särskild ersättning av 1,000 kronor. Till Palmér hade utbetalats ett arvode, utmätt efter dessa grunder. Under sådana omständigheter syntes det skäligt, att något krav om återbetalning icke riktades

mot Palmér. Kanslern hemställde därför, att Kungl. Maj:t måtte antingen till universitetets förfogande ställa ett belopp, motsvarande det för mycket utbetalade beloppet, eller ock godkänna de gjorda utbetalningarna.

Statskontoret har i sak icke funnit något att erinra mot bifall till kanslerns framställning. Riksdagens bemyndigande att godkänna de sedan budgetåret 1938/39 gjorda överskridandena borde dock inhämtas.

I den av professorn *Karlgren* på besparingsberedningens förslag upprättade promemorian har antytts som en möjlighet att ordna den undervisning, som nu meddelades av ifrågavarande universitetslektorer, på ett billigare sätt.

Då lektoraten år 1935 inrättades, hade detta uttryckligen betecknats såsom en försöksanordning. Lektorernas uppgift vore att bestrida den del av undervisningen, som hade till föremål den muntliga och skriftliga behandlingen av modersmålet. Fyra synpunkter kunde i detta sammanhang anföras.

1. De för examinander obligatoriska kurser, som gåves av lektorerna i svenska, vore mycket omfattande, och när studenterna jämsides med dessa måste genomgå propedeutiska kurser i fornsvenska och isländska, åhöra föreläsningar och deltaga i seminarieövningar, bleve det totala måttet av den undervisning de måste tillgodogöra sig (och i tentamen redovisa) synnerligen omfattande. I alltför omfattande obligatoriska kurser låge en viss fara vid akademiska studier.

2. Att en synnerligen stor anpart av studietiden i nordiska språk nu måste anslås åt läs- och skrivövningar, språkriktighetsfrågor, fonetik etc. medförde ovillkorligen en kännbar förskjutning i det kunskapsstoff som tillägnades inom ramen för en rimlig examen i ämnet.

3. Vid Stockholms och Göteborgs högskolor hade dessa nya branscher (som tidigare varit mindre beaktade vid akademiska studier i nordiska språk) väl upptagits på studieplanen men ej tilldelats en så stark anpart av examenspensum. I högskolorna företrädde icke dessa grenar av personer med heltidstjänst, utan högskolorna anordnade kurser för ändamålet, vilka gåves av kompetenta fackmän, som hade annan anställning som sin huvudsyssla, och kostnaderna vore långt blygsammare. Vid Stockholms högskola gåves vanligen en huvudkurs i muntlig och skriftlig framställningskonst (arvode 2,000 kronor), en kurs i fonetik (arvode 1,000 à 1,500 kronor) och en kurs i välläsning och talteknik (arvode 500 kronor). Vid Göteborgs högskola gåves kurserna till en del av professorn i ämnet, i övrigt dels av en läroverkslektor (33 timmar, arvode 660 kronor), dels av en docent vid högskolan (6 timmar, arvode 120 kronor). Härtill kunde räknas komma en kurs i allmän fonetik (12 timmar, arvode 300 kronor). Dessa kurser gåves vanligen blott vartannat år. Erfarenheten av denna undervisning vid högskolorna syntes ge vid handen att den vore tillräcklig och gagnelig.

4. Inrättandet av lektoraten i svenska vid universiteten vore av sent datum (1935), och man kunde fråga sig om icke just sådana förbättringar, som först kort före kriget befunnits mogna att genomföras, borde i nödtid i första hand prövas i avseende på sin absoluta nödvändighet.

Besparingsberedningen har under hand inhämtat yttranden i ämnet från *universitetens* sida. Därvid har anförts i huvudsak följande:

Ifrågavarande undervisning avsåge att göra i första rummet de blivande modersmållärarna praktiskt skickade för läraruppgiften. Förutom åt föreläsningarna över svensk språkvård och stilistik ägnades därför mycken uppmärksamhet åt praktiska övningar i muntlig och skriftlig framställning. Utanför de gemensamma övningarna hade fallit dels genomgång med kursdeltagarna av deras egna uppsatser, dels avhjälpandet av vissa fel ur röstvårds- och riksspråkssynpunkt. Denna *individuella* undervisning toge mycken tid och vore av synnerligt värde. Om undervisningen uppdelades på mindre, av olika lärare hållna kurser, bleve det ingen, som hade tillfälle att på sätt nu skedde ta hand om eleverna och individuellt leda dem. Sammanhanget i undervisningen bortföle och resultatet bleve avsevärt sämre. Kurserna, anordnade på sätt nu skedde, hade också visat sin betydelse därigenom, att läraren i åtskilliga fall kunnat både hindra och genom råd avhålla studerande, som vore för modersmållärarkallet olämpliga, från att slutföra sina studier för den banan. Det fordrades emellertid, att läraren hade tillfälle att lära känna eleverna individuellt för att kunna rätt handha en dylik *sovande verksamhet*.

Enligt en samstämmande mening vore ifrågavarande praktiska undervisning och träning av så utomordentligt stor betydelse för de blivande modersmållärarnas framtida verksamhet, att professorerna vore beredda att släppa efter på kursfordringarna i nordiska språk i all den omfattning, som erfordrades för att ge den praktiska undervisningen tillräckligt utrymme.

Vissa ekonomiska förhållanden ansåges vidare böra uppmärksammas. Universitetslektorerna hade förutsatts i regel vara läroverkslärare med tjänstledighet från läroverkslärartjänsten. Avlöningen åt den vikarierande läraren understeg den ordinaries lön med ett betydande belopp, som regel omkring 5,000 kronor för år. Kostnaden för universitetslektorstjänsten kompenserades sålunda i väsentlig mån av en kostnadsbesparing inom läroverken, liksom nackdelen av att undervisningen vid respektive läroverk finge i ytterligare ett fall upprätthållas av vikarie måste anses väl uppvägd av den nytta, universitetslektorn gjorde skolväsendet i stort. Då enligt promemorians förslag ifrågavarande undervisning vid universiteten förutsatts även för framtiden kosta omkring 5,000 kronor för år, bleve besparingen sålunda synnerligen obetydlig. Härtill komme — i varje fall för Uppsalas del — att kompetent lärare för en kurs i enbart talteknik icke kunde förutsättas tillgänglig i Uppsala. Kostnaderna för kursen — lärarens resekostnader från Stockholm m. m. — bleve därför förhållandevis höga.

I *besparingsberedningens* förutnämnda promemoria anføres i förevarande ämne allenast, att den vidare utredningen genom vederbörande myndigheters försorg finge förväntas ytterligare belysa de förhållanden, som skulle vara förenade med en omläggning av ifrågavarande undervisning i enlighet med Karlgrens förslag.

Humanistiska sektionen i Uppsala har på det bestämdaste avstyrkt den ifrågasatta indragningen. Till stöd härför har i huvudsak framhållits de synpunkter, som framgå av det föregående.

Universitetslektoratet hade inrättats på försök, men det hade visat sig fylla ett verkligt behov. Studenterna hade också själva ådagalagt ett synnerligt stort intresse för universitetslektorns undervisning och till fullo insett dess stora värde för sitt blivande kall. Fördelarna med denna undervisning vore stora och påtagliga och den måste betraktas som ett omistligt led i utbildningen av läroverkens och seminariernas lärare i modersmålet.

Sektionen har vidare upplyst, att universitetslektorns lön från universitetet år 1940 varit 11,242 kronor 10 öre. Vikarien vid högre allmänna läroverket hade åtnjutit ett arvode av 6,116 kronor 78 öre. Kostnaden för de båda tjänsterna hade sålunda uppgått till sammanlagt 17,358 kronor 88 öre. Som lektor vid läroverket skulle han ha uppburit en lön på 10,752 kronor 60 öre. Statens reella utgifter för uppehållandet av universitetslektoratet hade alltså varit $(17,358:88 - 10,752:60 =)$ 6,606 kronor 28 öre. Indroges lektoratet, kunde kostnaderna för den erforderliga undervisningen vid universitetet beräknas komma att icke understiga 5,000 kronor.

Även *humanistiska sektionen i Lund* har på det bestämdaste avstyrkt indragning av ifrågasavarande lektorat. Till stöd härför har bland annat anförts:

En anordning med kortare kurser för tillfälligt anställda lärare vore avgjort underlägsen universitetens lektorsundervisning. Härvid syftades framför allt på lektoratens uppgift att i viss mån verka som spärr för sådana studerande, som på grund av bristande förmåga att behandla svenska språket i tal och skrift eller på grund av bristande personliga förutsättningar inte lämpade sig som modersmålslärare. Denna sida av lektoreernas verksamhet syntes lika betydelsefull som grannlaga, och säkerligen kunde den skötas fullt tillfredsställande endast av en lärare, som hade kommit i närmare beröring med eleverna än vad som torde bli möjligt för de av Karlgren ifrågasatta kursgivarna. I Lund hade förekommit under nästan varje kurs, att en eller flera studerande antingen självmant avbrutit kursen, då vederbörande genom densamma kommit till insikt om sin svaghet, eller också icke erhållit för ämbetsexamen erforderligt intyg om sina förutsättningar. Det för alla parter värdefulla i att en gallring verkligen kunde företagas på detta tidiga stadium låge i öppen dag.

Filosofiska fakulteten i Lund hade nyligen haft att avgiva yttrande till 1940 års skolutredning angående de hittills gjorda erfarenheterna av det nuvarande gymnasiet. Fakulteten hade därvid bland annat framhållit som ett önskemål, att läroverksundervisningen i modersmålet om möjligt borde anordnas på ett sådant sätt, att lärjungarna uppnådde större säkerhet i själva språkbehandlingen. Det hade nämligen enligt flera fakultetsmedlemmars mening visat sig, att de nyblivna studenternas utbildning härvidlag ej sällan lämnade åtskilligt övrigt att önska. Det vore emellertid under sådana förhållanden angeläget för universitetet, att det självt vore i stånd att erbjuda en så god modersmålsläroverksutbildning som möjligt.

Universitetslektoraten i svenska språket hade tillkommit som en uppfyllelse av länge närda, allt starkare önskemål, och de hade visat sig innebära en verklig förbättring och modernisering i vår universitetsundervisning. Då härtill komme, att modersmålet alltjämt måste vara ett centralt läroämne såväl i skolan som vid universitetet, måste den ifrågasatta indragningen, som

skulle leda till en helt obetydlig besparing men som inte gärna kunde innebära annat än en beklaglig försämring, på det livligaste avstyrkas.

Kanslern har förordat bibehållande av den särskilda undervisningen i svenska språket men ifrågasatt, huruvida densamma icke kunde anordnas billigare än för närvarande.

Kanslern önskade först understryka betydelsen av den särskilda undervisningen i svenska språket för blivande modersmåls lärare. Det borde sålunda enligt kanslerns mening icke ifrågasättas att i besparingssyfte indraga denna undervisning. Endast under förutsättning att man skulle kunna mot lägre kostnader vinna väsentligen samma resultat, kunde en minskning av anslaget förordas.

Enligt tankegången i besparingsberedningens och professorn Karlgrens promemorior skulle uppgiften att meddela undervisningen i fråga kunna skötas såsom en bisyssla, eventuellt uppdelad på flera händer. Kanslern ansåge det icke uteslutet, att denna väg vore framkomlig. Därvid förutsattes, att en modersmåls lärare vid ett läroverk eller seminarium, som hade kvalifikationer för uppgiften, kunde erhålla partiell ledighet från sitt skolarbete och åtaga sig den ifrågavarande undervisningen. Ett önskemål vore att utbildningen i talteknik kunde uppdragas åt särskild specialist.

Bland de besparingsåtgärder, som av besparingsberedningen ifrågasatts, vore enligt kanslerns uppfattning denna mindre betänkelig än de övriga. Kanslern ville fördenskull ej avråda från att den i nuvarande läge genomfördes. Dock ansåge kanslern med hänsyn till vikten och omfånget av den undervisning, varom här vore fråga, och de kvalifikationer, som måste ställas på lärarna, att man för ändamålet borde beräkna ett anslag å 8,000 kronor till vartdera universitetet. Anslaget torde böra disponeras av kanslern, som även borde erhålla bemyndigande att förordna lärare och meddela närmare föreskrifter angående undervisningen.

Kanslerns yttrande är åtföljt av redogörelser för undervisningens anordnande vid universiteten samt vid Stockholms och Göteborgs högskolor ävensom rörande de hittills vunna erfarenheterna av denna undervisning. Av dessa redogörelser inhämtas:

Uppsala och Lund. Föreläsningar om sammanlagt 40 timmar hållas under höstterminen över ämnet »svensk språkvård och stilistik». Föreläsningarna äro obligatoriska för såväl fil. mag.- som fil. kand.-examen. Deltagarantalet har varit 50 å 60 i Uppsala, samt mellan 44 och 69 i Lund. Praktiska övningar, omfattande skriftlig och muntlig framställningskonst, hållas under sammanlagt 65 timmar, fördelade över såväl vår- som hösttermin. Övningarna innefatta åtskilliga moment, exempelvis röstbehandling och uttal, ljudlära, välläsning, föredragsteknik, uppsatsskrivning, uppsatsers rättande och bedömning etc. Deltagarna indelas i 2 grupper om 25 å 30 deltagare, av vilka den ena övas under höstterminen och början av vårterminen, den andra under resten av vårterminen. Det framhålls, att de praktiska övningarna äro mycket betungande. Särskilt två moment medföra extra besvär och arbete, nämligen den enskilda genomgången av deltagarnas egna uppsatser samt arbetet med att behandla röst- och talfel. Denna extra hjälp, som varit kostnadsfri, har — framhålls från Uppsala — för lektorn medfört 3 å 4 timmars extra arbete i veckan. — Beträffande

erfarenheterna vitsordas, att fördelarna med universitetslektorns arbete äro stora och påtagliga. Bibehållandet av den nuvarande anordningen förordas. Det avrådes från att uppdelas undervisningen på flera händer; dock kunde den terapeutiska röstbehandlingen mycket väl överlämnas till särskild specialist.

Stockholms högskola. Varje höst gives en kurs på omkring 25 timmar, avseende en allmän inledning till språkstudiet (bland annat fonetik och riks-språksuttal). Varje höst hålles vidare en kurs (föreläsningar och övningar), omfattande 16—20 timmar i talteknik och muntlig framställningskonst. Individuell talfelsbehandling har i samband därmed även meddelats. Varje år hålles slutligen en kurs (omkring 60 timmar) i skriftlig framställningskonst, omfattande även praktiska övningar. — Det vitsordas, att enligt hittills, d. v. s. sedan 1936, gjorda erfarenheter har den sålunda ordnade utbildningen visat sig praktisk och effektiv. De avsedda resultaten anses ha uppnåtts. Fördelningen av utbildningsarbetet på tre olika lärarkrafter har varit fördelaktig såtillvida, att den möjliggjort användandet av de främsta specialisterna på varje område. Att anordningen kunnat med framgång genomföras i Stockholm har, framhåller lärarrådet, sin förklaring i den lyckliga omständigheten, att utmärkta lärarkrafter för varje särskild del av utbildningen stått till förfogande.

Göteborgs högskola. Undervisningen omfattar 70—71 timmar vartannat år. Lärarrådet förklarar sig icke kunna finna en särskild lektor med heltidstjänst behöflig för högskolans del.

Skolöverstyrelsen har avstyrkt en indragning av ifrågavarande tjänster.

Enligt överstyrelsens mening vore det i hög grad önskvärt, att den erfarenhet, som de båda nuvarande universitetslektorerna i svenska språket representerade, finge även i fortsättningen komma de unga modersmålsstuderandena till godo, så mycket mer som det säkerligen skulle möta vissa svårigheter att erhålla lämpliga ersättare för dem, även om arbetet finge delas på flera händer.

Vid en avvägning av de fördelar för undervisningen, som det nuvarande systemet innebure, och de sannolikt förhållandevis obetydliga besparingar, som vore att vinna med en omläggning av ifrågavarande undervisning i enlighet med promemorians förslag, funne överstyrelsen därför knappast tillräckliga skäl föreligga att låta de nuvarande universitetslektorernas undervisning utbytas mot kortare, av tillfälligt anställda lärare hållna kurser.

Departementschefen.

Då ifrågavarande universitetslektorat år 1935 inrättades, avsågs, att den beslutade anordningen skulle utgöra ett försök. Av yttrandena i ärendet framgår, att försöken kunna sägas ha slagit mycket väl ut. Enighet synes även råda om att någon inskränkning av den undervisning, som nu meddelas vid universiteten i modersmålets muntliga och skriftliga behandling, icke bör ifrågasättas. Det nu föreliggande spörsmålet synes därför kunna inskränkas till att avse, huruvida undervisningen kan ordnas på ett för statsverket ekonomiskt förmånligare sätt än för närvarande utan en kvalitativ försämring.

Innan jag närmare ingår på huvudfrågan, får jag beröra det särskilda spörsmål, som uppkommit med anledning av att lektorernas arvoden för

närvarande äro maximerade till 11,200 kronor. Föreskriften om denna maximering kvarstår, såsom av den lämnade redogörelsen framgår, sedan år 1935, då lektoraten inrättades, och har grundats på då för lektorer vid allmänna läroverk gällande lönebestämmelser och år 1935 rådande indexförhållanden. Av riksdagsbehandlingen av denna fråga framgår (se 1935 års åttonde huvudtitel, sid. 201, och riksdagens skrivelse 1935:162), att meningen varit, att universitetslektorerna skulle åtnjuta full ersättning för avstådda löneförmåner jämte ett särskilt arvode av 1,000 kronor. Begränsningen till 11,200 kronor synes endast ha åsyftat de för det dåvarande erforderliga anslagsbeloppen. Numera uppgår grundlönen för lektorer i högsta löneklassen (d. v. s. den, vilken de nuvarande universitetslektorerna tillhöra) med bortseende från rörligt tillägg och kristillägg och med frånräkande av pensionsavdrag till i Uppsala i runt tal 10,600 kronor och i Lund i runt tal 10,200 kronor. Härtill komma för närvarande rörligt tillägg efter 15 procent, kristillägg efter 8 procent och det särskilda arvodet å 1,000 kronor; läggas dessa förmåner till grundlönen, kommer man till belopp av omkring 14,100 kronor i Uppsala och 13,700 kronor i Lund. Skola de nuvarande universitetslektoraten bibehållas, torde sålunda en justering av den nuvarande maximigränsen böra ske. En sådan justering har förordats av såväl universitetskanslern som allmänna lönenämnden. Den senare har dock därvid föreslagit, att det särskilda arvodet av 1,000 kronor skulle slopas. Då jag biträder denna mening, skulle alltså kostnaderna för de nuvarande lektoraten, därest de befinnas böra bibehållas, komma att uppgå till i Uppsala 13,100 kronor och i Lund 12,700 kronor för år.

Enligt min mening är det sålunda sistnämnda två belopp, tillhopa 25,800 kronor, vilka böra läggas till grund för en undersökning, huruvida några besparingar vore att vinna genom en omläggning av undervisningen. Såsom från universitetens sida framhållits, är härvid att märka, att vid allmänna läroverken respektive folkskoleseminarierna uppkommer en icke obetydlig besparing, sammanlagt omkring 10,000 kronor, så länge ifrågasvarande universitetslektorer åtnjuta full tjänstledighet från sina ordinarie tjänster. Den merutgift, som vållas statsverket genom den undervisning vid universiteten, varom här är fråga, uppgår alltså till (25,800 — 10,000 =) i runt tal 16,000 kronor (med inräknaude av universitetslektorernas för närvarande utgående särskilda arvoden, 18,000 kronor). Frågan blir då den, huruvida kostnaderna för undervisningen kunna nedbringas genom en omläggning av undervisningen, som icke försämrar dess kvalitet.

Av vad från universiteten i Uppsala och Lund anförts framgår, att detta svårigen är möjligt. Den arbetsuppgift, som föreligger, är alltför stor och betydelsefull för att kunna vid universiteten på ett tillfredsställande sätt tillgodoses genom sådana tillfälliga anordningar som vid högskolorna i Stockholm och Göteborg, där väl kvalificerade lärarkrafter för närvarande stå till förfogande.

Enligt de metodiska anvisningarna till undervisningsplanen för rikets allmänna läroverk har modersmålsämnet fyra väsentliga arbetsuppgifter, nämligen bibringande av litteraturkunskap, språkkunskap, muntlig framställningskonst och skriftlig framställningskonst. Det rör sig alltså om två kunskapsområden och två färdigheter; ur det praktiska livets synpunkt äro de två senare ingalunda mindre viktiga än de två förra. Modersmålslära-
nas utbildning för undervisningen i litteratur- och språkkunskap är av ålder väl ordnad genom professurer i litteraturhistoria och nordiska språk. Däremot har utbildningen för den andra sidan av modersmålsundervisningen länge varit sämre tillgodosedd; i själva verket har den icke utan fog kunnat betecknas som försummad. Det var för att råda bot härför, som efter initiativ av ett antal universitetslärare och läroverkslärare universitetslektoraten i svenska inrättades. Enligt från 1940 års skolutredning inhämtade upplysningar har denna lektorsundervisning under de gångna åren visat sig i hög grad gänelig för läroverken, i det att de blivande lärarna numera gå ut till sin verksamhet inom skolan med en grundlig utbildning för den praktiska uppgiften att bibringa lärjungarna färdighet att vårdat uttrycka sig i tal och skrift.

Jag finner mig alltså icke böra förorda kanslerns förslag om undervisningens omläggning utan tillstyrker, att de nuvarande lektoraten bibehållas, varvid, på sätt jag förut anfört, de särskilda tilläggsarvodena dock böra slopas men maximigränsen å andra sidan anpassas efter lektorslönerna vid läroverken. För ändamålet bör sålunda beräknas ett belopp av vid Uppsala universitet 13,100 kronor (+ 1,900 kronor) och vid Lunds universitet 12,700 kronor (+ 1,500 kronor). Beloppen böra dock icke fixeras utan betecknas såsom förslagsvis beräknade.

Vad slutligen angår kanslerns framställning med anledning av de överskridanden av vederbörande arvodespost, som skett vid Lunds universitet, får jag, med hänsyn till vad i ärendet förekommit, i likhet med statskontoret tillstyrka, att de sedan budgetåret 1938/39 gjorda överskridandena må godkännas. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, därest riksdagen icke framför någon erinran mot vad jag sålunda förordat, meddela beslut i ämnet.

e) Lärarbefattningar i idrott vid statsuniversitetet.

Vid *Uppsala universitet* finnes för närvarande anställd en idrottslärare med ett arvode av 5,000 kronor. Detta belopp utgår ur den i avlöningsstaten för universitetet under rubriken »I. Professorer och lärare m. fl.» upptagna anslagsposten till Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t. På arvodet utgår från och med innevarande budgetår ej dyrtidstillägg; så länge sådant tillägg utgick, var arvodet bestämt till 4,000 kronor. Ifrågavarande tjänst inrättades från och med budgetåret 1937/38 (jfr 1937 års åttonde huvudtitel, sid 176).

Vid *Lunds universitet* finnes icke någon motsvarande befattning avlönad medelst anslag på riksstaten. För innevarande budgetår har ur fonden för idrottens främjande (d. v. s. av s. k. tipsmedel) beviljats ett belopp av 6,000 kronor för ändamålet.

Större akademiska konsistoriet i Uppsala har hemställt, att idrottslärarens arvode från och med nästa budgetår måtte höjas med 2,500 kronor till 7,500 kronor i samband med att befattningen omregleras till heltidstjänst.

Konsistoriet ansåge det nödvändigt, att ifrågavarande befattningshavare erhöle en avlöning som gjorde det möjligt för honom att helt ägna sig åt sin uppgift som ledare av studenternas idrott. Såväl vid *Lunds universitet* som vid *Stockholms högskola* åtnjöte också motsvarande befattningshavare avsevärt högre arvoden än det nu vid *Uppsala universitet* utgående.

Konsistoriets hemställan har föranletts av en framställning från *Uppsala studenters idrottsförening*, som bland annat anförde:

Under senare år hade flera förslag framlagts om åtgärder för förbättrande av den akademiska ungdomens fysiska fostran. Dessa förslag hade tyvärr ej kunnat genomföras på grund av det statsfinansiella läget. Föreningen hade för den skull undersökt olika möjligheter för att söka avhjälpa den brist, som nu rådde på lämpliga lärare och ledare. Föreningen hade därvid funnit, att hela denna fråga skulle kunna få en lycklig lösning, om den nuvarande idrottsläraren, gymnastikdirektören Bjarnholt, kunde heltidsanställas. För närvarande uppbure han en lön av 5,000 kronor, varå dyrtidstillägg ej utginge. På denna kunde han emellertid icke försörja sig och sin familj, vilket gjorde, att han måste ha ett femtontal timmars extra tjänstgöring i veckan i frivilliga gymnastikklubbar. Detta medförde, att Bjarnholt icke kunde ägna den tid, som vore önskvärd, åt studentidrotten. Höjdes däremot lönen med 2,500 kronor, skulle han helt kunna arbeta för studenterna, vilket säkert skulle innebära en icke oväsentlig fördel för den studerande ungdomen.

Kanslern har tillstyrkt den gjorda framställningen.

I detta sammanhang erinrar jag, att *Uppsalakonsistoriet* med tillstyrkan av kanslern för innevarande budgetår gjort framställning om ett anslag ur fonden för idrottens främjande av 2,500 kronor till förstärkning av idrottslärarens arvode i syfte att redan från och med detta budgetår omvandla befattningen till heltidstjänst. Framställningen har emellertid av principiella skäl avstyrkts av svenska gymnastik- och idrottsföreningarnas riksförbund, och från handelsdepartementet har meddelats, att bidrag från nämnda fond till ifrågavarande ändamål ej kan ställas i utsikt.

Större akademiska konsistoriet i Lund har för nästa budgetår hemställt om anslag på riksstaten till idrottsläraren vid *Lunds universitet*. Arvodet borde utgå med 7,500 kronor (eller 6,000 kronor jämte dyrtids- och kristillägg). Konsistoriet har hänvisat till vad *Lunds studentkår* anförde i ämnet.

Lunds studentkår har erinrat om tidigare framställningar i ämnet. En av kanslern tillstyrkt anhållan om anslag för ändamålet från och med budgetåret 1938/39 hade avstyrkts av departementschefen under motivering, att Lund saknade för idrottsundervisning nödvändiga lokaler.

Lokalfrågan syntes sålunda ha varit den förnämsta orsaken till att statsmakterna icke velat bevilja anslag till en idrottslärare vid Lunds universitet, motsvarande den befattning av detta slag, som redan inrättats vid universitetet i Uppsala. Numera finge denna fråga anses vara löst genom fullbordandet av den för Lunds stad och Lunds studentkår gemensamma idrottshallen. Dispositionsrätten till idrottshallen hade reglerats genom en överenskommelse mellan staden och studentkåren, som godkänts av Kungl. Maj:t. Det antal veckotimmar studentkåren enligt detta avtal utan särskild kostnad ägde disponera idrottshallen och simhallen i stadens badhus torde ge fullt tillräckligt utrymme för en idrottslärares undervisning. Å andra sidan vore det uppenbarligen av stor betydelse för ett effektivt utnyttjande av de nya möjligheter till inomhusidrott, som härmed skapats, att studenternas idrott ställdes under sakkunnig och energisk ledning. Det vore önskvärt, att anslag till en sådan befattning från och med läsåret 1942/43 uppfördes på universitetets stat. För att befattningen skulle kunna locka lämpliga, väl kvalificerade sökande, torde anslaget icke böra sättas för lågt. Idrottslärares tjänstgöringsskyldighet torde böra fastställas först efter viss tids praktiska erfarenheter; det kunde i detta sammanhang nämnas, att den idrottslärare, som varit förordnad vid Uppsala universitet sedan den 1 juli 1937, uppdelat sin undervisning i nybörjarkurs, fortsättningskurs, kurser i simning, kurs i skidteknik samt kurser för blivande lärare och lärarinnor.

Lunds universitets gymnastik- och idrottsförening säger sig ha undersökt, huruvida även för nästa budgetår medel kunde ställas till förfogande av tipsmedel. Riksidrottsförbundet hade emellertid framhållit, att det för innevarande budgetår beviljade anslaget hade karaktär av engångsanslag, samt avrått från framställning om förnyat anslag. Om icke en fullgod instruktör dagligen funnes att tillgå i idrottshallen, erhöles densamma ett betydligt reducerat värde för studenternas fysiska fostran. En idrottsinstruktör skulle även kunna vara till stor nytta för studenternas fältsport.

Kanslern har tillstyrkt även ifrågakvarande framställning.

Departementschefen.

Idrottens betydelse för ungdomens fysiska och även moraliska fostran torde vara så allmänt erkänd, att den i detta sammanhang icke behöver upptagas till diskussion. Vad särskilt studentidrotten beträffar, må dock här särskilt framhållas vikten av att blivande lärare i största möjliga utsträckning göras skickade att medverka vid skolorngdomens friluftsoövningar av skilda slag. Det är därför glädjande, att vid våra universitet ett allt större intresse för idrotten ådagalägges. Att främja denna utveckling är givetvis ett allmänt intresse. Detta intresse har redan dokumenterats genom inrättandet för fem år sedan av en idrottsläartjänst vid Uppsala universitet. Sedan Lunds universitet numera fått sin idrottsplatsfråga löst på ett lyckligt sätt, torde även vid detta universitet en befattning såsom idrottslärare böra inrättas. Det bör i detta sammanhang framhållas, att fonden

för idrottens främjande (s. k. tipsmedel) av principiella skäl icke bör anlitas för ifrågavarande ändamål, vilket i stället bör tillgodoses genom anvisande av medel på riksstaten.

Med den nuvarande befattningen som idrottslärare vid Uppsala universitet är förenat ett arvode av 5,000 kronor utan dyrtidstillägg. Arvodet är givetvis för lågt för att man skulle kunna för befattningen förvärva en väl kvalificerad innehavare, vilken kunde helt ägna sig åt sin uppgift. Från såväl Uppsalas som Lunds sida ha också gjorts framställningar om anvisande av belopp, som skulle sätta universiteten i stånd att förvärva goda krafter för ändamålet. De föreslagna beloppen, 7,500 kronor, ha uppenbarligen avvägt med hänsyn till storleken av vissa övriga vid universiteten utgående lärararvoden. I annat sammanhang föreslår jag emellertid, att sistberörda arvoden för nästa budgetår fastställas till 8,000 kronor. I överensstämmelse härmed torde även arvoden till idrottslärarna bära bestämmas till 8,000 kronor utan rätt till dyrtids- och kristillägg. Det torde bära ankomma på kanslern att meddela bestämmelser om idrottslärarnas tjänstgöringsskyldighet.

Vad jag sålunda förordat innebär en anslagshöjning med 3,000 kronor för Uppsala universitet och med 8,000 kronor för Lunds universitet.

f) Ändringar i universitetsbibliotekens organisation m. m.

För universitetsbiblioteket i *Uppsala* upptager personalförteckningen, bland annat, en överbibliotekarie, fem förste bibliotekarier, därav fyra ordinarie och en extra ordinarie, samt tio ordinarie andre bibliotekarier. Vid biblioteket äro vidare anställda fem amanuenser med s. k. fasta arvoden. För universitetsbiblioteket i *Lund* upptager personalförteckningen likaledes en överbibliotekarie samt därjämte fyra ordinarie förste och sex ordinarie andre bibliotekarier. Vid biblioteket äro vidare anställda tio amanuenser, av vilka fyra inneha s. k. fasta arvoden. Amanuenserna vid universitetsbiblioteket i Uppsala och sistnämnda fyra amanuenserna vid universitetsbiblioteket i Lund uppbära årliga arvoden å 4,800 kronor jämte därå belöpande dyrtidstillägg samt i förekommande fall barntillägg. Därjämte utgår kristillägg till dessa befattningshavare.

Förslag ha väckts *dels* om viss omreglering av de med fast arvode förenade amanuensbefattningarna vid universitetsbiblioteken, *dels ock* om indragning av vissa bibliotekarietjänster.

Omreglering av vissa amanuensbefattningar vid universitetsbiblioteken.

Kanslern har i särskilda skrivelser den 23 september 1941 anført:

Det större akademiska konsistoriet i Uppsala hade hemställt, att de 5 amanuensbefattningar vid universitetsbiblioteket i Uppsala, vilkas innehavare uppbure s. k. fasta arvoden å 4,800 kronor, måtte omändras till extra ordinarie bibliotekarietjänster i lönegraden Eo 21. Den härav föranledda anslagsökningen skulle utgöra 7,050 kronor. Överbibliotekarien — och säker-

ligen även konsistoriet — hade förutsatt, att de nuvarande amanuenserna skulle förordnas till extra ordinarie bibliotekarier och förklaras berättigade att för placering i löneklass och senare uppflyttning enligt skäligen grunder tillgodoräkna sig tiden för tjänstgöring som amanuenser med fast arvode.

Det större akademiska konsistoriet vid universitetet i Lund hade likaledes hemställt, att de 4 amanuensbefattningar vid universitetsbiblioteket i Lund, vilkas innehavare uppbure s. k. fasta arvoden å 4,800 kronor, måtte omändras till extra ordinarie bibliotekariebefattningar i lönegraden Eo 21. Den härav föranledda anslagsökningen skulle utgöra 3,984 kronor.

I skrivelse 1941:280 hade riksdagen förklarat, att amanuenserna vid universitetsbiblioteken borde under nämnda budgetår bibehållas vid rätt till dyrtidstillägg och barntillägg, varjämte de borde tillerkännas kristillägg. I samband därmed hade riksdagen ifrågasatt, om icke det rationellaste vore att vidtaga en förändring beträffande dessa amanuensers tjänstgöringsskyldighet i samband med deras inordnande i det för civilförvaltningen i allmänhet gällande lönesystemet. Denna fråga syntes riksdagen böra av Kungl. Maj:t tagas under närmare omprövning.

Här ifrågavarande amanuensbefattningar, vilkas innehavare hade en daglig tjänstgöringstid av 5 timmar, skulle enligt nädigt brev den 30 juni 1938 anses motsvara befattningar i lönegrad 20, löneklass 18, i löneplanen för extra ordinarie tjänstemän.

En konsekvens av nämnda föreskrift syntes vara, att biblioteksamanuenserna vid en inplacering i den uti nu gällande civila icke-ordinarie reglemente intagna löneplanen för extra ordinarie tjänstemän borde hänföras till lönegraden Eo 20, vilken enligt sagda reglemente omfattade löneklasserna 19—22.

Kanslern hade redan tidigare — år 1938 — hemställt, att biblioteksamanuenserna med fasta arvoden skulle göras till extra ordinarie tjänstemän och placeras i 20 lönegraden samt vid placering i löneklass få tillgodoräkna sig viss del av den tid, varunder de innehaft fast amanuensarvode.

Såsom extra ordinarie tjänstemän finge biblioteksamanuenserna 7 timmars daglig tjänstgöringsskyldighet, i stället för att de för närvarande endast vore skyldiga tjänstgöra 5 timmar. En dylik utsträckning av tjänstgöringsskyldigheten syntes böra åtföljas av en avsevärd löneförbättring. Huruvida den avlöningsökning, som följde av förvandlingen till extra ordinarie befattningshavare, fyllde detta krav, kunde vara tveksamt; att den icke kunde anses för stor syntes tydligt framgå av de här efteråt intagna siffrorna.

Biblioteksamanuenserna åtnjöte för närvarande såväl i Uppsala som i Lund en sammanlagd avlöning av 6,470 kronor, dyrtidstillägg och kristillägg inberäknade. Härtill komme för därtill berättigade befattningshavare barntillägg. Såsom extra ordinarie tjänstemän i lönegraden Eo 20, löneklass 19, skulle befattningshavarna i fråga uppbära, i Uppsala (F-ort) 7,285 kronor och i Lund (D-ort) 6,807 kronor. Löneökningen bleve således i Uppsala 815 kronor och i Lund 337 kronor.

Kanslern utginge emellertid ifrån, att det här föreläge sådana särskilda omständigheter, att de äldre amanuenserna kunde, med tillämpning av föreskriften i 8 § 3 mom. av civila icke-ordinariereglementet, bli omedelbart placerade i högre löneklass än den lägsta.

Den av amanuens tjänsternas omändring till befattningar i lönegraden Eo 20 föranledda anslagsökningen uppginge vid universitetsbiblioteket i Upp-

sala till 5,300 kronor, vartill komme det belopp, som erfordrades för att möjliggöra de äldre amanuensernas placering i högre löneklass än den 19:e, vilket belopp syntes kunna approximativt beräknas till 2,000 kronor. Sammanlagda ökningen skulle således för detta biblioteks vidkommande bli 7,300 kronor. Vid universitetsbiblioteket i Lund skulle den av amanuens-tjänsternas omändring till befattningar i lönegraden Eo 20 föranledda anslagsökningen uppgå till 2,700 kronor, vartill komme det belopp, som erfordrades för att möjliggöra de äldre amanuensernas placering i högre löneklass än den 19:e, vilket belopp syntes kunna approximativt beräknas till 1,500 kronor. Sammanlagda ökningen skulle således för detta biblioteks vidkommande bli 4,200 kronor.

Om de extra ordinarie befattningshavare, som komme i stället för arvodesamanuenserna, bleve placerade i 20 lönegraden, syntes ej föreligga tillräckliga skäl att benämna dem extra ordinarie bibliotekarier. Kanslern hade tidigare föreslagit benämningen biblioteksassistenter, men detta förslag hade ej vunnit anslutning från Uppsala universitets sida. Vid sådant förhållande syntes befattningshavarna i fråga fortfarande böra benämnas amanuenser. För att skilja dem från de amanuenser, som icke vore extra ordinarie tjänstemän, syntes de kunna erhålla benämningen förste amanuenser.

Allmänna lönenämnden har icke haft något att erinra mot kanslerns förslag, att amanuensbefattningarna omändrades till extra ordinarie befattningar i 20 lönegraden. Kanslern hade ifrågasatt, att innehavarna av de nya befattningarna skulle benämnas förste amanuenser. Denna benämning syntes lönenämnden mindre lämplig, då densamma vid verk tillhörande allmänna civilförvaltningen användes i fråga om befattningar placerade högst i lönegraden Eo 18.

Statskontoret har i anledning av kanslerns ifrågavarande förslag anført:

Statskontoret funne icke anledning till erinran mot att i stället för ifrågavarande arvodestjänster inrättades erforderligt antal extra ordinarie befattningar. Ämbetsverket finge emellertid fästa uppmärksamheten vid att tjänstgöringsskyldigheten för de nuvarande arvodestagarna vore begränsad till fem timmar dagligen, medan vederbörande såsom extra ordinarie tjänstemän skulle få sju timmars daglig tjänstgöring. Med hänsyn härtill ville statskontoret ifrågasätta, om icke fyra extra ordinarie befattningar vid universitetsbiblioteket i Uppsala och tre vid samma bibliotek i Lund kunde vara tillfyllest. Vidkommande lönegradsplaceringen syntes visserligen vissa skäl kunna åberopas för det av kanslern framställda förslaget. Beaktas finge emellertid — såsom för övrigt 1941 års riksdag framhållit — att dessa tjänstemän med hänsyn till kompetenskrav och arbetsuppgifter närmast borde jämföras med motsvarande befattningshavare vid riksarkivet och kungl. biblioteket. I betraktande härav kunde statskontoret icke förorda annan löneställning för ifrågavarande amanuenser än för förste amanuenser vid nämnda verk eller 18 lönegraden. Däremot ansåge statskontoret i likhet med kanslern, att goda skäl talade för att åtminstone vissa av de nuvarande innehavarna av dessa befattningar vid övergång till någon av de nya tjänsterna placerades i högre löneklass än den lägsta inom lönegraden förekommande. Vid bedömande av detta spörsmål syntes hänsyn böra tagas dels till föregående anställning, dels ock i viss mån till tjänstgöringstidens för-

längning, varvid emellertid borde uppmärksammas, att arvodestagarna i fråga vid vikariat å ordinarie tjänst icke erhöles ersättning härför. Frågan om befattningshavarnas placering i löneklass syntes i händelse av bifall till förslaget få efter särskild framställning underställas Kungl. Maj:ts prövning. Med avseende å barntillägg syntes bestämmelserna i kungörelsen nr 428/1939 angående barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst böra lända till efter rättelse. Dylikt tillägg syntes således böra utgå för varje barn, för vilket befattningshavare omedelbart före den 1 juli 1939 ägt åtnjuta barntillägg enligt föreskrifterna i då gällande dyrtidstilläggskungörelse.

Frågan om omreglering av förevarande amanuensbefattningar vid universitetsbiblioteken har av *besparingsberedningen* övervägts i samband med av beredningen företagen undersökning rörande besparingsmöjligheterna vid universitetsbiblioteken. Beredningen har ansett, att en ombildning av ifrågavarande amanuens tjänster under rådande förhållanden borde ifrågakomma endast om de placerades i 18 lönegraden samt — med hänsyn till den utsträckta tjänstgöringstiden, vilken innebure ökad summa arbetstimmar även om antalet amanuenser nedbringades med en — under förutsättning tillika att en amanuens tjänst indroges vid vartdera universitetsbiblioteket.

Avlöningsförmånerna till en extra ordinarie tjänsteman i *lägsta* löneklassen av 20 lönegraden överstege (i Uppsala, som vore F-ort, med omkring 800 kronor) nu utgående arvoden med därå belöpande tillägg. En dylik utgiftsstegring borde under rådande förhållanden undvikas.

Det borde vidare beaktas att amanuenserna vid övriga statliga institutioner av liknande slag som regel icke vore placerade högre än i 18 lönegraden, trots samma kompetensfordringar som vid universitetsbiblioteken. Det syntes kunna ifrågasättas, om någon saklig bärande grund funnes för denna olikhet i löneavseende. I jämförelse med nu utgående arvoden skulle ifrågavarande amanuensers placering i 18 lönegraden medföra någon sänkning av *begynnelse*avlöningen (särskilt i Lund). Härtill skulle emellertid komma löneklassuppflyttningar, varigenom på längre sikt en avsevärd löneförbättring skulle uppkomma.

Överbibliotekarierna och *konsistorierna* ha avstyrkt besparingsberedningens förslag såväl i fråga om amanuensbefattningarnas placering i lönegraden Eo 18 som i fråga om indragningen av ett fast amanuensarvode vid vartdera universitetet. I likhet med överbibliotekarien i Uppsala har konsistoriet därstädes förutsatt, att, därest den ifrågasatta ombildningen skulle komma att gälla endast fyra amanuens tjänster vid universitetsbiblioteket i Uppsala, det femte nu utgående amanuensarvodet måtte bibehållas åtminstone till dess vakans uppkomme.

Kanslern har likaledes avstyrkt besparingsberedningens förslag.

Besparingsberedningens förslag att placera de nuvarande biblioteksamanuenserna i lönegraden Eo 18 innebure, såsom i remissyttrandena framhållits, en löneminskning för amanuenser i lägsta löneklass, samtidigt med att deras tjänstetid skulle ökas med ej mindre än 40 procent. Under hän-

visning till kanslerns i skrivelse den 23 september 1941 framställda förslag om amanuensernas placering i lönegraden Eo 20 önskade kanslern understryka, att detta förslag vore utformat med beaktande av det rådande statsfinansiella läget och av den löneställning, som andre och förste bibliotekarierna för närvarande innehade.

Biblioteksamanuenserna kunde enligt kanslerns mening icke jämföras med amanuenser vid andra statliga verk. Kompetensfordringarna vore väsentligt större. Deras utbildning och arbetsuppgifter hänvisade snarare till deras likställande med extralärare vid läroverken. Kanslern ansåge i princip de synpunkter vara riktiga, som utvecklats vid åtskilliga tillfällen från bibliotekens och universitetens sida och som ginge ut på ett jämförande av tjänstemännen vid universitetsbiblioteken med respektive kategorier av läroverkslärare.

Kanslern ville i detta sammanhang meddela, att kanslern tidigare under år 1941 inhämtat yttranden från universitetsmyndigheterna angående en eventuell sänkning av kompetenskraven för andre bibliotekarier och amanuenser, med hänsyn därtill att licentiatexamen — som nu regelmässigt fordrades redan för amanuensbefattning — icke krävdes för adjunkter vid läroverken. Såväl Uppsala som Lunds universitet hade med utförlig motivering avstyrkt en sådan sänkning av kompetenskraven. För egen del funne kanslern, på grund av vad sålunda anförts, övervägande skäl tala för ett bibehållande av de nuvarande kompetenskraven.

Kanslern nödgades jämväl avstyrka besparingsberedningens förslag om indragning av ett fast amanuensarvode vid vartdera universitetet.

Indragning av vissa bibliotekarietjänster vid universitetsbiblioteken.

Vid anmälan av universitetens anslagsäskanden för innevarande budgetår tillstyrkte jag, i anslutning till av kanslern framlagt förslag, indragning vid första inträffande ledighet av *dels* en andre bibliotekariebefattning vid universitetsbiblioteket i Uppsala, *dels* ock av en förste bibliotekariebefattning vid universitetsbiblioteket i Lund. I två vid 1941 års riksdag väckta motioner (I: 88 och II: 120) yrkades, att beslut om indragning av dessa två tjänster icke måtte fattas vid årets riksdag. Riksdagen uttalade (skrivelse nr 280), att riksdagen vore ense med motionärerna, att anledning saknades att redan då taga ställning till berörda bibliotekariebefattningars indragning. Dessa tjänster fölle nämligen under bestämmelserna i kungörelsen den 3 januari 1941 (nr 5) angående återbesättande av vissa civila befattningar i statens tjänst och finge således icke utan Kungl. Maj:ts medgivande vid inträffande vakans återbesättas. Kungl. Maj:t hade alltså i sin hand att lämna tjänsterna obesatta, och riksdagen utginge ifrån att så även komme att ske, till dess riksdagen sattes i tillfälle att vid aktualisering av ifrågasvarande spörsmål taga ärendet under förnyat bedömande.

Sedan en andre bibliotekariebefattning vid universitetsbiblioteket i Uppsala blivit ledig, föreskrev Kungl. Maj:t genom beslut den 6 juni 1941 att med åtgärder för återbesättande av nämnda befattning skulle anstå tills vidare samt att vikarie å befattningen icke skulle förordnas. Tillika anbefallde Kungl. Maj:t kanslern att i samband med anslagspetita för budget-

året 1942/43 taga under övervägande, huruvida befattningen borde bibehållas å personalförteckningen eller indragas.

Kanslern har i anledning härav i skrivelse den 23 september 1941 framhållit, att han icke funnit anledning frångå sin tidigare uttalade uppfattning, att en indragning av befattningen kunde ske utan alltför stora olägenheter för biblioteket, men att han dock icke hade något att erinra mot att befattningen bibehölles å personalförteckningen även under budgetåret 1942/43.

Statskontoret har i betraktande av föreliggande omständigheter icke kunnat finna tillräckliga motiv för ett bibehållande av befattningen i fråga å universitetets personalförteckning utan förordat indragning av tjänsten.

Besparingsberedningen har likaledes ansett, att den nu lediga andre bibliotekariebefattningen vid universitetsbiblioteket i Uppsala borde indragas. Beredningen har vidare föreslagit, att en förste bibliotekarietjänst vid universitetsbiblioteket i Lund skulle indragas i samband med nästkommande ledighet å bibliotekariebefattning vid någotdera universitetsbiblioteket. Beredningen har i sistnämnda avseende anført.

Vid universitetsbiblioteket i Lund hade en av de fyra förste bibliotekariebefattningarna tillkommit så sent som år 1938 (se proposition nr 218). Befattningen hade avsetts för föreståndarskapet för handskriftsavdelningen. Samtidigt hade även inrättats en andre bibliotekarietjänst och en extra ordinarie vaktmästartjänst samt anvisats medel till förstärkning av bibliotekets icke-ordinarie arbetskrafter i övrigt. Så vitt nu kunde bedömas, komme första ledighet inom förste bibliotekariegraden i Lund att inträffa först 1948. Det kunde emellertid påpekas, att dessförinnan flera bibliotekarietjänster i Uppsala bleve lediga genom innehavarnas inträde i pensionsåldern, däribland under 1944 två förste bibliotekarietjänster. Ifrågasatt indragning av en förste bibliotekarietjänst i Lund kunde sålunda genomföras redan i samband med nämnda eller eljest inträffande ledigheter vid bibliotekarietjänst i Uppsala genom att någon av de nuvarande förste bibliotekarierna i Lund då förflyttades till Uppsala.

En dylik anordning syntes böra förordas, då det ur sakliga synpunkter och under rådande förhållanden syntes möjligt att indraga en av förste bibliotekarietjänsterna i Lund. Vissa omDispositioner i fråga om personalens arbetsuppgifter syntes i samband därmed bli erforderliga och måhända bleve övriga befattningshavares möjligheter att i anslutning till det löpande biblioteksarbetet utöva forsknings- och annan liknande verksamhet i viss mån beskurna. En dylik följd av besparingsåtgärder hade emellertid förutsatts såsom sannolik även inom andra institutioner, exempelvis riksarkivet. I fråga särskilt om universitetsbiblioteket i Lund kunde därjämte påpekas, att enligt vad biblioteksledningen under hand meddelat detta biblioteks samlingar vore fullständigt uppordnade och katalogiserade. Biblioteket vore därför icke — såsom syntes vara fallet vid kungl. biblioteket och universitetsbiblioteket i Uppsala — tyngt av arbetsbalans. Detta förhållande hade givetvis sin betydelse för nu ifrågavarande spörsmål.

Kanslern har i utlåtande över besparingsberedningens förslag — i likhet med överbibliotekarien och det större akademiska konsistoriet i Uppsala —

hemställt, att den lediga andre bibliotekariebefattningen vid universitetsbiblioteket i Uppsala måtte tills vidare behållas å personalförteckningen men att tjänsten icke skulle återbesättas eller uppehållas genom vikarie. I fråga om den föreslagna indragningen av en förste bibliotekariebefattning vid universitetsbiblioteket i Lund har kanslern erinrat om statsutskottets vid 1941 års riksdag uttalande i anledning av då ifrågasatt indragning av en förste bibliotekariebefattning vid samma universitet. I avgivna yttranden hade överbibliotekarien och det större akademiska konsistoriet på anförda skäl motsatt sig beredningens förslag härutinnan.

Riksdagen avböjde i fjol att redan då taga definitiv ställning till universitetskanslerns av mig biträdda förslag om indragning vid första inträffande ledighet av en andre bibliotekarietjänst vid universitetsbiblioteket i Uppsala och en förste bibliotekarietjänst vid universitetsbiblioteket i Lund. Sedan ledighet numera inträffat på en andre bibliotekarietjänst i Uppsala och besparingsberedningen upptagit kanslerns förslag från i fjol, synes anledning föreligga att ånyo underställa frågan riksdagens prövning. Jag har icke funnit skäl frångå den ståndpunkt, jag förra året intog, och tillstyrker alltså *dels* att den ledigblivna andre bibliotekarietjänsten i Uppsala — vakanssatt tills vidare genom Kungl. Maj:ts beslut den 6 juni 1941 — från och med den 1 juli 1942 indrages och sålunda uteslutes ur personalförteckningen, *dels ock* att beslut meddelas av innebörd, att en förste bibliotekarietjänst vid universitetet i Lund skall indragas vid första inträffande ledighet. Vad sistnämnda tjänst angår, inträffar nästa ledighet genom pensionering först år 1948, men ledighet kan inträffa även av annan anledning. Besparingsberedningen har sålunda pekat på möjligheten att förflytta en förste bibliotekarie till Uppsala vid nästa inträffande vakans därstädes, vilken, såvitt nu kan förutses, inträffar år 1944. För egen del vill jag därjämte framhålla, att en ordinarie förste bibliotekarietjänst för närvarande är ledig vid kungl. biblioteket (jfr punkten 11). Jag har för avsikt att utröna förutsättningarna för en förflyttning till sistnämnda tjänst; denna fråga är dock icke av beskaffenhet att böra underställas riksdagen.

Departementschefen.

Till övervägande föreligger även ett förslag om lönereglering för de biblioteksamanuenser vid universiteten, vilka inneha s. k. fasta arvoden å 4,800 kronor jämte därå belöpande dyrtids- och kristillägg. Enligt förslaget skulle dessa amanuenser beredas extra ordinarie ställning, i samband varmed arbetstiden skulle utsträckas från 5 till 7 timmar dagligen. Jag är i princip ense med i ärendet hörda myndigheter om lämpligheten av en dylik löne- och arbetstidsreglering. Beträffande den lönegradsplacering, som bör tillkomma ifrågavarande tjänstemän, har jag för egen del visserligen funnit, att starka skäl tala för bifall till kanslerns, av allmänna lönenämnden tillstyrkta förslag om en placering i 20 lönegraden. Emellertid har jag icke kunnat bortse från de invändningar häremot, som av

statskontoret och besparingsberedningen framförts. Amanuenserna vid exempelvis kungl. biblioteket och arkivstaten äro sålunda i regel placerade i 18 lönegraden, och ett bifall till kanslerns förslag om placering i lönegraden Eo 20 av amanuenserna vid universitetsbiblioteken synes oundvikligen komma att medföra fullt berättigade anspråk från andra håll om en motsvarande löneställning. Jag är icke för närvarande beredd att taga dessa konsekvenser. Med hänsyn härtill har jag icke ansett mig kunna för närvarande förorda placering i högre lönegrad än Eo 18. Denna lönegrad omfattar löneklasserna 17—21. Lönebeloppen utgöra, inberäknat rörligt tillägg efter 15 procent och kristillägg efter 8 procent samt med nu gällande pensionsavdrag frånräknade:

Löneklass	17	18	19	20	21
Uppsala	6,393	6,858	7,285	7,795	8,275
Lund	5,958	6,397	6,836	7,286	7,736

Då de nuvarande arvodesförmånerna (dyrtids- och kristillägg inräknade) uppgå till 6,470 kronor, skulle sålunda en amanuens vid placering i lägsta löneklass av lönegraden Eo 18 komma att lida en löneminskning av 77 kronor i Uppsala och 512 kronor i Lund, varvid dock bör beaktas, att pensionsavdragen, för närvarande 348 kronor, frånräknats. Redan i löneklass 18 skulle löneminskningen i Lund praktiskt taget elimineras och i Uppsala efterträdas av en löneökning. I högsta åldersklassen skulle löneökningen uppgå till 1,805 kronor i Uppsala och 1,266 kronor i Lund. Därtill komma förmånerna av tjänste- och familjepension, sjukledighetsersättning m. m.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att vid övergången till den nya löneformen meddela erforderliga föreskrifter till förekommande i rimlig omfattning av löneminskning.

Jag förutsätter, att de biblioteksamanuenser, vilka den 30 juni 1942 inneha med fasta arvoden å 4,800 kronor förenade tjänster, komma att erhålla förordnande å de nya tjänsterna.

Den lönereglering, jag sålunda förordat, medför bland annat en utökning av amanuensernas tjänstgöringsskyldighet från 5 till 7 timmar. Såsom statskontoret och besparingsberedningen framhållit, bör med anledning härav kunna upptagas till övervägande, huruvida icke en amanuens tjänst vid vardera universitetet skulle kunna indragas. Även om amanuenspersonalen på detta sätt minskas, tillföres å andra sidan genom arbetstidens förlängning för den återstående personalen universitetsbiblioteket i Uppsala en arbetstid av $(4 \times 2 =) 8$ timmar och universitetsbiblioteket i Lund en arbetstid av $(3 \times 2 =) 6$ timmar per dag. Trots indragningen synas sålunda biblioteken komma att förfoga över i stort sett samma arbetskraft som för närvarande. Men hänsyn härtill anser jag mig böra förorda nämnda förslag, vilket dock torde böra genomföras först i den mån nu befintlig amanuenspersonal av-

går ur tjänst. I fråga om rätten till barntillägg ansluter jag mig till statskontorets ståndpunkt.

Vad jag sålunda förordat i fråga om personalen vid universitetsbiblioteken medför följande förändringar i vederbörande avlöningsstater, nämligen vid *Uppsala universitet*:

dels minskning med i runt tal 8,000 kronor av den under avdelning II i avlöningsstaten uppförda anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän,

dels ökning med i runt tal 5,400 kronor av den under avdelning II i avlöningsstaten uppförda anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal; vid nästa inträffande vakans å en amanuens tjänst inträder dock en minskning med omkring 5,900 kronor,

dels ökning av anslagsposten till rörligt tillägg med i runt tal 3,400 kronor,

dels ock en med omkring 6,200 kronor minskad belastning på vederbörande anslag till dyrtidstillägg;

vid *Lunds universitet*:

dels ökning med i runt tal 2,800 kronor av vederbörande anslagspost till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal; vid nästa inträffande vakans å en amanuens tjänst inträder dock en minskning med omkring 5,500 kronor,

dels ökning av anslagsposten till rörligt tillägg med i runt tal 3,500 kronor,

dels ock en med omkring 5,000 kronor minskad belastning på vederbörande anslag till dyrtidstillägg.

Härjämte må framhållas, att vid första inträffande ledighet å förste bibliotekariebefattning i Lund inträder en minskad belastning på vederbörande avlöningsanslag med omkring 10,000 kronor.

I detta sammanhang får jag erinra, att Kungl. Maj:t i 1941 års åttonde huvudtitel, med anledning av det då framlagda förslaget angående uppräknings (i samband med dyrtidstilläggens borttagande) av arvoden till ifrågavarande amanuenser med omkring 26 procent, äskade höjning med härför erforderliga belopp av de under avdelning II i universitetens avlöningsstater uppförda anslagsposterna till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, från vilka nämnda arvoden bestridas. Riksdagen biföll icke, som förut nämnts, förslaget om arvodenas omreglering och vidtog till följd härav sänkning med 6,000 kronor respektive 4,800 kronor av de under avdelning II i avlöningsstaterna uppförda anslagsposterna till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t. Då sänkningen i stället bort drabba icke-ordinarieposterna, komma arvodesposterna sålunda för innevarande budgetår icke att förslå till bestridande av därmed avsedda utgifter medan icke-ordinarieposterna i stället komma att uppvisa motsvarande överskott. För innevarande budgetår torde erforderlig jämkning av ifrågavarande anslagsposter böra äga rum genom att Kungl. Maj:t medgiver överskridande av arvodesposterna med förutnämnda belopp. Jämligt Kungl. Maj:ts beslut den 31 juli 1941 få däremot de överskjutande medlen å icke-ordinarieposterna icke tagas i anspråk.

g) Vissa frågor angående docentstipendier.

Genom beslut den 10 juni 1938 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla sakkunniga för att inom departementet verkställa utredning och avgiva förslag angående docentinstitutionens organisation. Sedan sakkunniga med stöd av nämnda bemyndigande tillkallats, ha dessa, *1938 års docentutredning*, den 14 september 1939 avgivit betänkande i ämnet (statens offentliga utredningar 1939:41).

Docentutredningens förslag har av statsfinansiella skäl hittills icke föranlett annat än vissa icke kostnadskrävande åtgärder av natur att ankomma på Kungl. Maj:ts prövning i administrativ ordning. I detta sammanhang har jag för avsikt att upptaga ett par detaljer i sakkunnigförslaget, vilka äro av natur att böra underställas riksdagens prövning.

Prövning av ärenden angående förlängning av stipendietiden.

Enligt gällande bestämmelser skall det ankomma på Kungl. Maj:t att, om »i särskilda undantagsfall förhållandena sådant påkalla», på framställning av kanslern medgiva, att docent, som innehaft docentstipendium i tillhoppa sex år, må ännu ett år erhålla sådant stipendium.

Docentutredningen har föreslagit, att Kungl. Maj:ts prövningsrätt i nämnda fall skall överflyttas på kanslern.

Praxis syntes numera oftast vara, att en docent, som tillfredsställande uppfyllt sina skyldigheter i fråga om undervisning och vetenskapligt författarskap, erhöle det sjunde året. Ibland fästes dock avseende vid om annan kompetent docent funnes, som kunde komma i fråga till stipendiet. Då olika synpunkter sålunda gjorde sig gällande, bleve praxis stundom något svävande och ojämn. Svårigheter kunde härigenom uppstå för docenterna. En enhetlig och beräknelig praxis vore därför önskvärd vid tillämpningen av dessa föreskrifter. Att härvid ingripa genom närmare bestämmelser torde likväl ej vara lämpligt. Den praxis, som hittills följts, syntes emellertid böra föranleda, att de fall, då förlängning med ett sjunde år beviljades, icke i författningen betecknades som undantagsfall.

Tillräckliga skäl syntes ej heller föreligga att låta frågan om förlängning av stipendietiden med det sjunde året hänskjutas till Kungl. Maj:t, utan borde denna fråga kunna liksom prövningen av förlängning efter den första treårsperiodens utgång avgöras av kanslern på framställning av fakultet eller sektion.

Beträffande stipendietiden föresloges därför nyssnämnda ändringar och hemställdes, att kungörelsen den 6 juni 1925 (nr 211) § 11 samt kungl. brevet den 6 juni 1925 beträffande docentstipendier § 6 ändrades i överensstämmelse därmed.

Kanslern har förklarat sig icke ha något att erinra mot de sakkunnigas förslag i denna punkt. Kanslern framhåller, att förlängningen i fråga brukat av Kungl. Maj:t medgivas, om det vitsordats, att stipendiaten alltjämt med oförminskad energi bedreve vetenskaplig verksamhet.

Kanslern har bifogat förslag till erforderlig ändring av kungörelsen 1925: 211, § 11, punkt 1. Gällande och föreslagen lydelse äro:

Gällande lydelse:

§ 11.

1) Docentstipendium må enligt av Kungl. Maj:t närmare meddelade bestämmelser av kanslern tilldelas docent under en sammanlagd tid av sex år för varje innehavare. Där i särskilda undantagsfall förhållandena sådant påkalla, må Kungl. Maj:t medgiva, att tiden för stipendiums åtnjutande av samme innehavare må utsträckas utöver nyssnämnda sex år med ytterligare ett år.

Statskontoret förmenar, att medgivande av förlängning med ett sjunde år endast i undantagsfall borde lämnas, och anser därför icke påkallat att vidtaga någon ändring av bestämmelserna på denna punkt.

Förhållandet mellan vikariatsarvode och docentstipendierna.

Enligt nu gällande bestämmelser skall vikariatsarvode i första hand utgå av tjänstgöringspenningarna och därefter av lönen, i bägge fallen i den mån ifrågavarande belopp äro tillgängliga. Erforderlig fyllnad utgår först av vikariens docentstipendium, om han innehar sådant, och därefter, alltså i sista hand, av det särskilda anslaget till vikariatsersättningar. Även andra stipendier och legat, som docenten innehar, kunna tagas i anspråk för vikariatsarvodet. Den del av docentstipendiet, som ej erfordras till vikariatsarvodets fyllande, går till vederbörande docentstipendiefond.

Docentutredningen har föreslagit, att för vikariatsarvode, avseende vikariat, som förutses motsvara minst en termin, skall ej docentstipendium utan anslaget för vikariatsersättning tagas i anspråk. Docentstipendium, som blir disponibelt på grund av innehavarens vikariatsförordnande, skulle kunna efter kanslerns prövning anslås ledigt, när det beräknas vara tillgängligt för minst en lästermin. Om stipendiet icke tilldelades annan docent, skulle det ingå till docentstipendiefonden.

Följden av gällande bestämmelser bleve, att sambandet mellan docentstipendium och vikariatsarvode komme att gestalta sig helt olika, alltefter som stipendiet behövde tagas i anspråk eller ej. I det förra fallet inginge stipendiet till viss del i vikariatsarvodet, stipendiaten ansåges därför uppbära det, och hans stipendietid löpte följaktligen enligt nuvarande bestämmelser jämsides med vikariatet. Detta förhållande vore naturligtvis ogynnsamt för honom, eftersom tjänstgöringen som vikarie i hög grad kunde

inkräkta på hans vetenskapliga arbete. Det andra fallet inträffade då, jämväl lönen stode till förfogande, d. v. s. vid vakanser eller då den ordinarie tjänstinnehavaren uppbure annan avlöning, t. ex. som statsråd. Vikariatsarvodet utginge då jämväl av lönen, stipendiet toges icke i anspråk, och följaktligen löpte stipendieperioden ej alls under vikariatet. I de bägge fallen komme alltså vikarierna såsom docentstipendiater i helt olika situationer, och detta till följd av omständigheter, som ej hade betydelse för deras vikariatstjänstgöring.

Denna anordning vore utan tvivel otillfredsställande. Det förefölle därjämte i princip vara mindre lämpligt, att docentstipendierna, som vore avsedda för speciella ändamål, i vissa fall i betydande utsträckning toges i anspråk för uppehållande av universitetens ordinarie undervisning.

I princip borde kostnaderna för vikariat icke täckas av docentstipendierna utan, där så erfordrades, utgå av de särskilda anslagen för vikariatsersättningar. Av praktiska skäl syntes dock tillämpningen av denna princip böra begränsas till sammanhängande vikariatstjänstgöring av samma vikarie under tid, som förutsåges motsvara minst en lästermin. För de kortare vikariatet borde nuvarande regler alltså gälla. I båda fallen borde rättigheten för myndigheterna att taga legat och andra stipendier än docentstipendier i anspråk för täckande av vikariatsarvoden bortfalla, då en dylik användning ur principiell synpunkt förefölle oriktig. Beträffande användningen av dessa medel under vikariatstiden torde böra förfaras i överensstämmelse med bestämmelserna i donationsurkunderna.

Om långfristiga vikariat på detta sätt frigjordes från ekonomisk förbindelse med docentstipendierna, uppstode frågan, hur det borde förfaras med dessa sistnämnda under vikariatstiden. Olika möjligheter kunde härvid tänkas. Stipendiet kunde, såsom nu skedde, då det ej till någon del toges i anspråk för vikariatsarvode, antingen ledigförklaras för den tid, som vikariatet varade, eller ingå till docentstipendiefonden. Det syntes lämpligt, att docentstipendium, som sålunda bleve tillgängligt, finge efter kanslerns prövning anslås ledigt, när den tid, för vilken det beräknades stå till förfogande, uppginge till minst en lästermin. Blev stipendiet icke tilldelat annan docent, borde det ingå till docentstipendiefonden.

Större akademiska konsistoriet i Uppsala har framhållit, att disponibelt stipendium i förevarande fall bör kunna efter kanslerns prövning antingen anslås ledigt eller utan ansökan tilldelas annan docent.

Kanslern har förklarat sig dela de sakkunnigas mening, att docentstipendierna ej borde tagas i anspråk för uppehållande av den ordinarie undervisning, som vore knuten vid professurerna. Likaså funne kanslern det riktigt, att docentstipendium, som på grund av stipendiats förordnande såsom vikarie skulle bli ledigt, skulle kunna erhållas av annan docent. Såsom Uppsala-konsistoriet anför, syntes ett ledigförklarande i dylika fall ej böra vara obligatoriskt, utan möjlighet finnas för kanslern att efter vederbörande fakultets eller sektionens framställning utan ansökan tilldela annan docent stipendiet. Vad här sagts hade sin tillämpning även å legat och andra stipendier än docentstipendier.

Då ifrågavarande förslag kräver ändring i kungörelsen 1925: 211, har

kanslern framlagt förslag till sådan ändring, avseende § 10 punkt 4. Gällande och föreslagen lydelse äro:

Gällande lydelse:

§ 10.

4) Vikariatsarvode vid befattning, varom i denna paragraf förmåles, utgår i första hand av de med befattningen förenade tjänstgöringspennningarna, i den mån de äro härför tillgängliga, och därefter av den med befattningen förenade lönen, likaledes i den mån densamma är härför tillgänglig. Härutöver erforderlig fyllnad i vikariatsarvode till stadgat belopp skall utgå först av docentstipendium, om vikarien innehar sådant, och därefter av vederbörande förslagsanslag till vikariatsersättningar. Den del av docentstipendium, som ej erfordras till vikariatsarvodets fyllande, skall tillföras vederbörande docentstipendiefond.

Statskontoret har icke framfört någon erinran mot docentutredningens förslag.

Docentutredningens av kanslern understödda förslag om överflyttande på kanslern av beslutanderätten i frågor rörande det sjunde docentstipendiet synes praktiskt och ägnat att medföra en förenklad procedur och tillstyrkes därför av mig. Jag finner mig även kunna förorda docentutredningens förslag angående gäldande av vikariatskostnader vid vikariatsförordnande för minst en lästermin; i dessa fall skulle sålunda stipendiemedel ej anlitas för utfyllande av vikariearvodet till stadgat belopp, utan erforderligt belopp utgå ur vederbörande anslagspost till vikariatsersättningar. Den förordade anordningen, vilken icke torde få större ekonomisk räckvidd, medför bland annat den fördelen, att docentstipendiet under tiden blir disponibelt för utdelning till annan, därav förtjänt docent. I fråga om dispositionen av sålunda lediga docentstipendier biträder jag vad kanslern föreslagit.

Mot den av kanslern föreslagna författningstexten synes icke finnas anledning till erinran i sak.

h) Anslagsberäkningar.

Kanslern för rikets universitet har — utöver vad som av den förut lämnade redogörelsen framgår — icke ifrågasatt annan förändring av anslaget till avlöningar vid Uppsala universitet än en höjning med 1,200 kronor,

Föreslagen lydelse:

§ 10.

4) Vikariatsarvode vid — — — vederbörande docentstipendiefond.

Då stipendierad docent under hel lästermin eller längre tid uppehåller hela den tjänstgöringsskyldighet som är förenad med befattningen, skall likväl erforderlig fyllnad i vikariatsarvodet icke tagas av docentstipendiet. Detta må i sådant fall på framtällning av fakultet eller sektion kunna enligt beslut av kanslern ledigförklaras eller ock utan ledigförklarande tilldelas annan docent för högst ett år i sänder.

Departementschefen.

föranledd därav, att pensionsavdragen borde beräknas 1,200 kronor lägre för nästa budgetår än för det innevarande.

I särskild skrivelse har kanslern vidare hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder i syfte att arvodestagare vid universiteten, karolinska institutet och tandläkarinstitutet, på vilkas arvoden från och med innevarande budgetår dyrtids- och kristillägg ej utginge, måtte komma i åtnjutande av kristillägg. Framställningar i ämnet hade gjorts av de större akademiska konsistorierna vid universiteten på hemställan av vederbörande amanuensföreningar.

Från och med innevarande budgetår hade, erinrar kanslern, i fråga om avlöningen till flertalet av de vid universiteten och karolinska institutet samt tandläkarinstitutet anställda arvodestagarna — såväl innehavarna av sådana befattningar, vilka vore att betrakta såsom bisysslor, som innehavarna av sådana tjänster, vilka borde anses som vederbörandes huvudsakliga sysselsättning — inträtt den ändringen, att dyrtidstillägg upphört att utgå å arvodena. I stället hade arvodena uppräknats, i fråga om bisysslor med omkring 20 procent och beträffande huvudsysslor med cirka 25 procent. De arvodestagare, vilka fortfarande åtnjöte dyrtidstillägg — klinik-amanuenser, docentstipendiater m. fl. — vore berättigade att uppbära jämväl kristillägg, utgörande en compensation för den stegring av levnads-kostnaderna, som icke kompenserades genom det till 26 procent maximerade dyrtidstillägget.

Det syntes skäligt, att även de arvodestagare, som fått sina arvoden uppräknade på grund av bortfallande dyrtidstillägg och för vilka arvodesbefattningen utgjorde *den huvudsakliga sysselsättningen* (d. v. s. de befattningshavare, vilkas arvoden uppräknats med cirka 25 procent) tillerkändes rätt att uppbära kristillägg. De vore ju för sin utkomst huvudsakligen beroende av arvodet i fråga.

Departementschefen.

Kanslerns förslag rörande beräkning av pensionsavgifterna för nästa budgetår har icke givit mig anledning till erinran.

Såsom förut erinrats har chefen för finansdepartementet i annat sammanhang förutsatt, att arvoden för s. k. huvudsysslor även i år skola höjas med hänsyn till den fortsatta levnadskostnadsstegringen; höjningen borde i allmänhet beräknas efter 5 procent med lämplig avrundning uppåt. Denna nya arvodesreglering avser för universitetens, karolinska institutets och tandläkarinstitutets del just de kategorier arvodestagare, vilka innefattas i kanslerns förutnämnda hemställan om beredande av kristillägg åt viss arvodespersonal. Då denna personals önskemål om fortsatt compensation för levnadskostnadsstegringen sålunda kommer att till viss del tillgodoses, lär kanslerns förslag icke böra föranleda någon ytterligare åtgärd. I det följande kommer jag att förorda av arvodesregleringen betingad höjning av vederbörande anslagsposter. Jag har därvid utgått ifrån att endast de

arvoden, som i fjol uppräknades med omkring 26 procent, d. v. s. så kallade huvudsysslearvoden, skola bli delaktiga av den nya arvodesregleringen. Liksom i fjol torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att på förslag av kanslern fastställa de nya arvodena med beaktande av de av chefen för finansdepartementet angivna grunderna för arvodesregleringen.

Den av chefen för finansdepartementet förordade tjänsteförteckningsrevisionen föranleder för Uppsala universitets del följande personalförändringar:

1:o) benämningarna av de två befattningarna såsom konservatorer (vid zoologiska respektive botaniska museerna) i lönegraden A 21 ändras till museiassistenter i samma lönegrad;

2:o) vid biblioteket nyinrättas en befattning såsom kontorist i lönegraden A 9; i samband därmed minskas vederbörande anslagspost till övrig icke-ordinarie personal med ett belopp av i runt tal 3,300 kronor, motsvarande lönen för ett extra ordinarie kanslibiträde i lönegraden Eo 7 med två ålders-tillägg;

3:o) av de fyra vaktmästartjänsterna i lönegraden A 7 vid biblioteket nedflyttas tre till lönegraden A 6 och benämnas expeditionsvakter, medan den fjärde kvarstår i lönegraden A 7 under benämningen förste expeditionsvakt;

4:o) eldaren, tillika biträdande vaktmästare, i lönegraden A 5 uppflyttas i lönegraden A 6 och benämnes eldare av 1:a klass;

5:o) av de två vaktmästartjänsterna i lönegraden A 7 vid kansliet nedflyttas den ena till lönegraden A 5 under benämningen expeditionsvakt medan den andra kvarstår i lönegraden A 7 under benämningen förste expeditionsvakt;

6:o) maskinisten i lönegraden A 8 vid drätselverket benämnes värmeledningsskötare, tillika reparatör, av 1:a klass;

7:o) vaktmästaren vid drätselverket nedflyttas från lönegraden A 7 till lönegraden A 5 och benämnes expeditionsvakt;

8:o) skogsvaktarna i lönegraden A 8 vid egendoms- och skogsförvaltningen uppflyttas till lönegraden A 9;

9:o) nuvarande innehavare av sålunda nedflyttade tjänster överföras på övergångsstat; de i stället inrättade nya tjänsterna tillsätts allenast i den mån den på övergångsstat uppförda personalen avgår från respektive tjänster.

Med beaktande av vad i det föregående anförts beräknar jag avlöningsanslaget för Uppsala universitet på följande sätt:

Avdelning I. Professorer och lärare m. fl. Anslagsposten till *avlöningar till ordinarie tjänstemän*, delposten a. Lön och tjänstgöringspenningar, nu uppförd med 807,100 kronor, bör med hänsyn till pensionsavdragens minskning höjas med 1,200 kronor och sålunda uppföras med $(807,100 + 1,200 =) 808,300$ kronor. Den under ifrågavarande avdelning av avlöningsstaten intagna särskilda avlöningsstaten för professorer m. fl. med därtill hörande anmärkningar bör vidare undergå vissa redaktionella ändringar med hänsyn bl. a. till vad jag under rubriken a) här ovan förordat i fråga om ändrad benämning av professuren i nationalekonomi och

finansrätt m. m. Detsamma gäller de vid avdelning I. fogade anmärkningarna. Dessa redaktionella ändringar torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga.

Anslagsposten till *arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t*, bör *dels* minskas med 6,000 kronor till följd av vad jag under a) här ovan förordat i fråga om ianspråktagande av ett av juridiska fakultetens docentstipendier för täckande av en del av kostnaderna för den biträdande läraren i nationalekonomi, *dels* höjas med 1,900 kronor med hänsyn till vad jag ovan under rubriken d) förordat beträffande universitetslektorerna i svenska språket, *dels* höjas med 3,000 kronor, avseende arvodet till idrottsläraren, *dels ock* höjas med 11,500 kronor i samband med förutnämnda arvodesreglering. Ifrågavarande arvodespost, nu uppförd med 505,000 kronor, bör sålunda höjas med $(- 6,000 + 1,900 + 3,000 + 11,500 =)$ 10,400 kronor till 515,400 kronor.

Avdelning II. Vissa tjänstemän vid universitetets samlingar och inrättningar m. m. Anslagsposten till *avlöningar till ordinarie tjänstemän*, nu uppförd med 397,000 kronor, bör *dels* minskas med 8,000 kronor till följd av den av mig förordade indragningen av en andre bibliotekarietjänst vid universitetsbiblioteket, *dels ock* höjas med i runt tal 3,300 kronor till följd av nyinrättande av en kontoristtjänst i samband med tjänsteförteckningsrevisionen. Förevarande anslagspost bör sålunda minskas med $(8,000 - 3,300 =)$ 4,700 kronor till 392,300 kronor.

Anslagsposten till *arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t*, nu 15,000 kronor, bör av skäl som framgå av vad jag under f) här ovan anfört höjas med 6,000 kronor till 21,000 kronor. Då de arvoden, som skola bestridas ur posten, för närvarande uppgå till sammanlagt 20,150 kronor, erfordras till följd av den nya arvodesregleringen, för vilket ändamål jag beräknar ett belopp av högst 850 kronor erforderligt, icke någon ytterligare anslagshöjning.

Anslagsposten till *avlöningar till övrig icke-ordinarie personal*, nu 127,000 kronor, bör *dels* minskas med $(6,000 - 5,400 =)$ 600 kronor av skäl som framgå av vad jag anfört under f) här ovan, *dels* minskas med ytterligare 3,300 kronor i samband med tjänsteförteckningsrevisionen, *dels ock* med hänsyn till förutnämnda arvodesreglering höjas med 800 kronor och sålunda uppföras med $(127,000 - 600 - 3,300 + 800 =)$ 123,900 kronor, vilket innebär en minskning med 3,100 kronor.

Anslagsposten till *rörligt tillägg*, nu 68,566 kronor, torde med hänsyn till lönerregleringen för amanuenspersonalen vid biblioteket böra höjas med 3,400 kronor till 71,966 kronor.

Förevarande anslag bör sålunda vid bifall till vad jag i det föregående förordat höjas med $(1,200 + 10,400 - 4,700 + 6,000 - 3,100 + 3,400 =)$ 13,200 kronor till $(1,993,000 + 13,200 =)$ 2,006,200 kronor.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga ändringar i kungörelsen den 6 juni 1925, nr 211, i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag i det föregående förordat;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1942/43, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för vissa tjänstemän vid Uppsala universitets samlingar och inrättningar m. m. samt i personalförteckningen för universitetets egendoms- och skogsförvaltning, som föranledas av vad jag i det föregående förordat ävensom av den förutnämnda tjänsteförteckningsrevisionen;

dels besluta, att avlöningsstaten för Uppsala universitet skall, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1942/43, i nedan angivna delar erhålla följande lydelse:

Avlöningsstat.

Utgifter:

I. Professorer och lärare m. fl.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän:

a. Lön- och tjänstgöringspenningar	kronor 859,600
Avgå pensionsavgif	
drag »	<u>51,300</u> kronor 808,300

Avlöningsstater.

b. Ålderstillägg, <i>förslagsvis</i>	kronor 48,400
c. Ersättningar till vikerierande akademiska lärare, <i>förslagsvis</i> . . .	» <u>10,000</u> kronor 866,700
4. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämde av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> . . .	» 515,400
5. Särskilda löneförmåner till icke-ordinarie tjänstemän	» 1,500

Anm.: Från förestående anslagspost skola till förste underläkaren å medicinska kliniken och förste underläkaren å kirurgiska kliniken eventuellt utgående hyresbidrag bestridas.

Summa kronor 1,423,900

Anmärkningar till avdelning I. av avlöningsstaten.

II. Vissa tjänstemän vid universitetets
samlingar och inrättningar m. m.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	392,300
2. Arvoden och särskilda ersättningar, be- stämda av Kungl. Maj:t	»	21,000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie per- sonal	»	123,900
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	71,966
Summa kronor		609,166

Sammandrag:

I. Professorer och lärare m. fl.	kronor	1,423,900
II. Vissa tjänstemän vid universitetets samlingar och inrättningar m. m.	»	609,166
Summa kronor		2,033,066

Särskilda uppbördsmedel:

— — — — —	kronor	26,866
Nettoutgift kronor		2,006,200;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i den till avdelning I. av nämnda avlöningsstat hörande särskilda avlöningsstaten för professorer m. fl. ävensom i de till sagda avdelning I. hörande anmärkningar, som för-
anledas av vad jag i det föregående anfört;

dels ock till *Uppsala universitet: Avlöningar* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . kronor 2,006,200.

[60.] 4. **Uppsala universitet: Omkostnader, förslagsanslag.** För inne-
varande budgetår är detta anslag uppfört med 208,000 kronor. För bränsle,
lyse och vatten har beräknats 208,250 kronor och såsom inkomster i form
av ersättning för värme, lyse och vatten ett belopp av 1,380 kronor. *Kans-*
lern har hemställt, att utgiftsposten för bränsle m. m. måtte höjas med
56,500 kronor till 264,750 kronor. Å andra sidan har kanslern föreslagit,
att nämnda inkomster, vilka under budgetåret 1940/41 uppgått till nära
11,000 kronor, skulle beräknas till 10,880 kronor, vilket innebure en höj-
ning med 9,500 kronor. Förevarande anslag borde alltså höjas med (56,500 —
— 9,500 =) 47,000 kronor till (208,000 + 47,000 =) 255,000 kronor.

Departe-
mentschefen.

Mot kanslerns förslag synes icke föreligga anledning till erinran. Fram-
hållas må, att anslagsbelastningen under det sistförflutna budgetåret upp-
gått till i runt tal 268,400 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte
föreslå riksdagen

att till *Uppsala universitet: Omkostnader* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 255,000.

[61.] 5. **Uppsala universitet: Materiel m. m., reservationsanslag.** Detta anslag har under de tre senaste budgetåren varit uppfört med följande belopp:

budgetåret 1939/40		kronor 530,000
»	1940/41	 » 450,000
»	1941/42	 » 425,000.

Anslagsminskningarna, vilka helt vidtagits i besparingssyfte, utgöra sålunda tillhoppa 105,000 kronor, d. v. s. så gott som exakt 20 procent av anslaget för budgetåret 1939/40.

Det större akademiska konsistoriet har hos kanslern hemställt om utverkande av ett till 462,140 kronor förhöjt anslag för nästa budgetår. Anmärkas må, att vederbörande fakulteter och sektioner anhållit om anslag å tillhoppa 572,495 kronor. Konsistoriets förslag innebär, att samma anslagsbelopp som för budgetåret 1940/41 skulle anvisas, dock med förhöjning i vissa fall, där höjning vore oundgänglig.

Konsistoriet har framhållit, att de anslag till materiel, som tidigare av universitetet begärts, vore i hög grad av behovet påkallade, men att konsistoriet förmodade, att någon ökning utöver vad för budgetåret 1940/41 för ändamålet beviljats icke under nuvarande förhållanden kunde förväntas. De anslag, som beviljats för nämnda budgetår, hade emellertid visat sig vara otillräckliga, och det vore synnerligen svårt och med den på många områden fortgående prisstegringen komme det att bli ännu svårare att med dessa anslag nöjaktigt uppehålla verksamheten vid universitetets institutioner och övriga inrättningar. Då konsistoriet på grund av de rådande förhållandena likväl inskränkte sig till att begära i huvudsak oförändrade anslag, ville konsistoriet starkt betona, att någon ytterligare nedskärning av anslagen icke utan mycket allvarligt men för den vetenskapliga verksamheten kunde ske. För ett nöjaktigt uppehållande av verksamheten vid institutionerna hade tillskott till materielanslagen under budgetåret 1940/41 måst beredas med medel ur universitetets reservfond. Då reservfonden härigenom blivit hårt belastad vore det ovisst, om dess ställning komme att bli sådan, att liknande tillskott kunde påräknas för budgetåret 1942/43.

De höjningar i förhållande till anslaget för budgetåret 1940/41, som av konsistoriet äskats, avse bland annat, att anslaget till gemensamma utgifter för de i patologiska institutionens förutvarande byggnad inrymda seminarierna (huvudsakligen avseende arbetshjälp för eldning och städning), som budgetåret 1940/41 utgått med 1,000 kronor och 1941/42 med 1,900 kronor, måtte höjas till 2,900 kronor, att anslaget till gemensamma utgifter för de i Gustavianum inrymda institutionerna (huvudsakligen avseende arbetshjälp för städning) — för 1940/41 1,210 kronor och för 1941/42 1,610 kronor — måtte höjas till 2,200 kronor, samt att för täckande av de merkostnader för avlöning av arbetarna vid botaniska trädgården, vilka på grund av levnadskostnadernas stegring uppkommit sedan 1939, måtte beviljas ett särskilt anslag å 7,500 kronor av förslagsanslags natur.

Kanslern har endast i så måtto upptagit konsistoriets förslag, att han hemställt, att materielanslaget måtte höjas från 425,000 kronor till 433,000

kronor. Av ökningen, 8,000 kronor, skulle 1,000 kronor vara avsedda för seminarierna i gamla patologbyggnaden och 400 kronor för institutionerna i Gustavianum, under det att återstoden, 6,600 kronor, skulle användas för att höja materielanslaget till botaniska trädgården.

I detta sammanhang erinrar jag, att *besparingsberedningen* föranstaltat om en översyn angående besparingsmöjligheter vid universiteten och därvid förordat utredning, bland annat, angående rationalisering av skötseln av botaniska trädgården i Uppsala. Utredningen i detta hänseende har ännu icke hunnit slutföras.

Departementschefen.

För skötseln av botaniska trädgården i Uppsala har för innevarande budgetår anvisats ett belopp av 37,470 kronor mot 45,800 kronor för budgetåret 1939/40. Utgifterna belöpa till väsentlig del på löner åt trädgårdsarbetare. Dessa befattningshavare ha ansetts böra i lönehänseende vara likställda med kommunalarbetare i Uppsala stad, vilket gjort, att löneutgifterna sedan 1939 stigit med inemot 20 procent. Därjämte har ifrågasvarande anslagspost belastats med löneutbetalningar åt till militärtjänst inkallade trädgårdsarbetare. Trots att betydande inskränkningar gjorts i fråga om trädgårdens skötsel, förslå i följd härav de anvisade anslagsmedlen icke på långt när till täckande av utgifterna, utan erforderliga fyllnadsbelopp ha måst anvisas ur reservfonden. Det torde knappast vara att förvänta, att den pågående utredningen rörande rationalisering av driften skall kunna medföra så stora besparingar, att en mera betydande minskning av de för närvarande utgående anslagsmedlen blir möjlig. I vart fall torde någon minskning för nästa budgetår icke böra ifrågasättas i detta sammanhang. Skulle utredningen leda till, att en anslagssänkning blir möjlig, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga bestämmelser om begränsning av medelstilldelningen för ifrågasvarande ändamål.

I detta sammanhang erinrar jag, att från förevarande materielanslag bestridas även andra avlöningskostnader och utgifter i övrigt, vilka vid statsinstitutioner i allmänhet belasta avlönings- och omkostnadsanslag. Enligt vad jag under hand erfarit, har detta förhållande berett universitetet betydande svårigheter, då det gällt att tillgodose personalens önskemål om compensation för levnadskostnadernas stegring. I fråga om övriga statsinstitutioner har jag för nästa budgetår ansett mig böra tillstyrka anslagshöjningar för att möta de ökade kostnaderna för avlöning av städpersonal. Jag anser mig därför böra förorda, att ifrågasvarande materielanslag må undergå en härav betingad höjning, d. v. s. med i runt tal 5,000 kronor. Någon anslagshöjning i övrigt för nästa budgetår kan jag däremot icke tillstyrka.

Förevarande anslag bör sålunda uppföras med $(425,000 + 5,000 =) 430,000$ kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Uppsala universitet: Materiel m. m.* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag* av . . kronor 430,000.

[62] 6. **Uppsala universitet: Bokinköp och bokbindning för universitetsbiblioteket, reservationsanslag.** Detta anslag, som under budgetåren 1935/40 utgått med 148,500 kronor, är för innevarande budgetår uppfört med 115,000 kronor.

Konsistoriet har på hemställan av *överbibliotekarien* äskat oförändrat anslag för nästa budgetår, vilken hemställan biträtts av *kanslern*.

Den beslutade anslagsminskningen kunde, framhåller *överbibliotekarien*, ej undgå att försätta biblioteket och därmed även det vetenskapliga arbetet vid biblioteket i ett mycket bekymmersamt läge. Det nu disponibla anslaget medgäve praktiskt taget icke några inköp av i bokform nyutkommande litteratur eller antikvariska förvärv utan måste reserveras för inbindning, fortsättningsverk och tidskrifter.

Vad först posten för *bindning* anginge så hade den under de senare åren hållit sig omkring 42,000 à 45,000 kronor, men under budgetåret 1939/40 sprungit upp till i runt tal 47,800 kronor. Bindningen hade faktiskt sedan lång tid tillbaka inskränkts i en mindre vanlig omfattning. Men för ett bibliotek, som på bytesvägen regelbundet varje år förvärvade synnerligen betydande tillskott av vetenskaplig litteratur, vilken då snart sagt konstant inflöte i obundet skick, måste bindingskontot detta oaktat under alla förhållanden bli högst betydande. Härtill komme, att man i dessa tider hade att räkna med en betydande prisstegring, i det att såväl arbetslöner som materialpriser utvisade en successivt fortgående höjning.

Vad åter anginge kostnaderna för *fortsättningsverk* så vore bibliotekets möjlighet att påverka denna post mycket ringa. Det gällde här nämligen som regel verk, vilka löpte från äldre tid med bindande subskription. Och även om en viss återhållsamhet kunde iakttagas i fråga om nystartade verk av denna typ, vore det understundom nödvändigt för biblioteket att anmäla sig som abonnent, enär det icke sällan vore fråga om uppslags- och samlingsverk av standardtyp, som omöjligen kunde undvaras i en institution med de uppgifter, vilka påvilade ett universitetsbibliotek.

Vad slutligen beträffade *tidskrifterna* torde det vara välbekant, att biblioteket av ålder lagt an på att i görligaste mån hålla ett representativt och värdefullt bestånd av dylika inom olika fack. En nedskärning av bibliotekets uppsättning av tidskrifter genom avbeställningar borde under inga förhållanden ifrågakomma, ty dels hade denna litteratur den största betydelse för hela vårt lands vetenskapliga verksamhet, dels föreläge här de allvarligaste risker för att det icke ens med mycket arbete och stora kostnader skulle bli möjligt att senare överhuvud utfylla uppkommande luckor. Biblioteket hade tyvärr från tidigare tillfällen alltför betänkliga erfarenheter av de irreparabla skador, som dylika avbeställningar kunde vålla samlingarna, för att icke anse sig skyldigt att varna för en anslagsnedskärning, som medförde så beklagliga följder för framtiden.

Såsom av nästföljande punkt framgår, synes det erforderligt att för nästa budgetår anvisa medel till vissa inredningsarbeten m. m. för universitetsbiblioteket i Uppsala. Enligt vad jag inhämtat, torde den utgiftsökning, som förorsakas härav, i viss mån kunna kompenseras genom en tillfällig sänkning av nu förevarande anslag med 10,000 kronor till 105,000 kronor.

Departementschefen.

Jag anser mig böra förorda en dylik åtgärd och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Uppsala universitet: Bokinköp och bokbindning för universitetsbiblioteket* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 105,000.

[63.] 7. **Uppsala universitet: Inredningsarbeten m. m. för universitetsbiblioteket, reservationsanslag.** Om- och tillbyggnadsarbeten vid universitetsbiblioteket i Uppsala igångsattes år 1934 och har indelats i tre etapper. Den första etappen avsåg förlängning av läsesalsflygeln i syfte att utöka de för allmänheten avsedda lokalerna. För detta ändamål anvisade 1933 och 1934 års riksdagar tillhopa 450,000 kronor. Häri ingick icke kostnaden för inredningsarbeten m. m. De sammanlagda kostnaderna för dessa senare arbeten skulle, enligt vad som uttalades under punkten 75 i 1936 års åttonde huvudtitel (sid. 172), hållas inom en anslagsram av 100,000 kronor. För ändamålet anvisades år 1935 20,000 kronor, år 1936 likaledes 20,000 kronor, år 1937 10,000 kronor och år 1938 3,000 kronor, alltså tillhopa 53,000 kronor. Det återstående beloppet har icke anvisats, då de nya lokalerna provisoriskt måste tagas i anspråk som bokmagasin under utförande av den tredje byggnadsetappen. Den andra etappen innebar en ombyggnad av huvudbyggnaden och hade främst till syfte att genom ingripande ändringar i bokmagasinen skapa ökade utrymmen för boksamlingarna. Till dessa arbeten anvisade 1936 och 1937 års riksdagar sammanlagt 325,000 kronor, varjämte för inredning och inventarier i dessa lokaler beviljats 26,500 kronor, utgörande hela det erforderliga beloppet. Den tredje etappen åsyftar att bereda bättre lokaler för låneexpeditionen och det inre tjänstearbetet genom sammanförande av de nu spridda, olika tjänstelokalerna till bibliotekshusets mittparti m. m. För utförande av denna etapp ha 1938 och 1941 års riksdagar anvisat sammanlagt 475,000 kronor. Sistnämnda riksdag anslog därjämte medel för samtidig ombyggnad av bibliotekets vindsvåning. Det av 1941 års riksdag sålunda anvisade anslaget, 671,000 kronor, skulle få tagas i anspråk först efter viss närmare omprövning. Genom beslut den 20 juni 1941 har Kungl. Maj:t ställt anslaget till byggnadsstyrelsens disposition för byggnadsföretagets utförande.

Kanslern för rikets universitet har under åberopande av en av *större akademiska konsistoriet i Uppsala* gjord framställning hemställt, att för inredningsarbeten och inventarier vid universitetsbiblioteket måtte för budgetåret 1942/43 anvisas ett anslag av 97,560 kronor eller, om uppdelning av detta belopp på två budgetår befundes oundgänglig, minst 19,350 kronor. Framställningen grundar sig på en skrivelse från *överbibliotekarien*, som anför i huvudsak följande:

Enligt den preliminära planen för utförande av de år 1941 beslutade byggnadsarbetena skulle först vinden ombyggas och inredas, varefter den tredje etappen skulle genomföras i tre avsnitt. Hela företaget hade beräk-

nats draga en tid av minst två år. Emellertid hade ombyggnaden av vinden tack vare en gynnsam väderlek kunnat forceras, och det hade klarlagts, att utförandet av den tredje etappen genom vissa anordningar skulle kunna ske i ett sammanhang. På grund härav beräknades arbetena i sin helhet vara slutförda under alla förhållanden före 1942 års utgång och eventuellt åtskilligt tidigare.

Genom slutförandet av byggnadsföretaget skulle vissa lokaler, som tillkommit genom första etappen i läsesalsbyggnaden men tagits i anspråk för provisoriska ändamål, kunna inredas och användas för sina egentliga ändamål. Dessa lokaler utgjordes av nya norra läsesalen, beräknad för 63 arbetsbord, ett större rum för tidningsforskare och fyra tidningskällare. Då kostnaderna för inredningsarbeten m. m. för den första etappen år 1936 beräknats till 100,000 kronor men därav endast anvisats 50,000 kronor, skulle återstå 50,000 kronor för ändamålet. Med hänsyn till prisstegringen borde detta belopp höjas med omkring 30 procent till 65,000 kronor.

De lokaler, som berördes av den tredje etappen, vore låneexpeditionen och tre våningar med 25 tjänsterum för det inre arbetet. För dessa vore det givetvis meningen att i görlig utsträckning utnyttja befintliga inventarier. Men många av dessa måste repareras, nya möbler m. m. anskaffas och inredningsarbeten verkställas. Kostnaderna härför hade överbibliotekarien i samråd med vederbörande länsarkitektkontor beräknat till 32,560 kronor.

Totalkostnaden för inredning och inventarier efter om- och tillbyggnadsarbetenas slutförande uppskattades således till $(65,000 + 32,560 =)$ 97,560 kronor, vilket belopp torde kunna fördelas på två budgetår.

Särskilt angeläget vore, att möjligheter i första hand bereddes dels att anskaffa den nödvändiga armaturen, dels att inreda låneexpeditionen. Armaturen vore oundgänglig för att lokalerna överhuvud skulle kunna tagas i bruk, och låneexpeditionen, som utgjorde centralpunkten för hela verksamheten, kunde omöjligen hållas i provisoriska former längre än absolut nödvändigt krävdes för byggnads- och inredningsarbetenas genomförande. Ytterst angelägna vore också de för reparationer av äldre möbler m. m. avsedda medlen. De belopp, som för dessa poster erfordrades, utgjorde:

Låneexpeditionen (möbler, inredning, oberäknat armatur)	kronor	6,690
Armatur	»	9,660
Reparationer av möbler	»	2,000
Oförutsett, tillsyn m. m.	»	1,000

Summa kronor 19,350.

Byggnadsstyrelsen har anfört:

Vad anginge det för inredning av låneexpeditionen upptagna beloppet 6,690 kronor, erinrade styrelsen, att Kungl. Maj:t den 21 november 1941 åt styrelsen anvisat medel för utredning rörande standardmöbler för statliga ämbetsverk och institutioner. De standardmöbler, vartill förslag sålunda för närvarande vore under utarbetande, kunde väntas i viss utsträckning komma till användning vid låneexpeditionens möblering, varigenom det angivna kostnadsbeloppet borde kunna nedbringas. I vilken utsträckning detta skulle kunna ske, läte sig dock ännu icke bedöma, varför styrelsen, som i övrigt funne de upptagna kostnaderna skäliga med hänsyn till nuvarande prisläge, icke ansåge sig böra för närvarande föreslå någon reduktion av desamma. Mot de angivna beloppen 2,000 kronor för reparation av möbler och 1,000 kronor för oförutsedda utgifter m. m. hade styrelsen

intet att erinra. Den för inköp av armatur beräknade kostnaden 9,660 kronor borde genom anskaffande av enklare armatur kunna minskas med 4,000 kronor till 5,660 kronor. Det för budgetåret 1942/43 avsedda anslagsbeloppet 19,350 kronor torde sålunda kunna minskas till 15,350 kronor.

Departementschefen.

Då det ifrågavarande byggnadsföretaget nu igångsatts, synes det motiverat, att medel för inredning och utrustning av de nyvunna lokalerna ställas till förfogande för nästa budgetår. Jag vill erinra, att efter de nu pågående byggnadsarbetenas fullbordande behov uppstår av inredning m. m. icke blott till följd av utförandet av den tredje byggnadsetappen — vilken arbetena avse — utan även för vissa lokaler, som tillkommit genom den första ombyggnadsetappen men som hittills icke kunnat tagas i bruk för sitt egentliga ändamål. Kostnaderna för de närmast erforderliga inventarierna m. m. böra i enlighet med vad byggnadsstyrelsen anført beräknas till 15,350 kronor. Med hänsyn till ovissheten om tidpunkten för lokalernas färdigställande och den pågående utredningen om standardmöbler för statsinstitutioner torde för ifrågavarande ändamål för nästa budgetår endast böra anvisas ett belopp av 12,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Uppsala universitet: Inredningsarbeten m. m. för universitetsbiblioteket* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 12,000.

[64.] 8. **Uppsala universitet: Anskaffande av vetenskaplig utrustning för institutionen för fysiologisk botanik, reservationsanslag.** Under åren 1936—38 anvisade riksdagen tillhopa 832,000 kronor till nybyggnad för institutionen för fysiologisk botanik. I framställning, avsedd att framläggas för 1939 års riksdag, hemställde sedermera vederbörande universitetsmyndigheter om medel till den nya institutionens inredning och utrustning. För detta ändamål beräknades jämlikt år 1938 gällande priser ett belopp av 184,600 kronor vara erforderligt. Kanslern ansåg i avgivet yttrande 169,000 kronor böra anvisas för ändamålet, varav 85,000 kronor för inredning och möblering, 9,000 kronor för utrustning av verkstad och 75,000 kronor för instrument och allmän laboratoriemateriel. Kanslern förordade, att de erforderliga anslagsmedlen skulle anvisas i etapper och tillstyrkte för sin del, att 144,000 kronor skulle anvisas för budgetåret 1939/40. Föredragande departementschefen (se 1939 års åttonde huvudtitel, sid. 139) förklarade sig intet ha att erinra mot kanslerns anslagsberäkningar; dock ansåge han sig böra föreslå en reduktion av det för budgetåret 1939/40 äskade anslagsbeloppet med 28,000 kronor till 116,000 kronor. Riksdagen biföll detta förslag.

Någon ytterligare medelsanvisning till förevarande ändamål har sedermera, trots upprepade framställningar från universitetets sida, ännu icke kommit till stånd.

Större akademiska konsistoriet och kanslern hemställa nu, att 20,000 kronor måtte anvisas för fortsatt instrumentell utrustning av institutionen för fysiologisk botanik.

Professorn E. Melin har erinrat, att enligt den tidigare av statsmakterna godtagna kostnadsberäkningen skulle återstå att anvisa (169,000 — 116,000 =) 53,000 kronor. Det beviljade beloppet av 116,000 kronor hade så disponerats, att cirka 66,000 kronor använts för inredning och omkring 50,000 kronor till instrument och allmän laboratoriemateriel. På grund av rådande labila prislägen vore det numera ej möjligt att göra en säker beräkning av de kostnader som ytterligare erfordrades för fullföljande av den ursprungliga planen för inredning och utrustning av institutionen. Institutionens vetenskapliga verksamhet vore i hög grad lidande av bristande instrumentell utrustning. Genom ett belopp på 20,000 kronor skulle den viktigaste instrumentanskaffningen kunna äga rum.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, har inredningen och utrustningen av den nya institutionen för fysiologisk botanik i Uppsala icke fullbordats; anledningen härtill är givetvis att söka i det statsfinansiella läget. Emellertid framgår av redogörelsen, att det vetenskapliga arbetet härigenom blivit lidande. Detta är så mycket mer att beklaga, som den växtfysiologiska forskningen icke minst i tider av försörjningssvårigheter har en vidsträckt praktisk uppgift att fylla. Jag anser det därför icke vara försvarligt att tillråda ytterligare uppskov med medelsanvisningen för komplettering av den redan anskaffade vetenskapliga utrustningen. För detta ändamål erfordras enligt den föreliggande framställningen i första hand 20,000 kronor. Jag har funnit mig böra tillstyrka, att detta belopp nu anvisas. Jag vill i detta sammanhang framhålla vikten av fortsatt samarbete med den växtfysiologiska institutionen vid lantbrukshögskolan i Ultuna och förutsätter, att anskaffning av sådan materiel undvikes, vartill vid behov finnes tillgång vid sistnämnda institution. Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att till *Uppsala universitet: Anskaffande av vetenskaplig utrustning för institutionen för fysiologisk botanik* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 20,000.

[65.] 9. **Lunds universitet: Avlöningar, förslagsanslag.** Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 1,750,200 kronor. Beträffande anslaget disposition hänvisas till statsliggaren, sid. 425 ff.

Under punkten 59 i det föregående har jag redogjort för vissa aktuella frågor, vilka beröra Lunds universitet. Utöver vad som framgår av den i nämnda sammanhang lämnade redogörelsen har *kanslern för rikets universitet* icke ifrågasatt någon förändring beträffande förevarande anslag.

Till en början må erinras, att den av chefen för finansdepartementet i annat sammanhang förordade tjänsteförteckningsrevisionen för Lunds universitets vidkommande föranleder följande personalförändringar:

Departementschefen.

1:o) benämningen av de två befattningarna såsom konservatorer i lönegraden A 21 ändras till museiassistenter i samma lönegrad;

2:o) vid biblioteket nyinrättas en befattning såsom kontorist i lönegraden A 9; i samband därmed minskas vederbörande anslagspost till övrig icke-ordinarie personal med ett belopp av i runt tal 3,000 kronor;

3:o) av de tre vaktmästartjänsterna i lönegraden A 7 vid biblioteket nedflyttas två till lönegraden A 6 och benämnas expeditivsvakter medan den tredje kvarstår i lönegraden A 7 under benämningen förste expeditivsvakt;

4:o) eldarna i lönegraden A 5 vid biblioteket respektive räntekammaren uppflyttas till lönegraden A 7 under benämningen värmeledningsskötare, tillika reparatörer, av 2:a klass;

5:o) benämningen av befattningen såsom vaktmästare (kursor) i lönegraden A 7 vid kansliet ändras till förste expeditivsvakt i samma lönegrad;

6:o) befattningen såsom universitetsvaktmästare i lönegraden A 7 vid räntekammaren nedflyttas till lönegraden A 5 och benämnes expeditivsvakt;

7:o) vid räntekammaren nyinrättas en ordinarie befattning såsom expeditivsvakt i lönegraden A 5 i stället för tjänsten såsom portvakt i lönegraden Eo 5;

8:o) nuvarande innehavare av sålunda nedflyttade tjänster överförs på övergångsstat; de i stället nyinrättade tjänsterna tillsätts allenast i den mån den på övergångsstat uppförda personalen avgår från respektive tjänster.

Jag erinrar vidare om den nya arvodesreglering, som enligt vad förut framhållits bör genomföras beträffande arvoden för s. k. huvudsysslor. Jag hänvisar till vad jag därom anfört under punkten 59.

Med beaktande av vad i det föregående anförts beräknar jag förevarande anslag på följande sätt:

Avdelning I. Professorer och lärare m. fl. Anslagsposten till *avlönningar till ordinarie tjänstemän* delposten a. Lön och tjänstgöringspenningar, nu uppförd med 739,300 kronor, bör med hänsyn till vad jag under punkten 59 förordat i fråga om inbesparande av 5,000 kronor vid en vakant civilrättsprofessur ytterligare minskas med sistnämnda belopp och sålunda uppförs med $(739,300 - 5,000 =) 734,300$ kronor. Den under ifrågavarande avdelning av avlöningsstaten intagna särskilda avlöningsstaten för professorer m. fl. med därtill hörande anmärkningar bör vidare undergå vissa redaktionella ändringar med hänsyn till vad jag under punkten 59 förordat i fråga om ändrad benämning av professuren i nationalekonomi och finansrätt m. m. Dessa redaktionella ändringar torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga.

Anslagsposten till *arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t*, bör dels höjas med 1,500 kronor med hänsyn till vad jag ovan under punkten 59 förordat beträffande höjning av arvoden för universitetslektorer i svenska språket, dels höjas med 8,000 kronor, avseende arvode till idrottslärare, dels ock höjas med 12,200 kronor i samband med förutnämnda arvodesreglering. Ifrågavarande arvodespost, nu uppförd med 522,000 kro-

nor, bör sålunda höjas med $(1,500 + 8,000 + 12,200 =)$ 21,700 kronor till 543,700 kronor.

Avdelning II. Vissa tjänstemän vid universitetets samlingar och inrättningar m. m. Anslagsposten till *avlöningar till ordinarie tjänstemän*, nu uppförd med 280,000 kronor, bör höjas med tillhoppa 5,800 kronor till följd av nyinrättande av en kontoristtjänst och en expeditionsvaktstjänst i samband med tjänsteförteckningsrevisionen. Förevarande anslagspost bör sålunda uppföras med 285,800 kronor

Anslagsposten till *arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t*, nu 8,800 kronor, bör av skäl som framgå av vad jag under punkten 59 (se under rubriken f) anfört höjas med 4,800 kronor. Vidare bör posten till följd av förutnämnda arvodesreglering höjas med ytterligare 500 kronor och sålunda uppföras med $(8,800 + 4,800 + 500 =)$ 14,100 kronor, vilket innebär en höjning med 5,300 kronor.

Anslagsposten till *avlöningar till övrig icke-ordinarie personal*, nu 95,900 kronor, bör *dels* minskas med $(4,800 - 2,800 =)$ 2,000 kronor av skäl som framgå av vad jag anfört under punkten 59, *dels* minskas med tillhoppa 5,600 kronor till följd av uppflyttande i samband med tjänsteförteckningsrevisionen av två extra ordinarie tjänster till ordinarie stat, *dels ock* höjas med 2,100 kronor med hänsyn till förutnämnda arvodesreglering och sålunda minskas med sammanlagt $(2,000 + 5,600 - 2,100 =)$ 5,500 kronor till $(95,900 - 5,500 =)$ 90,400 kronor.

Slutligen bör anslagsposten till *rörligt tillägg*, nu 45,061 kronor, höjas med 3,500 kronor med hänsyn till den under punkten 59 omnämnda löneregleringen för amanuenspersonalen vid biblioteket och sålunda uppföras med 48,561 kronor.

Förevarande anslag bör sålunda vid bifall till vad jag förordat höjas med $(- 5,000 + 21,700 + 5,800 + 5,300 - 5,500 + 3,500 =)$ 25,800 kronor till $(1,750,200 + 25,800 =)$ 1,776,000 kronor.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1942/43, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för vissa tjänstemän vid Lunds universitets samlingar och inrättningar m. m., som föranledas av vad jag i det föregående förordat, ävensom av den förutnämnda tjänsteförteckningsrevisionen;

dels besluta, att avlöningsstaten för Lunds universitet skall, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1942/43, erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges:

Avlöningsstat.

Utgifter:

I. Professorer och lärare m. fl.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän:

a. Lön och tjänst-

göringspen-

ningar kronor 798,800

Avgå pen-

sionsav-

drag m. m. » 64,500 kronor 734,300*Avlöningsstater.*b. Ålderstillägg, *förslags-**vis* kronor 42,800

c. Ersättningar till vika-

rierande akademiska

lärare, *förslagsvis* . . . » 10,000 kronor 787,100

3. Arvoden och särskilda ersättningar,

bestämda av Kungl. Maj:t kronor 543,700

Summa kronor 1,342,900*Anmärkning till avdelning I. av avlöningsstaten.*II. Vissa tjänstemän vid universitetets sam-
lingar och inrättningar m. m.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän,

förslagsvis kronor 285,800

2. Arvoden och särskilda ersättningar, be-

stämda av Kungl. Maj:t » 14,100

3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie per-

sonal » 90,400

4. Rörligt tillägg, *förslagsvis* » 48,561Summa kronor 438,861*Sammandrag:*

I. Professorer och lärare m. fl. kronor 1,342,900

II. Vissa tjänstemän vid universitetets

samlingar och inrättningar m. m. . . » 438,861Summa kronor 1,781,761*Särskilda uppbördsmedel:*. kronor 5,761Nettoutgift kronor 1,776,000;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i den till avdelning I. av nämnda avlöningsstat hörande särskilda avlöningsstaten för professorer m. fl., som föranledas av vad jag i det föregående anförte;

dels ock till *Lunds universitet: Avlöningar* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 1,776,000.

[66.] 10. **Lunds universitet: Omkostnader, förslagsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med 103,200 kronor. Utgifterna för bränsle, lyse och vatten, för innevarande budgetår beräknade till 102,650 kronor, ha av *kanslern* för nästa budgetår beräknats till 130,100 kronor. De särskilda uppbördsmedlen ha å andra sidan av kanslern ansetts kunna uppräknas från för närvarande 1,100 kronor till 1,950 kronor. Då anslaget i övrigt icke syntes behöva undergå någon ändring, har kanslern hemställt, att förevarande anslag måtte uppföras med 129,800 kronor, vilket innebure en höjning med 26,600 kronor.

Jag biträder kanslerns förslag och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departement-
schefen.

att till *Lunds universitet: Omkostnader* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 129,800.

[67.] 11. **Lunds universitet: Materiel m. m., reservationsanslag.** Under de senaste tre budgetåren har för detta ändamål anvisats följande belopp:

budgetåret 1939/40	kronor 325,000
» 1940/41	» 278,000
» 1941/42	» 264,300.

Kanslern har för nästa budgetår anhållit om en anslagshöjning med 1,700 kronor till 266,000 kronor.

Konsistoriet hade hemställt om följande anslagsökningar. Anslagsposten till gemensamma utgifter för geologisk-mineralogiska och geografiska institutionernas byggnad hade under budgetåren 1940/41 och 1941/42 — på grund av förefintliga reservationer — icke uppförts med särskilt belopp. Besparingarna beräknades ha tagits helt i anspråk vid utgången av innevarande budgetår. Konsistoriet begärde, att i staten måtte för ändamålet uppföras ett anslagsbelopp å 3,200 kronor. Vidare begärde konsistoriet, att anslagsposten till gemensamma utgifter för statistiska och matematiska seminariernas byggnad, vilken post under innevarande och närmast föregående budgetår, på grund av tidigare besparingar, upptagits med ett reducerat belopp av 850 kronor, måtte höjas till 1,350 kronor. Slutligen anhölle konsistoriet, att materielanslaget till röntgenlaboratoriet och radiologiska sjukavdelningen vid klinikerna, vilket anslag förra budgetåret utgått med ett belopp av 300 kronor men för närvarande utginge med 290 kronor, måtte odelat tillfalla röntgendiagnostiska avdelningen och en ny anslagspost å 300 kronor uppföras för den radioterapeutiska kliniken.

Kanslern ansåge sig endast i så måtto kunna stödja konsistoriets förslag, att han hemställde, att materielanslaget måtte höjas med 1,700 kronor. Vid fördelningen av nämnda belopp borde hänsyn tagas till det behov av anslagsökningar, som föranlett konsistoriets berörda framställningar.

Departement-
mentschefen.

Enligt handlingarna i ärendet har konsistoriet framhållit, att nedskärningen av anslagen medfört kännbara svårigheter för institutionernas behöriga drift och härigenom verkat menligt på den verksamhet, som genom ifrågavarande anslag skulle upprätthållas. I vissa fall uppvisade institutionernas drift redan nu avsevärt underskott. Med hänsyn till de av konsistoriet antydda svårigheterna synes någon ytterligare anslagsminskning icke nu böra ifrågasättas. I enlighet med kanslerns förslag bör i stället en mindre anslagshöjning komma till stånd; jag ansluter mig till vad kanslern i detta hänseende förordat och tillstyrker alltså en anslagshöjning med 1,700 kronor till 266,000 kronor och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lunds universitet: Materiel m. m.* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag* av . . kronor 266,000.

[68.] 12. **Lunds universitet: Bokinköp och bokbindning för universitetsbiblioteket, reservationsanslag.** Förevarande anslag har sänkts från 137,000 kronor för budgetåret 1939/40 till 106,000 kronor för innevarande budgetår. *Kanslern* har hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp.

Departement-
mentschefen.

Jag biträder kanslerns förslag och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lunds universitet: Bokinköp och bokbindning för universitetsbiblioteket* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 106,000.

[69.] 13. **Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Avlöningar, förslagsanslag.** Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 783,500 kronor. Enär beräkningen av anslagets storlek för nästa budgetår står i samband med frågan om anslag för nämnda budgetår till karolinska sjukhuset och scrafimerlasarettet, vilken sistnämnda fråga av skäl, som framgå av punkten 74 i det följande, icke kan upptagas i årets statsverksproposition utan måste göras till föremål för särskild proposition, torde nu ifrågavarande anslag böra i riksstatsförslaget preliminärt uppföras med samma belopp som i riksstaten för innevarande budgetår. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som varder riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1942/43 till *Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Avlöningar* ett *förslagsanslag* av kronor 783,500.

[70.] 14. **Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Omkostnader, förslagsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med 44,200 kronor, varav för bränsle, lyse och vatten 43,700 kronor och för sjukvård m. m. 500 kronor. *Kanslern för rikets universitet* har hemställt, att anslaget med hänsyn till belastningen för budgetåret 1940/41, omkring 51,700 kronor, måtte för nästa budgetår höjas med 7,800 kronor till 52,000 kronor.

Med tillstyrkande av bifall till kanslerns förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att till *Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Omkostnader* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag*
av kronor 52,000.

[71.] 15. **Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Materiel m. m., reservationsanslag.** Detta anslag, som för budgetåret 1939/40 var uppfört med 107,000 kronor, har numera av besparingsskäl sänkts till 99,000 kronor. *Institutets lärarkollegium* har icke ifrågasatt någon ändring i anslagets storlek. Kollegiet har framhållit såsom synnerligen angeläget, att anslaget ej ytterligare beskures, enär detta skulle medföra en kännbar inskränkning av den vid institutet bedrivna verksamheten. *Kanslern* har icke ifrågasatt annan ändring av anslaget än en höjning med 600 kronor till 99,600 kronor. Höjningen innebär allenast en överflyttning från institutets avlöningsanslag av vissa kostnader för städning vid rättsmedicinska institutionen i samband med inrättande vid denna institution av en vaktmästartjänst, varom kanslern i annat sammanhang hemställt.

Till grund för det av 1941 års riksdag fattade beslutet, att kostnaderna för de till Konung Gustaf V:s jubileumsklinik hörande forskningsavdelningarna skulle övertagas av statsverket, låg, såsom av proposition 1941: 74 (sid. 12) framgår, en kostnadskalkyl, innebärande bland annat, att statens bruttoutgifter för förbrukningsartiklar, materiel m. m. efter omorganisationen skulle beträffande svulstpatologiska forskningsavdelningen minska från 12,000 kronor till 8,750 kronor och beträffande radiofysiska forskningsavdelningen öka från 4,000 kronor till 25,000 kronor. Av de kostnader för förbrukningsartiklar, materiel m. m., vilka sålunda skulle falla på staten, skulle enligt det av statsmakterna i princip godtagna förslaget vissa materielkostnader bestridas från karolinska institutets stat, beräknade till för svulstpatologiska avdelningen 750 kronor och för radiofysiska avdelningen 2,000 kronor. För detta ändamål torde alltså nu böra beräknas medel under förevarande anslag. Jag tillstyrker för egen del, att ett belopp av tillhoppa 2,000 kronor anvisas för materiel m. m. till forskningsavdelningarna under ifrågavarande anslag för nästa budgetår.

Departementschefen.

Frågan om överförande av en utgiftspost på 600 kronor från avlönings-

till materielanslaget sammanhänger, såsom av det föregående framgår, med ett förslag om inrättande av en vaktmästarbefattning för rättsmedicinska institutionen. Till sistnämnda förslag är jag icke beredd att i detta sammanhang taga ställning. Kanslerns förslag om överförande av nämnda utgiftspost om 600 kronor till materielanslaget torde emellertid, om det samma framdeles finnes lämpligt, kunna genomföras utan motsvarande höjning av detta anslag. Materielanslaget torde sålunda, oavsett huruvida överföringen finnes böra ske eller icke, böra för nästa budgetår uppföras med (99,000 + 2,000 =) 101,000 kronor.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Materiel m. m.* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 101,000.

[72.] 16. **Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Bokinköp och bokbindning för biblioteket, reservationsanslag.** Detta anslag, som tidigare utgått med 24,800 kronor, är för innevarande budgetår uppfört med 20,000 kronor. *Kanslern* har på därom av *lärarkollegiet* gjord framställning hemställt om oförändrat anslag för nästa budgetår.

För att, anför kollegiet (i maj 1941), den vidtagna anslagssänkningen icke skulle behöva gå ut över det redan tyvärr alltför skarpt beskurna beståndet av löpande vetenskapliga tidskrifter, hade kollegiets biblioteks-nämnd alltsedan det första inköpssammanträdet vårterminen 1940 beslutat att icke företaga inköp av några nya böcker. Icke desto mindre hade under de tre första kvartalen av budgetåret 1940/41 förbrukats ett belopp av över 17,000 kronor (13,200 för tidskriftspränumerationer och fortsättningsverk, 3,800 för inbindning och bindmateriel). Därtill komme, att inbindningskostnaderna, som redan tidigare varit i stigande, nu komme att stiga ytterligare på grund av omsättningskatten. Oaktat av det anförda framginge, att höjning av anslaget skulle vara synnerligen välbehövlig, hade kollegiet med hänsyn till tidsläget icke ansett sig böra ifrågasätta någon sådan.

Departementschefen.

Någon minskning av detta anslag synes icke böra ifrågasättas. I enlighet med *lärarkollegiets* och *kanslerns* förslag torde anslaget böra för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Bokinköp och bokbindning för biblioteket* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 20,000.

[73.] 17. **Tandläkarinstitutet: Avlöningar, förslagsanslag.** 18. **Tandläkarinstitutet: Omkostnader, förslagsanslag.** Dessa anslag äro nu upp-

förda med 242,500 kronor, respektive 140,000 kronor och disponeras på sätt framgår av statsliggaren, sid. 443 ff. *Kanslern för rikets universitet* har, med överlämnande av tandläkarinstitutets anslagsäskanden för nästa budgetår, hemställt, att anslagen måtte upptagas med oförändrade belopp.

I avlöningsanslaget torde icke böra vidtagas andra förändringar än som betingas av den i det föregående omförmälda arvodesregleringen. Denna innebär, att de arvoden och ersättningar, som vid 1941 års riksdag i samband med dyrtidstilläggens avveckling uppräknades med i runt tal 26 procent, för nästa budgetår skola höjas med ytterligare omkring fem procent (med avrundning uppåt). Den sammanlagda kostnaden härför beräknar jag till 7,700 kronor. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av vederbörande bestämma de särskilda arvodenas storlek. Till följd av vad nu föreslagits bör arvodesposten upptagas till $(143,700 + 7,700 =) 151,400$ kronor.

Departement-
schefen.

Den förutnämnda tjänsteförteckningsrevisionen föranleder för tandläkarinstitutets del för närvarande endast den förändringen, att en ordinarie vaktmästarbefattning i lönegraden A 7 erhåller benämningen ändrad till reparatör.

Avlöningsanslaget bör, med beaktande av vad jag sålunda anført, alltså för nästa budgetår uppföras med $(242,500 + 7,700 =) 250,200$ kronor.

På omkostnadsanslaget har under det sistförflutna budgetåret uppstått ett mindre överskott. Enligt lärarrådets uppgift har detta berott på en långt driven sparsamhet, som bland annat inneburit uppskjutandet av önskvärda nyanskaffningar. Jag vill icke ifrågasätta någon minskning av anslaget. Erinras må, att de maximerade anslagsposterna i besparingssyfte reducerats år 1940 med 9,000 kronor och år 1941 med 1,700 kronor. Jag tillstyrker således kanslerns förslag, att anslaget uppföres med oförändrat belopp.

Förutom de här nämnda anslagsäskandena har kanslern upprepat en flera gånger tidigare gjord framställning om anslag till anordnande av lokaler för undervisning i barntandvård m. m. vid institutet. Denna fråga har särskilt aktualiserats genom utbyggandet av den statsunderstödda folktandvården, vilken i främsta rummet avser barntandvård. Med anledning av framställningar i ämnet har Kungl. Maj:t den 28 november 1941 uppdragit åt lärarrådet att i samråd med besparingsberedningen verkställa utredning och avgiva förslag rörande de förändringar i institutets organisation m. m., som må finnas påkallade med hänsyn till behovet av tandläkare för den statliga och statsunderstödda tandvården. Denna utredning, vid vilken kommer att uppmärksammas jämväl förenämnda lokalfråga, kan möjligen bli färdig i så god tid, att förslag i ämnet kan föreläggas 1942 års riksdag. Emellertid torde förevarande anslag icke under nästa budgetår röna inverkan av ett eventuellt byggnads- och omorganisationsbeslut.

Under återopande av vad som anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av mig i det föregående angiven ändring i personalförteckningen för tandläkarinstitutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43;

dels godkänna följande avlöningsstat för tandläkarinstitutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 50,000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t.	» 151,400
<i>Anm.: Ur denna anslagspost skola bestridas kostnaderna för lönetillägg med 1,620 kronor för envar av tre ordinarie lärare på grund av ökad undervisningsskyldighet.</i>	
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	kronor 36,900
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 11,900
Summa kronor 250,200;	

dels till *Tandläkarinstitutet: Avlöningar* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 250,200;

dels ock till *Tandläkarinstitutet: Omkostnader* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . kronor 140,000.

[74]. 19. **Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Avlöningar, förslagsanslag.** 20. **Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Omkostnader, förslagsanslag.** 21. **Universitetssjukhus: Serafimerlasarettet: Avlöningar, förslagsanslag.** 22. **Universitetssjukhus: Serafimerlasarettet: Omkostnader, förslagsanslag.** Förstnämnda två anslag äro nu uppförda med 4,044,000 kronor respektive 2,730,000 kronor, medan serafimerlasarettets anslag äro uppförda med 1,680,000 kronor respektive 1,365,000 kronor. Resultatet av den översyn av besparingsmöjligheterna vid dessa två sjukhus, varom besparingsberedningen föranstaltat, väntas kunna åtminstone delvis föreligga i så god tid, att förslag i ämnet skall kunna föreläggas 1942 års riksdag. I avbidan härpå torde förevarande anslag böra i riksstatsförslaget uppföras med här nedan angivna beräknade belopp. Vid omkostnadsanslagens beräkning har hänsyn tagits till bränslekostnadernas stegring. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som varder riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1942/43

dels till Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Avlöningar ett förslagsanslag av kronor 4,044,000;

dels till Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Omkostnader ett förslagsanslag av kronor 3,200,000;

dels till Universitetssjukhus: Serafimerlasarettet: Avlöningar ett förslagsanslag av kronor 1,680,000;

dels ock till Universitetssjukhus: Serafimerlasarettet: Omkostnader ett förslagsanslag av kronor 1,700,000.

[75.] 23. **Universitetssjukhus: Bidrag till akademiska sjukhuset i Uppsala, förslagsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med ett belopp av 300,000 kronor. Såsom jag i fjol under punkten 72 i åttonde huvudtiteln erinrade, har fråga uppkommit om viss ändring i grunderna för fördelning av kostnaderna för sjukhuset mellan statsverket och Uppsala läns landsting. Förslag i ämnet har nu framlagts av vederbörande universitetsmyndigheter efter förhandlingar med landstinget. Då ärendet emellertid ännu icke färdigberetts, torde förevarande anslag böra i riksstatsförslaget upptagas med nedan angivna beräknade belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som må varda riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1942/43 till *Universitetssjukhus: Bidrag till akademiska sjukhuset i Uppsala ett förslagsanslag av kronor 400,000.*

[76.] 24. **Universitetssjukhus: Bidrag till utrustning m. m. för kvinnokliniken vid akademiska sjukhuset i Uppsala, reservationsanslag.** För innevarande budgetår har, i enlighet med vad som föreslagits i propositionen 1941:164 (jfr riksdagens skrivelse 1941:201), anvisats ett anslag av 500,000 kronor till uppförande av byggnad för kvinnokliniken vid akademiska sjukhuset i Uppsala. Totalkostnaden för detta byggnadsföretag har enligt nämnda proposition beräknats till inalles 2,850,000 kronor, varav ett belopp av 550,000 kronor belöper på inventarier m. m. Kostnadsberäkningarna ha förut av statsmakterna godtagits. Kostnaderna ha förutsatts skola fördelas lika mellan staten och Uppsala läns landsting. I annat sammanhang ämnar jag föreslå, att anslag för nästa budgetår beviljas till fullbordande av byggnadsarbetena. Statens bidrag till anskaffande av utrustning m. m. för den nya byggnaden, utgörande 275,000 kronor, torde emellertid böra anvisas såsom reservationsanslag på driftbudgeten. Under hän-

visning i övrigt till behandlingen av frågan om anslag på kapitalbudgeten till byggnadsarbetena hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Universitetssjukhus: Bidrag till utrustning m. m. för kvinnokliniken vid akademiska sjukhuset i Uppsala* för budgetåret 1942/1943 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 275,000.

[77.] 25. **Universitetssjukhus: Bidrag till Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund.** Alltsedan år 1921 har riksdagen anvisat särskilt anslag såsom bidrag till täckande av de kostnader, Malmöhus läns landsting fått vidkännas för driften vid länets sjukvårdsinrättningar i Lund. Enligt beslut av 1937 års riksdag skall ifrågavarande statsbidrag från och med den 1 juli 1938 utgå enligt vissa grunder, närmare bestämda genom avtal mellan Kungl. Maj:t och kronan samt landstinget. Enligt detta avtal, som gäller i fem år, skall staten såsom bidrag till de årliga sjukvårdskostnaderna vid lasarettet erlægga 10 procent av vissa driftkostnader, beräknade på i avtalet angivet sätt. Särskilda föreskrifter ha meddelats i avtalet angående maximering av statsbidraget, vilket icke får överstiga 190,000 kronor per år. Anslaget är för innevarande budgetår upptaget med detta belopp.

Direktionen för Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund har beräknat statens bidrag till lasarettets driftkostnader under år 1940 till 190,000 kronor och hemställt om anvisande av detta belopp. Om statsbidraget icke maximerats, skulle anslaget enligt direktionens beräkningar utgöra 265,173 kronor 16 öre. Framställningen har tillstyrkts av *de akademiska myndigheterna i Lund* och *kanslern för rikets universitet*.

Departementschefen.

Anslaget torde böra uppföras med det föreslagna beloppet. Såsom under punkten 73 i 1941 års åttonde huvudtitel nämnts, upphör ovannämnda avtal att gälla med utgången av nästa budgetår. De förhandlingar, som med anledning härav upptagits mellan staten och landstinget, ha ännu icke resulterat i något förslag. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Universitetssjukhus: Bidrag till Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund* för budgetåret 1942/43 anvisa ett anslag av kronor 190,000.

[78.] 26. **Universitetssjukhus: Bidrag till allmänna barnbördshuset i Stockholm.** Anslaget har under de senare budgetåren utgått med följande belopp:

1936/37	kronor 185,600
1937/38	» 197,900
1938/39	» 306,500
1939/40	» 355,000
1940/41	» 355,000
1941/42	» 435,000.

Barnbördshuset drives i ekonomisk samverkan mellan staten, Stockholms stad och Stockholms län. Beträffande stadens och länets bidrag till barnbördshuset, vilka regleras genom särskilda avtal, samt grunderna för statens tillskott torde få hänvisas till redogörelsen i 1940 års åttonde huvudtitel (sid. 97 f.).

Närmast med anledning av vittutseende omläggning av den inom staden kommunalt bedrivna sjukvården ha förhandlingar upptagits mellan en av Kungl. Maj:t utsedd kommission samt staden och landstinget rörande barnbördshusets och serafimerlasarettets ställning och verksamhet (se punkten 77 i 1941 års åttonde huvudtitel). Därjämte må nämnas, att ur anslaget för innevarande budgetår anvisats medel såsom bidrag till preliminär utredning rörande modernisering av barnbördshusets nuvarande byggnad, vid vilken utredning också skall undersökas, om i samband med en dylik modernisering en tillbyggnad av anstalten för ökning av antalet vårdplatser lämpligen bör och kan ske. Med hänsyn till nyssnämnda förhandlingar har dock föreskrivits, att utredningen må igångsättas först sedan Kungl. Maj:t därtill lämnat tillstånd. I anslaget ingår också på staten belöpande bidrag till vissa byggnadsarbeten, avseende förbättring av bostadsförhållandena för underläkarna m. m.

Direktionen över allmänna barnbördshuset har hemställt om ett till 497,479 kronor förhöjt anslag till uppehållande av driften vid barnbördshuset och dess kvinnoklinik under nästa budgetår.

I nedanstående tabell ha sammanförts de verkliga utgiftsposterna för budgetåret 1940/41 och de beräknade för nästa budgetår:

	Utgifter 1940/41	Beräknade utgifter 1942/43
Fastighetens underhåll och omkostnader	28,276: 95	42,500: — (+ 14,223: 05)
Inventariers anskaffning och underhåll	18,046: 04	27,500: — (+ 9,453: 96)
Avlöningar	360,922: 41	417,827: — (+ 56,904: 59)
Kosthåll	161,342: 02	181,000: — (+ 19,657: 98)
Tvätt och renhållning	23,426: 63	24,000: — (+ 573: 37)
Uppvärmning och belysning	82,206: 21	162,500: — (+ 80,293: 79)
Lakemedel	72,160: 32	73,000: — (+ 839: 68)
Instrument och undervisningsmateriel	7,728: 10	8,000: — (+ 271: 90)
Skrivmateriel, tryckningskostnader och dylikt	9,206: 53	9,000: — (— 206: 53)
Diverse utgifter	14,919: 85	15,000: — (+ 80: 15)
Summa kronor	778,235: 06	960,327: — (+ 182,091: 94)

Av direktionens framställning inhämtas bland annat följande:

Fastighetens underhåll. Byggnadens yttertak av plåt vore i trängande behov av målning och reparation för en beräknad kostnad av 10,000 kronor. Ommålning invändigt av sjukavdelningarna jämte en del mindre bättringsarbeten i samband därmed kunde ej längre uppskjutas men vore planerat att ske successivt under ett flertal år. För budgetåret 1942/43 borde arbetena omfatta Avdelning I. jämte angränsande områden; kostnaden be-

räknades till 14,200 kronor. Löpande underhållet av fastigheten i övrigt med vägar beräknades till 18,300 kronor.

Inventarier. Inköp av tvättmaskin och två centrifuger med ledningar droge en kostnad av 8,500 kronor. Direktionen ville i samband härmed nämna, att anskaffningen av dessa maskiner vore ett led i omläggningen av driftsförhållandena i tvättavdelningen, varigenom icke föraktliga insparingar torde stå att vinna. Övriga omkostnader, som för budgetåret 1940/41 varit exceptionellt låga, kunde ej beräknas lägre än till 19,000 kronor.

Avlöningar. Av de tio befattningarna som assistentsköterska hade under föregående år i regel endast sex hållits besatta på grund av bristen på utbildad arbetskraft. För kommande budgetår kunde räknas med att samtliga befattningar vore besatta, vilket innebure en höjning med 6,360 kronor. Då tjänstgörande kandidater från och med den 1 juli 1941 vore befriade från skyldighet att gälda städningssersättning, erfordrades en höjning med 3,300 kronor. Det numera medgivna ianspråktagandet av vissa utrymmen för beredande av bättre bostäder åt underläkare och amanuenser medförde, att åt viss biträdespersonal, som måste utflytta i staden, måste lämnas hyresersättning med för år räknat 9,240 kronor.

Från styrelsen för stiftelsen Röda Korshemmet och statens sjuksköterskeskola hade framställts anspråk på att — i likhet med vad i fråga om karolinska sjukhuset redan gällde — provsysstrar hos stiftelsen och skolan, som tjänstgjorde å barnbördshuset, skulle utöver nu åtnjutna förmåner av fri kost, bostad och tvätt jämväl erhålla kontant ersättning med 50 kronor per månad eller alltså 600 kronor för år, ävensom, vad Röda Korshemmets elever anginge, 15 procent kristidstillägg härå. Kostnaderna härför utgjorde: för 14 elever från Röda Korshemmet (8,400 + 1,260 =) 9,660 kronor samt för 8 elever från statens sjuksköterskeskola 4,800 kronor, tillhoppa således 14,460 kronor.

Vid överflyttningen av professorn Ahlströms klinik till karolinska sjukhuset (våren 1940) hade antalet å barnbördshuset tjänstgörande kandidater minskats från 40 till 20. Denna minskning hade framförallt gjort sig kännbar på förlossningsavdelningen, där behovet av en fjärde barnmorsketjänst gjort sig gällande, då antalet kandidater nedgått. Denna tjänst hade hitintills bestritts av en extra befattningshavare. Då behovet av denna arbetskraft vore ofrånkomligt, borde tjänsten inrättas såsom ordinarie och regleras för anslutning till statens pensionsanstalt. Skillnaden i lön beräknades till 528 kronor.

Stockholms kommunalarbetares samorganisation hade inkommit med framställning om att portvakterna-telefonisterna i lönehänseende måtte jämföras med kokerskorna. Då lönerna för telefonisterna såväl vid Stockholms stads som statens sjukhus överstege den för telefonisterna vid barnbördshuset föreslagna lönen, hade framställningen bifallits. Skillnaden utgjorde med nuvarande rörliga tillägg 379 kronor per år för varje befattningshavare. Enär antalet telefonister komme att minskas från tre till två, bleve kostnadsökningen 758 kronor.

Direktionen hade beslutat att ersätta den nuvarande manuella telefonväxeln, som icke fungerade med erforderlig snabbhet, med automatisk växel. Installationen droge visserligen en engångskostnad av c:a 9,000 kronor, men då en telefonisttjänst (årlig kostnad c:a 2,500 kronor) kunde indragas, komme

nämnda engångskostnad att efter få år vara amorterad. Därest ifrågasatt avtal med Stockholms stad om försäljning av barnbördshuset komme till stånd, borde dessutom ersättning för den nya telefonväxeln tagas i beräkning vid köpesummans bestämmande. Besparing kunde i viss omfattning jämväl ske genom att de båda kvarvarande telefonisterna kunde efter automatiseringen i större utsträckning än nu tagas i anspråk för diverse skrivgöromål m. m.

Hittills hade åt maskinistbiträdet upplåtits ett rum på barnbördshuset mot en ersättning av 636 kronor per år. Då han vartannat dygn måste vistas inom anstalten, hade direktionen icke längre ansett sig kunna kräva ersättning för rummet, allraminst som han dessutom måste förhyra bostad utom anstalten.

För rörligt tillägg och pensioner erfordrades i jämförelse med budgetåret 1940/41 ytterligare sammanlagt 24,123 kronor.

Kosthåll. Kandidaterna hade från och med den 1 juli 1941 medgivits rätt till fri kost under jourtjänst vid barnbördshuset. Kostnaderna härför hade beräknats till 4,000 kronor. Under det tilländalupna budgetåret hade prisförhöjningar på livsmedel alltjämt fortgått. På grund av liknande förhållanden hade vid anslagsberäkningarna för innevarande budgetår utgifterna höjts med cirka 10 procent (15,000 kronor), som dock ej beräknats helt kompensera prishöjningen. Oaktat nedgång i beläggningen hade denna utgiftsökning uppstått redan under det nu förflutna budgetåret, varför anslagsbrist torde vara att emotse under innevarande budgetår. Trots den ransonering, som genomförts av vissa varuslag, torde även denna gång en anslagshöjning med 10 procent (= 16,000 kronor) vara ofrånkomlig på grund av prisstegring.

Uppvärmning och belysning. Enligt från statens bränslekommission inhämtade upplysningar hade direktionen för nästa budgetår försiktigtvis räknat med enbart vedeldning. Kostnaden härför hade beräknats till 162,500 kronor. Genom vidtagande av vissa åtgärder i bränslebesparande syfte, hoppades direktionen kunna göra vissa inbesparingar å de beräknade utgifterna för bränsle. Då emellertid bränslepriserna måhända komme att bli högre än vad direktionen räknat med, torde försiktigheten bjuda att icke beräkna anslaget lägre än nämnda belopp.

Underskott. I 1940 års statförslag hade direktionen anmält, att brist vore att förutse för budgetåret 1940/41 genom de betydande prisstegringar som inträffat. Framförallt hade höjningen av det rörliga lönetillägget och stegringen av priserna på proviant och bränsle medfört, att sådan brist också uppstått. Bristen för budgetåret 1940/41 uppginge till 28,651 kronor 55 öre, vilket belopp anmäldes till täckning. På grund av alltjämt fortgående prisstegringar samt på grund av övergång från enbart koleldning till vedeldning torde brist komma att uppstå jämväl för löpande budgetår.

Statens bidrag. Från de beräknade totalkostnaderna för budgetåret 1942/43, 960,327 kronor, avginge *dels* underhållskostnaden för enskilda avdelningen, beräknad till 15 kronor 50 öre per dag under 7,200 underhållsdagar, alltså till 111,600 kronor, *dels* vinsten från polikliniken, beräknad till 2,000 kronor, samt *dels* anslag motsvarande statsbidrag till driften av förlösningssanstalter för beräknade 25,850 underhållsdagar à 3 kronor = 77,550 kronor. De återstående kostnaderna belöpte sig således till 769,177 kronor.

Droges härifrån legosängsavgifterna, beräknade efter 1 krona 50 öre per dag för 25,850 underhållsdagar och 3 kronor 50 öre per dag för 16,250 underhållsdagar = 56,875 kronor eller tillhopa 82,725 kronor, återstode såsom restkostnad 686,452 kronor, vilka skulle uppdelas enligt gällande avtal mellan staten, Stockholms stad och Stockholms län. Staten hade åtagit sig att betala hälften av restkostnaderna eller alltså 343,226 kronor. Den andra hälften skulle uppdelas mellan staden, länet och staten i förhållande till det antal underhållsdagar, som belöpte sig på dessa poster. Under budgetåret 1940/41 komme av underhållsdagarna 37 procent på staden, 49 procent på Stockholms län och 14 procent på övriga län, för vilka staten iklätt sig betalningsskyldighet. Fördelades nämnda belopp 343,226 kronor för budgetåret 1942/43 efter samma procenttal, komme på staden 126,993 kronor 62 öre, på Stockholms län 168,180 kronor 74 öre och på övriga län (= staten) 48,051 kronor 64 öre.

De från statsverket erforderliga bidragen skulle alltså utgöra:

hälften av restkostnaderna	kronor 343,226: —
återstoden av samma kostnader för patienter från övriga län »	48,051: 64
till täckande av brist från budgetåret 1940/41 »	28,651: 55
anslag motsvarande statsbidrag till driften av förlossnings- anstalter »	77,550: —

Kronor 497,479: 19.

Statskontoret har med hänsyn till möjligheten att på vissa utgiftsposter nedbringa utgifterna och med beaktande tillika av det statsfinansiella läget ansett sig böra föreslå, att anslaget upptoges med allenast 485,000 kronor.

Vad anginge posten till inventariers anskaffning och underhåll hade enligt statskontorets mening tillräckliga skäl icke anförts för att »övriga omkostnader» skulle behöva beräknas till högre belopp än som förbrukats för budgetåret 1940/41, eller 18,000 kronor. Däremot ville ämbetsverket icke motsätta sig, att medel beräknades för inköp av tvättmaskin och två centrifuger för en kostnad av 8,500 kronor. Som en följd härav borde det — i anslutning till vad som anförts som motivering för nyanskaffning av nyssnämnda maskinutrustning — bli möjligt att åstadkomma besparingar å posterna till »tvätt och renhållning» samt »uppvärmning och belysning».

I fråga om förslaget att inrätta en fjärde ordinarie barnmorsketjänst ansåge statskontoret, att nämnda befattning i avvaktan på resultatet av den pågående utredningen rörande allmänna barnbördshusets framtida ställning och verksamhet borde bibehållas såsom icke-ordinarie.

Den föreslagna ökningen av kostnaderna för kosthållet med tio procent av utgifterna för budgetåret 1940/41 funne statskontoret — i anslutning till vad ämbetsverket tidigare uttalat — vara för stor, med hänsyn särskilt till att antalet underhållsdagar nedgått.

Enligt vad statskontoret under hand inhämtat, utgjorde det i framställningen såsom brist angivna beloppet 28,651 kronor 55 öre den på statsverket belöpande delen av bristen för budgetåret 1940/41. I avsaknad av närmare uppgifter om bristens fördelning på olika utgiftsposter hade statskontoret icke kunnat ingå i något bedömande av det uppkomna underskottet.

De förut omnämnda förhandlingarna mellan representanter för staten, Stockholms stad och Stockholms läns landsting angående bland annat allmänna barnbördshusets ställning och verksamhet ha ännu icke lett till att något förslag i ämnet inkommit. Emellertid torde — i anslutning till vad därom anförts i 1941 års åttionde huvudtitel — medel böra anvisas till oundgängligen erforderliga bättringsarbeten på barnbördshusets byggnad. Jag vill därför tillstyrka direktionens framställning beträffande ökad medelsanvisning till fastighetens underhåll.

Den näst största av de beräknade utgiftsökningarna belöper på avlöningsposten. Ökningen av denna synes till större delen vara av automatisk natur. Jag biträder statskontorets mening, att den i ärendet omförmälda barnmorsketjänsten icke nu bör förändras till ordinarie.

Såsom av sammanställningen i det föregående framgår, hänför sig största delen av utgiftsökningen till bränsleposten. Beräkningen av denna finner jag icke giva anledning till erinran.

I detta sammanhang kan jag icke underlåta att framhålla, att anslaget genom att underskott för varje budgetår överföres till nästa budgetårs anslag praktiskt taget erhållit förslagsanslags karaktär utan att verksamheten och medelsbehovet underkastats förhandsgranskning av den omfattning, som tillämpas i fråga om förslagsanslag. Jag finner detta förhållande mindre tillfredsställande men vill — i avvaktan på resultatet av den granskning av anstaltens ekonomiska förhållanden, som besparingsberedningen torde komma att företaga — icke för närvarande ifrågasätta särskilda åtgärder för en effektivisering av den statliga kontrollen över barnbördshuset.

Anslagets storlek för nästa budgetår synes mig kunna begränsas till det av statskontoret föreslagna beloppet, 485,000 kronor, vilket överstiger det nuvarande anslaget med 50,000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Universitetssjukhus: Bidrag till allmänna barnbördshuset i Stockholm* för budgetåret 1942/43 anvisa ett anslag
av kronor 485,000.

[79.] 27. **Universitetssjukhus: Bidrag till pediatrik klinisk och poliklinik i Stockholm, förslagsanslag.** Detta anslag är uppfört med 68,300 kronor och disponeras på sätt framgår av sid. 461 i statsliggaren. Statens bidrag regleras av ett av Kungl. Maj:t den 29 april 1932 godkänt avtal med Stockholms stad, vilket avtal egentligen skulle upphört att gälla med utgången av juni 1941 men vars giltighet åren 1938 och 1941 förlängts till den 1 juli 1944. *Kanslern för rikets universitet* har på förslag av karolinska institutets lärarkollegium hemställt, att anslaget för nästa budgetår måtte uppföras med oförändrat belopp.

Departement-
schefen.

Såsom under punkten 78 i 1941 års åttonde huvudtitel nämnts, föreligger ett förslag om uppförande av en pediatrik klinisk vid karolinska sjukhuset. Det är osannolikt, att denna byggnadsfråga kan bli avgjord vid sådan tid, att förevarande anslag skulle röna inverkan därav under nästa budgetår. Mot kanslerns förslag har jag intet att erinra.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Universitetssjukhus: Bidrag till pediatrik klinisk och poliklinik i Stockholm* för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av kronor 68,300.

[80.] 28. **Universitetssjukhus: Nedsättning i vissa fall av vårdavgifterna vid S:t Görans sjukhus i Stockholm.** *Lärarkollegiet vid karolinska mediko-kirurgiska institutet* har hemställt om utverkande av ett anslag av 8,000 kronor för nedsättning av legosängsavgifterna för vissa hudsjuka på S:t Görans sjukhus i Stockholm i syfte att säkra tillgången på undervisningsmaterial.

Framställningen föranleddes av att beläggningen av hudsjuka på institutets till nämnda sjukhus förlagda dermato-syfilidologiska klinisk avsevärt nedgått på grund av att legosängsavgifterna undergått en kraftig höjning, särskilt för icke-stockholmare. Härigenom hade tillströmningen av hudsjuka landsortspatienter till men för undervisningen i betydande mån minskat.

Klinikföreståndaren, professorn Strandberg, hade anförut, att den av Stockholms stads myndigheter till 10 kronor om dagen höjda vårdavgiften för salsplatser på hudkliniken för patienter med hemort utom Stockholm omöjliggjort intagning av ett stort antal sådana patienter, vilka sökt inträde vid kliniken. Härigenom hade kliniken berövats ett synnerligen värdefullt undervisningsmaterial. Från rent mänsklig synpunkt vore det upprörande, att landets största specialklinisk för hudsjukdomar av ekonomiska skäl nödgades avvisa medellösa eller ekonomiskt dåligt ställda patienter med pemphigus, mycosis fungoides etc., d. v. s. allvarliga fall, som verkligen behövde specialvård, särskilt när sådan icke kunde erhållas i hemorten.

Kollegiet ville understryka, att ifrågavarande förhållande vore av stor betydelse för läkarutbildningen, och ansåge åtgärder för en förbättring icke böra undanskjutas. Anslaget borde ställas till klinikchefens förfogande att av honom användas för nedsättande av legosängsavgifterna för sådana på allmänna vårdplatser vid kliniken vårdade hudsjuka från landsorten, vilka vore av intresse för undervisningen.

Kanslern för rikets universitet har föreslagit, att för ändamålet anvisas ett anslag av 4,000 kronor.

Kanslern erinrade (jfr punkten 78 i 1941 års åttonde huvudtitel), att kollegiet år 1940 gjort en liknande framställning, men att han med hänsyn till den statsfinansiella situationen då icke ansett sig böra göra någon hemställan i ämnet.

Undervisningen på ifrågavarande sjukdomsområde, som vore av stor betydelse för de blivande läkarna, kunde icke med framgång bedrivas utan tillgång till ett jämförelsevis stort och allsidigt patientmaterial. Det vore

därför av vikt, att den dermatologiska avdelningen å S:t Görans sjukhus, dit normalt all undervisning i landet i hudsjukdomar vore förlagd, måtte få mottaga patienter, som vore av särskilt intresse från undervisnings- eller forskningssynpunkt, även från andra delar av landet än Stockholm. Vårdavgifterna å hudkliniken för salspatienter med hemort utom Stockholm vore emellertid numera så höga, att det blivit så gott som omöjligt för dylika patienter att söka inträde på sjukhuset, och härigenom berövades kliniken det värdefulla undervisningsmaterial, som de ofta svårbehandlade och svårdiagnosticerade utredningsfallen från landsorten utgjorde.

Då, enligt vad handlingarna i ärendet utvisade, svårigheterna att bedriva en effektiv undervisning på sista tiden ökats, hade kanslern kommit till den uppfattningen, att man måste ställa medel till klinikchefens förfogande för nedsättande av vårdavgifterna i vissa fall för patienter, som ej hade hemortsrätt i Stockholm. I motsvarande syfte hade anslag till nedsättning av vårdavgifter för patienter från ort utom sjukhusets upptagningsområde tidigare beviljats vid akademiska sjukhuset i Uppsala och Norrulls sjukhus.

Kanslern hemställde, att till nedsättande av vårdavgifterna för på dermatologiska kliniken å S:t Görans sjukhus intagna fattiga eller mindre bemedlade sjuka med hemort utom Stockholm måtte upptagas ett anslag å 4,000 kronor.

Statskontoret har anfört, att då någon förbättring av det statsekonomiska läget icke inträtt, starka skäl uppenbarligen måste föreligga för att i riksstaten upptaga anslag för nya ändamål. Såvitt av handlingarna i ärendet framginge torde emellertid sådana skäl kunna åberopas till stöd för förevarande framställning. Ämbetsverket ansåge sig fördenskull icke böra motsätta sig bifall till densamma.

Vad i ärendet anförts har övertygat mig om nödvändigheten av att åtgärder vidtagas för att säkerställa tillgången till för undervisningen erforderligt patientmaterial vid karolinska institutets klinik för hudsjukdomar, där den enda undervisningen inom landet i detta ämne bedrives. Jag erinrar om att — såsom universitetskanslern framhållit — statsanslag nu utgår till liknande ändamål vid akademiska sjukhuset i Uppsala och vid karolinska institutets pediatrika klinik. Det torde icke finnas anledning förvänta, att den vårdavgift, vars höjande föranlett eller i varje fall medverkat till nedgången av patientantalet på hudkliniken, kommer att inom de närmaste åren åter nedgå. Mot det av kanslern föreslagna anslagsbeloppet har jag intet att erinra. Anslaget torde i enlighet med kanslerns förslag böra enligt klinikchefens bestämmande användas till nedsättande av legosängsavgiften för obemedlade eller mindre bemedlade sjuka med hemort utom Stockholm. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departement-
schefen.

att till *Universitetssjukhus: Nedsättning i vissa fall av vårdavgifterna vid S:t Görans sjukhus i Stockholm* för budgetåret 1942/43 anvisa ett anslag av kronor 4,000.

[81.] 29. **Gemensamma universitetsändamål: Ersättning åt överläkare vid vissa epidemisjukhus för klinisk undervisning i epidemiologi åt medicine kandidater.** Detta anslag, varur på sätt framgår av statsliggaren, sid. 461 f., bestridas ersättningar åt överläkarna vid epidemisjukhusen i Stockholm, Göteborg, Malmö, Uppsala och Lund för ifrågasvarande undervisning, har för innevarande budgetår höjts från 10,500 kronor till 12,600 kronor i samband med dyrtidstilläggens inarbetande i ersättningarna. *Kanslern för rikets universitet* har hemställt om oförändrat anslag för nästa budgetår.

Departementschefen.

Mot universitetskanslerns förslag har jag intet att erinra. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma universitetsändamål: Ersättning åt överläkare vid vissa epidemisjukhus för klinisk undervisning i epidemiologi åt medicine kandidater* för budgetåret 1942/43 anvisa ett anslag av kronor 12,600.

[82.] 30. **Gemensamma universitetsändamål: Kurser i kirurgisk kirurgi m. m.** Den 28 juli 1939 bemyndigade Kungl. Maj:t kanslern för rikets universitet att under läsåret 1939/40 för de på kirurgiska och medicinska klinikerna tjänstgörande medicine kandidaterna låta anordna obligatoriska mindre kurser i kirurgisk kirurgi, respektive gassjukvård. Genom beslut den 8 mars 1940 bemyndigades kanslern vidare att under vårterminen 1940 låta anordna för medicine licentiatexamen obligatoriska kurser i kirurgisk epidemiologi m. m. Kostnaderna för de nämnda kurserna, tillhopa högst 11,780 kronor, skulle bestridas med lika delar av lantförsvarets samt femte och åttonde huvudtitlarnas anslag till extra utgifter. För anordnande av liknande kurser under budgetåret 1940/41 åskades i propositionen till lagtima riksdagen 1940: 230 ett belopp av förslagsvis 8,000 kronor, att ingå i ett förslagsanslag till *Gemensamma universitetsändamål: Extra undervisningskurser för medicine studerande m. m.* Riksdagen (skrivelse nr 336) biföll detta förslag. För ändamålet anvisade Kungl. Maj:t sedermera 8,500 kronor. Även under innevarande budgetår ha kurser av ifrågasvarande slag med hänsyn till rikets försvarsberedskap ansetts erforderliga, därvid kostnaderna vid universiteten avsetts skola bestridas med universitetens egna medel, medan för karolinska mediko-kirurgiska institutets vidkommande ett belopp av högst 3,350 kronor anvisats från fjärde, femte och åttonde huvudtitlarnas anslag till extra utgifter.

Kanslern har nu anfört, att, därest kurser av ifrågasvarande slag skulle kunna anordnas även under nästa budgetår, särskilt anslag borde uppföras på riksstaten. Erfarenheten hade givit vid handen, att med en ersättning till kursledaren, beräknad efter 30 kronor per timme, kurser av hittillsvarande omfattning icke torde behöva draga en kostnad, som överstege

7,500 kronor för år. Ett anslag av denna storlek borde vara tillräckligt för att bestrida även den jämförelsevis obetydliga kostnaden för i vissa fall erforderlig åskådningsmateriel, vaktmästarhjälp m. m.

Den undervisning, varom här är fråga, utgör ett betydelsefullt led i landets försvarsberedskap. Då innevarande läsår är det tredje, varunder kurser i krigskirurgi, gassjukvård och krigsepidemiologi ansetts böra anordnas för de medicine studerandena, torde denna undervisning böra betraktas som ett led i utbildningen av läkare under nuvarande förhållanden. Ett särskilt anslag för ändamålet synes därför böra uppföras på riksstaten. Jag har intet att erinra mot att anslaget upptages med det av kanslern föreslagna beloppet av 7,500 kronor, vilket är beräknat med ledning av hittills vunna erfarenheter och något understiger vad som tidigare beräknats vara erforderligt.

Departement-
schefen.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma universitetsändamål: Kurser i krigskirurgi m. m.* för budgetåret 1942/43 anvisa ett anslag
av kronor 7,500.

[83.] 31. **Gemensamma universitetsändamål: Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar.** Detta anslag sänktes år 1940 av statsfinansiella skäl från 42,000 kronor till 22,000 kronor. Enligt de för budgetåret 1940/41 gällande bestämmelserna utgick bidrag i första hand i form av ersättning för den merkostnad, som uppstår genom tryckning av sådana exemplar av doktorsavhandlingen, vilka författningen enligt skola utdelas eller avlämnas, dock högst 300 kronor. Återstoden av anslagsmedlen utdelades i form av understöd till de sökande, som med hänsyn till svårigheten att själva bestrida kostnaden för avhandlingens tryckning ansetts behöriga till understöd. Förslogo ej anslagsmedlen till understöd i den omfattning, bestämmelserna i ämnet medgävo, skulle skälig jämkning av understöden ske med hänsyn till de sökandes behov av understöd. För innevarande budgetår har anslaget i enlighet med förslag av universitetskanslern sänkts till 18,000 kronor, varav tillhoppa 3,400 kronor avsetts för Stockholms och Göteborgs högskolor. Kanslern hade framhållit, att den del av anslaget, som avsåg understöd, nära nog bortfallit genom anslagssänkningen. Med hänsyn härtill syntes det befogat att begränsa anslaget till att avse uteslutande ersättningar för de pliktexemplar, som skulle avlämnas till vederbörande bibliotek. Därmed bortfölla också ett tidsödande arbete med fördelningen av den obetydliga summa, som stode till förfogande för understöd.

Stockholms högskolas styrelse har hemställt, att möjlighet måtte beredas Stockholms och Göteborgs högskolor att, i den mån överskott å de för dessa högskolor avsedda anslagsmedlen, 3,400 kronor, uppstode, bevilja sökande, som hade svårigheter att själv bestrida kostnaderna för doktorsavhandlin-

gens framställande i tryck, bidrag jämväl i form av understöd. Styrelsen har upplyst, att ersättningarna vid högskolorna under budgetåret 1940/41 blott uppgått till 2,170 kronor. *Kanslern* har emellertid föreslagit, att anslaget för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp, att disponeras på samma sätt som föreskrivits för innevarande budgetår, d. v. s. endast för ersättningar (jfr kungörelsen 1941: 319).

Departement-
schefen.

Den förra året genomförda begränsningen, att anslaget endast må användas till ersättningar för de exemplar av disputationssavhandlingar, som skola avlämnas till vederbörande bibliotek, synes mig icke böra frångås för närvarande. Med hänsyn till variationerna i medelsbehovet torde vad i ärendet förekommit å andra sidan icke böra föranleda ytterligare nedskärning av anslaget, vilket icke har karaktär av förslags- eller reservationsanslag. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma universitetsändamål: Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar* för budgetåret 1942/43 anvisa ett anslag av kronor 18,000.

[84.] 32. **Gemensamma universitetsändamål: Ersättning åt sakkunniga i akademiska befordringsärenden, förslagsanslag.** Detta anslag har för budgetåren 1940/42 uppförts med 25,000 kronor. Såväl år 1940 som år 1941 ha ersättningsgrunderna underkastats ändringar i utgiftsminskande syfte. *Kanslern för rikets universitet* har föreslagit oförändrat anslag för nästa budgetår.

Departement-
schefen.

Med hänsyn till vidtagna besparingsåtgärder, beträffande vilka jag får hänvisa till 1941 års åttonde huvudtitel, sid. 109 f., synes anslagsbeloppet för nästa budgetår kunna nedsättas till 15,000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma universitetsändamål: Ersättning åt sakkunniga i akademiska befordringsärenden* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 15,000.

[85.] 33. **Gemensamma universitetsändamål: Stipendier åt studerande vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska medikokirurgiska institutet, reservationsanslag.** Detta anslag tillkom genom beslut av 1939 års lagtima riksdag och disponeras för utdelning av statsstipendier vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska medikokirurgiska institutet (jfr svensk författningssamling 1939: 148). Anslaget utgick för budgetåret 1939/40 med 220,700 kronor, sänktes för budgetåret 1940/41 i besparingssyfte med 26,000 kronor till 194,700 kronor och har för innevarande budgetår sänkts med ytterligare 10,000 kronor till 184,700 kronor.

Anslaget disponeras för innevarande budgetår sålunda (till jämförelse angives även de budgetåret 1939/40 utgående delbeloppen):

	1939/40	1941/42
1. Statsstipendier vid universitetet i Uppsala kronor	98,000	84,500
2. » » » i Lund »	78,000	65,800
3. » » karolinska institutet »	24,000	20,500
4. Bokstipendier vid universitetet i Uppsala »	6,200	3,700
5. » » » i Lund »	5,000	3,100
6. Statsstipendienämnden vid universitetet i Uppsala »	4,000	3,000
7. » » » i Lund »	4,000	3,000
8. » » karolinska institutet »	1,500	1,100
Summa kronor	220,700	184,700.

I förutnämnda, av *besparingsberedningen* till mig överlämnade promemoria har föreslagits en anslagsminskning med 10 procent, d. v. s. i runt tal 18,000 kronor.

I *professorn B. Karlgrens* på besparingsberedningens förslag upprättade promemoria hade anförts bland annat: Det vore en utomordentligt lycklig och riktig tanke som låge till grund för naturastipendierna: att särskilt studiebegåvade *nyblivna* studenter genom fri kost och logi under 3 läsår sattes i tillfälle att börja akademiska studier, som de annars ej skulle ha råd till. Intet tvivel kunde råda om att dessa stipendier gjorde stor nytta genom att placera en del verkliga studiebegåvningar på de banor, där de bäst passade. Emellertid hade dessa talrika stora stipendier en lätt insedd avigsida. Tillströmningen till universiteten vore alltjämt alldeles för stor. Långt fler personer utexaminerades årligen än vad som motsvarade ersättningsbehovet och utvidgningsbehovet. De talrika nya, stora stipendierna, som ju just ginge ut på att föra grupper av studenter till universiteten, som annars ej skulle komma dit, ökade ju automatiskt tillströmningen till universiteten. Då det ej funnes anledning antaga, att dessa stipendiats ditkomst skulle avskräcka andra, som i varje fall tänkt gå till universiteten, från att inskriva sig där och där avlägga examina, bleve uppenbarligen följden av de talrika statliga naturastipendierna en kännbar ökning av antalet årligen utexaminerade med följande ytterligare stegrad disproportion mellan ersättningsbehov och kvalificerade platssökande. Svårigheten att placera de minst konkurrenskraftiga av de nya färdigutbildade skärptes ytterligare. I en tid då statsmakten målmedvetet inriktade sig på en beskränning av hela statsförvaltningsapparaten i alla dess faser, med inskränkning av antalet tjänstemannaposter, torde en stipendiepolitik, som direkt ledde till en ökning av årliga antalet nya fackutbildade aspiranter på tjänster, sägas vara oändamålsenlig. Då, såsom nyss framhölls, en tillfällig suspension av stipendier ej skulle allvarligt rubba universitetssystemet såsom sådant, och en besparing på sådant område därför vore mindre fatal till sina konsekvenser än indragning av lärartjänster, och då samtidigt dessa många nya stipendier för närvarande måste sägas ha för arbetsmarknaden ogynnsamma verkningar, så syntes dessa naturastipendier vara en av de punkter, där besparingsberedningen borde kunna överväga en inskränkning.

Givet vore att man ej kunde drastiskt slopa dem omedelbart och i sin helhet. De studerande som fått stipendier borde få behålla dem sina normala tre år. Men nyutdelning kunde redan nu i viss utsträckning inhi-
beras. Det borde understrykas, att en eventuell inskränkning eller ett slo-

pande av detta anslag ej borde ha karaktär av ett avskaffande utan av en suspension.

Universitetskanslern har hemställt om anvisande av oförändrat anslag för nästa budgetår. Anslaget hade redan sänkts med 36,000 kronor, samtidigt som levnadskostnaderna avsevärt ökats. Genom dessa stipendier möjliggjordes för ett antal obemedlade studenter med utpräglad studiebegåvning att bedriva akademiska studier. Det syntes vara missriktad sparsamhet att ytterligare sänka anslaget. Om antalet stipendier under något år vore riktigt vid en läroanstalt, kunde en del av anslaget besparas till följande år, varjämte en jämkning kunde ske i fördelningen av stipendier lärosätena emellan. Att totalbeloppet skulle vara för stort i förhållande till efterfrågan vid samtliga de tre läroanstalter, där stipendierna utginge, syntes icke kunna påstås.

Större akademiska konsistoriet i Uppsala har avstyrkt en anslagssänkning under hänvisning till den inom alla fakulteter samstämmiga och jämväl av statsstipendienämnden vid universitetet omfattade meningen om dessa stipendiernas stora betydelse för att möjliggöra för obemedlade begåvade studerande att få akademisk utbildning. Denna möjlighet vore för vårt vetenskapliga och sociala liv en viktig grundval. Om någon gång de förhoppningar, som i skolan knutits till en studerande vid hans avgång från skolan, sedermera icke helt kunnat uppfyllas, låge däri icke något skäl för att minska stipendiernas antal, så länge andra studerande, som icke kunnat erhålla stipendium, ehuru de varit värdiga därtill, funnes. Att detta hittills varit förhållandet vid Uppsala universitet, vore väl känt och nu av statsstipendienämnden i dess yttrande ånyo betyogat.

Statsstipendienämnden i Uppsala har med stöd av vunnen erfarenhet vitsordat, att naturastipendierna motsvarade ett verkligt behov, och att själva stipendieformen med understöd in natura visat sig vara utomordentligt ändamålsenlig. Ett antal obemedlade studerande med utpräglad studiebegåvning hade tack vare dessa stipendier årligen kunnat beredas möjlighet att bedriva akademiska studier. Nämnden ville dock framhålla, att det årliga tillskottet av nya stipendiater icke vore av den storleksordning, att tillströmningen till universiteten därigenom nämnvärt påverkades. För vartdera av läsåren 1940/41 och 1941/42 hade sålunda vid Uppsala universitet nya statsstipendier tilldelats 17 vid universitetet förut ej inskrivna studerande, medan hela antalet vid universitetet nyinskrivna under förstnämnda läsår uppgått till 499, och under innevarande läsår hade enbart före den 1 november nyinskrivits 420 studerande.

Statsstipendierna hade vid samtliga ansökningsstillfällen hittills lockat ett mycket stort antal sökande, och det hade därför varit möjligt för nämnden att till stipendiater utse endast särdeles väl kvalificerade studerande. Det borde enligt nämndens uppfattning vara ett statens intresse att på detta sätt tillvarataga utmärkta, för de akademiska utbildningsbanorna särskilt lämpade begåvningar, vilka av ekonomiska skäl eljest ej skulle ha möjlighet att bedriva högre studier. Om vid någon av de båda andra stipendieutdelande läroanstalterna behovet av dessa stipendier skulle visa sig vara mindre än som från början antagits, så hade nämnden mycket väl möj-

lighet att placera de överskottsmedel, som vid dem tilläventyrs kunde uppkomma, på väl kvalificerade sökande.

Det förtjänade även erinras om att det sociala värdet av dylika understöd vore särskilt svårt under ekonomiskt svåra tider. Erfarenheterna från förra världskriget och åren närmast därefter gäve vid handen, att den studentgeneration, som bedreve sina universitetsstudier under en kristid, belastades med osedvanligt höga skulder och räntor, vilket bleve så mycket kännbarare, om lånen skulle återbetalas under en tid, då penningvärdet åter börjat närma sig förkrigstidens nivå.

Nämnden önskade vidare påpeka, att stipendieverksamheten redan utsatts för en kännbar begränsning. Därtill komme, att värdet av varje stipendium på grund av de höjda levnadskostnaderna ökat med 25 å 30 procent, vilket givetvis innebure en motsvarande sänkning av antalet stipendier. Då alltså de statliga naturastipendierna redan varit föremål för en kraftig nedskärning, och då det ekonomiska värdet av den ifrågasatta besparingen icke syntes stå i rimlig proportion till den förlust den obemedlade studerande ungdomen genom den skulle lida i närvarande svåra tider, ville nämnden med stöd av det anförda enträget hemställa, att ingen ytterligare sänkning av anslaget till statsstipendier måtte företagas.

Större akademiska konsistoriet i Lund har instämt med *statsstipendienämnden i Lund*, vilken förklarar, att den med hänsyn till nu rådande statsfinansiella läge icke hade något att för närvarande erinra mot den tilltänkta besparingen med 10 procent.

Karolinska institutets lärarkollegium har erinrat, att intagningen av elever vore begränsad vid institutet, varför för dettas vidkommande någon ökning av intagningen icke följt av stipendiernas inrättande. I stället syntes stipendierna medföra en kvalitativ förbättring i fråga om de sökande. Kollegiet kunde emellertid instämma i att en besparing på detta område vore mindre fatal till sina konsekvenser än indragningar av lärartjänster och nedskärning av materielanslagen. Stipendierna hade ju först nyligen inrättats och kunde betraktas som sociala hjälpåtgärder. I en tid då stora ekonomiska svårigheter framträdde, syntes de icke vara oundgängligen påkallade. Kollegiet ville därför icke motsätta sig den ifrågasatta temporära nedskärningen med 10 procent.

I likhet med universitetskanslern anser jag mig icke kunna förorda en minskning av detta anslag, vilket redan starkt beskurits samtidigt med att prisstegringar redan medfört en ökning av levnadskostnaderna med 25—30 procent. Vad som från de akademiska myndigheternas sida anförts synes dock böra föranleda, att frågan om en ändrad fördelning läroanstalterna emellan upptages till övervägande. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att på förslag av kanslern besluta härom. Då jag sålunda icke för nästa budgetår ifrågasätter någon anslagsminskning, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att till *Gemensamma universitetsändamål: Stipendier åt studerande vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 184,700.

[86.] 34. **Gemensamma universitetsändamål: Stipendier för främjande av högre juridiska studier vid universiteten i Uppsala och Lund.** 35. **Gemensamma universitetsändamål: Forskarstipendier för docenter vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet.** Det förra anslaget, som år 1940 uteslöts ur riksstaten, har för innevarande budgetår återuppförts med ett belopp av 10,000 kronor. Det senare anslaget är uppfört med 35,000 kronor. *Kanslern för rikets universitet* har hemställt om oförändrade anslag för nästa budgetår.

Departementschefen.

Jag biträder kanslerns förslag om oförändrad medelsanvisning och hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1942/43 anvisa

dels till *Gemensamma universitetsändamål: Stipendier för främjande av högre juridiska studier vid universiteten i Uppsala och Lund* ett anslag av kronor 10,000;

dels ock till *Gemensamma universitetsändamål: Forskarstipendier för docenter vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet* ett anslag av kronor 35,000.

[87.] 36. **Rasbiologiska institutet: Avlöningar, förslagsanslag.** Detta anslag är uppfört med 44,700 kronor. *Institutets styrelse* har begärt höjning av anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal med 400 kronor med hänsyn till löneklassuppflyttningar. *Kanslern för rikets universitet* har tillstyrkt framställningen.

Departementschefen.

Jag biträder styrelsens förslag om en av löneklassförändringar betingad anslagshöjning med 400 kronor. Den nya arvodesreglering, varom jag förut erinrat, torde vidare böra medföra en höjning av rasbiologens arvode, nu 9,700 kronor, med 500 kronor till 10,200 kronor. Förevarande anslag bör sålunda för nästa budgetår höjas med inalles 900 kronor till (44,700 + 900 =) 45,600 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande avlöningsstat för rasbiologiska institutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43:

Avlöningsstat.

1. Avlöning till ordinarie tjänsteman (institutets chef, tillika professor i rasbiologi vid universitetet i Uppsala):

- a. Lön och tjänstgöringspenningar kronor 12,000

Anm.: Av detta belopp utgöra 8,000 kronor lön och 4,000 kronor tjänstgöringspenningar.

- b. Ålderstillägg » 1,000

Anm.: Ålderstillägget utgår efter 5 års tjänstgöring.

Summa kronor 13,000

Avgår: tjänste- och familje-

pensionsavdrag, *förslagsvis* » 800 kronor 12,200

2. Arvode och särskild ersättning, bestämd

av Kungl. Maj:t, *förslagsvis* » 10,700

3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal » 19,700

4. Rörligt tillägg, *förslagsvis* » 3,000

Summa kronor 45,600;

dels ock till Rasbiologiska institutet: Avlöningar för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av kronor 45,600.

[88.] 37. **Rasbiologiska institutet: Omkostnader, förslagsanslag.** 38. **Rasbiologiska institutet: Materiel m. m., reservationsanslag.** Omkostnadsanslaget är nu uppfört med 7,200 kronor. Materielanslaget sänktes år 1940 med 8,000 kronor och nedsattes år 1941 med ytterligare 2,700 kronor till 17,000 kronor. Dispositionen av anslagen framgår av statsliggaren, sid. 468.

Institutets styrelse har hemställt om höjning av omkostnadsanslaget med 1,500 kronor och av materielanslaget med 2,700 kronor. Till reseersättningar, vartill för närvarande utgår 500 kronor, äskar styrelsen ytterligare 500 kronor, väsentligen för att styrelsen skulle kunna hålla två sammanträden under budgetåret. Med anledning av de ökade bränslepriserna beräknas en höjning av delposten till bränsle, lyse och vatten med 600 kronor till 3,100 kronor. För övriga expenser äskas en höjning från 3,700 kronor till 4,100 kronor. Neds kärningen av materielanslaget skulle, framhåller styrelsen, under budgetåret 1941/42 icke medföra alltför stora olägenheter, då insamlad materiel för bearbetning funnes, men under nästa budgetår komme, om anslaget icke höjdes, en disproportion att uppstå mellan arbetsmaterial och befintlig personal; personalen hade specialiserad utbildning och kunde rimligtvis ej avskedas. *Kanslern för rikets universitet* har tillstyrkt höjning endast av delposten till bränsle, lyse och vatten med 600 kronor.

Jag ansluter mig till kanslerns förslag. För nästa budgetår ifrågasätter jag således ingen annan ändring i fråga om förevarande anslag än en höj-

Departementschefen.

ning av omkostnadsanslaget med 600 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1942/43 anvisa

dels till Rasbiologiska institutet: Omkostnader ett förslagsanslag av kronor 7,800;

dels ock till Rasbiologiska institutet: Materiel m. m. ett reservationsanslag av kronor 17,000.

[89.] 39. **Farmaceutiska institutet: Avlöningar, förslagsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med 93,600 kronor. Institutets avlöningsstat med tillhörande bestämmelser finnes införd på sid. 468 f. i statsliggaren. Såsom därav framgår utgår ur anslagsposten till arvoden m. m. till en lärare i teknisk farmaci och farmaceutisk författningskunskap ett arvode av 3,100 kronor. Därjämte har Kungl. Maj:t den 16 maj 1941 medgivit, att terminsavgiften för apotekarekursen må höjas från högst 25 kronor till högst 45 kronor samt att av inflytande kurs- och terminsavgifter vid institutet ett belopp av högst 2,900 kronor må användas såsom ersättning till nämnde lärare för ledandet av laborationsövningar i teknisk farmaci.

Styrelsen för institutet har hemställt, att förutnämnde lärare måtte få hela sitt arvode, 6,000 kronor, från arvodesposten. Den större behållning av kurs- och terminsavgiftsmedlen, som därvid skulle uppkomma, skulle i stället användas till bestridande av kostnaden för materiel, varvid institutets materielanslag (nu 2,700 kronor) skulle undergå motsvarande minskning, d. v. s. för nästa budgetår helt indragas. Tillika har styrelsen gjort vissa framställningar med anledning av tjänsteförteckningssakkunnigas förslag angående revision av tjänsteförteckningen för institutet.

Statskontoret har beträffande arvodet för läraren i teknisk farmaci m. m. erinrat om att en utredning påginge rörande viss omorganisation av institutet (se 1940 års åttonde huvudtitel, sid. 111). I avvaktan på resultatet av denna utredning kunde statskontoret icke tillstyrka styrelsens förslag beträffande nämnda arvode.

Departement-
mentschefen.

Den förutnämnda tjänsteförteckningsrevisionen föranleder i personalförteckningen följande ändringar, nämligen *dels* upptagandet på övergångsstat av de nuvarande fyra laboratorsbefattningarna i lönegraden A 22, *dels* uppförandet av motsvarande antal laboratorstjänster i lönegraden Eo 24, *dels ock* att vaktmästaren, tillika maskinist och eldare, i lönegraden A 7 benämnas värmeledningsskötare, tillika reparatör, av 2:a klass i samma lönegrad.

I likhet med statskontoret anser jag mig icke böra föreslå någon ändring i fråga om arvodet till läraren i farmaci m. m. I fråga om anslaget föreslår jag endast följande, av tjänsteförteckningsrevisionen och löneklassuppflyttningar betingade ändringar, nämligen *dels* en minskning av anslagsposten

till avlöningar till ordinarie tjänstemän, nu 69,000 kronor, med 33,300 kronor till 35,700 kronor, *dels ock* en ökning av anslagsposten till övrig icke-ordinarie personal, nu 1,200 kronor, med 34,000 kronor till 35,200 kronor. Anslaget torde alltså för nästa budgetår bära uppföras med (93,600 — 33,300 + 34,000 =) 94,300 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av mig angivna ändringar i personalförteckningen för farmaceutiska institutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43;

dels godkänna följande avlöningsstat för farmaceutiska institutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 35,700
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämnda av Kungl. Maj:t	» 12,550
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	» 35,200
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 10,850

Summa kronor 94,300;

dels ock till *Farmaceutiska institutet: Avlöningar* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 94,300.

[90.] 40. **Farmaceutiska institutet: Omkostnader, förslagsanslag.** 41. **Farmaceutiska institutet: Materiel m. m., reservationsanslag.** Omkostnadsanslaget är nu uppfört med 14,500 kronor. Materielanslaget har för innevarande budgetår sänkts från 3,700 kronor till 2,700 kronor i sammanhang med indragning av en utbildningskurs i ekonomilära med bokföringsteknik. Såsom framgår av statsliggaren, sid. 470, bekostas utgifter för materiel m. m. i viss utsträckning av inflytande elevavgifter.

Institutets styrelse, som icke föreslagit någon ändring i fråga om omkostnadsanslaget har beträffande materielanslaget anfört:

Under läsåret 1942/43 borde enligt det program, som under senare år följts, givas en utanför den ordinarie undervisningen fallande kurs i biologisk värdebestämning av läkemedel, för vilken kurs kostnaderna, beräknade till 1,200 kronor, pläгат bestridas av befintligt överskott på kurs- och terminsavgifter. Även denna kurs kunde tillfälligt inställas. Då nämnda belopp kunde användas till förstärkning av materielanslaget, skulle detta kunna beräknas till (3,700 — 1,200 =) 2,500 kronor.

Därest styrelsens förslag om att öka arvodet till läraren i teknisk farmaci med 2,900 kronor (se nästföregående punkt) vunno bifall, skulle överskottet

av kurs- och terminsavgifter komma att ökas med motsvarande belopp. Härigenom skulle det bli möjligt att för budgetåret 1942/43 indraga anslaget till materiel m. m.

Departement-
schefen.

Med hänsyn till de ökade bränslekostnaderna torde omkostnadsanslaget böra uppräknas med 4,000 kronor till 18,500 kronor.

De utanför den ordinarie undervisningen fallande kurserna i ekonomilära med bokföringsteknik och biologisk värdebestämning av läkemedel ha brukat hållas altemnerande. För innevarande budgetår förutsattes, att kursen i ekonomilära, som programenligt skulle hållits under nämnda budgetår, skulle inbesparas. Under nästa budgetår skulle kursen i biologisk värdebestämning av läkemedel programenligt hållas men anses av institutets styrelse kunna inhiberas. Jag finner mig böra tillstyrka detta förslag. Under nästföregående punkt har jag avstyrkt ändring i fråga om sättet för gäldande av arvudet till läraren i teknisk farmaci m. m. Ett mot nämnda arvode svarande belopp skulle sålunda icke komma att frigöras för bestridande av institutets materielkostnader. Ett anslag till materiel torde alltså erfordras även för nästa budgetår. Anslaget bör dock i enlighet med vad styrelsen angivit minskas till 2,500 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1942/43 anvisa
dels till *Farmaceutiska institutet: Omkostnader ett förslags-
anslag* av kronor 18,500;
dels ock till *Farmaceutiska institutet: Materiel m. m. ett
reservationsanslag* av kronor 2,500.

[91.] 42. **Ortnamnskommissionen: Avlöningar, förslagsanslag.** Detta anslag är uppfört med 25,100 kronor och disponeras på sätt framgår av sid. 470 i statsliggaren. I besparingssyfte ha sedan budgetåret 1939/40 dels arvoden till de två av Kungl. Maj:t utsedda kommissionsledamöterna sänkts med 500 kronor för vardera, dels ock anslagsmedlen till arvoden åt tillfälliga arbetsbiträden minskats från 5,000 kronor till 2,000 kronor. *Ortnamnskommissionen* har hemställt, att för sistnämnda ändamål måtte ånyo anvisas 5,000 kronor. *Universitetskanslern* har hemställt, att ifrågavarande anslag upptages med oförändrat belopp.

Departement-
schefen.

Ortnamnskommissionens från detta anslag avlönade personal består av en arkivarie i lönegraden Eo 21 och två amanuenser i lönegraden Eo 18. För avlöning åt den personal, som erfordras för maskinskrivningsarbete och kontorsgöromål, disponeras allenast ovannämnda till 2,000 kronor uppgående anslagsmedel för »tillfälliga arbetsbiträden». Enligt uppgift av kommissionen visade sig redan det för budgetåret 1940/41 för samma ändamål anvi-

sade beloppet av 3,000 kronor otillräckligt, med påföljd att vetenskapligt kvalificerad arbetskraft måste anlitas för arbete, som lämpligare kunnat utföras av billigare arbetskraft. Med hänsyn härtill synes det mig uppenbart, att någon ytterligare minskning av dessa anslagsmedel icke gärna kan ifrågasättas. Någon höjning kan jag å andra sidan icke tillstyrka. Däremot erfordras, enligt vad jag under hand inhämtat, en höjning med i runt tal 1,000 kronor för beredande av medel till löneklassuppflyttningar för den extra ordinarie personalen. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1942/43, höja den i avlöningsstaten för ortnamnskommissionen uppförda anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal med 1,000 kronor till 21,500 kronor och till följd härav avlöningsstatens slutsumma med likaledes 1,000 kronor till 26,100 kronor;

dels ock till Ortnamnskommissionen: *Avlöningar* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av . . kronor 26,100.

[92.] 43. **Ortnamnskommissionen: Omkostnader, förslagsanslag.** År 1940 sänktes detta anslag av statsfinansiella skäl från 8,100 kronor till 3,300 kronor. Sänkningen belöpte med 1,800 kronor på övriga expenser och med 3,000 kronor på publikationstryck. För innevarande budgetår har anslaget med hänsyn till sjukvårds- och bränslekostnaderna höjts till 3,600 kronor. Detta belopp disponeras sålunda:

1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	kronor	100
2. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	»	200
3. <i>Expenser:</i>		
a. Bränsle etc., <i>förslagsvis</i>	»	1,200
b. Övriga expenser	»	2,100
<u>Summa kronor</u>		<u>3,600.</u>

Ortnamnskommissionen har hemställt om en anslagshöjning till 4,700 kronor. Posten till reseersättningar syntes genom förenkling av beslutsförfarandet, varigenom det borde bli möjligt att reducera antalet sammanträden med kommissionens ledamöter, kunna minskas med 100 kronor. Kostnaden för bränsle m. m. hade under budgetåret 1940/41 utgjort 1,386 kronor och torde därför för nästa budgetår böra beräknas till 1,400 kronor. För att kunna balansera sin budget måste kommissionen räkna med ett från 2,100 kronor till 3,100 kronor förhöjt belopp till övriga expenser. De verkliga utgifterna för budgetåret 1940/41 och den beräknade medelsåtgången för budgetåret 1942/43 framgå av följande sammanställning:

	Åtgång 1940/41: kronor	Beräknad Åtgång 1942/43: kronor
Papper	783	1,000
Städning	450	500
Telefon och annonser	191	200
Portokostnader	280	400
Bokinköp och bokbindning	140	500
Inköp och underhåll av inventarier	253	500
	Summa 2,097	3,100.

Universitetskanslern har tillstyrkt kommissionens framställning. Den föreslagna höjningen av delposten till övriga expenser syntes huvudsakligen vara föranledd dels av de höjda priserna på papper m. fl. för det löpande arbetet oundgängliga förbrukningsartiklar och av ökade portokostnader, dels ock av nödvändigheten att fortsätta anskaffningen av förvaringsskåp för nytillkomna samlingar och inbindningen av bokbeståndet.

Departementschefen.

Den år 1940 verkställda minskningen med 1,800 kronor av delposten till övriga expenser skulle företrädesvis ernås genom begränsning av inköpen av kartor, böcker, tidskrifter och inventarier. En dylik begränsning synes alltjämt böra bibehållas. På grund av prisstegringen lär dock en viss höjning av delposten till övriga expenser vara ofrånkomlig. Jag kan dock icke förorda en ökning med mer än 300 kronor. I övrigt har jag intet att erinra mot kommissionens förslag. Anslaget torde alltså böra uppföras med $(3,600 - 100 + 200 + 300 =) 4,000$ kronor. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ortnamnskommissionen*: *Omkostnader* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 4,000.

[93.] 44. **Ortnamnskommissionen: Insamling och bearbetning av vetenskapligt material, reservationsanslag.** För detta ändamål har sedan budgetåret 1939/40 anvisats följande belopp:

	1939/40 kronor	1940/41 kronor	1941/42 kronor
1. Resersättning till ortnamnskommissionens personal . .	1,000	500	500
2. Tillfälliga vetenskapliga medarbetare	14,000	10,000	7,000
3. Ersättning för material, insamlat genom tillfälliga biträden å annan ort	8,000	4,500	4,500
	Summa 23,000	15,000	12,000.

Ortnamnskommissionen har hemställt om höjning av delposten 2 med 3,000 kronor och i övrigt om oförändrad medelsanvisning.

Posten 2. Arbetet med bearbetningen och tryckningen av ortnamnsredogörelserna för de olika länen hade under de gångna åren endast kunnat gå långsamt framåt, då medel för detta ändamål endast kunnat erhållas av enskilda medel. Förberedelserna för den kommande bearbetningen hade emellertid under denna tid bedrivits planmässigt. Till dessa förberedelser hörde excerperingen av tryckta och otryckta medeltida källor, upprättande

av jordeboksutdrag, excerperingen av äldre handritade kartor och arbetet med de olika namnregister, vilka vore nödvändiga för en rationell bearbetning. Flera av dessa för bearbetningen grundläggande arbeten hade med de senare årens knappa anslag måst inskränkas eller helt uppskjutas, vilket komme att försena utgivningsarbetet. Om detta skulle kunna bedrivas med kraft av fullt kompetent personal, vilket vore ett oeftergivligt villkor, fordrades i anslag för bearbetning minst 18,000 kronor årligen. Under nu rådande förhållanden ansågo sig kommissionen ej kunna göra anspråk på denna relativt stora summa. Kommissionen äskade endast 10,000 kronor, vilket vore vad som erfordrades för att hålla de mest trängande arbetena i gång.

Posten 3. I sina allra senaste ansökningar hade kommissionen utgått från den åsikten, att den nuvarande uppteckningsverksamheten ej skulle avvecklas alltför hastigt utan det värdefullaste traditionsmaterialet hinna räddas, innan det oåterkalleligen försvunne. I medvetandet om att de sista verkliga traditionsbärarna för varje år bleve allt fåtaligare hade kommissionen under det förflutna decenniet forcerat arbetet med uppteckningen av det i folkmun levande materialet. Därvid hade ej kunnat undvikas, att andra, dock ej så överhängande uppgifter satts tillbaka. Enligt den ursprungliga arbetsplanen hade huvudmålet för kommissionens arbete varit, att för varje del av landet skulle insamlas och ordnas i arkivaliskt tillfredsställande skick »minst ett så stort namnförråd som i huvudsak motsvarade vad som kunde erhållas på rekognosceringsresor, vid vilka som underlag användes kartor i skalan 1:50000». Med utgången av år 1937 hade detta mål varit i det närmaste uppnått. Fortfarande återstode dock några härader i Stockholms, Uppsala och Blekinge län, för vilka lämpliga undersökare ännu ej kunnat erhållas, men där sådana nu torde kunna påräknas. Medel erfordrades även till kompletterande undersökningar av olika områden. Genom den detaljgranskning, som varje upptecknares arbete underkastades på ortnamnsarkivet, hade vissa luckor i materialet kommit i dagen. De påbörjade fördjupade undersökningar av vissa ur dialekt- och namnsynpunkt viktiga områden, för vilka kommissionen förfogade över särskilt kvalificerade undersökare, borde också slutföras. Om det återstående uppteckningsarbetet skulle kunna bedrivas effektivt, erfordrades härför 14,000 kronor. Med hänsyn till tidsläget ansågo sig kommissionen emellertid ej kunna begära mera än 4,500 kronor för detta ändamål.

Kanslern för rikets universitet har hemställt om anvisande av samma belopp som för innevarande budgetår.

Vid anslagsminskningen år 1941 togs hänsyn till att en reservation förelåg på anslaget till ungefär det belopp av 3,000 kronor, varmed anslaget sänktes. Denna reservation är enligt budgetredovisningen numera förbrukad. Jag finner mig emellertid böra föreslå, att anslaget särskilt med hänsyn till pågående besparingsarbete icke återföres till sin tidigare storlek utan upptages med oförändrat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ortnamnskommissionen: Insamling och bearbetning av vetenskapligt material* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 12,000.

Departementschefen.

[94.] 45. **Bidrag till sammanslutningar, som bedriva ortnamnsundersökningar.** Till dessa ortnamnsundersökningar, vartill före år 1939 utgått understöd av lotterimedel, har sedan budgetåret 1940/41 anvisats ett anslag av 2,000 kronor (dessförinnan 3,000 kronor), därav 1,400 kronor (tidigare 2,000 kronor) utgå till sydsvenska ortnamnssällskapet för fortsatt undersökning av ortnamnen i Skåne samt 600 kronor (förut 1,000 kronor) till institutet för ortnamns- och dialektforskning vid Göteborgs högskola för fortsatt undersökning av ortnamnen inom Göteborgs och Bohus län. Såsom bidrag till dialektforskningar åtnjuter institutet dessutom från särskilt anslag understöd med 5,000 kronor (jfr punkten 98 i det följande). *Sydsvenska ortnamnssällskapet* har anhållit om oförändrad medelsanvisning för sällskapets del. *Institutet för ortnamns- och dialektforskning vid Göteborgs högskola* har, liksom tidigare, anhållit om ett anslag för nästa budgetår till institutet med 11,800 kronor, varav 5,100 kronor skulle belöpa på ortnamnsundersökningarna och 6,700 kronor på dialektforskningen. *Kanslern för rikets universitet* har hemställt om oförändrat anslag för nästa budgetår.

Departement-
schefen.

Jag biträder kanslerns förslag om oförändrad medelsanvisning och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Bidrag till sammanslutningar, som bedriva ortnamnsundersökningar*, för budgetåret 1942/43 anvisa ett anslag av kronor 2,000.

[95.] 46. **Landsmålsarkiven: Avlöningar, förslagsanslag.** Detta anslag är uppfört med 103,100 kronor och disponeras på sätt framgår av statsliggaren, sid. 472. Arvodet till föreståndaren för folkminnesavdelningen vid landsmåls- och folkminnesarkivet i Uppsala har för innevarande budgetår, i enlighet med vad som anförts i propositionen nr 65 till 1940 års urtima riksdag, uppförts med ett från 9,000 kronor till 9,800 kronor förhöjt belopp. Å andra sidan har en besparing av 8,000 kronor åstadkommits dels till följd av vakanssättning av befattningen i lönegraden Eo 21 som arkivarie och expeditiönsföreståndare vid landsmålsarkivet i Uppsala, dels genom minskning av anslagsmedlen till tillfälligt anställda arbetsbiträden. Sistnämnda anslagsmedel och ett för utredigering av ordboken över Valldamålet anvisat arvode hade redan år 1940 reducerats med sammanlagt 3,000 kronor. Sedan budgetåret 1939/40 har sålunda ett årligt belopp av tillhopa 11,000 kronor inbesparats.

Styrelsen för landsmålsarkivet i Uppsala har begärt vissa höjningar av anslaget.

Styrelsen har återupprepat en tidigare gjord framställning om att tjänsten som föreståndare för folkminnesavdelningen måtte förändras från arvodestjänst till befattning i lönegrad Eo 28. Styrelsen funne det betänkligt, att år efter år ginge utan att något gjordes för att bereda en tryggad ställning åt folkminnesavdelningens ledare, docenten Å. Campbell, som i mer än tio år på ett erkännansvärt sätt lett denna avdelnings arkiv- och fältarbeten

och som, ehuru fyllda 50 år, med nuvarande arvodesbefattning ej kunde påräkna vare sig ersättning vid sjukdom eller pension.

Nedskärningen av anslagsmedlen till tillfälligt anställda arbetsbiträden hade varit särskilt kännbar till följd av den växande korrespondensen och den ökade administrativa arbetsbördan. Dylika göromål toge nu en oproportionerligt stor del av den vetenskapliga personalens arbetstid i anspråk. Styrelsen hemställde därför om höjning av ifrågavarande medel från nuvarande 600 kronor till det för budgetåret 1940/41 anvisade beloppet, 2,030 kronor.

Därjämte erfordrades ökning av anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal med 800 kronor till följd av löneklassuppflyttningar.

Styrelsen för landsmålsarkivet i Lund har anhållit, att anslaget till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal måtte på grund av uppflyttningar i högre löneklass höjas med 400 kronor. Styrelsen har framhållit, att de för redigering av Valldaordboken anvisade anslagsmedlen, 3,400 kronor mot 5,000 kronor för budgetåret 1939/40, utgjorde ett minimum, utan vilket det icke vore möjligt att fortsätta ordbokens utgivning, som beräknades vara avslutad med budgetåret 1943/44.

Kanslern för rikets universitet har tillstyrkt den föreslagna ombildningen av föreståndartjänsten vid folkminnesavdelningen i Uppsala. Såväl med hänsyn till de höga krav, vilka måste ställas på denne avdelningsföreståndares kompetens, som i betraktande av docenten Campbells långvariga anställning såsom avdelningens föreståndare syntes mycket starka skäl tala för att föreståndaren gjordes till extra ordinarie befattningshavare och således bereddes en tryggare ställning jämte rätt till pension.

Statskontoret har — under erinran att 1941 års riksdag haft frågan om den föreslagna ombildningen under omprövning i anledning av inom riksdagen väckta motioner — funnit sig icke kunna förorda förnyad framställning i ämnet till 1942 års riksdag.

Allmänna lönenämnden har däremot tillstyrkt förslaget men förordat, att tjänsten hänföres till lönegraden Eo 26.

Lönenämnden erinrade, att enligt nuvarande organisation landsmålsarkivet i Uppsala hade en föreståndare i lönegrad Eo 30, 2 medarbetare i i lönegrad Eo 26 och 2 medarbetare i lönegrad Eo 21 samt 1 arkivarie och expeditiönsföreståndare i sistnämnda lönegrad, vartill komme arvodestjänsten för föreståndaren vid folkminnesavdelningen. Vid landsmålsarkivet i Lund tillhörde föreståndaren lönegrad Eo 28, varjämte ytterligare funnes allenast en arkivarie i lönegrad Eo 21.

Med hänsyn till den långa tid, som den nuvarande föreståndaren för folkminnesavdelningen varit anställd vid landsmålsarkivet i Uppsala, syntes det lönenämnden skäligt, att han bereddes de förmåner, som voro förenade med anställning som extra ordinarie tjänsteman. Emellertid kunde lönenämnden icke biträda förslaget om tjänstens placering i 28 lönegraden. Med beaktande av storleken av det för närvarande utgående arvodet, 9,800 kronor för år, ville lönenämnden föreslå, att tjänsten hänfördes till löne-

graden Eo 26, vilken placering syntes lönenämnden lämplig jämväl vid jämförelse med de övriga befattningarna vid landsmålsarkiven.

Departementschefen.

Frågan om förändring av arvodesbefattningen som föreståndare för folkminnesavdelningen i Uppsala till extra ordinarie tjänst behandlades, såsom statskontoret erinrat, av 1941 års riksdag. I anledning av motioner om en dylik ombildning uttalade statsutskottet, att goda skäl utan tvivel föreläge för att innehavaren av ifrågavarande föreståndarbefattning beredd ställning såsom extra ordinarie tjänsteman. I nuvarande statsfinansiella läge kunde utskottet likväl icke ansluta sig till det i motionerna framställda yrkandet utan nödgades avstyrka bifall till nämnda motioner. Riksdagen godkände utskottets förslag. Enligt den nu föreliggande framställningen skulle ifrågavarande arvodestjänst vid ombildning av densamma till extra ordinarie befattning — såsom jämväl yrkades i ovannämnda motioner — hänföras till lönegraden Eo 28, under det att lönenämnden, som tillstyrkt tjänstens omreglering till extra ordinarie, med beaktande av storleken av det för närvarande utgående arvodet, 9,800 kronor, föreslagit, att tjänsten skulle hänföras till lönegraden Eo 26. Denna placering har syntes lönenämnden lämplig jämväl vid jämförelse med de övriga befattningarna vid landsmålsarkiven. För egen del biträder jag vad lönenämnden sålunda uttalat och föreslagit. Jag tillstyrker alltså, att i stället för den nuvarande arvodestjänsten för föreståndaren vid folkminnesavdelningen i Uppsala inrättas en extra ordinarie befattning i lönegraden Eo 26. I personalförteckningen bör vidtagas härav betingad ändring.

Med hänsyn till vad jag sålunda förordat bör anslagsposten till arvode och särskild ersättning, bestämd av Kungl. Maj:t, utgå ur avlöningsstaten. Anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, nu 82,000 kronor, bör ökas dels med hänsyn till inrättandet av den nya befattningen i lönegraden Eo 26 med i runt tal 8,300 kronor, dels ock med hänsyn till löneklassuppflyttningar med 1,200 kronor och sålunda uppföras med $(82,000 + 8,300 + 1,200 =)$ 91,500 kronor. Därjämte bör anslagspostens benämning ändras till avlöningar till icke-ordinarie personal. Av nyssnämnda skäl bör vidare anslagsposten till rörligt tillägg höjas med 1,700 kronor till $(11,300 + 1,700 =)$ 13,000 kronor. I övrigt ifrågasätter jag icke några ändringar beträffande anslaget, som således i sin helhet torde böra uppräknas med $(- 9,800 + 8,300 + 1,200 + 1,700 =)$ 1,400 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels i personalförteckningen för landsmålsarkiven under rubriken Landsmålsarkivet i Uppsala från och med budgetåret 1942/43 uppföra en befattning såsom föreståndare för folkminnesavdelningen i lönegraden Eo 26;

dels godkänna följande avlöningsstat för landsmålsarkiven, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till icke-ordinarie personal kronor	91,500
2. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 13,000

Summa förslagsanslag kronor 104,500;

dels ock till Landsmålsarkiven: Avlöningar för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av kronor 104,500.

[96.] 47. **Landsmålsarkiven: Omkostnader, förslagsanslag.** Detta anslag minskades för budgetåret 1940/41 med 5,800 kronor till 7,500 kronor. Med hänsyn till sjukvårds- och bränslekostnaderna har anslaget för innevarande budgetår höjts med 300 kronor till 7,800 kronor. *Styrelsen för Upp. salaarkivet* har icke begärt någon ändring i anslaget, medan *styrelsen för arkivet i Lund* hemställt om höjning av delposten till expenser från 1,100 kronor till 1,500 kronor, huvudsakligen på grund av de höjda papperspriserna. *Universitetskanslern* har, då arbetet å sistnämnda arkiv med nödvändighet vore förbundet med en avsevärd pappersförbrukning, tillstyrkt den begärda höjningen.

Jag anser mig icke böra föreslå någon förändring i anslaget utan hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att till *Landsmålsarkiven: Omkostnader* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 7,800.

[97.] 48. **Landsmålsarkiven: Insamling och bearbetning av vetenskapligt material, reservationsanslag.** Anslaget sänktes för budgetåret 1940/41 med 20,900 kronor och för innevarande budgetår med 10,000 kronor samt är nu uppfört med 30,000 kronor. Vid anslagsminskningen föregående år anmärktes, att en reservation av omkring 3,400 kronor förelåg på anslaget. Enligt budgetredovisningen är denna numera så gott som helt förbrukad. *Styrelserna för landsmålsarkiven och kanslern* ha hemställt om oförändrad medelsanvisning för nästa budgetår.

Styrelsen för landsmålsarkivet i Uppsala har framhållit, att de successiva nedskärningarna av anslaget varit synnerligen kännbara för arkivets hela verksamhet och hade nått därhän, att en ytterligare reducering skulle försätta institutionen i en ytterst vansklig situation. Det vore beklagligt att just nu, när nedärvda språkliga och kulturella traditioner ute i svenska bygder höllo på att utplånas och alla krafter just därför så mycket mer borde inriktas på insamling och bearbetning av det försvinnande materialet, de största inskränkningar måste företas i institutionens drift.

Styrelsen för landsmålsarkivet i Lund har framhållit, att en ny anslagsminskning måste få till följd en ytterligare inskränkning av insamlingsarbetet och därmed förbunden bearbetning, något som med hänsyn till det tillstånd av utdöende, vari de gamla folkmålen i södra Sverige och den därmed förbundna gamla bygdekulturen befunne sig, måste bli till obotlig skada för kommande tiders forskning i vår nationella kultur.

Departement-
mentschefen.

Anslaget torde böra uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Landsmålsarkiven: Insamling och bearbetning av vetenskapligt material* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 30,000.

[98.] 49. **Bidrag till dialektforskningar vid institutet för ortnamns- och dialektforskning vid Göteborgs högskola.** Detta bidrag, vilket före år 1939 utgick av lotterimedel, sänktes år 1940 från 6,000 kronor till 5,000 kronor, vilket belopp är anvisat även för innevarande budgetår. Såsom förut under punkten 94 nämnts har *institutet* begärt ett till 6,700 kronor förhöjt anslag till sin verksamhet. *Kanslern för rikets universitet* har föreslagit oförändrad medelsanvisning.

Departement-
mentschefen.

Med biträdande av kanslerns förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Bidrag till dialektforskningar vid institutet för ortnamns- och dialektforskning vid Göteborgs högskola* för budgetåret 1942/43 anvisa ett anslag av . . . kronor 5,000.

[99.] 50. **Understödjande av svensk folkminnesforskning.** Ur detta anslag, som är uppfört med 28,700 kronor, utgå bidrag med 19,100 kronor till Hyltén-Cavallius' stiftelse för svensk folkminnesforskning och med 9,600 kronor till institutet för folkminnesforskning vid Göteborgs högskola. På anslaget ha inbesparats dels år 1940 ett belopp av 7,000 kronor, dels år 1941 ett belopp av 1,100 kronor.

Det större akademiska konsistoriet i Lund har hemställt om oförändrat anslag till stiftelsen. *Institutet* har anhållit om ett med 2,400 kronor förhöjt bidrag. Såsom motivering härför har institutet huvudsakligen anfört, att det nuvarande understödet icke räckte för honorerande av stipendiaters och bygdemedelares insamlingsverksamhet i behövlig omfattning. *Kanslern för rikets universitet* har med hänsyn till att institutets arbetsområde omfattade hela sydvästra Sverige — Värmland, Dalsland, Bohuslän, Västergötland och Halland — ansett sig böra ifrågasätta någon höjning av bidraget till institutet, förslagsvis med 1,000 kronor.

Departement-
mentschefen.

Jag anser mig icke kunna förorda en anslagshöjning utan hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Understödjande av svensk folkminnesforskning* för budgetåret 1942/43 anvisa ett anslag av . . . kronor 28,700.

F. Tekniska högskolor.

[100.] 1. Tekniska högskolan i Stockholm: *Avlöningar, förslagsanslag.*

Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 1,180,000 kronor. Anslaget disponeras jämlikt personalförteckning och avlöningsstat med därtill hörande bestämmelser, vilka finnas intagna i statsliggaren, sid. 475 ff.

Lärarkollegiets äskanden om anslag till avlöningar för nästa budgetår, vilka i allt väsentligt tillstyrkts av *högskolans styrelse*, medföra följande anslagsökningar respektive anslagsminskningar:

a. specialläraryrbesättningen i varvsanläggning utbytes mot en specialläraryrbesättning i maskin- och apparatanläggningar å fartyg	kronor —	1,150
b. specialläraryrbesättning i fysikalisk metallografi	» +	1,350
c. specialläraryrbesättning i bostadsbyggnad	» +	7,800
d. laborator i fysik	» +	8,700
e. höjning av arvoden för professorsvikarier	—	
f. höjning av de för tillfälliga lärarbiträden och assistenter avsedda anslagsmedlen	» +	5,000
g. utbyte av en kanslibiträdesbesättning (A 7) å kansliet mot registratorstjänst (A 15)	» +	2,600
h. 5 nya laboratorievaktmästare i Eo 7 (5 × 3,840 =)	» +	19,200
i. höjning av portvakternas arvoden (4 × 300 =)	» +	1,200
j. 2 nya kanslibiträden i Ex 7 (2 × 3,550 =)	» +	7,100
k. tekniskt biträde	» +	5,000
l. ålderstillägg, övertidstjänstgöring, extra arbetshjälp m. m.	» +	4,000
m. ökade avgifter från studerande	» —	15,000

Summa ökning kronor 45,800.

Statskontoret samt *sakkunniga* för den *högre tekniska undervisningen* i samråd med *utredningen* rörande den *tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande* ha avgivit utlåtanden i ärendet. Av handlingarna inhämtas bland annat:

Specialläraryrbesättningen i varvsanläggning skall i enlighet med planen för den av 1941 års riksdag beslutade omorganisationen av skeppsbyggnadsavdelningen till en avdelning för flygteknik och skeppsteknik från och med nästa budgetår utbytas med en specialläraryrbesättning i maskin- och apparatanläggningar å fartyg (se punkten 97 i 1941 års åttonde huvudtitel). Arvodet till specialläraryrbesättningen i varvsanlägg-

ning uppgick för budgetåret 1940/41 till 3,600 kronor med dyrtidstillägg härå, och fastställdes med hänsyn till dyrtidstilläggens borttagande för innevarande budgetår till 4,300 kronor. Det föreslagna arvodet för den nya speciallärarbefattningen i maskin- och apparatanläggningar på fartyg uppgick till 2,600 kronor exklusive dyrtidstillägg och borde enligt högskolans förslag nu beräknas till 3,150 kronor utan rätt till dyrtidstillägg.

Statskontoret har erinrat, att ämbetsverket i utlåtande den 7 augusti 1939 angående omorganisation av tekniska högskolans avdelning för skeppsbyggnad yttrat, bland annat, att beräklandet av arvodet å den föreslagna speciallärarbefattningen i maskin- och apparatanläggningar på fartyg icke skett efter sedvanliga ersättningsgrunder utan efter andra, för läraren mera förmånliga grunder. Tillräckliga skäl härför syntes icke föreligga. Med hänsyn härtill hade statskontoret föreslagit, att lämplig reducering av arvodesbeloppet skulle vidtagas. Med åberopande härav och under erinran att i ämnet skulle meddelas undervisning varje vecka med två föreläsningstimmar under höstterminen samt en föreläsnings- och två övnings- timmar under vårterminen föreslog statskontoret, att arvodet skulle bestämmas till — inklusive dyrtidstillägg — högst 2,600 kronor för år.

Speciallärarbefattning i fysikalisk metallografi. *Sakkunniga för den högre tekniska undervisningen* ha ansett den ifrågasatta ökade undervisningen i fysikalisk metallografi behövlig och önskvärd. Med hänsyn till nämnda ämnes nära frändskap med läroämnet materiallära, till vilket det såsom ett resultat av de sakkunnigas utredning måhända kunde finnas böra anknytas, ansåge de sakkunniga för sin del lämpligt, att en speciallärare icke nu anställdes för ändamålet i fråga, utan att i stället erforderliga medel ställdes till högskolans förfogande för anordnande av vissa kurser i fysikalisk metallografi. Härför torde enahanda belopp, 1,350 kronor, böra anvisas. *Statskontoret* har avstyrkt ifrågavarande förslag under hänvisning till sitt tidigare gjorda uttalande i ämnet (se 1941 års åttonde huvudtitel, sid. 135).

Speciallärarbefattning i bostadsbyggnad. *De sakkunniga* ha erinrat, att professuren i läroämnet arkitektur II för närvarande vore vakant. Den blivande innehavaren av denna professur borde lämpligen, innan frågan om inrättande av en särskild speciallärartjänst i bostadsbyggnad avgjordes, beredas tillfälle att taga ställning till ifrågavarande spörsmål. Med hänsyn härtill ansåge de sakkunniga sig böra förorda, att förslag i ämnet icke förelades 1942 års riksdag. *Statskontoret* har avstyrkt förslaget under hänvisning till sitt nästföregående år gjorda uttalande i ämnet (se 1941 års åttonde huvudtitel, sid. 135).

Laborator i fysik. Förslag om inrättande av ifrågavarande speciallärartjänst framfördes av lärarkollegiet i samband med anslagsäskanden för budgetåren 1939/40 och 1940/41. Till grund härför låg en framställning från *professorn i fysik*, G. Borelius, vari anförts bland annat:

Redan innan Borelius år 1922 tillträtt professuren i fysik syntes det ha varit en ganska allmän uppfattning vid tekniska högskolan, att fysikprofessuren varit alltför hårt belastad med undervisning. Sedan dess hade antalet studerande, som deltog i fysikundervisningen, ökat med över 40

procent till cirka 215 studerande per år. Antalet laborationstimmar per vecka utgjorde under en stor del av terminen omkring 30 och antalet tentamensskrivningar att betygsätta per år omkring 1,000. Vidare hade sedan dess avdelningen för teknisk fysik tillkommit, vilket ökat professorns föreläsningsskyldighet med 1 timme per vecka, nödvändiggjort nya särskilda laborationer och tentamina och tillfört institutionen ett ökat antal studerande, som där utförde examensarbeten. Professorns undervisningsskyldighet syntes därigenom ha blivit större än för de flesta professorer inom landet. Hans befattning med rent elementär undervisning vore för närvarande så omfattande, att den lämnade otillräcklig tid över för de icke mindre viktiga uppgifterna att följa de fysikaliska och fysikaliskt-tekniska vetenskapernas utveckling på ett sådant sätt, att de mera försigkomna studerandena och institutionens assistenter erhöles den ledning och det stöd, som deras vetenskapliga utbildning och arbeten krävde. Dessa omständigheter torde redan i och för sig väl motivera inrättandet av en laboratorsbefattning i fysik. Härtill komme emellertid, att det sedan länge varit ett önskemål att i viss mån differentiera den elementära föreläsningkursen i fysik för de olika avdelningarna och en dylik differentiering ställde sig fullkomligt otänkbart utan avlastning av en viss del av föreläsningsskyldigheten på en ny lärarbefattning.

Laboratorsbefattningar i fysik hade sedan länge funnits vid Uppsala universitet och Stockholms högskola. Vid Norges Tekniske Høiskole i Trondheim funnes sedan länge tillbaka jämte professuren en väl avlönad docentur i fysik, och vid Polyteknisk Læreanstalt i Köpenhamn vore fysikprofessuren sedan åtskilliga år tillbaka dubblerad, vartill komme en docentur.

För uppdelningen av tjänsteåliggandena mellan professorn i fysik och laboratorn i fysik föresloges följande. *Professorn* skulle vara föreståndare för fysiska institutionen. Han skulle föreläsa i medeltal $4\frac{1}{2}$ veckotimmar, därav under vårterminen 4 och under höstterminen 5 veckotimmar. *Professorn* skulle vidare hålla de tentamina, som svarade mot hans föreläsningar, och med biträde av laboratorn leda examensarbetena. *Laboratorn* skulle ha överinseendet över övningslaboratoriet. Han skulle föreläsa tre veckotimmar under höstterminen och hålla de tentamina, som svarade mot hans föreläsningar. Han skulle delta i institutionens vetenskapliga verksamhet och biträda professorn vid ledningen av examensarbetena samt assistenternas vetenskapliga arbeten.

Lärarkollegiet har erinrat om, att chefen för ecklesiastikdepartementet i 1939 års åttonde huvudtitel (sid. 215) med anledning av högskolans då gjorda framställning i ämnet framhållit, att utvecklingen vid högskolan syntes nödvändiggöra en avlastning av arbetsuppgifter från professuren i ämnet. Departementschefen hade erinrat, att professuren i kemisk teknologi vid högskolan från och med budgetåret 1938/39 beretts lättnad genom tillkomsten av en laboratorsbefattning i kemi. Ehuru skäl talade för, att fysikundervisningen vid högskolan borde ordnas på liknande sätt, ansåge departementschefen det först böra prövas, om icke vissa av de åligganden, som åvilade professorn i fysik, kunde utan att äventyra docentstipendiernas syfte överflyttas på innehavaren av ett dylikt stipendium. På grund härav ansåge departementschefen sig icke böra för det dåvarande biträda högskolans förslag om inrättande av en befattning som laborator i fysik.

Beträffande de synpunkter på frågan, som av departementschefen anförts, ville lärarkollegiet framhålla, att den ifrågasatta prövningen redan vore

verkställd, och att ett överförande till en av högskolans docentstipendiater av den undervisning, som lärarkollegiet avsåge skola tillhöra den begärda laboratorsbefattningen, icke läte sig göra utan att äventyra syftet med docentstipendiet. Att överflytta vissa av de åligganden, som nu åvilade professorn i fysik, på innehavare av ett docentstipendium kunde endast ske genom att för framtiden binda stipendiet vid läroämnet fysik. Härigenom skulle docenter inom avdelningen för elektroteknik och i övriga läroämnen inom avdelningen för teknisk fysik, dit för närvarande ett docentstipendium vore hänfört, praktiskt taget bliva utan möjligheter att erhålla ett docentstipendium och i realiteten ett docentstipendium indragas och ersättas med en laboratorsbefattning. Lärarkollegiet ville framhålla, att docentstipendiernas syfte ju vore att bereda kvalificerade forskare möjlighet till teknisk forskningsverksamhet, och det vore då olämpligt att äventyra detta syfte genom att binda ett docentstipendium vid fysiken, om därvid undervisning förutsattes i hög grad åvila docenten.

I riksdagspetita för budgetåret 1941/42 hade lärarkollegiet anmält, att frågan om laboratorsbefattningen i fysik kunde anses tillfälligt löst därigenom, att docenten C. H. Johansson tilldelats ett docentstipendium för två år från och med den 1 november 1939, varför lärarkollegiet icke för ifrågavarande budgetår funnit inrättandet av en laboratorsbefattning i fysik helt nödvändigt. Då emellertid tiden för Johanssons innehav av docentstipendiet utgått redan den 1 november 1941 och det vore ovisst, huruvida då föreliggande ansökningar medgäve en förlängning av detsamma, och då därtill de allmänna synpunkter på docentstipendiernas roll, som lärarkollegiet här anfört, gjorde det omöjligt att betrakta den nuvarande anordningen såsom något annat än ett helt tillfälligt provisorium, nödgades lärarkollegiet nu upprepa sin hemställan, att den för undervisningen och indirekt även för forskningen vid högskolan så ytterst betydelsefulla frågan om en laboratorsbefattning i fysik måtte erhålla en definitiv lösning. Lärarkollegiet hemställde därför, att från och med den 1 juli 1942 vid högskolan måtte inrättas en laboratorsbefattning i fysik med ett årsarvode av 8,700 kronor och anslaget till speciallärare sålunda höjas med sistnämnda belopp.

I detta sammanhang har högskolan erinrat, att Kungl. Maj:t uppdragit åt högskolan att vidtaga en utredning i syfte att nedbringa anslaget till speciallärare, varvid särskilt skulle uppmärksammas möjligheterna att genom samarbete med andra högre undervisningsanstalter i Stockholm tillgodose undervisningen i ämnen av allmännare natur.

Högskolans lärarkollegium hade vidtagit en ingående undersökning i ärendet, vilken givit vid handen, att något samarbete med andra högre undervisningsanstalter för åstadkommande av gemensam undervisning för de studerande vid högskolan med de studerande vid annan högskola för närvarande ej läte sig göra. Visserligen meddelades i en del läroämnen, som vid högskolan företrädades av speciallärare, exempelvis rättskunskap, arkitekturens historia, allmän geologi, skogsekonomi med skogslära, jorddelningsrätt o. s. v., undervisning vid andra undervisningsanstalter i Stockholm, men kurserna i dessa ämnen vore helt olika, och de studerande vid högskolan kunde ej utan allvarligt men i avseende på undervisningsresultaten deltaga i dylika kurser vid andra undervisningsanstalter. Detta berodde dels på de olika ändamålen av undervisningen inom olika fack och dels på de olika förutsättningar, som adepterna vid de olika högskolorna

ägde inom de skilda läroämnena. Som exempel kunde särskilt framhållas det omfattande speciallärarämnet jorddelningsrätt, i vilket ämne de studerande vid Stockholms högskola erhöles en viss undervisning för professorn i speciell privaträtt för studier till juris kandidatexamen, men undervisningen vore så skiljaktig, att de studerande vid *båda* högskolorna skulle erhålla avsevärt försämrad utbildning, om undervisningen skulle göras gemensam. I övriga ovannämnda läroämnena vore kurserna vid tekniska högskolan avsevärt mindre omfattande än vid övriga högskolor, då dessa ämnen vid tekniska högskolan endast utgjorde biämnena, och om de studerande vid tekniska högskolan i dessa ämnen skulle delta i undervisningen vid annan högskola, skulle de visserligen erhålla en mer omfattande kunskap i ifrågavarande ämnena, men å andra sidan skulle deras tid, som redan nu vore strängt upptagen, ytterligare i alltför hög grad belastas.

Sakkunniga för den högre tekniska undervisningen ha tillstyrkt förslaget om inrättande av en laboratorstjänst i fysik under framhållande, att förslaget icke vore av natur att ett bifall till detsamma skulle verka föregripande på de sakkunnigas utredningsuppdrag.

Statskontoret har framhållit, att det, såsom framginge av direktiven för de av Kungl. Maj:t tillkallade sakkunniga för utredning rörande den högre tekniska undervisningen och därmed sammanhängande frågor, vid detsamma måste bli ett viktigt spörsmål, i vilken utsträckning undervisningen borde specialiseras. Frågan om inrättandet av nya läroämnena och lärarkrafternas lämpliga fördelning mellan de särskilda avdelningarna och de olika ämnena borde ingående övervägas, varvid jämväl de ekonomiska synpunkterna borde hållas i minnet. I betraktande härav och då den statsfinansiella situationen torde erfordra ytterlig återhållsamhet i fråga om beviljande av nya anslag, ansåge sig statskontoret icke kunna tillstyrka framställningen i denna del.

Höjning av arvodena för professorsvikarier. *Statskontoret* har erinrat, att Kungl. Maj:t, där särskilda förhållanden det påkallade, ägde medgiva, att vikariatsarvode skulle utgå efter andra grunder än de normalt gällande. Genom berörda utväg, som dock torde böra anlitas allenast i undantagsfall, syntes tillräckliga möjligheter finnas för Kungl. Maj:t att utan ändring av de för normala fall gällande ersättningsbeloppen (8,300, 9,000 och 9,800 kronor för år) tillse, att undervisningen komme att tillfredsställande upprätthållas. Med hänsyn härtill finge statskontoret, som erinrade om den olikhet som förelåge mellan avlöningsvillkoren för professorerna vid universiteten och tekniska högskolan, avstyrka bifall till den föreslagna arvodeshöjningen.

Tillfälliga lärarbiträden och assistenter. För detta ändamål har för innevarande budgetår beräknats åtgå 425,000 kronor. I terminsavgifter, redovisade under avlöningsanslaget såsom särskilda uppbördsmedel, har beräknats inflyta 315,000 kronor; då dessa avgifter i första hand skola användas till bekostande av arvoden åt tillfälliga lärarbiträden och assistenter, ha alltså statens direkta utgifter för detta ändamål för innevarande budgetår beräknats stanna vid $(425,000 - 315,000 =) 110,000$ kronor.

För nästa budgetår har *lärarkollegiet* beräknat, att till följd av inrättan-

det från och med innevarande budgetår av vissa nya lärarbefattningar, anslagsbehovet komme att ökas, men lärarkollegiet ansåge det vara möjligt, att genom noggrann hushållning med dessa medel den behövliga ökningen skulle kunna inskränkas till 5,000 kronor. Lärarkollegiet ansåge sig vidare våga beräkna, att genom de studerandes avgifter till högskolan skulle inflyta ett belopp av 330,000 kronor, varigenom en reell anslagsminskning av 10,000 kronor skulle kunna åvägabringas. Lärarkollegiet ville dock i detta sammanhang frambålla, att enligt kollegiets åsikt arvodena till högskolans assistenter i allmänhet vore för lågt beräknade. Det hade visat sig allt svårare att erhålla dugliga assistenter, enär de arvoden, som för närvarande utginge till även från högskolan nyutexaminerade ingenjörer, vilka erhållit anställning inom industrien, vore betydligt högre än de arvoden, som högskolan kunde fastställa för sina heltidsassistenter, de s. k. förste assistenterna.

Statskontoret har under hand inhämtat, att till avlönande av tillfälliga lärarbiträden och assistenter under budgetåret 1940/41 disponerats 337,155 kronor 84 öre. Då för ändamålet å riksstaten anvisats 335,000 kronor samt till förfogande därutöver stått dels från budgetåret 1939/40 besparade medel 2,946 kronor 91 öre, dels ock överskott av avgifter från de studerande (358,440 — 290,000 =) 68,440 kronor, hade de besparade medlen den 30 juni 1941 utgjort 69,231 kronor 7 öre, vartill komme återlevererade anmärkningsmedel med 1,080 kronor eller sammanlagt 70,311 kronor 7 öre. Då statskontoret utginge ifrån att belastningen å posten ifråga komme att bli av ungefär samma storlek som budgetåret 1940/41 såväl under det nu löpande som under nästkommande budgetår, ansåge sig ämbetsverket böra förorda, att större delen av de besparade medlen, förslagsvis 50,000 kronor, toges i anspråk för täckande av utgifterna under budgetåret 1942/43. Härigenom skulle anslagsbehovet för ändamålet kunna reduceras till (430,000 — 50,000 =) 380,000 kronor.

Nya laboratorievaktmästare. De fem nya vaktmästarbefattningar, vartill högskolan nu äskar medel, äro avsedda för institutionerna för telegrafi och telefoni, för radioteknik, för maskinelement I, för vägbyggnad och kommunikationsteknik samt för teknisk hydromekanik.

Institutionerna för telegrafi och telefoni samt för radioteknik. Beträffande behovet av vaktmästarhjälp inom dessa institutioner har *professorn S. Velander* å avdelningens för elektroteknik vägnar framhållit, att behovet blivit alltmera trängande, sedan de nya professurerna i telegrafi och telefoni samt i radioteknik år 1937 inrättades. Hittills hade denna fråga måst provisoriskt ordnas på så sätt, att en för båda institutionerna gemensam instrumentmakare avlönats från anslagen till samlingar och laborationer, varjämte ett likaledes gemensamt laboratoriebiträde under cirka $\frac{2}{3}$ av året avlönats med assistentmedel och under den återstående delen av året från anslagen till samlingar och laborationer. Denna anordning hade emellertid medfört en svår överbelastning på anslagen till samlingar och laborationer, så mycket mera kännbar som dessa anslag varit nedskurna med ungefär 30 procent av de äskade beloppen. Följden hade blivit, att stora inskränkningar måst göras på andra håll. Avdelningen ville nu upprepa sin tidigare vid flera tillfällen framförda anhållan om medel till arbetshjälp och detta med eftertryckligt påpekande att det vore en absolut nödvändighet för de svagströmstekniska institutionerna att erhålla ökad arbetshjälp an-

tingen i form av de två nya vaktmästarbefattningarna eller ännu hellre såsom anslag för avlöning åt två instrumentmakare och finmekaniker för dessa båda institutioner, vilka intoge en särställning vid högskolan i fråga om att vara missgynnade med vaktmästarhjälp. I intet annat fall förekomme det, att någon institution som representerade ett stort och viktigt tekniskt tillämpningsämne, med laborationsövningar, examensarbeten och forskningsuppgifter på sitt arbetsprogram, helt saknade fast anställd vaktmästare. Vidare erinrades om att avdelningen för elektroteknik för närvarande ställde lokaler, instrument och arbetskraft till förfogande för arméförvaltningen i och för provning av radiomateriel. Möjligheterna att bistå försvarsmyndigheterna skulle varit ännu större, om de upprepade framställningarna om såväl utvidgade laboratorier som ökad arbetskraft förut blivit beviljade av statsmakterna.

Institutionen för maskinelement I inom avdelningen för teknisk fysik hade, framhåller *lärarkollegiet* sedan åtskilliga år erhållit vaktmästarhjälp från institutionen för flygteknik genom dess extra ordinarie laborativaktmästare och åtnjote dessutom sedan 1938 ett bidrag av 1,500 kronor per år till bestridande av vaktmästargöromål. Institutionsföreståndaren hade framhållit, att det icke vore möjligt att på effektivt sätt bedriva arbetet på laboratoriet under nuvarande förhållanden, som även vore menliga för institutionen för flygteknik. *Lärarkollegiet*, som tagit frågan under omprövning, hade funnit, att behovet av en laborativaktmästarbefattning inom institutionen för maskinelement I vore synnerligen trängande och tillstyrkte livligt inrättandet av en dylik befattning, varvid nämnda årsanslag å 1,500 kronor till bestridande av vaktmästargöromål kunde utgå.

Institutionen för vägbyggnad och kommunikationsteknik hade, yttrar institutionsföreståndaren, sedan gammalt en vaktmästare gemensamt med institutionen för vattenbyggnad. Denna dubbelställning hade medfört ständiga allt större slitningar dels till följd av teknikens snabba utveckling, som ställde allt större krav på laborativarbetet, dels på det ständigt ökande elevantalet. Inom de båda institutionerna vore anhopningen av sådana göromål, som erfordrade vaktmästarhjälp, nu långt större än vad en ensam man, även med förstärkning av tillfällig extra hjälp, kunde hinna med. Dessutom vore uppgifterna inom de båda institutionerna till följd av teknikens snabba utveckling och differentiering nu av så mångskiftande slag, att kravet på en uppdelning på flera för de olika ändamålen utbildade vaktmästare snarast möjligt behövde tillgodoses. Vägbyggnadsinstitutionens knappa anslag till samlingar och laborationer hade allt som oftast fått belastas i och för avlöning åt tillfällig arbetskraft, eller också hade önskvärda och nödvändiga arbeten måst uppskjutas till förfång för arbetet inom institutionen. Ofta hade professor och assistenter inom ämnet vägbyggnad och kommunikationsteknik själva måst utföra sådana göromål, som borde kunna avlastas från dem till förmån såväl för undervisningen som forskningen. Det vore fördenskull oundgängligen nödvändigt, att institutionen för vägbyggnad och kommunikationsteknik erhöles en egen vaktmästare, som kunde ägna hela sin tid åt denna institution och som därjämte vore specialutbildad för vaktmästartjänst därstädes. — *Lärarkollegiet* har framhållit, att behovet av en dylik befattning nu vore ännu starkare än förut, emedan de för högskolans del reserverade laboratorierna inom statens väg-institut nu stode färdiga.

Institutionen för teknisk hydromekanik. I händelse att denna institution,

vilken tillhörde den från den 1 juli 1941 nyinrättade avdelningen för flygteknik och skeppsteknik, erhöle den begärda vaktmästartjänsten, skulle den laboratorievaktmästarbefattning, som för närvarande vore gemensam för institutionen för hållfasthetslära och för hydromekanik, helt tillföras den förstnämnda institutionen. Sedan år 1937 hade beträffande den nuvarande befattningen den anordningen varit träffad, att vaktmästaren disponerats helt av institutionen för hållfasthetslära, vilken institution å sin sida ställt till institutionens för hydromekanik förfogande ett belopp, motsvarande vaktmästarens halva avlöning. Denna anordning vore emellertid i flera avseenden högst otillfredsställande med avseende på institutionens för hållfasthetslära behov. Härtill komme, att institutionen för teknisk hydromekanik, som från och med den 1 juli 1941 övertagit den förutvarande institutionens för hydromekanik andel uti laboratorievaktmästarens arbeten, med hänsyn till de undervisnings- och forskningsuppgifter, som komme att åvila denna med den nyinrättade professuren i teknisk hydromekanik förbundna institution, icke kunde tänkas nödigt tillgodosedd genom denna tillgång till vaktmästarhjälp, utan för sina behov krävde en hel laboratorievaktmästarbefattning.

Statskontoret har erinrat, att tjänsteförteckningssakkunniga uttalat sig för en undersökning rörande institutionsvaktmästarnas lönegradsplacering. Vid en dylik utredning torde även bli klarlagt behovet av vaktmästarhjälp vid olika institutioner och avdelningar. Detta spörsmål torde även komma att beröras i samband med utredningen om den högre tekniska undervisningens ordnande. Då härtill komme, att det statsfinansiella läget, som tidigare ansetts icke medgiva förstärkning av vaktmästarpersonalen, alltjämt vore lika ansträngt, kunde statskontoret icke tillstyrka bifall till högskolans framställningar i detta avseende.

De fyra kvinnliga portvakterna vid högskolan ha sedan gammalt åtnjutit fri bostad (1 rum och kokvrå), lyse och värme. I kontant avlöning åtnjoto de intill 1 juli 1935 50 kronor i månaden. Sedan högskolan anhallit, att den kontanta avlöningen måtte höjas till 100 kronor i månaden, medgavs en höjning till 75 kronor i månaden från och med budgetåret 1935/36. Statskontoret hade avstyrkt höjning, enär portvaktssysslorna till sin natur vore bisysslor och således icke kunde vara avsedda att åt vederbörande bereda full försörjning medan departementschefen framhållit, att det syntes som om omfattningen av portvakternas åligganden icke gäve dem tillfälle att genom bisysslor förskaffa sig nämnvärda inkomster samt förordat en höjning till 75 kronor i månaden. I sina anslagsäskanden för budgetåret 1939/40 anhöll högskolan sedermera, att portvaktssysslorna måtte höjas till 125 kronor i månaden, under framhållande, att portvaktssysslorna till sin natur vore huvudsyssla, att arbetets omfattning väsentligt ökat och att tillfällena till biinkomster bevisligen minskat. På förslag av statskontoret höjdes arvoden med anledning härav från och med budgetåret 1939/40 till 100 kronor i månaden, d. v. s. 1,200 kronor om året. Från och med innevarande budgetår ha arvoden höjts med 200 kronor till 1,400 kronor i samband med att rätten att å arvoden åtnjuta dyrtidstillägg borttagits. Höjningen uppgick alltså till 16,7 procent av det kontanta arvodet. Att full kompensation (26 procent) för dyrtidstilläggets borttagande icke medgavs, berodde enligt punkten 97 i 1941 års åttonde huvudtitel (sid. 145) på att portvakterna åtnjuto fria bostäder med fri värme och belysning.

Lärarkollegiet ville framhålla, att portvaktsbefattningarna vore att betrakta som huvudsysslor, då deras innehavare knappast ägde tillfälle till några biförtjänster. Under en del år hade visserligen portvakterna sig anförtrott att för studentkårens räkning till de studerande försälja ritmateriel m. m., varigenom portvakterna erhållit en viss extra inkomst, men detta hade numera i det närmaste helt borttagits, och ifrågavarande försäljning skedde direkt genom kåren. Om å det kontanta arvudet till portvakterna utgått såväl dyrtidstillägg å 26 procent samt kristillägg, vilket hade varit väl motiverat, särskilt med hänsyn till att befattningarna utgjorde heltidssysselsättningar, skulle det kontanta årsarvudet uppgått för vardera till 1,617 kronor 60 öre. Lärarkollegiet ansåge, att det kontanta arvudet till vardera av högskolans portvakter vore alltför lågt och hemställde därför, att de från och med budgetåret 1942/43 måtte erhålla vardera ett kontant arvode å 1,700 kronor.

Statskontoret har förklarat, att ämbetsverket, därest — såsom i ärendet anförts — full sysselsättning åvilade befattningshavarna, icke ville motsätta sig, att någon höjning av arvodesbeloppet komme till stånd.

Ålderstillägg, övertidstjänstgöring m. m. Anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal är för innevarande budgetår beräknad till 516,000 kronor. Härav ha 425,000 kronor avsetts för arvoden åt tillfälliga lärarbiträden och assistenter. För avlöningar åt annan icke-ordinarie personal har alltså beräknats (516,000 — 425,000 =) 91,000 kronor. *Lärarkollegiet* har gjort en beräkning av medelsåtgången å nämnda anslag för budgetåret 1942/43, varvid det visat sig, att en ökning av anslaget med 4,000 kronor måste betraktas såsom ofrånkomlig. På grund av löneklass-uppflyttningar erfordrades ett belopp av cirka 1,300 kronor. Ett belopp av cirka 1,400 kronor behövdes till passning av kvällsföreläsningar och kvällstentamina samt annan nödvändig övertidsersättning åt vaktmästare m. fl.; beloppet hade förut utgått men till följd av medelsbrist tillfälligtvis för innevarande budgetår måst indragas. Ett belopp av cirka 1,300 kronor erfordrades slutligen till ersättningar åt vikarier å ordinarie tjänster samt till extra arbetshjälp å högskolans kansli, som särskilt under vissa tider under året vore ytterligt starkt belastat. Det totala anslagsbehovet uppginge sålunda till 95,000 kronor.

Statskontoret har förordat bifall till ifrågavarande framställning.

Till en början må erinras, att den av chefen för finansdepartementet i annat sammanhang förordade tjänsteförteckningsrevisionen för tekniska högskolans i Stockholm vidkommande medför följande personalförändringar, nämligen *dels* uppflyttning av bibliotekarien från lönegraden A 22 till lönegraden A 24, *dels ock* uppflyttning av kameralbiträdet från lönegraden A 8 till kontorist i lönegraden A 9. Dessa förändringar torde icke behöva påverka anslagsberäkningarna för nästa budgetår.

I det förra året fattade beslutet angående omorganisation av skeppshyggnadsavdelningen vid tekniska högskolan i Stockholm till en avdelning för flygteknik och skeppsteknik ingick även såsom ett led, att den nuvarande *speciallärarbefattningen i varvsanläggning* (arvode 4,300 kronor) skulle från och med budgetåret 1942/43 indragas och ersättas med en *speciallärar-*

Departementschefen.

tjänst i maskin- och apparatanläggningar på fartyg. I enlighet med den godkända organisationsplanen torde ifrågavarande utbyte nu böra komma till stånd. Högskolan har föreslagit, att arvodet vid den nya tjänsten skulle bestämmas till 3,150 kronor. På av statskontoret anförda skäl torde arvodet dock böra sättas något lägre och jag tillstyrker för egen del, att det i enlighet med statskontorets förslag fastställs till 2,600 kronor. Ifrågavarande utbyte av specialläraryrkeförfattningar kommer sålunda vid bifall till vad jag förordar att medföra en anslagsminskning av $(4,300 - 2,600 =) 1,700$ kronor.

Högskolan har framhållit såsom ett viktigt önskemål, att särskild undervisning i *fysikalisk metallografi* anordnas inom avdelningen för bergsvetenskap. Med anledning av vad de sakkunniga för den högre tekniska undervisningen därom anført, torde dock en specialläraryrketjänst icke böra nu inrättas för detta ändamål. Önskemålet om särskild undervisning i detta ämne torde i stället böra tillgodoses med anlåtande av anslagsmedlen för arvoden åt tillfälliga läraryrketråden och assistenter. — Med inrättande av en *specialläraryrkeförfattning i bostadsbyggnad* torde på av de sakkunniga anförda skäl böra tills vidare anstå.

Såsom framgår av vad högskolan anført har utvecklingen vid högskolan nödvändiggjort en avlastning av arbetsuppgifter från professorn i fysik till en honom underställd kvalificerad medhjälpare med uppgift att under professors ledning biträda vid undervisningen. Såsom en tillfällig anordning har sedan läsåret 1939/40 innehavaren av ett av de fyra docentstipendierna vid högskolan handhaft dessa uppgifter, varför avgörandet av frågan om inrättande av en *laboratoryrketjänst i fysik* kunnat tills vidare uppskjutas. Av flera skäl synes ett uppskov härmed nu icke längre tillrådligt. Det synes, på sätt högskolan framhållit, icke lämpligt att för all framtid binda ett av docentstipendierna vid ämnet fysik, vilket i praktiken skulle bli fallet, därest man utginge ifrån att laboratoryrketgöromålen borde handhavas av en docent. Vidare är tiden för innehav av docentstipendium vid de tekniska högskolorna normalt begränsad till högst tre år. Den docent, som för närvarande bestrider laboratoryrketgöromålen, tillträdde sitt docentstipendium den 1 november 1939 och det kan icke nu förutsägas, huruvida förlängt innehav kan komma att medgivas. Jag får vidare erinra om, att riksdagen vid inrättandet år 1939 av de nuvarande fyra docentstipendierna underströk vikten av att icke den genom stipendiernas tillkomst vidgade möjligheten för kvalificerade fackmän att bedriva teknisk forskning motverkades genom förening av docentstipendium med specialläraryrke- eller annan läraryrkeförfattning. Övervägande skäl synas mig därför tala för att i enlighet med högskolans förslag medel nu anvisas för inrättande av en laboratoryrketjänst för ämnet fysik i likhet med vad som år 1938 skedde beträffande ämnet kemi. Jag erinrar, att sakkunniga för den högre tekniska undervisningen tillstyrkt förslaget under framhållande, att detsamma icke vore ägnat att föregripa de sakkunnigas utredningsuppdrag. I fråga om arvodets storlek har jag icke funnit

anledning till erinran mot att detsamma fastställes till 8,700 kronor, d. v. s. samma belopp som fastställts för laboratorn i kemi.

Under punkten 97 i 1941 års åttonde huvudtitel framhöll jag angelägenheten av en översyn av speciallärarbefattningarna, varvid möjligheterna av samarbete med andra högre undervisningsanstalter i Stockholm vid undervisningen i ämnen av allmänna natur särskilt borde uppmärksammas. Högskolan har vidtagit en dylik översyn men icke funnit några besparingsåtgärder möjliga. Med hänsyn härtill anser jag mig icke för närvarande i stånd att föreslå några dylika åtgärder utan finner mig böra avvakta det resultat, vartill sakkunniga för den högre tekniska undervisningen i detta hänseende må komma.

I detta sammanhang erinrar jag, att arvodena till speciallärare från och med innevarande budgetår omreglerats genom inarbetande i de av Kungl. Maj:t fastställda arvodesbeloppen av dessförinnan utgående dyrtidstillägg. Härvid ha de arvoden lämnats utanför omregleringen, på vilka dyrtidstillägg icke utgick vid tidpunkten för omregleringens genomförande på grund av gällande maximeringsföreskrifter, vilket var fallet beträffande tillhoppa 13 speciallärararvoden. Dessa arvoden ha fastställts till sina gamla belopp. Samtidigt har Kungl. Maj:t emellertid föreskrivit, att i den mån nuvarande innehavare avgå och nya innehavare förordnas, arvodena i stället skola utgå med vissa högre belopp (jfr statsliggaren, sid. 476). Höjningen uppgår för ifrågavarande arvoden till sammanlagt 6,500 kronor. Då arvodesposten, vilken är maximerad, icke är beräknad så, att den förslår till gäldande av de högre arvodena, har Kungl. Maj:t tillika förklarat Sig vilja, efter framställning av högskolans styrelse, anvisa ytterligare medel för ändamålet, därest till följd av lärarutbyte de högre beloppen skulle komma att utgå och de för speciallärare anvisade medlen därigenom bli otillräckliga. Därest riksdagen icke framställer erinran däremot, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att medgiva överskridande av vederbörande anslagspost med högst det belopp, som av nu nämnda anledning kan behöva anvisas utöver det i avlöningsstaten upptagna beloppet. På motsvarande sätt torde få förfaras beträffande speciallärararvodena vid Chalmers tekniska högskola.

Speciallärararvodena äro i allmänhet att betrakta såsom ersättning för bisyssleuppdrag och böra alltså i regel icke komma i åtnjutande av den förutnämnda nya *arvodesregleringen*. Undantag finnas emellertid. Vid tekniska högskolan torde antalet av de speciallärartjänster, vilka äro att betrakta såsom huvudsysslor, inskränka sig till ett tiotal. Såsom exempel må nämnas laboratorn i kemi ävensom den blivande laboratorn i fysik. För arvodesförhöjning åt dessa speciallärare beräknar jag ett belopp av 3,000 kronor erforderligt. Det torde få ankomma på styrelsen för tekniska högskolan att disponera detta belopp för arvodesförhöjning i enlighet med de grunder, som av chefen för finansdepartementet angivits, d. v. s. för en förhöjning med 5 procent med lämplig avrundning uppåt. I samband med

ifrågavarande arvodesreglering torde maximiarvodet för speciallärare bära höjas från 9,000 kronor till 9,500 kronor.

Arvodesförhöjning i enlighet med angivna grunder bör även tillkomma de fyra *docenterna*. Dessas arvoden, nu 7,500 kronor, torde bära höjas till 8,000 kronor. Den erforderliga anslagshöjningen blir sålunda 2,000 kronor.

Beträffande frågan om ändrade grunder för *arvoden åt professorsvikarier* får jag under åberopande av vad statskontoret i ämnet anfört, avstyrka, att andra åtgärder för närvarande vidtagas än en höjning med anledning av arvodesregleringen av maximibeloppen från 8,300, 9,000 respektive 9,800 kronor till 8,800, 9,500 respektive 10,300 kronor.

Utgifterna för arvoden åt *tillfälliga lärarbiträden och assistenter* ha för innevarande budgetår beräknats till 425,000 kronor, däri inräknat vad som ansetts åtgå till ersättning åt den eller de personer, som förordnas att upprätthålla rektors undervisningsskyldighet såsom professor. Inkomsterna av terminsavgifter, vilka skola anlitas för dessa utgifter, ha samtidigt beräknats uppgå till 315,000 kronor. För nästa budgetår beräknar högskolan en utgiftstegring av 5,000 kronor till 430,000 kronor men samtidigt en ökning med 15,000 kronor till 330,000 kronor av inkomsterna. Emot denna beräkning synes icke finnas anledning till annan erinran än att utgifterna bära ytterligare höjas med i runt tal 10,000 kronor för beredande av arvodesförhöjning i enlighet med förut angivna grunder åt de assistenter, vilka inneha ifrågavarande uppdrag som s. k. huvudsysslor, d. v. s. i allmänhet förste assistenterna. Ifrågavarande utgifter beräknar jag sålunda till $(430,000 + 10,000 =)$ 440,000 kronor. Statskontoret har emellertid inhämtat, att den besparingsfond, vari överskott av terminsavgifterna uppsamlas, den 1 juli 1941 uppvisat en behållning av över 69,000 kronor och med anledning därav förordnat, att 50,000 kronor av de besparade medlen under nästa budgetår tagas i anspråk. Jag anser mig kunna biträda detta förslag, vilket föranleder en tillfällig minskning av de eljest erforderliga utgifterna för tillfälliga lärarbiträden och assistenter med 50,000 kronor till $(440,000 - 50,000 =)$ 390,000 kronor.

Förslaget om inrättande av en *registratorstjänst* vid tekniska högskolans kansli i stället för den nuvarande kanslibiträdesbefattningen anser jag mig icke för närvarande kunna biträda.

Med hänsyn till den av högskolan framlagda utredningen framstår det, enligt min mening, såsom ett oavvisligt behov, att högskolan erhåller medel till vissa *nya laboratorievaktmästartjänster*. Jag kan dock av statsfinansiella skäl icke förorda bifall till högskolans förslag obeskuret utan inskränker mig till att förorda inrättande av två nya dylika tjänster, avsedda för institutionerna för telegrafi och telefoni respektive radioteknik. Behovet av vaktmästarhjälp synes vid dessa två institutioner vara det mest trängande. På sätt högskolan föreslagit, torde befattningarna bära inrättas såsom extra ordinarie i lönegraden Eo 7. Den erforderliga anslagshöjningen beräknar jag till 7,800 kronor, varav för rörligt tillägg 1,000 kronor.

Förslaget om höjning av *portvakternas arvoden* synes förtjäna beaktande, och jag förordar för egen del, att desamma, med beaktande jämväl av den förutnämnda arvodesregleringen, bestämmas till 1,700 kronor för år, vilket medför en utgiftsökning med 1,200 kronor. Däremot kan jag icke för närvarande tillstyrka bifall till framställningen om anvisande av medel under avlöningsanslaget till anställande av *kanslibiträden* och *tekniskt biträde* för vissa institutioner. Jag tillstyrker vidare en höjning av icke-ordinarieposten med 2,600 kronor för beredande av medel till ålderstillägg, vissa vikariatsersättningar samt extra arbetshjälp på högskolans kansli. Däremot nödgas jag avstyrka högskolans framställning, i vad denna avser anvisande av 1,400 kronor till ersättning för viss övertidstjänstgöring.

Vid bifall till vad jag förordat uppstår för nästa budgetår en utgiftsökning med $(8,700 + 3,000 + 2,000 + 5,000 + 10,000 + 7,800 + 1,200 + 2,600 =)$ 40,300 kronor, varemot svarar en utgiftsminskning med $(1,700 + 15,000 + 50,000 =)$ 66,700 kronor, varför ifrågavarande anslag för nästa budgetår kan minskas med $(66,700 - 40,300 =)$ 26,400 kronor till $(1,180,000 - 26,400 =)$ 1,153,600 kronor. De särskilda posterna i avlöningsstaten torde böra beräknas på sätt som framgår av nedanstående avlöningsstat.

Under åberopande av vad sålunda anförts, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av mig i det föregående angivna ändringar i personalförteckningen för tekniska högskolan i Stockholm, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43;

dels godkänna följande avlöningsstat för tekniska högskolan i Stockholm, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43:

Avlöningsstat.

Utgifter:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	650,000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	»	246,500
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	»	491,600
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	95,500
Summa kronor		1,483,600

Särskilda uppbördsmedel:

Avgifter från de studerande	kronor	330,000
Nettoutgift kronor		1,153,600;

dels ock till Tekniska högskolan i Stockholm: Avlöningar för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag*
av kronor 1,153,600.

[101]. 2. **Tekniska högskolan i Stockholm: Omkostnader, förslagsanslag.** Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 266,000 kronor. Såsom framgår av statsliggaren, sid. 477, ha utgifterna för bränsle, lyse och vatten beräknats till 140,000 kronor, för övriga expenser till 117,000 kronor samt för publikationstryck till 7,500 kronor. *Högskolans styrelse* har ansett, att delposten till bränsle, lyse och vatten med hänsyn till de i hög grad ökade bränslekostnaderna borde höjas med 60,000 kronor till 200,000 kronor. En höjning av delposten till övriga expenser med 15,700 kronor, varav 5,700 kronor på grund av de ökade kostnaderna för städningssättning, syntes även ofrånkomlig. Beträffande utgifterna för publikationstryck syntes det för innevarande budgetår beräknade beloppet av 7,500 kronor icke bli tillräckligt, enär tryckningskostnaderna undergått en väsentlig höjning och även beroende på att en del av de publikationer, som högskolan utgäve, såsom program och studiehandbok, i sammanhang med ökningen av antalet lärare och ökningen av antalet studerande blivit alltmera omfattande. Högskolan såge sig nödsakad att göra framställning om en väsentlig höjning av ifrågavarande anslag och beräknade, att även med största sparsamhet det behövliga beloppet torde uppgå till 10,500 kronor.

Statskontoret har under hand inhämtat, att högskolan för löpande eldningssäsong inköpt 9,000 m³ ved för en ungefärlig kostnad av 180,000 kronor. I betraktande härav ville statskontoret ifrågasätta, om icke det för bränsle, lyse och vatten beräknade beloppet vore väl lågt tilltaget. Vad angår posten till övriga expenser, har statskontoret framhållit, att de ökade kostnaderna för städning med hänsyn till cirkuläret 1941: 762, varigenom Kungl. Maj:t förklarar hinder icke möta att i stället för tidigare medgiven förhöjning av 10 procent från och med den 1 juli 1941 utbetala för närvarande 17 procent tillägg, torde kunna uppskattas till 9,700 kronor per år. I fråga om den av högskolan begärda ytterligare höjningen med 10,000 kronor kunde erinras, att ämbetsverket i annat sammanhang uttalat, att spörsmålet om en ökning av anslagen till övriga expenser utöver den vid 1940 års lagtima riksdag fastställda ramen borde med hänsyntagande till det statsfinansiella läget bli föremål för ett enhetligt bedömande. Vid nämnda riksdag hade av besparingsskäl posten till övriga expenser vid högskolan sänkts med 10,100 kronor. Några särskilda motiv för en höjning av posten, utöver vad som föranleddes av ökade städningsskostnader, hade icke anförts. I betraktande härav hade statskontoret ansett sig böra räkna med en anslagshöjning å allenast i runt tal 10,000 kronor. Beträffande framställningen om ökat anslag till publikationstryck har statskontoret erinrat, att kollegienämnden i skrivelse den 14 augusti 1940 till chefen för ecklesiastikdepartementet uttalat, att till publikationstryck anvisade 7,500 kronor kunde beräknas nätt och jämnt räcka, under förutsättning att pappers- och tryckningskostnader icke ökades. En genomsnittlig höjning av dessa kostnader med 8 procent torde ha inträtt sedan nämnda tidpunkt.

Med hänsyn härtill och för beredande av någon marginal för mötande av ytterligare prisstegring och ökat tryckningsbehov tillstyrkte statskontoret, att för ändamålet äskades 8,500 kronor.

Statskontoret har ifrågasatt, huruvida icke den av högskolan beräknade höjningen med 60,000 kronor till 200,000 kronor av delposten till bränsle, lyse och vatten vore för lågt beräknad. Då sannolikheten torde tala för att så är fallet, synes den erforderliga höjningen böra beräknas till 70,000 kronor. Även i övrigt ansluter jag mig till statskontorets förslag och förordar alltså en höjning med 10,000 kronor av delposten till övriga expenser och med 1,000 kronor av anslagsposten till publikationstryck. Vid bifall till mitt förslag bör omkostnadsanslaget sålunda uppföras med (266,000 + 70,000 + 10,000 + 1,000 =) 347,000 kronor, vilket innebär en höjning med 81,000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

**Departement-
schefen.**

att till *Tekniska högskolan i Stockholm: Omkostnader* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag*
av kronor 347,000.

102. 3. Tekniska högskolan i Stockholm: Materiel m. m., reservationsanslag. Detta anslag, nu 457,700 kronor, disponeras sålunda:

	Kronor
Samlingar och laborationer	262,700
Nyanskaffning av apparater m. m.	175,000
Fotogrammetrisk utrustning	20,000
Summa kronor	457,700.

Under den senaste tioårsperioden ha till samlingar och laborationer respektive nyanskaffning av apparater anvisats följande belopp:

Budgetår	Samlingar och laborationer, kronor	Nyanskaffning av apparater m. m., kronor	Fotogrammetrisk utrustning, kronor
1932/33	200,000	20,000	—
1933/34	200,000	—	—
1934/35	201,500	20,000	—
1935/36	201,500	25,000	—
1936/37	206,500	40,000	—
1937/38	220,700	95,000	—
1938/39	242,700	175,000	—
1939/40	262,700	215,000	25,000
1940/41	262,700	200,000	15,000
1941/42	262,700	175,000	20,000.

Anslagsposten till fotogrammetrisk utrustning tillkom i samband med omläggningen av undervisningen i de geodetiska läroämnena (jfr 1939 års åttonde huvudtitel, sid. 222 ff.). Kostnaderna för nyanskaffning av erforder-

liga instrument beräknades då till 167,500 kronor. Hittills ha som synes (25,000 + 15,000 + 20,000 =) 60,000 kronor anvisats för ändamålet.

Högskolans lärarkollegium har för nästa budgetår hemställt om 313,450 kronor till samlingar och laborationer, 414,500 kronor till nyanskaffning av apparater m. m. och 129,000 kronor till fotogrammetrisk utrustning. För sistnämnda ändamål skulle enligt de tidigare kostnadsberäkningarna återstå att anvisa (167,500 — 60,000 =) 107,500 kronor, men till följd av den inträdda fördyringen beräknades numera detta belopp vara för lågt.

Högskolans styrelse och *sakkunniga för den högre tekniska undervisningen* ha tillstyrkt bifall till lärarkollegiets förslag.

Departementschefen.

Ett icke alltför snävt tillmätt materielanslag är av grundläggande betydelse för möjligheten att hålla undervisning och forskning vid tekniska högskolan uppe på en mot tidens och utvecklingens krav svarande nivå. En ytterligare anslagsminskning synes med tanke härpå icke böra ifrågasättas. Å andra sidan kan jag av statsfinansiella skäl icke förorda en anslagshöjning utan förordar oförändrad medelsanvisning. Jag hemställer förty, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tekniska högskolan i Stockholm: Materiel m. m.* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag*
av kronor 457,700.

[103.] 4. **Tekniska högskolan i Stockholm: Bokinköp och bokbindning för högskolans bibliotek, reservationsanslag.** Detta anslag har under de senaste budgetåren utgått med följande belopp:

1935/36	kronor 33,000
1936/37	» 33,500
1937/42	» 35,000.

Av de under anslaget för budgetåret 1940/41 tillgängliga medlen ha enligt inhämtade uppgifter 18,200 kronor disponerats till tidskriftsprenumeration, 1,850 kronor till s. k. fortsättningsverk, 8,650 kronor till nyanskaffning av böcker samt till komplettering av tidskriftsbeståndet samt 6,850 kronor till bokbindning m. m., allt i avrundade tal.

Lärarkollegiet har för nästa budgetår begärt höjning av anslaget med 10,000 kronor.

Det vore av mycket stor betydelse, att högskolans bibliotek, vårt lands största tekniska bibliotek, kunde stå till tjänst såväl åt högskolans lärare och studerande som åt industrien med tillhandahållande av erforderlig teknisk litteratur i största möjliga utsträckning. Med hänsyn även till att anskaffningskostnaderna för teknisk litteratur i allmänhet under de senare åren undergått en väsentlig stegring, funne kollegiet det vara nödvändigt att hemställa, att ifrågavarande anslag måtte höjas till 45,000 kronor.

Vid min anmälan av motsvarande anslagsfråga i 1940 års åttonde huvudtitel framhöll jag, att obehindrad tillgång till framför allt aktuell litteratur angående den tekniska forskningen vore av den största betydelse för högskolans verksamhet och för vårt näringsliv, för vilket den i högskolan samlade tekniska litteraturen i betydande utsträckning utnyttjades. Av om möjligt ännu större värde vore, yttrade jag vidare, att högskolans bibliotek kunde tillhandahålla ett rikhaltigt tekniskt tidskriftsmaterial. Av dessa skäl har jag funnit mig icke kunna förorda någon minskning av ifrågavarande anslag för budgetåren 1940/41 och 1941/42. Omsättningsskatten, prisstegringar och avsevärt höjda transportkostnader samverka emellertid nu till att minska anslaget köpkraft, varigenom svårigheter uppstått att uppehålla bok- och tidskriftsinköpen i den utsträckning, som får anses utgöra ett minimum. Jag anser mig därför böra såtillvida tillmötesgå högskolans framställning, att jag förordar en höjning av anslaget med 5,000 kronor till 40,000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tekniska högskolan i Stockholm: Bokinköp och bokbindning för högskolans bibliotek* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 40,000.

[104.] 5. **Tekniska högskolan i Stockholm: Stipendier.** För budgetåret 1940/41 var detta anslag uppfört med 16,000 kronor, varav 11,000 kronor disponerades till stipendier åt mindre bemedlade eller medellösa studerande vid högskolan och 5,000 kronor till resebidrag åt studerande för deltagande i obligatoriska exkursioner och fältövningar i anslutning till undervisningen i vissa ämnen (väg- och vattenbyggnad, bergsvetenskap och lantmäteri). Från och med innevarande budgetår har sistnämnda anslagspost indragits, varför anslaget sänkts till 11,000 kronor.

Högskolans lärarkollegium och *styrelse* ha för nästa budgetår hemställt om dels 11,000 kronor till stipendier, dels ock 5,000 kronor till resebidrag åt studerande.

Då jag icke för universitetens vidkommande ifrågasatt, att medel ånyo skulle anvisas till resebidrag för de studerandes deltagande i exkursioner, anser jag mig icke heller för tekniska högskolans del kunna tillstyrka, att medel nu åter skulle anvisas till motsvarande ändamål. Beträffande anslagsmedlen till stipendier av förevarande slag ifrågasätter jag icke någon förändring. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tekniska högskolan i Stockholm: Stipendier* för budgetåret 1942/43 anvisa ett anslag av . . . kronor 11,000.

[105.] 6. **Tekniska högskolan i Stockholm: Inredning och utrustning av nya lokaler, reservationsanslag.** Till nybyggnad för laboratorier för gjuteriteknik m. m. vid högskolan har på kapitalbudgeten under statens all-

männa fastighetsfond anvisats dels för budgetåret 1937/38 ett reservationsanslag av 200,000 kronor, dels ock för innevarande budgetår ett reservationsanslag av 450,000 kronor. Nybyggnaden, som skall förläggas intill det nuvarande högskoleområdet, har till syfte att åstadkomma större och förbättrade laboratorietrymmen för vissa av högskolans institutioner och därjämte att bereda lokaler åt andra, som hittills saknat sådana. Sedan ritningarna till nybyggnaden granskats av 1940 års civila byggnadsutredning, har Kungl. Maj:t genom beslut den 13 juni och den 8 augusti 1941 lämnat tillstånd till byggnadsarbetenas igångsättande.

Högskolans styrelse och *lärarkollegium* ha hemställt, att till bestridande av utrustnings-, inrednings- och flyttningskostnader för de institutioner, som skulle ha lokaler i nybyggnaden, måtte för budgetåret 1942/43 anvisas 298,610 kronor.

1940 års sakkunniga för den högre tekniska undervisningen ha, efter samråd med utredningen för den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande, tillstyrkt ett — med hänsyn till rådande prisläge uppräknat — anslag av 343,000 kronor.

I en av de sakkunniga från högskolan införskaffad promemoria har erinrats, att de ifrågavarande kostnaderna tidigare (se propositionen 1937:74) beräknats till 103,200 kronor för den del av byggnaden, som skulle inrymma laboratorier för gjuteriteknik m. m., och till 120,000 kronor för den del, som vore avsedd för anrikningslaboratorium, eller tillhopa 223,200 kronor. (Häri inginge kostnaden för vissa apparater, för vilka medel begärts under materielanslaget, med 24,000 kronor.) Till följd av de rådande förhållandena hade kostnaderna väsentligt stegrats och skulle enligt nya beräkningar för de olika institutionerna uppgå till följande belopp:

Institution	Utrustning	Inredning	Flyttning
Mekanisk teknologi	57,860	6,000	2,000
Gjuteriteknik	16,800	3,250	1,900
Värme- och ventilationsteknik	41,200	2,800	—
Förbränningslära I	2,000	600	—
Industriell ekonomi och organisation	14,000	4,000	—
Svetsteknik	1,700	3,275	1,025
Byggnadshygien	2,000	2,500	—
	135,560	22,425	4,925
Anrikning	121,500	3,450	31,050
	257,060	25,875	35,975.

Härtill komme kostnaden för växelströmsmotorer i anrikningslaboratoriet, vilken inginge i de tidigare beräknade totalkostnaderna med 16,000 kronor. Motorernas storlek medgäve nämligen icke drift med likström. Till följd av fördelaktig taxa på växelström innebure detta dock en avsevärd besparing i driften. Kostnaden för dessa motorer borde nu beräknas till 24,150 kronor.

De sakkunniga hade funnit de senast kalkylerade utgifterna, sammanlagt omkring 343,000 kronor, icke giva utrymme för några nedskärningar. Anrikningslaboratoriets nuvarande utrustning vore helt föråldrad och måste ovillkorligen ersättas med moderna maskiner och apparatur. Euahanda vore i stort sett förhållandet med utrustningen för de övriga laboratorier, som avsetts att förläggas i den nya byggnaden. Byggnaden borde självfallet utrustas så, att den på fullt tillfredsställande sätt kunde fylla det med densamma avsedda ändamålet. Byggnaden beräknades bli färdigställd under nästa budgetår. Då det ur både undervisnings- och forskningssynpunkt vore synnerligen angeläget, att den snarast möjligt kunde tagas i bruk, syntes det icke lämpligt att utskjuta kostnaderna för dess utrustning och inredning m. m. på exempelvis nästa budgetår. De sakkunniga tillstyrkte alltså, att för här ifrågavarande ändamål av 1942 års riksdag äskades ett anslag av 343,000 kronor.

De sakkunniga, som även föreslagit anvisande av medel till om- och nybyggnad av avdelningen för elektroteknik och dess utrustning samt ombyggnad av vinden ovan bergsskolans lokaler och härför erforderlig utrustning, ha framhållit, att därest en gradering av kraven borde ske med hänsyn till deras betydelse för högskolan, anslag i första hand borde beviljas för utrustning och inredning m. m. av byggnaden för gjuteriteknik m. m.

I annat sammanhang ämnar jag föreslå anvisande av anslag till fullbordande av nybyggnaden för gjuteriteknik m. m. Om detta anslag beviljas, beräknas byggnaden bli färdig under nästa budgetår. Det är ur många synpunkter synnerligen önskvärt, att byggnaden så snart som möjligt kan tagas i bruk. Givetvis måste också för en stor del av den nya utrustningen under nuvarande förhållanden beräknas en lång leveranstid. Jag vill därför tillstyrka, att anslag redan nu anvisas för den nya byggnadens inredning och utrustning m. m. Det erforderliga beloppet har av förenämnda sakkunniga uppskattats till 343,000 kronor. Jag har icke funnit anledning till erinran mot de beräkningar, som härvid legat till grund. Med hänsyn till ovissheten i fråga om byggnadsföretagets färdigställande anser jag dock en uppdelning av anslagsbeloppet böra ske och föreslår därför, att för nästa budgetår anvisas ett reservationsanslag av endast 200,000 kronor.

Departement-
schefen.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tekniska högskolan i Stockholm: Inredning och utrustning av nya lokaler* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 200,000.

[106.] 7. **Chalmers tekniska högskola: Avlöningar, förslagsanslag.** Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 367,000 kronor. Beträffande personalförteckning och avlöningsstat med därtill hörande bestämmelser hänvisas till statsliggaren, sid. 479 ff.

Högskolans styrelse har hemställt om följande förändringar, medförande nedan angivna anslagshöjningar:

a. inrättande av två nya professorer i elektrisk anläggningsteknik respektive teleteknik och tillämpad elektronfysik, lönegrad A 30, i stället för speciallärtjänsterna i motsvarande ämnen ($2 \times 10,700 +$ rörligt tillägg $3,400 - 6,000 - 1,200 =$)	kronor + 17,600
b. uppflyttning av de hittillsvarande 17 professorerna från A 28 till A 30 ($15,400 +$ rörligt tillägg $1,600 =$)	» + 17,000
c. uppflyttning av bibliotekarien från Eo 21 till A 24 ($1,600 +$ rörligt tillägg $300 =$)	» + 1,900
d. biblioteksamanuens i Eo 18 ($5,300 +$ rörligt tillägg $800 =$)	» + 6,100
e. utbyte av kamreraren i Eo 22 mot en kamrerare, tillika sekreterare, i A 24 ($1,200 +$ rörligt tillägg $200 =$) . . .	» + 1,400
f. utbyte av ett kontorsbiträde i Eo 4 mot en kansliskrivare i A 11 ($1,300 +$ rörligt tillägg $200 =$)	» + 1,500
g. två nya laboratorievaktmästare i A 7 ($6,500 +$ rörligt tillägg $500 =$)	» + 7,000
h. 2 nya docentstipendier à 7,500	» + 15,000
i. ökade medel till assistenter och lärarbiträden	» + 65,000
j. minskade elevavgifter	» + 7,000

Summa anslagshöjning kronor 139,500.

Inrättande av en professor i elektrisk anläggningsteknik. *Högskolans styrelse* har erinrat, att styrelsen redan år 1937 gjort framställning om inrättande av en dylik professor men att i stället inrättats en speciallärtjänst i samma ämne (arvode för närvarande 6,000 kronor). Lärarkollegiet hade nu framlagt såsom ett trängande önskemål, att nämnda professoriska arrangemang måtte upphöra och den ursprungligen åsyftade professuren med det snaraste komma till stånd. Beträffande denna angelägenhet ville styrelsen först erinra om den elektriska anläggningsteknikens stora ekonomiska betydelse för vårt land. Det nu rådande och sannolikt under år framåt bestående abnorma försörjningsläget krävde, att landets krafttillgångar än fullständigare tillvaratoges. Av betydelse för den kommande utvecklingsperioden vore icke enbart en kvalitativt god och tidsenlig ingenjörsutbildning utan jämväl en intensifierad forskning, syftande mot ökad ekonomi vid den elektriska kraftens alstring, distribution och användning samt elektromaterielens förbättring och effektivare utnyttjning. Den uppgift, som i berörda hänseende borde tillkomma Chalmers tekniska högskola, hade denna med den nuvarande anordningen ingalunda förutsättningar att fylla. Icke ens undervisningsproblemet hade kunnat givas en tillfredsställande lösning, då bristen på kvalificerade sökande till speciallärtjänsten medfört, att denna alltsedan sin tillblivelse måst uppehållas på vakans, fördelad på tvenne lärarkrafter. Styrelsen ansåge, att denna i längden ohållbara situation måste inverka menligt på den anläggningstekniska institutionens utvecklingsmöjligheter. På grund av det sålunda anförda och med hänsyn till tidslägets ofrånkomliga krav på vårt lands tekniska anspänning, kunde styrelsen oförbehållsamt ansluta sig till lärarkollegiets uppfattning, att den nuvarande speciallärtjänsten i elektrisk anläggningsteknik snarast borde ombildas till en professor i ämnet.

Sakkunniga för den högre tekniska undervisningen ha tillstyrkt styrelsens förslag under framhållande, att ifrågavarande professur vore nödvändig för en högskolemässig utbildning vid högskolan samt att ett bifall till förslaget icke vore ägnat att föregripa de sakkunnigas utredningsuppdrag. De sakkunniga ha vidare återopat ett av *svenska elektroingenjörsföreningens högskolekommitté* avgivet yttrande, vari inrättandet av professuren tillstyrkts. Kommittén har bland annat riktat uppmärksamheten på frågan om en differntiering mellan kurserna i ämnet elektrisk anläggningsteknik vid Chalmers tekniska högskola och tekniska högskolan i Stockholm. Denna fråga borde, framhåller kommittén, tagas i beaktande särskilt om ifrågavarande professur inrättades. Av särskild vikt vore det enligt kommitténs mening att finna en tillfredsställande lösning beträffande sådana grenar av utbildningen, i vilka laborationer med dyrbar apparatutrustning inginge som ett moment.

Inrättande av en professur i teleteknik och tillämpad elektronfysik. Denna professur skulle enligt *styrelsens* förslag ersätta den nuvarande specialläraren i teleteknik (arvode för närvarande 1,200 kronor). *Sakkunniga för den högre tekniska undervisningen* ha förklarat sig anse ett av nämnda *högskolekommitté* framlagt förslag om inrättande i stället av en professur i radioteknik samt förändring av den nuvarande speciallärarbefattningen till att omfatta telegrafi och telefoni ändamålsenligare än styrelsens förslag men tillika funnit ärendet tarva ytterligare överväganden. De sakkunniga vore därför icke nu beredda att tillstyrka åtgärder i någon av de angivna riktningarna.

Biblioteksamanuens i lönegraden Eo 18. Bibliotekspersonalen bestod före budgetåret 1940/41 av bibliotekarien och ett biblioteksbiträde i lönegraden Eo 4. För sistnämnda budgetår beviljades en anslagshöjning för förstärkning av arbetskraften med två ytterligare biträden. Personalen består numera av — förutom bibliotekarien — två kvinnliga biblioteksbiträden i lönegraden Eo 5 respektive Eo 4 samt en vaktmästare i lönegraden Ex 6. Styrelsen hade år 1939 därutöver hemställt om inrättande av en amanuensstjänst i lönegraden Eo 18.

Styrelsen har nu, på hemställan av *bibliotekarien*, ånyo gjort framställning om inrättande av nämnda amanuensstjänst. Bibliotekets frekvenssiffror framginge av följande tablå:

Budgetår	Besök	Framtagna band	Hemlån
1934/35	670	362	488
1935/36	1,224	825	697
1936/37	1,836	1,225	903
1937/38	8,089	11,180	3,313
1938/39	9,987	11,590	4,820
1939/40	11,601	13,732	8,148
1940/41	13,365	16,030	12,040

Den situation, som år 1939 motiverat förslaget om anställande av en amanuens, hade sedan dess sålunda ytterligare och på ett för bibliotekets hela verksamhet numera ohållbart sätt tillspetsats till följd av bibliotekets kraftiga utveckling de sista två budgetåren. Besöksantalet hade ökat från 9,987 till 13,365, antalet framlagda band från 11,590 till 16,030 samt antalet hemlån från 4,820 till 12,040. Dessa siffror avspeglade icke minst den

roll, som biblioteket alltmer kommit att spela för industriernas fournering med tekniskt litteraturmaterial — icke endast göteborgsindustriernas utan kanske i ännu högre grad de ledande industriernas på andra håll, såsom Aseas Västerås- och Ludvikaverk, L. M. Ericsson, Lumalampan, Svenska Aeroplanfabrikerna i Trollhättan och Linköping m. m.

Dessa siffror från den »yttre» verksamheten motsvarades av »inre» siffror, som kunde illustrera den ökade verksamheten. Mot 1938/39 granskade och klassificerade 5,665 katalogblad komme räkenskapsåret 1940/41 10,335 blad. Mot 1938/39 accessionsförda 4,186 band hade året 1940/41 accessionsförts 6,017 band.

Dessa siffror syntes till full evidens bevisa, att behovet för biblioteket av en amanuens numera vore helt ofrånkomligt. Viktiga delar av bibliotekets verksamhet, bland annat behandlingen av de stora gåvor av böcker och tidskrifter, som biblioteket sista året erhållit från industrier och enskilda, hade måst åsidosättas i brist på arbetskraft. Det betydelsefulla arbetet på centralisering från industrierna av där ytterligare tillgängligt tidskriftsmaterial hade för närvarande måst inställas.

Högskolans styrelse har förklarat sig anse det vara av största vikt, att biblioteket genom arbetspersonalens utökning sattes i stånd att fullfölja sin under nuvarande tidsförhållanden särskilt betydelsefulla uppgift.

Statskontoret har avstyrkt styrelsens förslag under hänvisning till att medel till personalförstärkning beviljats så sent som vid 1940 års lagtima riksdag.

Högskolans kanslipersonal. Frågan om den lämpligaste organisationen av högskolans kansli har sedan flera år tillbaka varit aktuell. Före 1939 handhades såväl kamrerar- som sekreterargöromålen såsom bisysslor. Sedan högskolan i samband med anslagsäskanden för budgetåret 1939/40 inkommit med förslag till omorganisation, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen (1939 års åttonde huvudtitel, sid. 235 f.), att vid högskolan skulle inrättas en kamrerarbefattning i lönegraden A 22; samtidigt föreslogs en höjning av sekreterararvodet från 1,800 kronor till 3,500 kronor. Högskolan hade hemställt om en sekreterarbefattning i lönegraden A 24 vid sidan av kamrerartjänsten. Riksdagen förklarade sig emellertid icke övertygad om att icke en förening av kamrerar- och sekreterartjänsterna skulle låta sig göra. Närmare utredning härom borde vidtagas. Med anledning härav uppfördes kamrerarbefattningen i lönegraden Eo 22 och anvisades 2,500 kronor till sekreterargöromålens bestridande. Vid 1940 års riksdag beslöts sedermera, att sekreterararvodet skulle indragas och 2,500 kronor i stället anvisas för anställande av ytterligare skrivbiträdespersonal vid kansliet. Såsom en försöksanordning skulle sekreterargöromålen provisoriskt bestridas av kamreraren, varvid den provisoriska tjänsteföreningen icke borde föranleda en uppflyttning av kamreraren i högre lönegrad. I sina anslagsäskanden för innevarande budgetår framhöll styrelsen för högskolan, att någon närmare erfarenhet av den provisoriska organisationen ännu icke vunnits; med hänsyn härtill förklarade jag mig (1941 års åttonde huvudtitel, sid. 152) anse, att med ställningstagandet till frågan om en mera definitiv organisation borde tills vidare anstå.

Styrelsen har nu, sedan under ytterligare ett år den provisoriska organi-

sationen prövats, med ledning av de fortsatta erfarenheterna förklarar sig anse följande organisation lämplig:

Nuvarande organisation:

1 kamrerare ¹	Eo 22
—	—
1 kanslibitråde	A 7
1 kontorsbiträde	Eo 4
1 extra skrivbiträde	Ex 5

Föreslagen organisation:

1 kamrerare, tillika sekreterare . . .	A 24
1 kassör, tillika kansliskrivare	A 11
1 kanslibitråde	A 7
—	—
1 extra skrivbiträde	Ex 5.

Förslaget innebär sålunda — förutom förändring av kamrerarens tjänsteställning — att en extra ordinarie kontorsbiträdestjänst indrages och i stället inrättas en tjänst såsom kassör och kansliskrivare; denne skulle handhava kassarörelsen.

Sakkunniga för den högre tekniska undervisningen ha i likhet med högskolans styrelse funnit önskvärt, att befattningen såsom kamrerare och sekreterare överföres på ordinarie stat. Några sakliga skäl för att bibehålla befattningen såsom extra ordinarie förefunnes icke längre, sedan organisationen numera blivit prövad och vunnit stadga. De sakkunniga tillstyrkte styrelsens framställning på denna punkt. Vad styrelsen i övrigt föreslagit i fråga om kanslipersonalens löneställning funne de sakkunniga väl motiverat med hänsyn till de arbetsuppgifter, som skulle åvila denna personal.

Statskontoret har beträffande kamrerarbefattningen hänvisat till tjänsteförteckningssakkunnigas förslag och ifråga om kanslipersonalen i övrigt förklarar sig anse, att förändring av gällande provisoriska organisation icke vore påkallad i vidare mån än att, i anslutning till tjänsteförteckningssakkunnigas förslag om utnyttjande i större utsträckning av skrivbiträdesbefattningar och under erinran om Kungl. Maj:ts cirkulär 1939: 517 med föreskrifter i fråga om placering i lönegrad av vissa extra ordinarie tjänstemän m. m., den extra, nu i 5 lönegraden placerade skrivbiträdesbefattningen vid högskolan borde hänföras till 2 lönegraden, och till följd härav anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal minskas med 300 kronor.

Nya laboratorievaktmästare. Professorn i organisk kemi hade i skrivelse till styrelsen framhållit, att för närvarande funnes en laboratorievaktmästare, gemensam för institutionerna för oorganisk kemi och organisk kemi, och att denna anordning numera gäve dessa båda avdelningar otillräcklig arbetshjälp. Han hemställde därför, att ytterligare en ordinarie laboratorievaktmästare anställdes, så att vardera avdelningen erhöles sin vaktmästare. För organiska kemiens avdelning vore det därvid av vikt att få en man med tillräcklig finmekanisk yrkesskicklighet för att reparationer av instrument och tillverkning av enklare apparater skulle kunna ske inom institutionen. För närvarande måste dylika arbeten utföras på verkstäder utanför högskolan, vilket förorsakade tidsförlust och onödigt höga kostnader.

Inom avdelningen för teleteknik hade hittills icke funnits tillgång till någon laboratorievaktmästare. Den alltmer ökade verksamheten inom denna avdelning gjorde det numera nödvändigt att få tillgång till en finmekaniker och instrumentmakare, vilken torde böra uppföras å ordinarie stat under benämningen laboratorievaktmästare. Den av specialläraren i ämnet teleteknik härom gjorda framställningen ansåge styrelsen vara synnerligen väl grundad.

¹ Bestrider f. n. provisoriskt sekreterargöromålen.

Styrelsen hemställde på grund av det anförda om inrättande av två nya ordinarie laboratorievaktmästarbefattningar i lönegrad A 7, den ena inom institutionen för organisk kemi och den andra inom institutionen för tele-teknik.

Statskontoret har erinrat, att för högskolans sex avdelningar med dess olika institutioner för närvarande funnes sammanlagt fem ordinarie laboratorievaktmästare, varjämte å anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal anvisats 3,000 kronor till en extra laboratorievaktmästare (skeppsbyggeriavdelningen). *Statskontoret* funne uppenbart, att laboratorievaktmästare icke kunde ställas till högskolans förfogande i sådant antal, att alla dess institutioner kunde förses med egen sådan vaktmästare. Man torde tvärtom få utgå ifrån att i den mån vaktmästarhjälp överhuvudtaget erfordrades — en vaktmästare normalt beräknades skola tjänstgöra å två eller flera avdelningar eller institutioner. Uppmärksammas kunde i detta sammanhang, att ett bifall till framställningen torde sätta högskolan i bättre läge med avseende å vaktmästarhjälp vid berörda institutioner än tekniska högskolan i Stockholm. Med hänsyn till vad sålunda anförts kunde *statskontoret* icke tillstyrka bifall till styrelsens hemställan i denna del. Därest för avdelningen för teleteknik skulle anses oundgängligt med någon vaktmästarhjälp, torde för ändamålet böra anvisas ett lämpligt avvägt belopp, högst 1,500 kronor.

Nya docentstipendier. De sakkunniga för den högre tekniska undervisningen ha ansett frågan om inrättande av nya docentstipendier vid de tekniska högskolorna böra upptagas till prövning av de sakkunniga i ett sammanhang vid fullgörande av utredningsuppdraget och fördenskill ansett frågan icke böra underställas 1942 års riksdag. *Statskontoret* har av statsfinansiella skäl avstyrkt styrelsens förslag.

Assistenter och lärarbiträden. För detta ändamål har i avlöningsstaten under de senaste budgetåren anvisats följande belopp (i den högra kolumnen angivas de verkliga utgifterna för ändamålet):

Budgetår:	Anvisat belopp:	Utgivet belopp:
1939/40.....	95,300	65,560
1940/41.....	64,300	77,321
1941/42.....	65,000	—

Under budgetåret 1939/40 uppstod sålunda en besparing på omkring 30,000 kronor. Orsaken härtill uppgavs vara den ringa tillgången på dugliga ingenjörer, som ville ägna sig åt lärarbanan. Då jämlikt gällande bestämmelser besparingar på ifrågavarande assistentmedel uppsamlas i en besparingsfond, avsedd för oförutsedda behov och dylikt, kom denna fond, redan förut uppgående till omkring 41,000 kronor, att överstiga 60,000 kronor. Med hänsyn härtill ansågs fonden under budgetåret 1940/41 kunna delvis tagas i anspråk, till följd varav ifrågavarande medel för budgetåret 1940/41 sänktes med 31,000 kronor till 64,300 kronor. Fondens behållning sjönk under det senaste budgetåret till omkring 44,000 kronor (behållningen utgjorde den 1 juli 1941 44,048 kronor). Då den normala behållningen för mötande av oförutsedda behov och dylikt ansetts utgöra omkring 10,000 kronor, ha ifrågavarande anslagsmedel även för innevarande budgetår hållits under det för budgetåret 1939/40 anvisade; den besparing, som sålunda

även för innevarande budgetår gjorts, är i själva verket — trots att de anvisade anslagsmedlen höjts med 700 kronor i jämförelse med budgetåret 1940/41 — större än i fjol, enär det förutsatts, att assistentarvodena skulle höjas i samband med inarbetande i arvodesbeloppen av dittills utgående dyrtidstillägg.

För budgetåret 1939/40, då till assistenter och lärarbiträden anvisats 95,300 kronor, hade högskolans styrelse beräknat medelsbehovet till 116,500 kronor. Denna beräkning överensstämde nära med de kalkyler, 1934 års Chalmers-sakkunniga uppgjort. Samma beräkning låg till grund för anslagsäskandena för budgetåren 1940/41 och 1941/42.

Beträffande anslagsbehovet för budgetåret 1942/43 har anförts:

Av en överläggning med lärarna i olika läroämnen hade framgått, att behovet av assistentmedel för budgetåret 1942/43 skulle uppgå till 163,950 kronor. Härvid hade räknats med de höjda arvoden, som förutsatts gälla från den 1 juli 1941, då dyrtidstilläggen inarbetats i arvodena. De sålunda förutsatta arvodena vore höjda med i medeltal 26 procent mot nuvarande.

Under förutsättning

dels att nybyggnaden för väg- och vattenbyggnadsavdelningen befunne sig under inredning under budgetåret 1942/43,

dels att samtliga nu lediga professurer vore besatta, samt

dels att det allmänna löneläget och tillgången på ingenjörer gjorde det möjligt att anställa erforderliga assistenter

torde det icke gå för sig att göra några nämnvärda reduktioner i det uppställda förslaget.

Den största ökningen fölle inom kemiavdelningen, speciellt inom ämnet kemisk teknologi; här hade också under de senare åren utförts ett betydelsefullt arbete för den tekniska kemiens framåtskridande.

Styrelsen beräknade sålunda behovet av assistentmedel — under nämnda förutsättningar — till 163,950 kronor. Härtill borde läggas 5,000 kronor för ersättning för uppehållande av rektors undervisningsskyldighet. Av det erforderliga beloppet, 168,950 kronor, syntes emellertid 33,950 kronor kunna bestridas av ovannämnda besparingsfond, varför anslagsbehovet för nästa budgetår kunde beräknas till $(168,950 - 33,950 =) 135,000$ kronor, vilket innebure en anslagshöjning med 65,000 kronor.

Statskontoret har tillstyrkt en anslagshöjning med 30,000 kronor.

Utginge man från att assistenter och lärarbiträden komme att användas i ungefär samma omfattning under löpande budgetår som under 1940/41. skulle, med hänsyn till dyrtidstilläggets inarbetande i arvodena även som till att ett belopp av 5,000 kronor beräknats såsom ersättning för uppehållande av rektors undervisningsskyldighet, i runt tal 100,000 kronor kunna antagas bli disponerade. För löpande budgetår hade för ändamålet anvisats 70,000 kronor, vartill komme besparade medel, i runt tal 44,000 kronor, eller sammanlagt cirka 114,000 kronor. Således skulle vid budgetårets utgång icke återstå nämnvärt större belopp än vad som normalt brukade beräknas för oförutsedda och icke specificerade utgifter. För nästkommande budgetår torde fördenskull icke kunna räknas med besparade medel. Statskontoret, som ansåge sig böra utgå ifrån en medelsdisposition för ifrågavarande ändamål av ungefär samma storlek som under budgetåret 1940/41, ville med hänsyn till vad sålunda anförts föreslå, att å delposten till avlöningar åt assistenter och lärarbiträden äskades ett belopp av 100,000 kronor.

Elevavgifter. Säsom särskilda uppbördsmedel i form av elevavgifter har i den för innevarande budgetår gällande avlöningsstaten beräknats ett belopp av 74,000 kronor. Inkomsterna ha under de två senast förflutna budgetåren uppgått till 65,560 kronor respektive 67,210 kronor. *Styrelsen* har med anledning härav föreslagit, att avgifterna för nästa budgetår måtte beräknas till 67,000 kronor, vilket motsvarar en anslagshöjning med 7,000 kronor.

Med anledning av att *statskontoret* i utlåtande över styrelsens förslag i fråga om beräkning av inkomsterna av elevavgifter ifrågasatt en höjning av dessa avgifter i likhet med vad som skett vid tekniska högskolan i Stockholm, vilket förslag styrelsen förklarar sig icke vilja motsätta sig, har Kungl. Maj:t den 5 december 1941 föreskrivit en höjning av elevavgifterna från 100 till 150 kronor för termin, räknat från och med höstterminen 1942.

Departement-
schefen.

Till en början får jag erinra, att det ställningstagande till tjänsteförteckningssakkunnigas förslag, för vilket chefen för finansdepartementet i annat sammanhang redogjort, medför följande förändringar, nämligen

dels uppflyttning av professorerna från lönegraden A 28 till likställighet med professorerna vid bland annat tekniska högskolan i Stockholm, d. v. s. till lönegraden A 30,

dels uppflyttning av kamreraren från lönegraden Eo 22 till ordinarie ställning i samma lönegrad, d. v. s. A 22; i samband härmed förutsättes, att med befattningen definitivt förenas skyldighet att ombestyrta sekreterargöromålen vid högskolan,

dels ock uppflyttning av bibliotekarien från lönegraden Eo 21 till ordinarie ställning i lönegraden A 24.

Jag vill i detta sammanhang särskilt framhålla såsom en betydande vinst, att frågan om professorernas vid Chalmers tekniska högskola jämsställande med professorerna vid tekniska högskolan i Stockholm därmed efter lång tids uppskov nu fått en definitiv lösning. Härav torde även böra följa, att arvodena till vikarier på professorsbefattningarna hädanefter böra utgå efter likartade grunder vid båda högskolorna.

Styrelsen för Chalmers tekniska högskola har, såsom av den förut lämnade redogörelsen framgår, hemställt om inrättande av två *nya professurer*, nämligen en i elektrisk anläggningsteknik och en i teleteknik och tillämpad elektronfysik. Motsvarande speciallärtjänster skulle samtidigt bortfalla. Vad den senare professuren angår, ha de sakkunniga för den högre tekniska undervisningen funnit frågan om dennas inrättande och vad därmed äger samband böra underkastas ytterligare prövning. Med hänsyn härtill anser jag mig icke för närvarande böra ingå på en närmare bedömning av styrelsens förslag i detta hänseende. De sakkunniga ha däremot förordat, att den föreslagna professuren i elektrisk anläggningsteknik nu kommer till stånd, under framhållande, att ett bifall till förslaget icke vore ägnat att föregripa de sakkunnigas utredningsuppdrag. Med hänsyn till

elektroteknikens allt mångsidigare användning och för samhället allt större betydelse tala onekligen starka skäl för en förstärkning av undervisningen i dithörande ämnesgrenar. Jag finner mig emellertid icke på grundval av den föreliggande utredningen beredd att taga ställning till ifrågavarande förslag. För att den sakkunskap, som representeras av en professur i ett så specialiserat ämne som elektrisk anläggningsteknik, skall kunna utnyttjas i önskvärd utsträckning, torde erfordras tillgång till en modernt utrustad institution, vilket i sin tur kräver betydande anläggnings- och inredningskostnader. Jag erinrar, att framställningar föreligga för tekniska högskolans i Stockholm vidkommande om iordningställande av dylika laboratorielokaler, avseende såväl svagströms- som starkströmslaboratorier. Kostnaderna för dessa ha beräknats uppgå till icke mindre än 4,833,000 kronor. Svenska elektroingenjörsföreningens högskolekommitté har även med tanke på de höga kostnaderna påpekat önskvärdheten av en differentiering av kurserna i ämnet elektrisk anläggningsteknik mellan de båda tekniska högskolorna. Jag ansluter mig för egen del till denna synpunkt. Innan sagda fråga blivit tillfyllest klarlagd, synes det svårt att överblicka konsekvenserna av det framlagda förslaget om förbättring av undervisningen i förevarande ämne.

I det föregående har jag erinrat om det i annat sammanhang berörda förslaget om uppflyttning av bibliotekarien vid Chalmers tekniska högskola från lönegraden Eo 21 till lönegraden A 24, d. v. s. samma löneställning, som förordats för bibliotekarien vid motsvarande högskola i Stockholm. Detta förslag sammanhänger givetvis med, att *högskolans bibliotek* numera kan anses ha uppnått en högskolemässig nivå. De uppgifter, som lämnats i det föregående, utvisa ju också en mycket snabb utveckling av bibliotekets verksamhet. Det är därför naturligt, att behovet av en amanuens tjänst gör sig allt starkare gällande. Jag finner det svårt att alldeles avvisa detta förslag och tillstyrker därför för nästa budgetår en höjning av icke-ordinarieposten med 2,400 kronor i syfte att möjliggöra anställande av en biblioteksamanuens med halvtidstjänstgöring i lönegraden Eo 16.

Högskolans kansli har sedan budgetåret 1939/40 varit provisoriskt organiserat. Ett steg mot en fastare organisation tages nu genom det i annat sammanhang framlagda förslaget om beredande av ordinarie ställning i lönegraden A 22 åt kamreraren, vilken därvid tillika skulle åläggas handhavande av sekreterargöromålen. Högskolans styrelse har upprepat sin tidigare gjorda framställning om inrättande av en ordinarie befattning såsom kassör, tillika kansliskrivare, varvid den extra ordinarie kontorsbiträdestjänsten skulle kunna undvaras. Jag är dock icke beredd att för närvarande tillstyrka bifall till detta förslag. Vad statskontoret anfört rörande det extra skrivbiträdets lönegradsplacering, torde böra föranleda, att högskolestyrelsen upptager denna fråga till förnyat övervägande; någon anslagsminskning synes dock icke med anledning härav påkallad.

Statskontoret har avstyrkt styrelsens förslag om inrättande av två nya befattningar såsom *laboratorievaktmästare*. Vad statskontoret anfört i detta sammanhang ger mig anledning framhålla vikten av att de befintliga tjänsterna såsom laboratorievaktmästare av högskolan utnyttjas på rationellaste sätt, varvid givetvis bör eftersträvas att så många institutioner som möjligt enas om gemensam vaktmästarhjälp. Högskolans nu föreliggande framställning om ökat antal laboratorievaktmästare har främst motiverats med behovet av finmekaniker och instrumentmakare. Under hänvisning till vad jag nyss anfört kan jag för närvarande icke tillstyrka högskolans framställning i dess helhet utan inskränker mig till att föreslå en anslagshöjning med 3,000 kronor att av högskolan disponeras till ökad vaktmästarhjälp på sätt högskolan med beaktande av vad jag anfört må finna fördelaktigast.

I likhet med de sakkunniga för den högre tekniska undervisningen har jag funnit frågan om inrättande av *nya docentstipendier* böra anstå tills vidare i avvaktan på resultatet av de sakkunnigas överväganden. Däremot böra de redan befintliga docentstipendierna i enlighet med principerna för den av chefen för finansdepartementet i annat sammanhang förordade arvodesregleringen höjas till 8,000 kronor (jfr punkten 100). Övriga ur anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, utgående arvoden torde icke i detta sammanhang böra omregleras i annan mån än att i likhet med vad jag förordat i fråga om tekniska högskolan i Stockholm bör beräknas ett visst belopp till arvodesförhöjning åt speciallärare, vilka inneha ifrågavarande uppdrag såsom huvudsyssla. För detta ändamål synes ett belopp av 1,000 kronor tillräckligt. Jag hänvisar i övrigt beträffande denna fråga till punkten 100.

För budgetåret 1939/40 anvisades till arvoden åt *assistenter* och *lärarbiträden* 95,300 kronor. Då den besparingsfond, vari uppkomna överskott av de för ändamålet anvisade anslagsmedlen uppsamlas, de två senaste budgetåren uppvisat betydande överskott, har för budgetåren 1940/41 och 1941/42 en tillfällig betydande anslagsminskning möjliggjorts. Såsom statskontoret framhållit, torde emellertid besparingsfonden vid innevarande budgetårs utgång ha nedbringats till omkring 10,000 kronor. För nästa budgetår torde alltså en återgång till mera normal medelsanvisning vara erforderlig. Härvid är att märka, att assistentarvodena för innevarande budgetår höjts med omkring 26 procent i samband med dyrtidstilläggets borttagande, varjämte föreskrivits, att av assistentmedlen skall bestridas jämväl ersättning åt den eller de personer, som förordnas att uppehålla någon del av rektors undervisningsskyldighet såsom professor; för sistnämnda ändamål har ett belopp av 5,000 kronor beräknats. Utginge man från det för budgetåret 1939/40 anvisade beloppet, 95,300 kronor, skulle således för nästa budgetår erfordras $(95,300 + \frac{26}{100} \times 95,300 + 5,000 =)$ i runt tal 125,000 kronor, vilket skulle

innebära en anslagshöjning med 55,000 kronor. Emellertid stannade utgifterna för budgetåret 1940/41 vid omkring 77,300 kronor. I likhet med statskontoret finner jag detta belopp böra tagas till utgångspunkt för beräkningen av anslagsbehovet för nästa budgetår. Med beaktande av den förra året genomförda arvodesregleringen samt tillkomsten av nyssnämnda nya utgiftsändamål synes, på sätt statskontoret anför, ett belopp av cirka 100,000 kronor erforderligt. Till följd av den nya arvodesreglering, som i det föregående berörts, torde nämnda belopp dock böra höjas till 105,000 kronor, eller, för att i någon mån tillgodose önskemålen om nya assistenter, till 110,000 kronor. Till jämförelse må nämnas att högskolestyrelsen för egen del, ehuru med vissa förbehåll, beräknat utgiftsbehovet till inemot 170,000 kronor. Vad jag förordat innebär en formell anslagshöjning med 40,000 kronor men — om man bortser från arvodesregleringarna och förutnämnda nya utgiftsändamål — en reell anslagsminskning med omkring 15,000 kronor i jämförelse med budgetåret 1939/40.

Inkomsterna av *elevavgifter* ha de två senaste budgetåren understigit de beräknade med omkring 7,000 à 8,000 kronor. Såsom förut framhållits har Kungl. Maj:t emellertid på förslag av statskontoret föreskrivit en höjning av avgifternas storlek med 50 procent från och med nästa hösttermin. Med anledning härav torde inkomsterna för nästa budgetår kunna beräknas till 90,000 kronor, vilket innebär en höjning med 16,000 kronor och en anslagsminskning med samma belopp.

Med beaktande av vad i det föregående anförts beräknar jag ifrågavarande anslag på följande sätt. Anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän bör höjas med i avrundat tal 20,000 kronor till *226,000 kronor*. Höjningen belöper helt på förändringarna i fråga om professorernas, kamrerarens och bibliotekariens löneställning. Arvodesposten bör höjas med 2,000 kronor till *96,500 kronor*; höjningen hänför sig till arvodesregleringen för docentstipendierna och vissa speciallärare. Anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal bör å ena sidan minskas med 13,600 kronor till följd av kamrerarens och bibliotekariens överflyttning till ordinarie stat men å andra sidan ökas med $(2,400 + 3,000 + 40,000 =)$ 45,400 kronor och sålunda uppföras med $(104,800 - 13,600 + 45,400 =)$ *136,600 kronor*. Höjningen avser biblioteksamanuens, vaktmästarhjälp och assistentmedlen. Anslagsposten till rörligt tillägg torde böra höjas med 1,200 kronor till *36,900 kronor*. Inkomsterna av elevavgifter slutligen beräknar jag enligt det föregående till *90,000 kronor*. Förevarande anslag bör alltså för nästa budgetår uppföras med $(226,000 + 96,500 + 136,600 + 36,900 - 90,000 =)$ 406,000 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 39,000 kronor.

Under återopande av vad jag i det föregående anför, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av mig i det föregående angivna ändringar i personalförteckningen för Chalmers tekniska högskola, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43;

dels godkänna följande avlöningsstat för Chalmers tekniska högskola, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43:

A v l ö n i n g s s t a t .

Utgifter:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 226,000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	» 96,500
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	» 136,600
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 36,900
	Summa kronor 496,000

Särskilda uppbördsmedel:

Elevavgifter	kronor 90,000
	Nettoutgift kronor 406,000;

dels ock till Chalmers tekniska högskola: *Avlöningar* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag*
av kronor 406,000.

[107.] 8. **Chalmers tekniska högskola: Omkostnader, förslagsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med 80,800 kronor och disponeras enligt en på sid. 481 i statsliggaren införd omkostnadsstat. Utgifterna för bränsle m. m. ha beräknats till 65,000 kronor och för övriga expenser till 27,500 kronor. Såsom inkomster har uppförts ett belopp av 12,500 kronor såsom ersättning för bränsle m. m. från statens skeppsprovvningsanstalt (7,000 kronor), tekniska gymnasiet i Göteborg (5,000 kronor) och i övrigt (500 kronor).

Högskolans styrelse har hemställt

att utgifterna för bränsle m. m. måtte beräknas till 100,000 kronor (+ 35,000 kronor) och inkomsterna för samma ändamål till 5,500 kronor (— 7,000 kronor); inkomstminskningen sammanhänger med att skeppsprovvningsanstalten beräknas komma att under nästa budgetår själv sköta uppvärmningen;

samt att delposten till övriga expenser måtte höjas med 1,000 kronor med anledning av de höjda städningskostnaderna.

Statskontoret har icke funnit högskolans förslag giva ämbetsverket anledning till särskilt uttalande.

Jag tillstyrker bifall till högskolans framställning, vilken innebär en anslagshöjning med $(35,000 + 7,000 + 1,000 =)$ 43,000 kronor till $(80,800 + 43,000 =)$ 123,800 kronor och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Chalmers tekniska högskola*: Omkostnader för budgetåret 1942/43 anvisa ett *förslagsanslag*

av kronor 123,800.

[108.] 9. **Chalmers tekniska högskola: Materiel m. m., reservationsanslag.** Detta anslag är för närvarande uppfört med 105,000 kronor, vilket belopp fördelats på sätt framgår av statsliggaren, sid. 481.

Ifrågavarande anslag torde kunna betecknas såsom högskolans löpande materielanslag till samlingar och laborationer. I motsats till tekniska högskolan i Stockholm förfogar Chalmers tekniska högskola icke över särskilda anslagsmedel till nyanskaffning av apparater m. m.

Styrelsen för Chalmers tekniska högskola har för nästa budgetår hemställt dels om höjning av det löpande anslaget till samlingar och laborationer med 10,000 kronor till 115,000 kronor,

dels ock om anslag till följande nyanskaffningar av apparater till redan befintliga institutioner:

a) anskaffande av specialbyggd dieselmotor med tillhörande utrustning	kronor 27,000
b) utrustning för laboratoriet för organisk kemi	» 25,000
c) utrustning för laboratoriet för elektrokemi	» 3,000
Summa kronor 55,000.	

Till stöd för sitt förslag har styrelsen anfört:

Samlingar och laborationer.

Den del av anslagsmedlen till samlingar och laborationer, som utgått till avdelningen för kemi, 20,000 kronor, hade visat sig alldeles för knapp. Detta berodde dels på den omfattande prisstegring, som alla kemikalier och apparater undergått, dels på att antalet elever inom avdelningen ökats och därigenom antalet av dem, som utförde examensarbeten inom facket. Då dessa examensarbeten droge rätt stora kostnader, vore besparing möjlig endast genom minskning av antalet examensarbetare, d. v. s. genom minskning av antalet studerande inom avdelningen.

Kemiavdelningens förbrukning under materielanslaget hade under de två senaste budgetåren uppgått till

	1939/40	1940/41
Institutionen för oorganisk kemi	1,544	1,998
» » organisk och teoretisk kemi	7,988	8,613
» » kemisk teknologi	16,100	12,332
» » elektrokemi	728	649
Summa kronor 26,360		23,592.

Den 30 juni 1941 hade dessutom föreläggat obetalade räkningar inom institutionen för kemisk teknologi till ett belopp av cirka 1,300 kronor. Kemiavdelningen hade sålunda under de två senaste budgetåren förbrukat tillsammans omkring 51,200 kronor och överskridit sitt anslag med tillsammans 11,200 kronor; beloppet hade förskotterats ur den behållning, som övriga fackavdelningar tillsammans uppvisat. Det vore uppenbart, att kemiavdelningen icke kunde reda sig med hittillsvarande anslag. Med den alltför växande betydelse, som kemien och speciellt den kemiska teknologien hade för vårt lands möjligheter att tillvarataga våra naturtillgångar och rädda vår självförsörjning under kritiska skeden, syntes det styrelsen uppenbart, att denna undervisning och därtill knuten forskning borde understödjas med nödig höjning av anslagen.

Professorn J. A. Hedvall hade hemställt om en ökning av anslaget till kemisk teknologi med 6,500 kronor och professorn E. Larsson om en ökning av anslaget till institutionen för organisk kemi med 1,500 kronor. Den sammanlagda erforderliga ökningen bleve sålunda 8,000 kronor. Då kemiavdelningen dessutom borde under loppet av ett par år till övriga fackavdelningar återbetala åtminstone hälften av det redan gjorda överskridandet, torde en höjning med ytterligare 2,000 kronor vara nödvändig. Styrelsen ansåge därför en höjning av anslaget till kemiavdelningen med 10,000 kronor vara nödvändig. Styrelsen hemställde därför om ökning av anslaget till samlingar och laborationer från 105,000 till 115,000 kronor.

Nyanskaffningar av apparater m. m.

a) *Anslag till dieselmotor.* Styrelsen hade i sin skrivelse angående riksdagspetita för budgetåret 1940/41 hemställt om anslag till anskaffande av en trecylindrig dieselmotor, specialbyggd för experimentändamål, för ett pris av inalles 22,500 kronor enligt nedanstående specifikation:

45 hkr 3-cylindrig dieselmotor, 600 varv/minut, enligt anbud

från A.B. Götaverken (nedsatt pris)	kronor 13,000
elektrisk broms	» 7,000
rörledningar, ljuddämpare och tankar	» 2,500

Summa kronor 22,500.

Enligt de förhandlingar, professorn i förbränningsmotorer fört, beräknades denna motor med utrustning nu kosta 27,000 kronor.

Styrelsens ovannämnda framställning hade icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Under det gångna budgetåret hade vid Chalmers tekniska högskolas laboratorium för förbränningsmotorer utförts omfattande provningar av olika bränslens användbarhet vid drift av motorer under olika villkor. Speciellt hade provning av tjäroljor för drift av fiskefartygens motorer utförts. Dessa undersökningar, som lett till mycket goda resultat, hade varit av den allra största betydelse för västkustfiskets bedrivande under nuvarande brist på flytande bränslen. Enligt styrelsens mening hade detta års undersökningar i detta laboratorium åt landet räddat värden, som uppginge till flerdubbelt större belopp än hela kostnaden för samma laboratoriums utrustning. Hade styrelsens för 2 år sedan gjorda framställning vunnit bifall, skulle laboratoriet kunna åtaga sig ytterligare undersökningar på området. Då en utvidgad forskning rörande motorproblemen för framtiden under alla omständigheter bleve nödig, hemställde styrelsen om ett

anslag till ifrågasvarande dieselmotor med utrustning, uppgående till 27,000 kronor.

b) *Anslag till viss utrustning inom laboratoriet för organisk kemi.* Inom laboratoriet för organisk kemi finnes ingen utrustning för utförande av undersökningar medelst röntgenografiska, dielektriska, polarografiska och kalorimetriska metoder. Ju mer dylika metoder kommit till användning vid studiet av de organiska föreningarna och deras reaktioner, desto mer hade saknaden av dylik apparatur varit kännbar. Kostnaderna för anskaffning av dylik utrustning vore emellertid så betydande, att det under hitillsvarande förhållanden med stor knapphet beträffande årsanslaget ej funnits utsikt att genom besparingar å årsanslaget sammanbringa medel till successivt inköp av den behövliga utrustningen. Institutionen vore därför i behov av ett engångsanslag för ändamålet.

Institutionen vore dessutom i behov av en utrustning för preparativa arbeten i något större skala än den vanliga laboratorieskalan. En dylik utrustning vore avsedd att omfatta större reaktionskärl, autoklaver, vakuum-pump, pulvriseringsmaskiner m. m.

Kostnaderna hade av professorn E. Larsson med ledning av införskaffade uppgifter beräknats till följande:

Utrustning för preparativa arbeten i större skala	kronor 8,000
Spektografutrustning för synligt och ultraviolett ljus	» 12,000
Röntgenografisk utrustning	» 7,000
Apparatur för bestämning av dielektricitetskonstanter och dipoloment	» 2,000
Polarografisk utrustning	» 4,500
Kalorimetrisk bomb och kalorimeter för bestämning av förbränningsvärmen	» 2,000
Summa kronor	35,500.

Styrelsen ansåge den av professorn Larsson begärda utrustningen vara i hög grad nödvändig för att möjliggöra arbete efter tidsenliga metoder vid laboratoriet och förordade därför det begärda anslaget. Styrelsen ville emellertid ifrågasätta, om icke anslaget borde kunna fördelas på två budgetår och hemställde därför om ett anslag för budgetåret 1942/43 å 25,000 kronor för detta ändamål.

c) *Anslag till viss apparatanskaffning för laboratoriet för elektrokemi.* Styrelsen hade i sin skrivelse angående riksdagspetita för innevarande budgetår hemställt om ett anslag för inköp av viss apparatur för laboratoriet i elektrokemi. Framställningen hade icke bifallits. Emellertid ansåge styrelsen det vara sin skyldighet att ånyo anmäla detta behov. I denna fråga skreve specialläraren i ämnet elektrokemi följande: Laboratorieteknikens utveckling under de senaste åren hade i flera avseenden gjort det elektrokemiska laboratoriets utrustning otillräcklig och omodern. Framförallt vore önskemålet trängande att kunna företaga och giva eleverna tillfälle utföra polarografiska mätningar, samt potentiometriska mätningar ej blott med vanliga vätgas- och metallektroder, utan jämväl med glaselektroder, vilket ej låte sig göra utan speciell apparatur. Det erforderliga beloppet framginge av följande sammanställning:

En polarograf av enklare modell, Leydold nr 38, inklusive tillbehör	kronor 1,540
En enkel och massiv rörpotentiometer för den löpande kursundervisningen, Kölnuniversitetets modell	» 650
En mer elaborerad rörpotentiometer för noggrannare mätningar, typ Radiometer PHM 3, med reservdelar	» 1,200
	<u>Summa kronor 3,390.</u>

Styrelsen anhölle om ett anslag av 3,000 kronor.

Departementschefen.

Under punkten 102 i det föregående har jag betonat vikten av att materielanslagen för den högre tekniska undervisningen icke utmätas alltför snävt. Vad särskilt nu förevarande anslag beträffar, bör det framhållas, att Chalmers tekniska högskola i fråga om anslag till materiel torde vara relativt sämre tillgodosedd än tekniska högskolan i Stockholm, särskilt i vad angår medel för nyanskaffning av apparater m. m. Med beaktande härav synes en viss anslagshöjning befogad, och jag tillstyrker i sådant hänseende en höjning med 30,000 kronor till 135,000 kronor. Härav torde 25,000 kronor böra reserveras för nyanskaffningar till redan befintliga institutioner att disponeras till i styrelsens framställning avsedda ändamål enligt den fördelning, som styrelsen må finna lämplig. Jag förutsätter därvid, att de mest trängande behoven i första hand tillgodoses.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Chalmers tekniska högskola: Materiel m. m.* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 135,000.

[109] 10. **Chalmers tekniska högskola: Bokinköp och bokbindning för högskolans bibliotek, reservationsanslag.** Detta anslag har för budgetåren 1939/42 uppförts med 25,000 kronor. *Högskolans styrelse* har hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp. Då biblioteket befunne sig under utveckling och hade att såvitt möjligt täcka tidigare luckor i bokbeståndet, vore en sänkning av anslaget otänkbar. De stegrade bokpriserna gjorde det mycket svårt att tillgodose de aktuella kraven.

Departementschefen.

Förevarande anslag torde för nästa budgetår böra uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Chalmers tekniska högskola: Bokinköp och bokbindning för högskolans bibliotek* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 25,000.

[110.] 11. **Chalmers tekniska högskola: Stipendier.** Detta anslag, som nu är uppfört med 900 kronor, disponeras till ersättning åt särskilt utsedda stipendiater, vilka sköta utlämning av kemikalier eller ha tillsyn över vissa laboratorieapparater m. m. *Högskolans styrelse* har hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp.

Jag biträder styrelsens förslag och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att till *Chalmers tekniska högskola: Stipendier* för budgetåret 1942/43 anvisa ett anslag av kronor 900.

[111.] 12. **Chalmers tekniska högskola: Reparation av högskolans äldre byggnader m. m., reservationsanslag.** Chalmers tekniska högskola disponerar över två skilda byggnadskomplex, av vilka det äldre är beläget i kvarteret Kronoberg mellan Vasagatan och Storgatan i Göteborg. Detta byggnadskomplex, som under en övergångsperiod disponeras gemensamt av högskolan och nuvarande tekniska gymnasiet i Göteborg, har tillkommit *dels* genom anlitande av donationsmedel, *dels* genom upplåtelser av Göteborgs stad, *dels ock* genom anslag av statsmedel och redovisas fördenskull icke över statens allmänna fastighetsfond. Göteborgs stad svarar numera enligt åtagande för erforderliga undervisningslokaler åt tekniska gymnasiet.

I propositionen 1941:2 (sid. 128 ff.) föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att till reparation av högskolans äldre byggnader m. m. å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett reservationsanslag av 12,000 kronor. Förebragt utredning utvisade, att dessa byggnader voro i behov av tämligen genomgripande reparations- och renoveringsarbeten. Jag framhöll vid min anmälan av denna anslagsfråga såsom uppenbart, att så länge ifrågavarande byggnader inrymde en stor del av högskolans lokaler, erforderliga underhålls- och reparationsarbeten icke kunde eftersättas. För närmare utredning angående reparationsbehovet beräknade jag ett belopp av 2,000 kronor vara erforderligt. Den återstående delen av anslaget, 10,000 kronor, borde användas till vissa reparationsarbeten, som icke gärna kunde anstå till dess resultatet av utredningen föreläge.

Riksdagen (skrivelsen nr 45) anvisade det begärda anslaget, därvid riksdagen bl. a. anförde, att en reglering av de säregna äganderättsförhållandena i fråga om byggnaderna givetvis torde vara önskvärd, ehuru denna fråga, med hänsyn till att högskolan ännu avsevärd tid framåt måste taga i anspråk lokaler i de äldre byggnaderna, saknade omedelbar aktualitet. Intill dess äganderättsförhållandena bleve på lämpligt sätt reglerade syntes emellertid försiktigheten bjuda, att staten icke för reparations- och underhållsarbeten här nedlade större kostnader än vad oundgängligen kunde vara av behovet påkallat. Riksdagen förutsatte, att dessa synpunkter bleve vederbörligen beaktade vid den blivande utredningen.

I skrivelse den 29 september 1941 har *byggnadsstyrelsen* avgivit förslag till underhålls- och reparationsarbeten beträffande ifrågavarande byggnader samt hemställt, att för ändamålet måtte för budgetåret 1942/43 anvisas ett reservationsanslag av 186,815 kronor. Av framställningen inhämtas bl. a. följande:

De reparationsarbeten, som befunnits omedelbart nödvändiga, vore numera genom byggnadsstyrelsens försorg i huvudsak utförda.

Vad beträffade härutöver erforderliga underhålls- och reparationsarbeten hade byggnadsstyrelsen låtit genom länsarkitekten E. Friberger i samråd med högskolans rektor upprätta en plan. Vid upprättandet av denna plan hade det av riksdagen uttalade önskemålet vederbörligen beaktats. Planen innefattade sålunda endast sådana arbeten, som befunnits oundgängligen erforderliga för att byggnaderna, beträffande vilka i stort sett intet åtgjorts under de senaste decennierna och som därför befunne sig i mycket bristfälligt skick, skulle kunna motsvara skäliga anspråk på lokaler, som ännu under en avsevärd tid framåt torde komma att användas för sitt nuvarande ändamål.

Planen omfattar såväl utvändiga som invändiga arbeten.

De utvändiga arbetena, som bestode av plåtslageriarbeten, reparation av fönster och ytterdörrar m. m., beräknades kosta sammanlagt 10,310 kronor.

De invändiga byggnads- och målningsarbetena bestode av lagning av vägg- och takputs, delvis omläggning av golv och målningsarbeten i hörsalar, ritsalar och kapprum, uppdelning av ett samlingsrum i tre lärarrum, anordnande av toalettrum för lärare m. m. Vidare skulle en del fast inredning repareras eller ersättas med ny. Kostnaderna för dessa arbeten hade beräknats till sammanlagt 90,690 kronor.

Vad beträffade den elektriska anläggningen, som vore mycket bristfällig och med det snaraste måste i sin helhet förnyas, innefattade förslaget omläggning av ledningarna, anordnande av nya gjutjärnskapslade huvudcentraler och mätaranordningar samt anbringande av ny belysningsarmatur. Detta förslag innebure så till vida två alternativ, som belysningen i första och andra årskursernas ritsalar samt elektriska avdelningens ritsal antingen skulle ordnas såsom allmänbelysning eller genom vid varje plats anbringade triplexpendlar. Kostnaderna för det första alternativet beräknades till 50,425 kronor och för det andra till 75,070 kronor, vilket senare belopp sålunda innebure en merkostnad av 24,625 kronor.

Styrelsen för högskolan hade förordat alternativet med triplexpendlar men, om kostnaden skulle anses för hög, ansett en reduktion möjlig därigenom, att första årskursens ritsal försåges med allmänbelysning, medan andra årskursens ritsal samt elektriska avdelningens ritsal försåges med triplexpendlar. Byggnadsstyrelsen ville för sin del tillstyrka sistnämnda lösning av frågan, varigenom kostnaderna för det dyrare alternativet skulle nedbringas från 75,070 kronor med 11,255 kronor till 63,815 kronor.

Kostnaderna för genomförandet av de i den upprättade planen avsedda arbetena skulle sålunda uppgå till följande belopp:

Utvändiga arbeten	kronor	10,310
Invändiga byggnads- och målningsarbeten m. m.	»	90,690
Elektriska installationsarbeten jämte armatur	»	63,815

Kompletterande byggnads- och mål-	
ningsarbeten i samband med de	
elektriska installationerna	kronor 4,000
Oförutsedda utgifter	» 15,000
Ritningar och kontroll	» 3,000
Summa kronor 186,815.	

Högskolestyrelsen hade framhållit angelägenheten av ett genomförande av den upprättade planen och därvid erinrat om att enligt styrelsens mening byggnaderna hotade att förfalla på ett sätt, som icke vore staten värdigt och icke heller förenligt med god ekonomi. Högskolestyrelsen ansåge, att ett uppskjutande av de erforderliga arbetena icke kunde försvaras.

Jämväl byggnadsstyrelsen funne, att byggnaderna befunne sig i ett så bristfälligt skick, att det måste anses oundgängligen påkallat, att de föreslagna arbetena med det snaraste komme till utförande, helst i ett sammanhang.

Av handlingarna i ärendet framgår, att de nuvarande elektriska belysningsinstallationerna äro mycket gamla (35—40 år) och befinna sig i ett skick, som — enligt vederbörande utredningsman — utan vidare kan betecknas som brandfarligt, samt att de använda ledningarna delvis aldrig varit tillåtna eller föreskriftsenliga.

Behovet av en omfattande reparation av ifrågavarande byggnader har från högskolans sida under senare år upprepade gånger med styrka framhåvts. Den nu gjorda undersökningen bekräftar, synes det mig, att ett uppskov med ifrågavarande arbeten icke längre är tillrådligt. Jag anser mig därför böra förorda, att medel för ändamålet nu anvisas. Vid utredningen angående de behövliga arbetenas omfattning har beaktats riksdagens förutnämnda uttalande, att kostnaderna borde begränsas till de oundgängligen nödvändiga; utredningen synes i detta avseende ej lämna rum för erinran. Såsom av utredningen framgår, föreligger beträffande belysningsansordnande vissa alternativa förslag. Då även det billigaste alternativet torde erbjuda en acceptabel lösning, ger jag för egen del detsamma mitt förord. Härigenom inbesparas i jämförelse med den av byggnadsstyrelsen föreslagna kostnadssumman, 186,815 kronor, ett belopp av 11,255 kronor. Då jag saknar anledning till erinran mot kostnadsberäkningarna i övrigt, tillstyrker jag sålunda anvisande av ett anslag av i runt tal 175,000 kronor. Anslaget torde böra anvisas såsom reservationsanslag för nästa budgetår. Jag erinrar, att staten tidigare anslagit medel för reparation av byggnaderna (se t. ex. 1936 års åttonde huvudtitel, sid. 283, och riksdagens skrivelse 1936:8, sid. 33). Vid en framtida reglering av äganderättsförhållandena beträffande dessa torde vederbörlig hänsyn böra tagas till de förbättringar, som av staten sålunda åstadkommas. Det kan vidare framhållas, att de delar av byggnadskomplexet, vilka enligt avtal mellan staten

Departement-
schefen.

och Göteborgs stad under 10 år från upprättandet år 1937 av tekniska gymnasiet i Göteborg disponeras av gymnasiet, redan underkastats genomgripande reparationer på stadens bekostnad.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Chalmers tekniska högskola: Reparation av högskolans äldre byggnader m. m.* för budgetåret 1942/43 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 175,000.

[112.] 13. **Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Stipendier för främjande av högre tekniska studier, *reservationsanslag.***
 14. **Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Bidrag till främjande av teknisk forskning, *reservationsanslag.*** Genom beslut den 9 september 1927 utfärdade Kungl. Maj:t bestämmelser angående vinnande av teknisk doktorsgrad vid tekniska högskolan i Stockholm. Sedan Chalmers tekniska instituts högre avdelning från och med den 1 juli 1937 ombildats till teknisk högskola, förefinnes jämväl vid denna högskola möjlighet att förvärva teknisk doktorsgrad. Bestämmelser i ämnet äro intagna i stadgarna för de tekniska högskolorna (1939:422), stadgan angående tentamina och examina vid de tekniska högskolorna (1939:423) samt kungörelsen angående ikraftträdande av vissa bestämmelser i nämnda författningar (1940:298).

Enligt dessa bestämmelser fordras för vinnande av teknisk doktorsgrad: 1) avgångsexamen med vissa betyg, 2) under minst två år utövad teknisk eller tekniskt-vetenskaplig verksamhet av sådan art, att därigenom erforderlig erfarenhet inom det område, dit disputationssavhandlingen hör, blivit ådagalagd, 3) förprovning för disputation, 4) disputation. Disputationssavhandlingen skall behandla ämne av teknisk natur.

Teknisk doktorsgrad har hittills förvärvats vid tekniska högskolan i Stockholm av 29 personer. Vid Chalmers tekniska högskola har någon doktorsdisputation hittills icke ägt rum.

1940 års sakkunniga för den högre tekniska undervisningen och utredningen rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande hava i skrivelse den 24 september 1941 framställt förslag om *dels* inrättande av teknisk licentiatexamen vid de tekniska högskolorna, *dels* inrättande av 6 stipendier vid tekniska högskolan i Stockholm och 3 stipendier vid Chalmers tekniska högskola, vart och ett å 5,000 kronor, för främjande av högre tekniska studier samt anvisande för ändamålet för budgetåret 1942/43 av 45,000 kronor, *dels ock* anvisande för nyssnämnda budgetår av två särskilda reservationsanslag å respektive 100,000 kronor och 50,000 kronor för bedrivande av forskning vid tekniska högskolan i Stockholm, respektive Chalmers tekniska högskola.

Till stöd för dessa förslag hava de sakkunniga och utredningen anfört huvudsakligen följande:

Vid de konferenser, som de sakkunniga och utredningen var för sig hållit med representanter för näringslivets olika områden hade med utomordentlig styrka framhållits, att stor brist vore rådande på lämpliga krafter för tekniskt-vetenskaplig forskning, vilken brist på flera håll, särskilt det kemiska, vore av så allvarlig beskaffenhet, att omedelbara åtgärder för bristens avhjälpande syntes böra vidtagas.

I samband med tillkallandet av de sakkunniga för den högre tekniska undervisningen yttrade chefen för ecklesiastikdepartementet i sitt anförande till statsrådsprotokollet den 31 augusti 1940 bland annat, att de tekniska högskolornas uppgift vore icke blott att meddela undervisning utan även att bedriva tekniskt-vetenskaplig forskning. Det vore — framhöll departementschefen vidare — en allmän uppfattning, som även delades av honom, att forskningen för dessa högskolor utgjorde en mycket viktig uppgift, som icke finge eftersättas. Vid utredningen borde beaktas sambandet mellan undervisning och forskning och ihåggkommas, att det vetenskapliga intresset hölles uppe och undervisningen stimulerades genom att lärare och elever stode i nära kontakt med det tekniskt-vetenskapliga forskningsarbetet. Högskolorna borde enligt departementschefens mening beredas ökade möjligheter att göra en insats på detta område.

Med anledning dels av uttalandena från tekniskt-industriellt håll, dels ock av chefens för ecklesiastikdepartementet ifrågavarande yttrande hade de sakkunniga och utredningen gemensamt ansett sig böra ofördröjligen till behandling upptaga frågan om utbildande av forskare på det tekniskt-vetenskapliga området. De sakkunniga och utredningen hade emellertid icke ansett sig kunna stanna därvid, utan samtidigt tagit under övervägande vilka omedelbara åtgärder, som borde och kunde vidtagas för att vid de tekniska högskolorna höja och intensifiera den tekniskt-vetenskapliga forskningen, vilken icke blott som departementschefen påpekat hade ett omedelbart samband med undervisningen utan även avsåge att vara till direkt gagn för tekniken. De uppgifter, som under nuvarande kristid åvilade Sveriges industri vore nämligen sådana, att tekniskt-vetenskaplig forskning måste stödjas och stimuleras på allt sätt, om icke de mindre lyckliga erfarenheterna från förra världskriget, då allvarliga brister i vårt lands industriella beredskap framträtt, skulle upprepas. Det vore enligt de sakkunnigas och utredningens mening icke försvarligt att under nuvarande situation tveka inför åtgärder, som kunde vara ägnade dels att öka våra möjligheter att fastare grunda de nya industrier, som avspärrningen framtvingade, dels ock att stärka vår industriella konkurrenskraft genom övergång till högre förädling samt en rikare differentiering av produktionen.

De sakkunniga och utredningen ansåge sig till en början böra klarlägga förhållandet mellan den högre tekniska utbildningen och forskningen för att därefter närmare motivera sina förslag till utbildning av forskare och till stärkande av forskningen. Då i det följande användes beteckningarna ingenjörsutbildning, civilingenjör och civilingenjörsexamen, avsåges härmed jämväl arkitekter, bergsmän och lantmätare.

Praktiskt taget fullständig enighet rådde därom, att utbildningen av högskoleingenjörer borde beräknas vara avslutad efter fyra års studier. Det vore emellertid utan vidare klart, att vid begränsning av studietiden till fyra år vid de tekniska högskolorna också den mängd av vetande, som av den studerande kunde inhämtas, måste vara relativt begränsad. De fyra studieåren vid högskolan avsåge att utbilda ingenjörer huvudsakligen för

industriens mera omedelbara behov men icke att utbilda forskare på det tekniskt-vetenskapliga området, vartill erfordrades förutom civilingenjörsutbildningen en betydligt mera omfattande utbildning på specialområden, större kunskaper om forskningens metodik och resurser samt om litteraturstudiets teknik ävensom vana vid självständigt forskningsarbete. Där ingenjören ute i det praktiska livet kunde nöja sig med att kunna tillämpa forskningens resultat, måste forskaren för att kunna arbeta vidare känna de vägar, som lett till resultaten.

Denna forskarutbildning kunde icke rymmas inom de fyra studieåren, lika litet som en studerande på dessa fyra år kunde erhålla den praktiska erfarenhet, utan vilken han icke kunde användas på mera krävande poster i driften.

Någon ordnad undervisning eller andra anordningar för att taga till vara forskningsbegåvningarna hade hittills knappast förefunnits vid de tekniska högskolorna. Möjligheten att vid dessa högskolor förvärva doktorsgraden hade endast i mycket begränsad utsträckning begagnats.

Anledningarna härtill vore flera. Bland annat torde fordran på två års praktik efter avlagd avgångsexamen hava inneburit ett återhållande moment. En civilingenjör, som omedelbart efter sin examen vunne anställning i det praktiska livet, bleve ofta förhindrad att tillgodose sina intressen för teoretiska studier. Hans tid komme nämligen att upptagas av andra problem, han uppnådde den åldern, då han ville bilda familj, han hade kanske studieskulder och ansåge sig icke för att återvända till högskolan kunna avstå från de löneförmåner, han åtnjöte. Doktorsgradens vinnande bleve sålunda i mångt och mycket en ekonomisk fråga och någon garanti för att de bästa forskningsbegåvningarna på detta sätt bleve tillvaratagna gäves icke. Man torde sålunda kunna fastslå, att inrättandet av den tekniska doktorsgraden icke såsom man från början hoppades utgjort en lösning av problemet, att vid de tekniska högskolorna utbilda forskare i tillräckligt antal.

Om den tekniskt-vetenskapliga forskningen vid högskolorna skulle kunna bedrivas i erforderlig omfattning och de forskare, som behövdes för industri och forskningslaboratorier, skulle kunna danas vid högskolorna, torde andra åtgärder bliva påkallade.

Industrien hade för sina forskningsuppgifter i viss utsträckning anlitat vid universiteten utbildade forskare. Det syntes sannolikt, att så även komme att ske i fortsättningen, men sådana forskares användning vore i vissa avseenden begränsad, vilket hade sin grund i den väsensskillnad, som funnes mellan den rent vetenskapliga och den tekniskt-vetenskapliga forskningen. Vid universiteten tränades forskaren att klarlägga de olika fenomenen, i regel utan hänsyn till deras praktiska användbarhet; teknikern återigen måste i alla sina arbeten städse hava sin blick fästad på möjligheten att praktiskt utnyttja resultaten.

De personer, som skulle handhava dessa tekniska forskningsuppgifter, borde alltifrån början av sin utbildning inriktas på tekniken; de måste känna dess medel och möjligheter. En dylik utbildning stode ej att uppnå vid universiteten och torde kanske icke heller där böra eftersträvas. Den rena vetenskapen skulle lägga den förutsättningslösa grund, på vilken teknikern byggde vidare. Den tekniska forskningen borde sålunda i huvudsak bedrivas av forskare med teknisk utbildning.

För att snarast möjligt skapa förutsättningar för en gynnsammare utveckling på detta område, hade de sakkunniga och utredningen föreslagit,

att särskilda stipendiemedel ställdes till de tekniska högskolornas förfogande, ur vilka medel *stipendier* skulle utgå till sådana studerande, som omedelbart efter avlagd examen eller senare önskade vid högskolorna fortsätta sina teoretiska studier. Stipendierna syntes böra bestämmas till 5,000 kronor, vilket ungefärligen torde motsvara vad en nyutexaminerad ingenjör för närvarande kunde påräkna i lön. Dessa stipendier skulle utdelas av högskolornas styrelser. Stipendierna borde icke bindas vid högskolornas särskilda avdelningar, utan styrelserna borde hava full rörelsefrihet på detta område. Stipendierna skulle sökas årligen och borde normalt få behållas under två år, vederbörande styrelse dock obetaget att, om särskilda skäl härför föreläge, bevilja stipendium även för ett tredje år. Studerande, som innehaft stipendium, varom nu vore fråga, borde dock icke vid senare tillfälle åga komma i åtnjutande av dylikt stipendium.

För nästa budgetår borde inrättas 6 stipendier vid tekniska högskolan i Stockholm och 3 stipendier vid Chalmers tekniska högskola. Detta skulle innebära en kostnad av 30,000 kronor, respektive 15,000 kronor, eller tillhoppa 45,000 kronor. Påföljande budgetår skulle antalet stipendier utökas till respektive 12 och 6. Det sålunda föreslagna antalet vore visserligen ingalunda tillfyllest för att tillgodose behovet av forskare, men de sakkunniga och utredningen hyste den förhoppningen, att sedan staten genom vidtagandet av en åtgärd av antytt slag visat vägen, även industrier och enskilda skulle för längre och kortare tid ställa liknande stipendier till högskolornas disposition. Härvid torde dock få förutsättas, att vid sistnämnda stipendier ofta komme att knytas villkor att forskningen skulle ske inom det område, för vilket vederbörande donator vore särskilt intresserad. För de av staten inrättade stipendierna ansågo de sakkunniga och utredningen icke lämpligt att några inskränkande villkor av motsvarande slag uppställdes.

De sakkunniga och utredningen önskade särskilt framhålla, att den av dem här föreslagna åtgärden borde betraktas såsom varande av interimistisk natur, föranledd av den brist på krafter för tekniskt-vetenskaplig forskning, som för närvarande föreläge. Därest förhållandena på detta område framdeles skulle ställa sig gynnsammare, borde givetvis till omprövning upptagas frågan om statsstipendiernas bibehållande eller icke.

Det väsentliga med den sålunda föreslagna åtgärden vore uppenbarligen att ett visst antal därför lämpade ingenjörer efter avlagd examen komme att kvarligga vid högskolorna för fördjupade studier, men från de studerandes synpunkt torde det därvid vara önskvärt att dessa studier också kunde på något sätt dokumenteras. Det hade härvid framhållits, att de lämpligen borde resultera i avläggande av en examen, för vilken vissa bestämda fordringar skulle fastställas. De sakkunniga och utredningen hade för sin del ansett denna synpunkt av stor betydelse och hade efter ingående överläggningar velat tillstyrka att en ny examen, lämpligen benämnd *teknisk licentiatexamen* infördes vid högskolorna. I detta sammanhang torde böra erinras om att en licentiatexamen av motsvarande slag som den här av de sakkunniga och utredningen förordade på grund av utvecklingens krav tvungit sig fram såväl vid lantbrukshögskolan som vid skogshögskolan. Vid den förstnämnda läroanstalten infördes agronomie licentiatexamen år 1936 (jfr svensk författningssamling nr 80/1936) och vid den senare skoglig licentiatexamen år 1940 (jfr svensk författningssamling nr 275/1940). Möjlighet att förvärva doktorsgrad förefunnes dock ännu icke vid dessa läroanstalter.

Om en teknisk licentiatexamen inrättades syntes densamma liksom universitetens motsvarande examen böra berättiga till avläggande av disputationsprov för vinnande av teknisk doktorsgrad. Teknisk licentiatexamen borde helt ersätta nuvarande förprovning för disputation, vilken jämte fordran på två års praktisk verksamhet borde bortfalla för licentiat, som ville erövra doktorsgraden. Den tekniska licentiatexamen skulle avläggas i minst två av professor företrädde läroämnen, varav minst ett skulle vara ett tekniskt tillämpningsämne.

Det vore emellertid icke nog med att lämna det materiella underlaget för forskares utbildning. Man måste också sörja för att den vetenskapliga andan hålles levande vid våra tekniska högskolor, vilket endast kunde ske, om *forskningen* därstädes stimulerades. Denna vetenskapliga anda skulle icke endast verka befruktande på forskarna utan även genomsyra hela ingenjörsutbildningen, ty även av en högskoleingenjör i det praktiska livet måste fordras en viss förtrogenhet med de vetenskapliga arbetsmetoderna. Hans arbetssätt i tekniken vore nämligen till sitt väsen icke olika den vid fabrikslaboratoriet och forskningsanstalten arbetande forskarens, även om föremålet för hans arbete vore ett annat.

De sakkunniga och utredningen finge erinra, att chefen för ecklesiastikdepartementet i sitt ovannämnda yttrande till statsrådsprotokollet också beaktat nödvändigheten av att forskningsverksamheten vid högskolorna intensifierades och anfört, att högskolorna borde beredas ökade möjligheter att göra en insats på den tekniskt-vetenskapliga forskningens område.

Ett led i den intensifiering av forskningsverksamheten, som departementschefen åsyftat, torde vara, att högskolorna i större utsträckning än nu vore förhållandet bleve satta i tillfälle att för forskningsändamål utnyttja alla där tillgängliga resurser. Detta vore så mycket mera nödvändigt, som tidslägets krav obönhörligen påfordrade att icke några möjligheter efter-sattes, då det gällde att spänna alla krafter till teknikens och därmed hela vårt lands fromma. Den forskning, som omedelbart kunde intensifieras vid de tekniska högskolorna borde huvudsakligen bygga på högskolornas egna lärarkrafter. En viss forskningsverksamhet hade därstädes visserligen städse bedrivits, men dock ej i önskvärd omfattning. Erforderliga ekonomiska tillgångar hade nämligen saknats och vissa laboratorielokaler med därtill hörande utrustning vore icke i sitt nuvarande skick fullt lämpade för forskningsändamål. Högskolornas nuvarande resurser på ifrågavarande område med-gåve forskningsverksamhet i icke ringa utsträckning, för så vitt högskolorna utrustades med särskilda medel, avsedda för bekostande av hjälpkrafter och sådan specialutrustning och förbrukningsmateriel, som erfordrades för de olika forskningsuppgifterna. Högskolornas nuvarande anslag till samlingar och laborationer samt till nyanskaffning av apparater m. m. vore beräknade för undervisningens upprätthållande och kunde därför i stort sett icke lämna tillgång till bestridande av de med forskningsverksamheten förknippade kostnaderna.

De tekniska högskolorna i Sverige utmärktes i jämförelse med utländska högskolor av liknande art för den anmärkningsvärt låga proportionen mellan hjälpkrafter och professorer. Den tekniska forskningen vore emellertid av den natur, att en mycket stor del av arbetet kunde utföras av för forskningsarbete oskolade krafter. Sålunda erfordrades i regel specialbyggda apparater, vilkas tillverkning och montering borde utföras un-

der lärarens ledning av instrumentmakare och andra arbetare. Vidare erfordrades ofta hjälp vid utförande av själva experimenten m. m. Dessa hjälpkrafter behövde icke vara fast anställda och uppföras på högskolans stat utan borde anställas i mån av behov och för den tid de vore behövliga och kunde sålunda tänkas bli sysselsatta på annan avdelning, då behovet på en upphört. För dessa krafters avlönande, vilket borde ske efter gängse standard för inom industrien anställda av motsvarande kvalifikationer, saknades för närvarande medel. För forskningsuppgifter erfordrades vidare instrument och apparater av annat slag än de, som vore nödvändiga för undervisningen, varjämte i vissa fall även materialåtgången för forskningsändamål kunde bli rätt betydande. Högskolorna hade nu icke tillgång till medel för bestridande av dylika utgifter.

De sakkunniga och utredningen finge hänvisa till, att tekniska högskolan i Stockholm tidigare tagit initiativ i det av de sakkunniga och utredningen härovan berörda avseendet. Sålunda hemställde nämnda högskola i sina år 1939 och 1940 avlätna riksdagspetita om beviljande av forskningsanslag å 60,000 kronor. I ärendet avgav ingenjörsvetenskapsakademien den 14 november 1939 utlåtande och framhöll därvid angelägenheten av att högskolan — liksom även Chalmers tekniska högskola — sattes i stånd att genom särskilda anslag bedriva fri forskningsverksamhet i större omfattning. Dessa framställningar hade emellertid icke föranlett några förslag till riksdagen från Kungl. Maj:ts sida.

De sakkunniga och utredningen hade varit i tillfälle att taga del av nyssnämnda högskolas anslagsäskanden för nästa budgetår, och därvid funnit, att högskolan upprepat sin anhållan om ett forskningsanslag, vilket högskolan ansett böra upptagas med 100,000 kronor.

Jämväl från Chalmers tekniska högskola hade framställning gjorts i enahanda syfte, avseende beviljande för budgetåret 1942/43 av ett forskningsanslag å 50,000 kronor, av vilken framställning de sakkunniga och utredningen tagit del. De begärda beloppen hade syntes de sakkunniga och utredningen hålla sig vid den nedre gränsen av vad som med hänsyn till den nuvarande omfattningen av de båda högskolornas lärarkrafter och laboratorieresurser kunde anses erforderligt.

På grund av vad sålunda anförts tillstyrkte de sakkunniga och utredningen på det livligaste, att omförmälda belopp 100,000 kronor, respektive 50,000 kronor för nästa budgetår ställdes till högskolornas förfogande för bedrivande vid högskolorna av forskningsarbeten, i första hand genom deras egna lärarkrafter.

Forskningsanslagen, som borde hava reservationsanslags natur, syntes böra utdelas av de respektive högskolornas styrelser efter ingivna ansökningar och på förslag av respektive kollegienämnder.

Genom vidtagande av de sålunda ovan föreslagna åtgärderna, vilka icke vore ägnade att föregripa de sakkunnigas utredning i dess helhet, skulle högskolorna tillföras resurser, som i avsevärd mån skulle förbättra deras möjligheter att bli en härd för forskningsarbetet.

Styrelsen för tekniska högskolan i Stockholm har med tillstyrkande överlämnat lärarkollegiets i det föregående omförmälda, i samband med högskolans anslagsäskanden för budgetåret 1942/43 gjorda framställning om anvisande av ett särskilt reservationsanslag till främjande av teknisk forskning vid högskolan. Styrelsen har emellertid funnit det tveksamt, huru-

vida icke bildandet av en särskild fond för ändamålet vore en lämpligare anordning. *Lärarkollegiet* har i ärendet anfört bland annat:

Tekniska högskolan i Stockholm hade för närvarande ytterst små ekonomiska möjligheter till bedrivande av forskningsarbete överhuvudtaget, emedan forskningsfonder så gott som alldeles saknades. De vore i varje fall försvinnande små jämfört med vad som vore regel vid andra tekniska högskolor, där högskolornas lärare årligen kunde komma i åtnjutande av avsevärda bidrag till forskningsarbetens utförande, då förslag av intresse kunde framläggas. En del av högskolans lärare kunde visserligen erhålla bidrag från ingenjörsvetenskapsakademien för forskningsarbetens utförande, men dessa bidrag vore i hög grad begränsade, och då medlen i stor utsträckning anskaffats genom bidrag från industrien måste givetvis vid deras fördelning och vid val av forskningsämne särskild hänsyn tagas härtill.

För den forskning, för vilken högskolan vore särskilt lämpad, vore möjligheten till bidrag från ingenjörsvetenskapsakademien för närvarande alltför begränsad.

Om man bortsåge från järnkontorets fond, som vore avsedd uteslutande för arbeten inom det bergsvetenskapliga området, stode till tekniska högskolans direkta förfogande för forskningsändamål endast en ringa del av det anslag till samlingar och laborationer, som årligen beviljades av statsmakterna.

Av detta anslag åtginge den ojämförligt större delen till undervisningsändamål och detsamma uppdelades direkt på högskolans olika institutioner, huvudsakligen med hänsyn till undervisningen och till antalet studerande inom de respektive institutionerna.

Det skulle därför vara av största betydelse för teknikens utveckling inom landet, om en forskningsfond kunde åstadkommas eller ett årligt forskningsanslag kunde lämnas, varifrån medel kunde tilldelas högskolans lärare efter särskild ansökning hos styrelsen och efter dess beprövande. De värdefullaste uppslagen till forskningsarbeten skulle därvid äga företräde, och i och med tillgången till de lokaler och den utrustning, som förefunnnes vid högskolan, kunde man förvänta, att goda resultat skulle uppnås.

De krav på anpassning efter förändrade situationer och på anvisandet av nya vägar, som det pågående kriget ställde på svensk teknik, minst lika mycket i dess civila som i dess militära tillämpningar, belyste enligt lärarkollegiets mening behovet av en sådan fri forskning på det tekniskt vetenskapliga området, som det önskade forskningsanslaget avsåge att främja. Det vore också kollegiets uppfattning, att detta behov ingalunda komme att minskas, när det nuvarande krigstillståndet upphörde. Fastmera torde teknikens växande betydelse och nödvändigheten att bereda vårt näringsliv möjligheter till anpassning efter för närvarande oberäkneliga handelspolitiska situationer göra en forskning av anförd art lika oundgänglig i fredstid. Det kunde icke råda något tvivel därom, att avkastningen, nationalekonomiskt sett, av de belopp, som nedlades på det ifrågavarande ändamålet, komme att bli synnerligen god.

På grund av vad sålunda anförts hemställde lärarkollegiet, att ett reservationsanslag å 100,000 kronor måtte såsom forskningsanslag ställas till tekniska högskolans förfogande, att tilldelas professorer, speciallärare och docenter efter ansökan till styrelsen och efter dess beprövande.